

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֶשֶׁר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

פרשת בהעלותך תשפ"ד

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

מתני' לְשׁוֹמֵר מוּעָטוֹת. פְּחוּת מִשׁוּם שְׁנֵים לֵאמֹר: יוֹרְעָנָה פְּתוּן. שְׂרָעָה פְּתוּן מִכְחִישׁ בְּרַצְיָן הִרְבֵּה וְיָתֵר חֲזוֹת לַיּוֹשֵׁעַ עַד י' שָׁנִים וְהָא לַא מוֹתוּקָא אֵלָא בְּחֻכְרוֹת דָּא בְּקַבְלוֹת מֵאֵי דְבַעַר לַירְעָה שְׂחֵרָה הַבְּעִילִים חוֹלְקִין לוֹ וְאִין לֹ בְּקוֹרוֹת שְׁקָמָה. עֵץ סָרַח הוּא וְרוֹצֵצִין עֲפוּף לְקוֹרוֹת בְּכֶזֶב וְהוּן חֲזוֹן וְרוֹצֵצִין גְּבוּרִין מוֹתוֹת מֵאֵי שְׁנֵים אִין גְּעוּשׁוֹת קוֹרוֹת הִלְכֵךְ קִבְלֵה לְפָחוּת מִן שְׁנֵים לֹ; וְקָמַן קוֹרוֹת שְׂבֵה דְלֵא

- 1 אדעתא קדורות נחת דבשנים מועטות אינם
- 2 חזורים לוקרות אגל קיבלה לוי' שנים שנה
- 3 ראשונה חזרתה וירענה פשתון קוצצה שנה ראשונה
- 4 שקמה שבה: **גמ'** שבה שקמה יש לו עשו
- 5 והשבויה שמין לו שבחם לכשיסתלקו לצמימות
- 6 אמר רחמיא. מי שאילו' ויכל יהיה נצמחה
- 7 דכתיב ויראנו (וח) והארץ כל המכר לצמימותו
- 8 וניגור שקמה לא פקע קרית' חת' חת' איל' עמודה היא
- 9 וכל כמה דאשבתא ארעא ברשותיה אשבתא
- 10 וארעא דהדרא משהו ויובל אפקעתא מדלכא
- 11 הוא ומאי דלא פקע מלכא לא מפקע ממכר
- 12 אפקע שקמה לא פקע קרית' חת' חת' איל' עמודה היא
- 13 אילנות: דיקלא ואלים. קיבל הימנו אילן
- 14 לפירותיו כך וכך שנים ונתעבה והגבירו עשרו
- 15 ה"ו וכו': לא אדעתא דהכי נחת אלא לאבילות
- 16 פירות אדעתא דהכי נחת אלא אשר יצמח
- 17 בה' התם לית ליה פסידא. כל מה שהשביח
- 18 שקמה לא מע מעמו תרישח חזרעיה: ודא
- 19 **דאספסתא**. מקום הדקליו היה זורע אספסתא
- 20 דא' כמו מנבר (כרם) איש על ארץ עבודה
- 21 רישקא רבאי. אני הייתי מגדל במקומו כרכום
- 22 שדמיו ירדתי: א"ל. מדקאמרת בורבמא רישקא
- 23 רבאי שהוא דבר הנקצר בכל שנה ולא אמרת
- 24 אגא תכא אדעתא דתבי' נחת לכל אשר יצמח
- 25 גלית אדעתק דלא נחתת לקח ארעא אדעתא
- 26 למיעבד בה מידו דבר קומא למישש ליה
- 27 שבחיה ומפיק אלא מידו דתיעקריה ותישקליה
- 28 ותוילו' כי מסתלקת שקול בורבמך רישקא אותו
- 29 בורבמא רישקא דהיינו תאלי שקימו בה עקור
- 30 אותו ולך ובשתבא לעקור אינו אלא עצים ונה
- 31 יתן לך דמי עצים: אהר' ליה משוניתי. הגבירה
- 32 סיב' גבוליה כפרן שן היה קרתי: א"ל וירבתי.
- 33 בהיחא משוניתי צמחו בה אילנות של עורדין
- 34 קורמייר' בלע"ז: מטולאי. מבית עלי שניה
- 35 ממשפחה רועתה: אמרתו מילי מוליי' דברים
- 36 גבנונים לשון מולאי מבולאי במובין (חף) גבשושית: אפילו רב פסא. דבעי שבר שבחא
- 37 דתאל' דאית ליה פסידא. שצמחו במקום הרבאי
- 38 לירועיה: הקא מאי פסידא אכא. במשונותא היא
- 39 דרך לירוע: שתלא נוטע כרם בקרקע בעל הבית
- 40 ועליו לחיות אריס כל הימים נוטל מחצה
- 41 בפירותא אפסיד. מאי דאשקב כבר מירו אמתי
- 42 היה שבחא ומיסתלקא דקאמר בלא שבחא
- 43 קאמר: ודא כהא אמר זכור' ודחיק' אי מפסידא
- 44 מסתלקא על כרחי וישקלא מאי דאשכחי: לא
- 45 קניא. ואפילו אמרת הכי לא מסלקין ליה בלא
- 46 שבחא: מאי דאפסיד מנכנין ליה. שיימין זכור
- 47 דמטי לבעל הבית בחפסד ומנכין ליה מסלקין
- 48 דשתלא בשבחה אוקנא. מודה תינוקיה כמותירין

ועמודיו דמי. לסקריהו: פקרי' דרדיק'. פסידא דלא תדר הוא דשכשתא פוח דעל עגל:
א"ל

א"ל מעתה דיקלא ואלים ה"ו. דבעי מר שבחא באילמות דרקל הא ודאי אפילו לאבני לית ליה דרוקא בשבח שקמה דליקא פרי אלא שבו דגידול ענפים קאמר אבני דיש לו דאדעתיהו נחת אבל אדעתא דאילמות דרקל לא נחת ה"ו מר לא נחת אדעתא דתאלי אלא אדעתא דאספסתא אל' התם דחאי לא אדעתא דהכי נחת כדקאמרת אגל אגא נחתיא למהו שצמיח דתקעך דהיינו אספסתא ואלו צמחו במקומה

בבבא בבבא. אפילו לרבא דאמר בשבח שקמה אין לו אע"ג דאיכא למימר דאדעתא דהכי נחת מישבו אפילו פריבא כרבא דהתם כו': א"ן לך אלא דמי עצים בלבד. ואע"ג דבסוף פרק השואל (לעיל דף קא. טו) אמר דמיצ' למימר דתי אגא נוטל אי לאו משהו ישוב א"י הכא לא מצוי אמר ליה דמיצ' דתי תאלי אתר דהו ראינם לנטועם במקום אתר ואם היה נוטלם היו מתים ולא היו שונים אלא לעצים א"י מדליל א"ל תאלי' הוה נטענא אלא בורבמא דרישקא שמשועקרין אותן אין נוטעין אותן במקום אתר גלית אדעתק שלא היית חושש בדרך שראי נוטעין ולכך אין לך אלא דמי עצים וכו'ן שהתאלי לא היו מבחשין אותו יותר מאספסתא ובורבמא דרישקא שאם לא כן יובל לומר תאלי' הוה נטענא שהרי לאספסתא קבלה וספר

שאינו התם דאמר קרא ויצא ממפר בית ממפר חוזר שבו אינו חוזר ונגמר מיניה התם ובינו מעליא הוא ויובל אפקעתא דמלכא היא רב פפא קביל ארעא לאספסתא קדחו בה תאלי' פי קא מסתלק אמר להו הבו לי שבחא א"ל רב שישא בריה דרב אידי' לרב פפא אלא מעתה דיקלא ואלים ה"ו דבעי מר שבחיה א"ל התם לאו אדעתא דהכי נחת אגא הכא אדעתא דהכי נחתיא **בבבא** בבבאי' דאמר בשבח שקמה יש לו אפילו תימא כרבא התם לית ליה פסידא הכא איכא פסידא א"ל מאי פסדתו' ידא דאספסתא שקול דא דאספסתא ויול אמר ליה אגא בורבמא רישקא רבאי' א"ל גלית אדעתק דלמשקל ואסתמוקי' עבדת שקל בורבמא רישקא ויול אין לך אלא דמי עצים בלבד רב ביבי בר אבבי' קביל ארעא ואהדר ליה משוניתיא קדחו ביה וירבתיא פי קא מסתלק אמר להו הבו לי שבחאי' אמר רב פפי' משום דאתיתו ממולאי אמריתו מילי מוליי'תא אפילו רב פפא לא אמר אלא דאית ליה פסידא הכא מאי פסידא אית לך? רב יוסף הוה ליה ההוא שתלא שכיב ושבק חמשה חתנוותא אמר עד האידינא חד השתא חמשה עד האידינא לא הוו סמכו אהדדי ולא מפסדו לי השתא חמשה סמכו אהדדי ומפסדו לי אמר להו אי שקליתו שבחתיכו ומסתלקיתו מוטב ואי לא מסלקינא לכו בלא שבחא דאמר רב יהודה ואיתימא רב הונא ואיתימא ר"נ האי שתלא דשכיב יורשים דיליה מסתלקין להו בלא שבחא ולא מילתא היא ההוא שתלא דאמר להו אי מפסדינא מסלקנא אפסיד אמר רב יהודה מסתלק בלא שבחא רב פנהא אמר מסתלק וישקל שבחא ומודה רב פנהא דאי אמר אי פסדינא מסתלקנא בלא שבחא מסתלק בלא שבחא רבא אמר אסמכתא היא אסמכתא לא קניא ולרבא מאי שניא מיהא דתנן אם אוכיר ולא אעביר אשלם במיטבא התם מיהא דאפסיד משלם הכא שניא דאפסיד מנכנין ליה ואידך ויכנין ליה רונאי' שתלא דרבינא הוא אפסיד סלקיה אתא לקמייה דרבא א"ל חזי מר מאי קא עבדי ליה א"ל שפיר עבדי א"ל הא לא התרה בי א"ל לא צריכא להתרות רבא לטעמיה דאמר רבא מקרי דרדיק' שתלא טבחא ואימנא

וספר

וספר מתא כמותרין ועומדו. פי' בנקוטוס משום דשבשטא כיון דעל על לכר חשיב פסידא דלא הדר ולינתא דרבא גופיה אית ליה כפי' לא יחפור (כ"ב דף כ. ושם) דשבשטא ממילא נפקא אלא לכהיב קר ליה הבא פסידא דלא הדר לפי שבאותה שעה

במסלקינין להו בלא שבחא ולאומילתא

1 היא. פי' ריבין שלא אמר
2 דבר זה מעולם אלא אחרי כן ותימה דאם
3 לא אמר מעולם לקמה חפידו כל כך אמרינן כי
4 הנזק ואיחיתא רב והיחד ואיחיתא כי וי"ל דרב
5 יוסף לא הזכיר אלא אחד מהם ובני בית המדרש
6 נסתפקו בין אלו ואחד מהן חכמה:
רבא אמר קרנא הוי. ואיה קרא קופא סבא
7 פלגא ודחוק לומר דפליג רבא אדרב מנימוי וי"ל
8 דקופא סבא פלגא משום דשתלא שקיל אפילו
9 בגוה התקרא פלגא וכי משתלק לבל ומניה הוא
10 דשקיל ריבעא ופסקא דעילוי שלם אפילו חזא
11 שדבעל שצורך ליתן לאריס שישמור חילו'
12 שהיה מוטל על השתלא לשמור וכן שטפה
13 נהרא ריבעא דאדעתא דהכי נותן שאם יסתלק
14 בלא זמניה באידי עגון שישתלק שיהי יקח אלא
15 ריבעא ורקופא סבא שאין עוד מה לשמור ודקיל
16 פלגא אגל הבא המלה אין לו בגוה כלום אלא
17 בפירות:

מה נקצץ בומונו. דאי דרך לקצוץ שלא בומונו
2 והלפסיד פירות ועוד דאמרין בפרק לא
3 יחפור (כ"ב דף כו.) האי דיקלא דטעון קבא אסור
4 למיקציה ואית גריסה איפכא יבש בומונו ואין
5 קצוץ בומונו:
לא מה יבש שלא בומונו. ובש משמע שלא בומונו
6 מדלא קתני דחוקן ואע"ז דחוקין נמי משמע שלא
7 בומונו בדאמרין בסמוך איקא ודחוקני דחוקני
8 משמעו בין בומונו בין שלא בומונו אבל יבש לא
9 משמע אלא שלא בומונו:

אה נקצץ שלא בומונו. ואית ואמאי איצטרך
2 למימר אף נקצץ שלא בומונו והא מעיקרא
3 לא פריך אלא מיקבש שהיה דומיא דנקצץ אגל
4 מנקצץ בומונו דהיינו דמיא דאיכא למימר
5 דנקצץ בומונו היינו לאחר שקבש שלא בומונו
6 והשתא דשני ליה מיקבש הו לא קשיא ליה לאביי
7 וי"ל דמעיקרא נמי קשיא ליה מנקצץ דנקצץ
8 משמע סתמא אחר שקבש בומונו כמו שדריכו והא
9 הקאמר מה נקצץ בומונו אף יבש בומונו משום
10 שדריגה להקשות משניתם אי נמי לא איצטרך
11 אלא לאפוקי דלא נידוק איפכא נקצץ דומיא
12 דבבש דומינשי פירא רב הכי:
נפלו לה וזיתים זגנים ימירו וילקח ביהן קרוע
3 בעל אוכל פירות. אבל לא יקצוץ צעים
4 אלקא קרנא הוי וקשה לאביי דאמר צעים פרי הוי
5 במקום שאין פרי אחר ותימה דמאי פריך דהתם
6 ע"כ מיידי שיעושין קצת פירות מודפליג התם רבי
7 יהודה ואמר לא תמורו מפני שבח בית אביה ומוקי ליה התם בשדה שאינה שלה ואי ליכא
8 פירות כלל מה שבח בית אביה יש הלא בעל השדה לא יניחם לעצמו שם יותר אחר
9 שתייבשו והבעל יקחן אותם לעצמו וכן משמעו נמי מעיקרא דבעי לאוקמי פלוגתניהו בבבלי
10 לה וזיתים בשדה שלה ופליגי אבל בשדה שאינה שלה דברי הפל מפרסם ופריך והא עברדים
11 ושפחות זגנים דהוי ככפול בשדה שאינה שלה ופלגינהו ונתנו עברדים ושפחות ע"כ
12 שבעושין

א"ל אגא פלגא נשכחא קאמינא. כדרך שאר שתלים שאינן מסתלקין: השתא קבעי
לפיתב מתנא לאריסא. כלומר כיון דמיסתלק לו בלא זמנו אמאי שקיל פלגא בשכחא עד
האידנא הוה שקיל בעל הבית פלגא בפירות וזה היה עושה בה כל עבודתו כמשפט
אידין: והשתא קבעי לפיתב מתנא לאריסא. עכשיו הרי טיול כל המוגע לו וזה ועל בעל

וספר מתא כמותרין ועומדו דמי קללא
דמייתא כל פסידא דלא הדר כמותרין ועומדו דמי
ההוא שתלא דאמר להו הכו לי שבחאי דבעינא
למיסק לארעא דישראל אתא לקמיה דרב פפא פר
שמואל אמר להו הכו ליה שבחיה א"ל רבא איהו
אשבח ארעא לא אשבח א"ל אגא פלגא דשבחא
קאמינא ק"ף א"ל עד האידנא הוה שקיל בעל הבית
פלגא ושחלא פלגא השתא אהי' למיתב מנתא
לאריסא א"ל ריבעא דשבחא קאמינא סבב רב אשי
למימר ריבעא דהוא דנקא דאמר רב מנימוי בריה
דרב נחומי באתרא דשקיל שתלא פלגא ואריסא
התלתא האי שתלא דבעי לאסתלוקי והבין ליה
שבחא ומסלקין ליה כי היכי דלא נמנייהו הפסד
לבעל הבית אי אמרת בשלמא ריבעא דהוא דנקא
שפיר אלא אי אמרת ריבעא ממש קא מסי ליה
פסידא לבעל הבית פלגא דנקא א"ל רב אחא בריה
דרב יוסף לרב אשי ולימא ליה אנת מנתא דילך
הב ליה לאריסא ואנא מנתא דילי מאי דבעינא
עבדינא ביה אמר כי מטיית לשחיטת קדרשים תא
ואקשי לי גופא אמר רב מנימוי בריה דרב נחומי
באתרא דשקיל שתלא פלגא ואריסא תילתא האי
שתלא דבעי אוסתלוקי והבין ליה שבחיה ומסלקין
ליה כי היכי דלא ליפסוד בעל הבית אמר רב
מנימוי בריה דרב נחומי קופא סבא פלגא שטפה
נהרא ריבעא ההוא גברא דמשפין פרידיסא לתבריה
לעשר שנין וקש להמש שנין אמרי אמר פירא
הוי רבא אמר קרנא הוי וילקח בו קרוע והוא
אוכל פירות מתיביב יבש האיילן או נקצין שניהם
אסורים בו כיצד יעשו ימירו לעצים וילקח ביהן
קרנע והוא אוכל פירות מאי לאו יבש דומיא
דנקצין מה נקצין בומונו אף יבש בומונו וקתני לקח
ביהן קרנע והוא אוכל פירות אלקא קרנא הוי
לא נקצין דומיא דיבש מה יבש בלא זמנו אף
נקצין בלא זמנו ת"ש נפלו לה גפנים וזיתים זגנים
ימירו

דעל כרתיך קבולי בקילה תרא דקושא? מעליא היא ועוד מוקאמר קסבר רב אשי למימר
מכלל המסקנא לאו הכי הוא: קויסא סבא פלגא. גפן שהוקנהה בכרם רב הוי הוא כשאר
מזרות שחולקין בהם ונטל בה השתלא פלגא כשאר פירות דכין ואיהו חבבא אדעתא
דחכי נותי: שטפה נהי. וכאו לחלק העצים תהי ליה כי שתלא דמיסתלק בלא זמניה
ושקיל ריבעא שטפה נהרא פעמים שערקין לגמרי ופעמים ששוחף את התקועה ומכדישו
ואין ראוי לעצמו בו כלום עד זמן מרובה והוא גברא דמשפין פרידיסא לתבריה. משכן
לו כרם במשכנתא דסררא א"כ בנביחתא: וקש. חוקין ובזמנו שניה רהי לכה: פירא הוי
שאלתך וש אמרים דחייזי מדיחה ולא היא

עצים שבו ויטלם המלוה: יבש האיילן. במשכנתא קאי' מה נקצין בומונו. שאין אדם קוצץ איןן שעושה פירות אלא בומונו שחור לו מעשות פרי' בלא זמנו. ומודה אביי בלא זמנו שחור'ל
לעשות פרי דכיון דלאו אורחיה לאו פירא הוא ולא אדעתא דהכי נותי: נפלו לה. לאשה משניית מת אביה ונפלה לה בדידותה:
ימירו

כשעושי קצת מלאכה דאי לא הכי מה מכירה שייך בהם דמי יקנה והי' מיירי דאיכא
 בוהים קצת פרי ולבך הוה קרנא אפילו לאבי ולפי שאין עושיין אלא פירות מועטין ילקח
 בהן קרקע ויבאל פירות והוה טובת שניהם אכל בשמעתין דליבא פרי ואז העצים מיקרא
 פרי לאבי ויול דמי' מוכח שפיר דקראן הוי אפילו בשיש' למגרי רבנן ורבי קאמר תנא

קאמי ילקח בהן קרקע אפילו מעתה שעושיין
 קצת פירות ולתבנהו של בעל ופלגי ארשיב'
 דאמר לא תמכור משום שבח בתי אביה ולא
 תיחשבו לטובת הבעל לכל דמון שעושיין קצת
 פירות עד תשיבשי' למגרי ואן ילקח בהן קרקע
 אכל לאבי דאמר פרי הוי בויחשיב' למגרי ונאל
 בשל הבית הכל אכל כן אין זה טובת הבעל מה
 שלקח בהן קרקע הבעל לכל דמון שעושיין כי טוב לו
 יותר לחמתין מעט עד תשיבשי' למגרי ויהא הכל
 שלו. א"ל רבינא לרב אשי משכנתא דסורא
 אמר לקוחה היא בדי' היא נאמא כו'. אלא
 דאי אמר מימין הקשה לרב רבי אלקחין א' שנים
 (כ"ב דף פח) חזקה הבתים כבי חזקתין א' שנים
 ואומר ר' יהודה דהתם בטעוין שמחזיק בה בגזל הויא
 חזקה שהיה לו למחות תוך שלש פ' יודע
 בודאי כיון שבכחה לא בגזל אם ישחק לו א'
 ונים ואם שיעטען על ידי א' שנים ישחקה
 שלו ולבך היה לו למחות שידוע לכל שחשק
 חכמים למחות תוך שלש ואם לא מיקח הפסיד
 אכל בשמשכנתא אלא לרדו סובר המקשה כי
 לא תשקן חכמים אין לחוש שאחר א' יטעון
 שרק וא' את אן פן לעולם יהיה בעל הקרקע
 נאמן לומר שבגזל הוא בא מנו דאי בעי אמר
 במשכנתא יהיה אכל וא' לפירות הורדתין
 וי' ודני מנו במקום עדים דנאן סתוי' אם היה
 בא בגזל לא היה שחיקי אלא היה מוחה אי נמי
 אין זה מנו שאין טוען ברחוץ משכנתא והוה
 לפירות הורדתין לפי שסבור להוציא את
 הפירות ששכר אכל א' נמי תשיב מנו להוציא
 פיון שאכלה שני חזקה וקשה דטעמא דבשילש
 שנים הויא חזקה משום דעד שלש שנים
 מיוחדר איניש בטעריה שני דלא מיוחדר
 והשתא הלא ע"כ צריך לטעור לעולם כי
 שקא יטעון זה משכנתא היא וע"כ נראה דלא
 בעי למימר שלא היא נאמן (ולומר) לקוחה היא
 בדי' אלא שואל מה תתנה יעשה הממשכן
 שלא יכל להתחוק ולטעור לקוחה היא בדי'
 דמתאך נראה דלא מהנאן אלא כשאומר
 פלגיא אביא ארעאי בגולנתא ומשה רב אשי
 דאיבעי ליה למחוי' ולומר תוך ומשני דעני כפי
 משכנתא היא בדי' חשיבאכ' שפיר מתאך כפי
 האי גוואך וכי האי גוואך יש לפרש כפי חזקה
 הבתים (שם דף לה) (שם) גבי וא' טעון ואמר
 לפירות הורדתין נאמן ואף על גב דהתם רב
 אשי פריך לרב כהנא ואי לפירות משכנתא
 תנא ליה למיעבד ורב כהנא משני דאיבעי ליה
 למחוי' ומייתי ראיה ממשכנתא דסורא
 ובשמעתין רב אשי משני איבעי ליה למחוי' וכן
 משני רב אשי התם בהוואה פירקא (דף לה) גבי

האי מאן דובין דקלא לחבריה איבא למימר דרב אשי התם קיבל שיעוי' מרב כהנא
 ולהכי משני ליה איהו נמי הכי. **האי'** משכנתא דסורא כו'. א"ע'ג דתא גופא דהבא
 אפשה דמשכנתא דסורא הוי שייך שפיר לאקשוי' בהאי ליטעא לפי משכנתא דסורא
 איהו ליה קים שחשקו הבתים לעשות להכי קאמר רבי קאמר תנא משכנתא דסורא וכו'.

יקרי וכו'. אלאמא קרנא הוי דאי פריא תנה הך תקון רבון פירות לבעל: והקוני. קפצה
 עלתין וקנה כלא ומנן: לאו מי אוקימנא. כבתובת פרק האשה שגפלו לה נכסים דף
 עט: בשדה אחרת. ולא היתה הקרקע שלה שהיו דקלים בשדה של ר'אחרים דתא
 כלא קרנא ודידה למגרי א' אפרת וישלקינהו בעל לכולהו: הווא שפרא. שטר

משכנתא דסורא במישלם שניא אלן ו' פירש בו מנן השנים: הכי נרשיין וקדים מילה
 ואכלינהו לפירי. דשנה שלישי' מקמי
 דנתבעינהו לרבי: קרנע בחוקת בעליה עולדת.
 א"ע'ג דלא תבעיה עד לאחר אכילת פירות אן
 בתר קרקע אולתין וכי מספקא לן שנה זו של
 מי אוקי פריה בחזקת מריה וישלאל כיון
 אכלינהו ארעאי בחזקה אולתין עולדות. בדין
 קדיים ואכלינהו ואתא לאפקוין מיניה ניתי
 ראיה דלאו שלש הוה דבתר אכילת פירות
 אולתין: והא ק"ל חלפתא כרב נחמן בדיני. ורב
 נחמן קרקע בחזקת בעליה עולדות קאמר רב
 שובר מרדן משנים עשר חזקים לשנה מדייר
 והב לחדש בהשואל (לעיל דף קב) ואפילו בא
 בסוף החדש אמר כולו למשכיר כשנתבעיה
 השנה הני פירי מילתא דלא עביד אלאלי.
 כלומר בתר קרקע דתא אין לן למזיל ומיהו
 הני מילי כספק שאין עומד לעולם להחברר כי
 ההוא דמספקא לן בין אם תפס לה ראשון
 ואי תפס ליה אחר: אמיל הכא מילתא
 עבידא לאליהו. בסוף שביבא עדי שטר ועדיד
 ואסויהו כי דינא תרי ופני. שקא הדין עם
 המלחא ואם נוציאנו מירו עתידין אנו לחזור
 ולגבותו מיד הלוח לאחר זמן: וקנה אפרה הפש
 וכו'. מילתא אחרייה היא מלחא ולתא שביבא
 לדון מלחא אומר המש שנים משכנתא לי ואן
 השטר לפנינו ולוח אמר שלש וברא אכילת
 שלש: והא בעי אמר לקוחה היא בדי'.
 לעולם אבולתיה שני חזקה וברא השטר ממנה
 לא כבדיא ליה הך דאמר רב יהודה. ולא
 אמרינן מנו שהירבים מוכיחין שהווא רבאי
 שאמר אבד השטר והאי שטרך לא דמי לוח
 ובני דאילו שטר ובני לעדות שמקרה לו חסר
 בא וכי עד עולם תאמר לו להודור בו אמור
 רבנן ביה עד עלת שנין מצי אידוהורי אינש
 בשטרך טפי לא מיוחדר דקסבר לא יצא עד
 ערער עליה אכל זך שהווא מודה שטר
 משכנתא הוא לראיתי מנן שנים של אכילת
 פירות לגבייה דאכילת פירות דמנן השנים
 קאי ומיוחדר וידי ביה דלא לירכס ליה עד
 כלות השנים והאי דקאמר איירכס לא מהני
 דמיכשב הוא דכבשיה וכו'. אלא מעתה אדרב
 יהודה קפרי' דאמר אי בעי אמר לקוחה היא
 בדי' הכי נמי דמהוין. וכי עביד רבון מילתא
 דתא בה ליד פוטא פיה הא: תקון רבון לפרי'
 ארעא רוחיב טקא. למלא: וקרי פריא. מתון
 החרין כסביבות הנובלים: ואי ארעא קניא הווא
 דלית ליה טקא וכרנא נמי לית ליה מאי
 ליבעיה: לפחוי'. הוה יודעים שלא מכרתיה לו

אלא היא משכון בדי' הכי גרסינן הא באתרא דשקיל אריסא פלגא הא באתרא דשקיל
 אריסא תילתא. ולא גרסינן שתלא כבולי מילתא: שכירי. למינן או לחדשים ושבתות
 ושכרתיו בעות וכל נאמן דקאמר בשבועת היסת הווא: אנו השבחהו. ואן לבעיה' במה
 ששבחהו ויחמי' כלום:

כבר ר' הניא למימר בארעא מסלקינן להו. תימה בין דעמטא דעל היתומין להביא ראיה משום שהרקע בחוקת בעל חוב והיינו בעשעה אפותיקי דמסיק איכ הנה ליה כיוד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות דפשיטא דלא שקיל מנהו הרקע את השבח וי"ל דכיון שהיה הרקע בחוקת אביהם התחיל ועדיין לא יצאת מישותן עדיפי מייוד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות איכ כיוד לתוך

- 1 שדה חבירו ומה היה סבור דמסלקינן ליה בארעא:
- 2 יצא בליקלה גובה כל הליקלה וכל היום. וכן
- 3 בקרשא בשכיר שעות דליקלה אינפ' שפדא
- 4 ממלאכתא ונדו ליקלה ועל גבי הפנימא חבירו עובר
- 5 בכל תלין בעמוד השחר דלינה משמע כל הליקלה
- 6 וזה השכירות לא לן כל הליקלה ואת לא ילן
- 7 דחלב הני (שמות כב) הוא בעמוד השחר וירדא
- 8 שאם תעלה אימיריה ועל גבי הפנימא בתחילת
- 9 הליקלה והורידן לפני עמוד השחר נפסלין בלינה
- 10 כדאמרין בנזכים (דף פז) וי"ל מפני שנתן ראון
- 11 להקריב בתחילת הליקלה קרינא ביה ליקה אפילו
- 12 בעמוד השחר ודוחק ונדו דפקרש שני דנזכים
- 13 (דף כז) משמע גבי קידוש ידים ורגלים ומי כיווד
- 14 דעמוד השחר פוסק בלינה אפילו לא התחיל

לינה אלא לאחר תחילת הליקלה
אמר

סבר רבי הניא למימר ארעא בחוקת ותמי קיימא ועל בעל חוב להביא ראיה אמר להו ההוא סבא הכי א"ר יוהנן על היתומים להביא ראיה מאי מעמא ארעא בין דלגובינא קיימא כמאן דגבאי דמיא ועל היתומין להביא ראיה אמר אביי אף אנן גמי הנינא פסק זה קדם ופסק זה קדם קרנא קרנא ונינו דמיים אלקא בין דלמיקין קיימא אמרינן ליה אייתי ראיה ושקול הכא גמי האי שפרא בין דלגובינא קיימא כמאן דגבאי דמיא ועל היתומים להביא ראיה אייתו ותמי ראיה דאינתו אשבחו סבר רבי הנינא למימר כי מסלקינן להו בארעא מסלקינן להו ולא היא ברמי מסלקינן להו מדרב נהמן דאמר רב נהמן אמר שמואל שלשה שמין להם את השבח ומעלין אותן בדמיים ואלו זה כבוד לפשוט ובעל חוב קתובת

פסק, בבבא בתרא (דף כד) באילן הנטוע בתוך חמישים אמה סמוך לעיר וקניי התם אם העיר קדמה קרנא קרנא ונינו דמיים פסק זה קדם פסק זה קדם קרנא קרנא ונינו דמיים אלקא בין דכין הכי וכו' הכי למקצץ קאי דכי קדם אילן גמי קתני קרנא כי מספקא לן אמרינן קרנא קרנא נפשך שדרי עליו לעשות נמצא הספק מוטל על היתומים ולא על קציצת האילן דאילו גבי ארעא נמצא לבור שבו חבירו קתני בה גבי ודאי דידיה אם הבור קדמה קרנא קרנא ונתן דמיים אם האילן קדם לא קרנא קרנא גבי פסק זה קדם ופסק זה קדם לא קרנא קרנא גבי פסק אילן דערי טעמא משום דממה נפשך נחמד לקציצתו והכא גמי בין יתומים שהשירו ובין אביהן השביח דינו לטול רקע עם השבח ואם היתומים שהשירו מעלה לון השבח בדמיים כדלקמיה להק' גבי ארעא עם השבח ממה נפשך נמצא היתומים תובעין להוציא ממנו ועליהן הראיה בארעא מסלקינן להו. תיבתין להו גריןא דארעא שיערי שהשירו ומעלין אותן. על הרקע דמיים. ולא שקול בארעא נפשך נחמד לקציצתו כבוד ופטוש שהשירו קרקע קודם שחלקו וקב"ל (כ"ב דף ככד) שאין הכבוד נוטל פי שנים בשבח שהשירו נכסים לאחר מיתת אביהן דתהו להו ראיו אלא על הכבוד נוטל בבבבארה כראי דכתיב בכל אשר ימצא לו ובשנה באין לחלוק נוטל כבוד פי שנים בקרקע שהיא משווכת בשבח את השבח ונתון לפשוט רביע שהוא מניע לו ובשבח שבחור חלוק של זה וכן בעל חוב ליתומין. וכן בעל חוב שקדם שטר הלואה לשטר מקום של לקוחות טורפה מן עם זה שהשכירו ועם לון שבו ונתון דמיים וטעמא דכלהו משום דמעמקרא קרקע דידיה הוא ואן לנו לכופו למבור לון קרקע שלו ודידה השבח אם יש בידו מעות ולקמן מוקי לה בקרקע שבעשית לו אפותיקי. מניעין בכתבים. עריכין לקרקע דבר מונע דאילו אין עריכין לקרקע הוו להו עריכין וקרוי שטר חוב גובה השבח קאמר ולא פירות גמורין כדאמרין בפ"ק הניחא למה. פלוגתא מסיכת בתובות (בבבבב) א"ר אית ליה זוי ללקות. שיעור דמי תובת: שפיר. איכא למימר דארעא דמעמקרא דידיה תנאי והוא דנתת לה שלא ברשות שקל שבתא בוזי ולא בארעא הואיל והנה מסיק ביה שיעור ארעא מוליה. **מתנאי** שבו יום גובה כל הליקלה. שבו שפעולתו ליום ושבח לערב גובה כל הליקלה כל הליקלה הוא זמן גביתו בין לענין שבעה שחנקו לו הדימים בשכיר כומנו הוא נשבע ונטל בין לענין שאינו עובר עליו משום לא תבוא עליו מעשן (דברים כד) אלא משום לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר (ויקרא יט): שבו ליקלה. שיעורא ממלאכתו בבבבא. גובה כל

אשה ליתומים ובעל חוב ללקוחות א"ל רבינא לרב אשי למימרא דסבר שמואל בעל חוב ללקוחות ומי אית ליה שבחא ללוקח והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח וכי תימא לא קשיא כאן בשבח המוגיע לכתפים כאן בשבח שאין מוגיע לכתפים והא מעשים בכל יום וקא מניב שמואל אפי' בשבח המוגיע לכתפים לא קשיא הא דמסיק ביה בשיעור ארעא ושבחא הא דלא מסיק ביה שיעור ארעא ושבחא וכי לא מסיק שיעור ארעא ושבחא דיהיב ליה זוי ללוקח ומסלק ליה הניחא למ"ד אי אית ליה זוי ללוקח לא מצי מסלק ליה לבעל חוב שפיר אלא למ"ד אית ליה זוי ללוקח מצי מסלק ליה לבעל חוב וגימא ליה אי הוו לי זוי הוה מסלקינא לך כמפולא ארעא השתא דלית לי זוי הכ לי גריןא דארעא בארעא שיעור שבחאי הכא כמאי עסקינן בגזן דשינאי גיהליה אפותיקי דא"ל לא יהא לך פירעון אלא מוז: **מתנאי** המקבל שדה מחבירו לשיבוע אחר בשבע מאות זוז השביעית מן המנין קבלה הימנו שבע שנים בשבע מאות זוז אין השביעית מן המנין שכיר יום גובה כל הליקלה שכיר לילה גובה כל היום שכיר שעות גובה כל הליקלה וכל היום שכיר שבת שכיר הדיש שכיר שנה שכיר שבווע יצא ביום גובה כל היום יצא בליקלה גובה כל הליקלה וכל היום: **גמ'** ת"ר מנין לשכיר יום שגובה כל הליקלה ת"ל לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר ומנין לשכיר לילה שגובה כל היום שגאמר ביזמו תתן שכרו ואימא איפכא שכירות אינה משתלמת אלא בסוף ת"ר ממשמע שגאמר לא תלין פעולת שכיר אתך איני יודע שעד בקר מה ת"ל עד בקר מלמד שאינו עובר אלא עד בקר ראשון בלבד כפאן ואילך מאי אמר רב עובר כוונתו בל תשהא אמר רב יוסף מאי קראה אל תאמר להרעך לך ושוב ומחר אתה ת"ר האומר לחבירו צא שכור לי פועלים שניהן אין עוברין משום כל תלין זה לפי שלא שברן וזה

היום. בין לענין שבווע ובין לענין שאינו עובר עליו משום כל תלין אלא תבא עליו השמש ובגמרא ליקף לה: שכיר שעות. גובה כל היום וכל הליקלה אומריא מקרישי לה בגמ' שכיר שבווע. שמיטה. יצא ביום. שבלתה שכירותו לבוקר או ביום. גובה כל היום. וכיון ששקעה חמה עובר עליו: יצא בליקלה. שבלתה שכירותו בליקלה. גובה כל הליקלה וכל היום. דכיון דמשכה פעולתו משתחשך הוה ליה שכיר לילה ואינו עובר עליו בבוקר עד למחרת בשקיעת החמה: **גמ'** איפוך אגא. דלא תלין בשכיר לילה לא תבא בשכיר יום: שכירות אינה משתלמת אלא בסוף. כדאמר באיזוהו נשך (לעיל סה). בשכיר שנה בשנה שכירות שנה זו משתלמת בתחילת שנה אחרת אלקא לא משתעבד ליה לשכיר יום עד שתשקע החמה וכי כתיב לא תבא על קרחה בשכיר לילה תוקמיה ששנתעבד לו לבוקר משקלתה שכירותו וכן לא תלין גמי לא תוקמיה בשכיר לילה דקא לא משתעבד ליה עד הבוקר: **משפטי שגאמר** וכו'. שאין ליקה קרויה אלא עד הבקר דכתיב (שמות לד) ולא ילך לבקר וכל ליקה משבוקרא לינת ליקה הוא: מאי קראה. היכא פריות כל תשאה: זה לפי שלא שברן. ולא

וזה לפי שאין פעולתו עליו ולא קרינא ביה פעולתו אתה ואימא ליה וכו' דאי לא משתלמנא לא עברנא; אגרי לתדרי. כשהיה האחד צריך לפועלים חבריו פוסק עמקו ואמר ליה שרכם על בעל הבית; הני שוקאי דסורא. בעלי בתים של סורא שאין מגיעין למעות עד יום השקף לא עברי. זה שכן פעולתו מידע ידעו דעל יוקא דשוקא ספסי. להניע נשעת הולק אפילו אית לה מעות

אמר ליה לשמעיה וזל אגיר לז פועלים. לא משום שהיה דעתו לחרות אלא היה קרא שלא יתא פגרי ליתן להם ואפילו משום כל תשקא לא היה עובר כיון שהוא עסוק במלאכה אחרת: **מתקרא** לה אביי איהו גזל בר. תימה וכי לא ידע אביי דרב ששת מוקי לה באודי ליה והדר כפריה וי"ל דסבר אביי דאית לן לאוקמי גזל דומיא דעשק וכי היכי דלא קנאי וכחש ותחילת עושק הוא כיחש ולא דייק כדדיק רב ששת בסמוך ודבא כתיב או בגזל והבא כתיב או עשק בכל ביה:

או עשק כתיב. לא גריסין עששוקו כפר: **ולמה** חלקן הכתוב לעבור עליו בשני לאוין. לא משום דכתיב גזל ועשק ששניהו בלשון דייק אלא משום דכתיב תרי לאוין תימה בשלמא הבא חלקן פרי לעבור עליו בשני לאוין אבל גבי אעושק כלא קנאי נמי הואיל אלא תחילת גזל דקרא גזילת למה נכתבו שניהם או בגזל או עשק: מאחזק

גביה לא עבר דאדעתא דהכי איתר ליה וכיון
 1 דמימא קמא לא עברי תו לא עברי כדאמרין
 2 לעל שאינו עובר עליו אלא בקר ראשו; אבל
 3 משום כל תשקא עבר. מיום השקף ואילך; שכר
 4 שעות דיום. שנשכר לו מן הבקר עד חצות; גובה
 5 כל היום. דהא כלתה שכירתו מחצות ואיכא
 6 בלא תבא; שכר שעות דלילה גובה כל הלילה.
 7 ולכשיעלה עמוד השחר עובר משום כל תלין
 8 דהא נשתעבד לו קודם לכן; ושמואל אמר שכר
 9 שעות דיום הוא גובה כל היום. כדאמרת
 10 ואין לילה הולק אחר יום אבל שכר שעות
 11 דלילה גובה כל הלילה וכל הלילה והלך
 12 אחר הלילה הואיל ושכירתו בליל יום זה לא
 13 דמי לשכיר יום דאתמול שאינו גובה אלא כל
 14 הלילה; תנן שכר שעות גובה כל הלילה וכל
 15 היום. בשלמא שמואל מוקי לה בשכירות שבת
 16 דלילה אלא רב בכאי מוקי לה; לצדדיו. והכי
 17 קאמר שכר שעות יש שגובה כל הלילה וש
 18 שגובה כל היום כדאמרין אגא: **וקא** בלילה וכו'.
 19 אלאה הואיל ומקבה פועליו בלילה וכה הוה
 20 שכר שעות דלילה וקמני גובה כל הלילה וכל
 21 היום; משום לא תגזול. דהא אוקמינה באידו
 22 נשך (דף סא.) לכובש שכר שכר דאי גזל מוקי
 23 מלאו בלילא ומוקא בקמא; ה' מתעשה
 24 לאוין לא תעשוק את רעך ולא תגזול ולא
 25 תלין ולא תעשוק שכר עני ואביון בזמנו תתן
 26 שכרו ולא תבוא עליו השמש ועשה בזמנו תתן
 27 שם בשכירות. מלוה בחד דנאי לא משכנת את;
 28 אלא הכי קאמר עבדיתו כל השמות הללו בשם
 29 שכירות הן יש מן השמש שאנסו ליה וש מן
 30 בשכירות יום: **וגזל** משמע שאנסו בידו מידו
 31 ממש טפי מעושק דכתיב (שמואל א כג) וזגול
 32 את הנחית מיד המציר וכן (שופטים ט) כבעלי
 33 שכב וגזלו את כל אשר יעבור עליהם כדרך.
 34 מתקוף לה רב ששת. על דרך עושק דקא
 35 כפר ליה הוא מעשיהו עליו בחזרת הבנים
 36 קרבן נסובעה דכתיב (ויקרא ה) וכחש בעמיתו
 37 כפקדון או בתשומת יד וכו'; **אלא** אמר רב
 38 ששת וכו'. לקמן פריך לרב ששת מאי שנא
 39 עושק דקשאי ליה מיש גזל דלא קשאי ליה
 40 לא כשכרתיך מעולם. לא דמי לגזל כי נתתו
 41 לה דהא מודי ליה דעבר בחזרה וקא גזל ליה.
 42 מיש גזל דלא קשאי ליה. אהו איהו נמי גבי
 43 קרבן נסובעה כתיב ואי לא קפר שבועה דכתיב.
 44 דגזליה וקרי כפירה. כי זמן שלא הבטע וכו'
 45 אלא בינו לבין עצמו היה גזולו ואומר איני
 46 נתתי לך ובתשבעו בבידי כפר נשבע ולעולם

וקא דשוקא ספסי אבל משום כל תשקא ודאי עובר: שכר שעות גובה כל הלילה וכל היום: אמר רב שכר שעות דיום גובה כל היום שכר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל השמואל אמר שכר שעות דיום גובה כל היום ושכר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום תנן שכר שעות גובה כל הלילה וכל היום תיובתא דרב אמר לה רב לצדדיו קמני שכר שעות דיום גובה כל היום שכר שעות דלילה גובה כל הלילה תנן הוה שכר שבת שכר הדיש שכר שנה שכר שבוע יוצא ביום גובה כל היום יוצא בלילה גובה כל הלילה וכל היום אמר לה רב תנאי הוא דתנאי שכר שעות דיום גובה כל היום שכר שעות דלילה גובה כל הלילה דכרי ר' יהודה ר"ש אומר שכר שעות דיום גובה כל היום שכר שעות דלילה גובה כל הלילה וכל היום מפאין אמרו כל הכובש שכר שכר עובר בה' שמות הללו ועשה משום כל תעשוק את רעך ומשום כל תגזול ומשום כל תעשוק שכר עני ומשום כל תלין ומשום ביומו תתן שכרו ומשום לא תבא עליו השמש הני דאיכא בימימא ליכא בליליא דאיכא בליליא ליכא בימימא אמר רב חסדא שם שכירות בעלמא איהו הוא עושק ואיהו גזל א"ר חסדא לה ושוב לה ושוב זה הוא עושק יש לה בדי ואיני נותן לה זה הוא גזל מתקוף לה רב ששת איהו הוא גזל שחייבה עליו תורה קרבן דמימא דפקדון דקא כפר ליה כמונא אלא אמר רב ששת נתתו לה זהו עושק יש לה בדי ואיני נותן לה זה הוא גזל מתקוף לה אביי איהו הוא גזל שחייבה עליו תורה קרבן דמימא דפקדון בעינן דקא כפר ליה כמונא אלא אמר אביי לא שכתויד מעולם זה הוא עושק נתתו לה זה הוא גזל ולרב ששת מאי שנא עושק דקשאי ליה ומאי שנא גזל דלא קשאי ליה אמר לה גזל דגזוליה והדר כפריה אי הכי אפילו עושק נמי דהדר כפריה הכי השתא בשלמא התם כתיב או בגזל מכלל דאודי ליה מעיקרא אבל גבי עושק מי כתיב או בעושק או עשק כתיב שעשקו כפר רבא אמר זה הוא עושק והו גזל ולמה חלקן הכתוב לעבור עליו בשני לאוין: **מתני'** אחד שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר פלים יש בו משום ביומו תתן שכרו ויש בו משום לא תלין פעולת שכר אתה עד בוקר אימתי בזמן שתבעו לא תבעו אינו עובר עליו המכהו אצל חנוני או אצל שולחני אינו עובר עליו שכר בזמנו נשבע ונוטל עבר וזמנו אינו נשבע ונוטל אם יש עדים שתבעו (בזמנו) הרי זה נשבע ונוטל גר תושב יש בו משום ביומו תתן שכרו ואין בו משום לא תלין פעולת שכר אתה עד בקר: **גמ'** מני מתני' לא תנא קמא דמתקוף ולא רבי יוסי פרכי והוה מאי היא דתנאי מאחזק

גזל לא אוקרי אלא איכ אומר לו איני נותן לה אי הכי עושק נמי. נוקמיה כרב חסדא בלה ושוב דקשאי לה שבועה היבא כגון דהדר כפריה הכי וריסין הכי השתא בשלמא התם או בגזל. כתיב וכחש השתא מכלל דאודי ליה מעיקרא כלומר וכחש בעמיתו בגזל כמה שהיה גזולו עד עתה בחזרת גזל חש עכשיו וכפר ומקדם כחש קרי גזל; אבל הבא מי כתיב או בעושק. דמימא וכחש בעושק דמעיקרא: או עשק כתיב. על ידי הכחשה עשקו; שעשוקו כפר. משעה שהתחיל לתובעו עושקו בבחישה ולא נקרא עשק על ידי דבר אחר קודם בחישה: **מתני'** שכר בהמה ובלים. ליהן כנגזרא: לא הבועו אינו עובר עליו. כנגזרא ליהן ליה דכתיב אתה מדעתך ולא מדעתה. המכהו נתקן מאצלו והעמידו אצל נתן שהיה פועל צריך לקנות פירות מתקניו ואמר לו בעל הבית לחקני תן לו בדינך פירות ועלי שלם: או אפר לישלחני. תן לו בדינך מעות: נשבע ונוטל. מפרש כנגזרא: ואם יש עדים שתבעו. בזמנו; רבי יוסי. שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז ואוכל נבילות וטרפות: יש בו משום וכו'. מפרש כנגזרא: **גמ'** מאחזק

תוספות

מאחיד פרט לאחרים. תימה אמאי איצטרך מאחיד למעטי עברים מנר תושב נפקא דדוקא גר תושב ולא כתיב ולא כתיב ונוד תימה אמאי איצטרך למיכתב גר צדק מנר תושב נפקא דכ"ש גר צדק וליכא למימרי דלא לאו דכתיבי גר צדק הוה מוקמינן בשעריה לגר צדק דבשעריה לא משמע שאלא גר תושב שאוכל בבלות דומקא ודומקא (דברים יז) דלגו אשר בשעריה תתנהו ואכליה מנר דה גר צדק.

תימה אמאי איצטרך למימרי גר צדק דמאחיד נפקא דגר צדק אחיך לבישע לרבי יהודה ולרבנן דפליגי בתחובל (ב"ק דף פו ושם גבי אין לבלדים בושת דיש לו אחוה ואחיו הוא במצות ו"ל דשאני הכא דכתיב מאחיד דמשמע ממוכתב שבאחיק כדדרשין ב"ק (דף פח) מקרב אחיך אי נמי מיתנהו ולא כל אחיך כדדרשין קודשין (דף כ"ד) מן העוף ולא כל העוף והוה ממעטין גר אי לאו דכתיב פרך אבל באינוהו נפק (לעיל דף ע"א) גבי רביה דדרשי שיהי גר צדק קשיא לר"י אמאי איצטרך פשיטא דהוה ר"י וישלום מהו לי גר צדק וכי בכל המצות אין גר צדק בכלל ישראל וכן קשה דזמנין כתיב לאחוד ולגר וזמנין דלא כתיב ומ"ש:

שבאחיק ולא מעטין ליה למעטי הוציח לארץ דחובת הונף היא ואינה תלויה בארץ:

ורבי יוסי ברבי יהודה לא יליף שכיר שכיר. ובפי' קודשין (דף י"ד) (שם) ולא משבח תנא דלא יליף שכיר שכיר היינו דוקא גבי עבד עברי משום דסבר דהיהו דהקא לא מופנה והאי מופנה:

ואי אשמעינן גל משום דלא פטר. לא הוה צריך להאי צירכותא דאי לא כתיב אלא חד אפילו לא תגול הוה מוקמינן לה בעושק דמשמעיה ביה קרא דאמר באינוהו נפק (לעיל ס"א) ושם ר"י (לעבור) דלא תשתא דכתיבי תריווהו מוקמינן לה בגל עובר כוכבים באם אנו עניי אלא משום דמשבח צירכותא אפי' מיעשה בהדיא מגול לא הוה משמעין עשק:

ורבי יוסי בר' יהודה האי לא תלין אתה מאי עבדי ליה. תימה לדבוקין פבריתא דריש מיניה כמה דרשת ומקאיה כחוב כבודיהה בתוס רבינו אלהן דהקא משכיר קבעי מאי עבדי ליה דהו' ליה למיכתב לא תלין שפלות אתה:

לבצור אשכול אהך. היינו שכיר שעות נראה לר"י דאיצטרך למיכתב משום דשכיר משמע שכיר ליה או חצי יום שאין גרלות דהשכיר פוגעליים ליום או לחצי יום אבל לכל דהו לא אי נמי איצטרך לאשמעינן דאפילו שקרו לבצור אשכול אהך ואכלו אפילו הכי עובר עליה:

הדר

ולחציא גר תושב מסתבר בהמה וכלים היה ליה לרבות שפן ישנן בכלל כמוזן רעד גר תושב אינו בכלל כמוזן רעד ונת"ק דמאחיד האי רעד מאי עבדי ליה ההוא מיבעי ליה לכדתנאי רעד ולא גמלנין גמלנין מאחיד נפקא חד למשרא עושקו וחד למשרא גולו וצריכי דאי אשמעינן גולו משום דלא טרח ביה אבל עושקו דטרח גביה אימא לא ואי אשמעינן עושקו משום דלא אהא לידיה אבל גולו דאהא לידיה אימא לא צריכא ורבי יוסי ברבי יהודה האי לא תלין פעולת שכיר אתה עד בקר מאי עבדי ליה מביעיה ליה לכדרב רב אפי' אפילו לא אשכול אהך של ענבים עובר משום בל תלין ואידך מואליו הוא נושא את נפשו נפקא דבר המוסר נפשו עליו ואידך

מאחיד. לא תעשוק שכיר עני ואביון מאחיד: פרט לאחרים. עובד כוכבים: זה גר אוכל בגילות. דכתיב ביה שעריך (דברים יז) לגר אשר בשעריך תתנהו ואכליה ונלו'. על שכר ישראל ועל שכר בהמה וכלים וגר תושב: עובר בכל השמות הללו. בין הכתובים כאן ובין המאחידים בתורת כהנים דלויף גזירה שהן לאיתריגויהו הקא בדלמקמו: ויש בהם משהם כל תלין. האמור בתורת כהנים והוא הדין ללא תעשוק ולא תגולו דכתיב בגיה ומירוהו של שכיר

ליתיה בשכיר ללה: ר' יוסי בר' יהודה וכו' ולקמן מפרש ליה אין בהם אלא משום לא תעשוק שכיר וגומר. דכתיב ביה בארץ דמרבי בהמה וכלים אבל ביזמו תמן שכור אפי' דסמיך ליה לא ולקמן מפרש טעמא: קשיא גר תושב דמתניתין תמן אין בו משום כל תלין האמור בתורת כהנים ובברייתא קתני כולן עוברים בכל השמות הללו: קשיא בהמה וכלים. דקתני תמיני יש בהם משום בידום תמן שכור ומשום לא תלין (ר' יוסי בר' יהודה) קבר אין כולן אלא משום לא תעשוק דמשנה תורה ואפילו משום ביזמו וגו' דסמיך ליה לא: גר תושב יש בו משום ביזמו תמן שקרו. וכל שכן משום לא תעשוק שכיר דבגיהה כתיב משעריה: ואין בו משום כל תלין. דהותרו כהנים וכן משום לא תעשוק ולא תגולו דתיב והאי דנקט הני משום דמפרשי בהו שכיר יום ושכיר לילה וה"ק יש בו משום ביזמו תמן שקרו דמשמעני גבי שכיר לילה ואין בו משום שכיר שכי' דכתיב בשכיר יום לא תלין פעולת שכיר מה כאן גר תושב בהמה וכלים איתריכאי אף תיב' וכן גר תושב בהמה וכלים לא נמי. דהלך דהותרו כהנים ליתגוהו לא בבקשה וכלים ולא בגר תושב: משום דביזמו תמן שקרו. ליתבי דוק עני לעשירי. נכדו ליתן אהך עד ואחד עשר ואן כדו ליתן אלא לאחד מן העני קודם: אביון מעונה מעני ולשון אביון האובד ואינו משיג מה שצפשו מתאניה לכל טוב ואשמעינן קרא דעני קודם לרביון משום דעני קסמי למיבטעיה אף על גב דצריכי: אבל אביון הדרגל לבושות ולא קסמי למיבטעיה: ואי אשמעינן עשירי. דלקמייה עני משום דלא צריך ליה העשיר לשקר כמו העני: אבל אביון דצריך ליה. ספי משה אימא דליקמייה לעני קמיל דעני קודם דצריך ליה וקסמי למיבטעיה: ותנא דין. וכן דבי רבי ישמעאל דאמרו תריווהו בהמה וכלים אבולוהו וגר תושב לית להו דתיב' אי גמיר ג'ש' ח'וה ג'והו ג'והו נמי מיליבייהו משום שכיב יום: אהך. קרא ותיכא הוא: שפעולתו אתה. ואפילו בהמה וכלים: רעה. מנר דהותרו כהנים כתיב לא תעשוק את רעה: עשוקו. שכר שכיר גולו. גזילה ממש: ר' יוסי האי אתה מאי עבדי ליה. דמרבי מיניה תנא דין בהמה וכלים אף על גב דגזרה שהו לא ממירי: אלא לבצור אשכול אהך. כלומר שכיר שעות מואליו הוא נושא את נפשו. על ששיעבד עצמו לוה

מאחיד פרט לאחרים גרד זה גר צדק בשעריך זה אוכל בגילות אין לי אלא שכר אדם מנין לרבות בהמה וכלים ת"ל בארץך כל שבארץך וכולן עוברים בכל השמות הללו מפאן אמרו אהך שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר פלים יש בו משום ביזמו תתן שכרו ויש בהו משום כל תלין פעולת שכיר רבי יוסי ברבי יהודה אמר גר תושב גר תושב יש בו משום ביזמו תתן שכרו ואין בו משום לא תלין בהמה וכלים אין אהך אלא משום בל תעשק בלבד כני אי תנא קמא דמאחיד קשיא גר תושב אי רבי יוסי קשיא בהמה וכלים אמר רבא האי תנא תנא דבי ר' ישמעאל הוא דתנא דבי ר' ישמעאל אהך שכר אדם ואחד שכר בהמה ואחד שכר פלים יש בו משום ביזמו תתן שכרו ומשום לא תלין גר תושב יש בו משום ביזמו תתן שכרו ואין בו משום בל תלין מ"ט דת"ק דמאחיד גמר שכיר שכיר ורבי יוסי ברבי יהודה לא גמר שכיר שכיר נהו דלא גמר שכיר שכיר בהמה וכלים משום ביזמו תתן שכרו נמי יתייב תני רבי חנניא אמר קרא ולא תבא עליו השמש כי עני הוא מו שהן באין לידיו עניות ועשירות יצאו בהמה וכלים שאינן באין לידיו עניות ועשירות ות"ק האי כי עני הוא מאי עבדי ליה ההוא מיבעי להקדים עני לעשיר ורבי יוסי ברבי יהודה ההוא מלא תעשק שכיר עני ואביון נפקא ות"ק חד להקדים עני לעשיר וחד להקדים עני לאביון וצריכא דאי אשמעינן אביון משום דלא קסמי למתבטעיה אבל עשיר דקסמי למתבטעיה אימא לא ואי אשמעינן עשיר משום דלא צריך ליה אבל אביון דצריך ליה אימא לא צריכא ותנא דין מה נפשך אי יליף שכיר שכיר אפילו גר תושב נמי אי לא יליף שכיר שכיר יצאו וכלים מנא ליה לעולם לא יליף שכיר שכיר ושאינן התם דאמר קרא ולא תלין פעולת שכיר אתה עד בקר לה שפעולתו אתה אי הכי אפילו גר תושב נמי אמר קרא רעד רעד ולא גר תושב אי הכי אפילו בהמה וכלים נמי הא כתיב אתה מה ראיית לרבות בהמה וכלים גר תושב אינו בכלל כמוזן רעד ונת"ק דמאחיד האי רעד מאי עבדי ליה ההוא מיבעי ליה לכדתנאי רעד ולא גמלנין גמלנין מאחיד נפקא חד למשרא עושקו וחד למשרא גולו וצריכי דאי אשמעינן גולו משום דלא טרח ביה אבל עושקו דטרח גביה אימא לא ואי אשמעינן עושקו משום דלא אהא לידיה אבל גולו דאהא לידיה אימא לא צריכא ורבי יוסי ברבי יהודה האי לא תלין פעולת שכיר אתה עד בקר מאי עבדי ליה מביעיה ליה לכדרב רב אפי' אשכול אהך של ענבים עובר משום בל תלין ואידך מואליו הוא נושא את נפשו נפקא דבר המוסר נפשו עליו ואידך

בבא מציעא – המוקבל – פרק תשיעי דף קיב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)"
 חוספות רש"י

חזור עליו או אינו חוזר עליו. היכא דא"ל אגני פוטרך לגמרי אפי' לא יתן לי פשיטא דאע"ג חוזר דאם לא כן בבל מחילה בעלמא תיבעי ליה אז מיני קנן או לא והיכא דא"ל נמי אני פוטרך אם יפרע לי שולחני פשיטא חוזרו כיון דאין שולחני רצה ליתן לו והכא מיירי בשאמר ליה הפועל סתמא פשיטא לשולחני ומכניא ליה אמרי

ואידך ההוא מיבעי ליה לכתניא. להענישו באילו הוא נוטל את נפשו בדנתניא וכי ומסקנא כל הכובש שכר שכיר וכו'. ואילו הוא נושא. כל עצמו הוא מוסר נפשו עליו לעולם בבבש נפשו וסבין בעצמו ליפול לתולתו באילן כשעלה עליו למסוק וזמיה ולגורו תמריה ומסר נפשו עליו למיתה ומסר יפול מן הכבש שאז מן האילן. ה"ג ד"א ואילו הוא נושא את נפשו. ופליגי בתיאור ההוא רב חסדא במשמעותא דקרא חד אמר נפשו של שכיר נענש עליו באילו הורגו וחד אמר נפשו של גזלן הגיד לו תבובש שגורם מיתה לעצמו וקבע ונזול את תולדותיהם ומה קבע מןן את נפשם שורומים המוקלים רעה לעצמן. וא תגול דל כי דל הוא ואל תרביא ונ'. אף אם דל הוא ואין לו עור אל תגזלוהו והוא אהך מארבע לשונות שכי משבח בןן אב. והשטא. לאור גזלה הדיני גזלן. משום דנקייל נפש. והכי משמע וקבע את קבעיהם נפש את אשר קבעו את נפשם מהם: דרעך. ולא מדעתה חזר. והשכיר אצל בעל הבית אם לא נתן תהניו והתריב בעל הבית לשלם: אינו בתורת לעבור. כלומר אין לו עליו כלום שיהא עליו בתורת דמים שום עבירות שבר שכיר. קבלנות אומן שקבל עליו לעשות מלאכה בכך ואל ראל לשכירות דמים: אומן קנא. משבח בלי. וזוכה במה שהשביחו ומשום קבלנותו יוצא לו ובשמחירו לו הרי הוא ממוכר לו שבח שהיה לו בתוכו. וקראת. היא. ולא שם שכירות עליה: גנדיא בגנדיא. ופלוסרי' גלע"ז שאין כאן שבח בלי שאם היה מניחו כמות שהוא היתה מתקיימת הרבה יותר מעמה: לרוביה. שיהא רח: תיניו שבחיה. דאיבא דניחא לי' הכיז מפני שמחפסם יותר ויש נח בכיז: דארי' לבישוי. אלא לעולם לאו בגנדיא אלא בתיקון הראשון שקורין פולרי' כשפא מביח תגרדי' בתשין אותו בגזלים בתוך על צי במים וקרקע הראוייה בכך מידו ולא בקבלנות עסקינן אלא בשכירות בין ישיבתי ובין לא ישיבתי שכרו לפי מנן בשטותיה רח וכך גטישות בכך וכך מעות: דארי' לבישוי. לחשבון גטישות: הלבות

ואידך ההוא מיבעי ליה לכתניא. להענישו באילו הוא נוטל את נפשו בדנתניא וכי ומסקנא כל הכובש שכר שכיר וכו'. ואילו הוא נושא. כל עצמו הוא מוסר נפשו עליו לעולם בבבש נפשו וסבין בעצמו ליפול לתולתו באילן כשעלה עליו למסוק וזמיה ולגורו תמריה ומסר נפשו עליו למיתה ומסר יפול מן הכבש שאז מן האילן. ה"ג ד"א ואילו הוא נושא את נפשו. ופליגי בתיאור ההוא רב חסדא במשמעותא דקרא חד אמר נפשו של שכיר נענש עליו באילו הורגו וחד אמר נפשו של גזלן הגיד לו תבובש שגורם מיתה לעצמו וקבע ונזול את תולדותיהם ומה קבע מןן את נפשם שורומים המוקלים רעה לעצמן. וא תגול דל כי דל הוא ואל תרביא ונ'. אף אם דל הוא ואין לו עור אל תגזלוהו והוא אהך מארבע לשונות שכי משבח בןן אב. והשטא. לאור גזלה הדיני גזלן. משום דנקייל נפש. והכי משמע וקבע את קבעיהם נפש את אשר קבעו את נפשם מהם: דרעך. ולא מדעתה חזר. והשכיר אצל בעל הבית אם לא נתן תהניו והתריב בעל הבית לשלם: אינו בתורת לעבור. כלומר אין לו עליו כלום שיהא עליו בתורת דמים שום עבירות שבר שכיר. קבלנות אומן שקבל עליו לעשות מלאכה בכך ואל ראל לשכירות דמים: אומן קנא. משבח בלי. וזוכה במה שהשביחו ומשום קבלנותו יוצא לו ובשמחירו לו הרי הוא ממוכר לו שבח שהיה לו בתוכו. וקראת. היא. ולא שם שכירות עליה: גנדיא בגנדיא. ופלוסרי' גלע"ז שאין כאן שבח בלי שאם היה מניחו כמות שהוא היתה מתקיימת הרבה יותר מעמה: לרוביה. שיהא רח: תיניו שבחיה. דאיבא דניחא לי' הכיז מפני שמחפסם יותר ויש נח בכיז: דארי' לבישוי. אלא לעולם לאו בגנדיא אלא בתיקון הראשון שקורין פולרי' כשפא מביח תגרדי' בתשין אותו בגזלים בתוך על צי במים וקרקע הראוייה בכך מידו ולא בקבלנות עסקינן אלא בשכירות בין ישיבתי ובין לא ישיבתי שכרו לפי מנן בשטותיה רח וכך גטישות בכך וכך מעות: דארי' לבישוי. לחשבון גטישות: הלבות

ואידך ההוא מיבעי ליה לכתניא ואילו הוא נושא את נפשו מפני מה עלה זה בבבש ונתלה באילן ומסר את עצמו למיתה לא על שכרו דבר אחר ואילו הוא נושא את נפשו כל הכובש שכר שכיר באילו נזול נפשו ממונו רב הונא ורב חסדא חד אמר נפשו של גזלן וחד אמר נפשו של נזול מאן דאמר נפשו של גזלן דכתיב אל תגול דל כי דל הוא ואל תרביא עני בשער וכתוב כי ה' יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש וכו'. נפשו של נזול כדכתיב כן ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח ואידך נמי הכתיב את נפש בעליו יקח בעליו דהשטא ואידך נמי הכתיב וקבע את קבעיהם נפש מה משום קאמר מה טעם שכתב את קבעיהם משום דנמלו טעם: אימתי בזמן שתבעו לא תבעו אינו עובר עליו: ת"ר לא תלין פעולת שכיר וכול אפילו לא תבעו ת"ל אהך דרעך: וכול אפי' אין לו ת"ל אהך שיש אהך וכול אפי' המכהו אצל חניני ואצל שולחני ת"ל אהך ולא שהמכהו אצל חניני ואצל שולחני: המכהו אצל חניני ואצל שולחני אינו עובר: איבעיא להו חוזר או אינו חוזר רב ששת אמר אינו חוזר ורבה אמר חוזר אמר רבה מנא אמניא לה מוקתני אינו עובר עליו מעבר הוא דלא עבר הא מיהדר דהר ורב ששת אמר מאי אינו עובר אינו בתורת לעבור: בעו מנייה מרב ששת קבלנות עובר עליו משום כל תלין או אין עובר משום כל תלין אומן קונה בשבחה בלי והלואיה היא או אין אומן קונה בשבחה בלי ושכירות היא אמר להו רב ששת עובר והתניא אינו עובר התם שהמכהו אצל חניני ואצל שולחני נימא מסייעא ליה הנותן מליתו לאומן קמה והודיעו אפי' מכאן ועד עשרה ימים אינו עובר משום כל תלין ונתנה לו בחצי היום מששקעה עליו חמה עובר משום כל תלין ואי אמרת אומן קונה בשבחה בלי אמאי עובר אמר רב מרי בריה דרב הונא בגנדיא דסרבלא למאי יתבה: יתליה לרוביה תיניו שבחיה לא צריכא דקא אגריה מיניה פתחא בנשוא בנשוא במעתא: שכיר

אבל העומדים אצלו אין בעל הבית חייב לפועלים כלום ומפרש רב אלפס דירושלמי אתי אליבא דרב ששת וסבר במוחו אבל מ"מ לידן ק"ל רבה ומוקי דהיא ולא פליגי לנענן כל תלין אלא לנענן אם צריך כל בעל הבית לשלם לפועלים אם לאו או משמע בפ"ק דרדושין (טו טז) ושם) המחילה אינה צריכה קנן גבי עבד עברי דאמר ליה ליה לימא לה אבאי תרי יזי אמר רבא זאת אומרת עבד בעל הבית ששקבל עליו ורוב קרוביו אין גרעונו מולוי משמע דאי לא ורעפו קניו לו הית: יכול המחולל קנא קנא אומן דבאקני לא היה צריך שטר דאפילו עבד כנעני קונה עצמו בחליפין כדמוכח בהשולח (גין טז לט) ושם) דקאמר שקל כומתא ושדא בה ואמר קני את וקני נפשו וקאמר דלא עשה ולא כלום משום דהיה ליה בכליו של מקנה אבל אי היה בכליו של קונה הנה קניא נפשו בחליפין וכן פסקה הנושא (כחובת דף סז) אמרין דלאחר כ"ה שנה אברה בתרובתה משום דמסקמא חתלה ואע"ג דלא עשתה שום קנן דבאקני לאלטרנ נמי אבדה בחתובתה ומדאמר לעיל באיזהו נשך (נה עא) תן גבי קרקע והפטר ובפרק חזרוק בגיטין (נה עה) וס' תן לו והפטר אין ריהא דאיבא למימר דארי' בקנן ואין להקשות מ"מ פשיטא ב"מ סנדקורין (נה ג) דה יריבה) זכר פשרה צריכה קנן דהפטר צריכה קנן להקנות וקנן שמתלו לו ומתשלם צריך להקנות שישלם לו החצי דשאני פשרה משום דמי המחילה כטענת שאילו היה יודע שהיה זוכה ברוי לא היה מוחל ולהכי צריכה קנן דאילים שם ומזאי טעמא נמי איבא מאן דבג' ג' ולא סיגי בבי משום דמי המחילה כטענת כל שפן אם לא תפוש כמו שפמפרש התלבות גזרותא אלא תקנן עושי קודם שיטעמו שקיימו דברי הפסוקים דבלא קנן ויכול לחזור כמו שישמעו הפסוקים דאו לא קשה כלום:

אומן קונה בשבח בלי בר אמר להו עובר. פי' יש ענן שעובר בלא דליבא שבח בלי כמו בשולחא אדנתא או דאגריה לבטשי אכל רב ששת סבר שפיר דאומן קונה בשבח בלי כדמוכח בהגול קמא (ב"ק דף עט. ע"ג ע"ש ד"ה ואגריה) דקאמר התם לימא רב ששת פליגא אדריב אמר אומן קונה בשבח בלי אמר רב אשי בר קמא דרב ששת בשליחא דאנתא והך דבגו מרב ששת אל הובירי בבגיינתן אומן קונה בשבח בלי אלא סתם שאלו בקלן עובר בכל תלין או לאו והגמרא הוא שאומר אומן קונה בר שלפי הפשט בו תליא הבעיא ולהכי קאמר נמי לימא מסייע ליה שהיה סבור הגמרא דהא בו דתליא ורב ששת שהשיב עובר סבר דאין אומן קונה ויעי' תוס' נדה לז' ד"ה כ"ז:

גבי בעל הבית. כלומר בזכותה דבעל הבית איכא תרי חזקי לכותנה: והא תבע ליה קמון. ומה עדים שתבעו אותו מצדו: ולמא דקמי' הכי, דאולי עדים מהתם פרעיה בו ביום דלא עבר בכל תלין קי' זמן. עד שבער לומר ולעולם. בתמיהה ובגשיל שתבעו כל היום ולא נתן. והא שכיר זה אגמון לומר לא התקבלתי ואם רוצה ויהיה נשבע לישבע לא

ונטל הכי פירושו: כיא ראיא ששכרו ואו יהיה נשבע ונטל והיכא דקתני המעמ'ה היינו יביא עדים שקצין לו שתיים שהעדים יודעים הקציצה אם יודיען ששכרו כדפרך וכן משמע בפרק כל הנשבעין דקאמר. עלה ראיא דלשלם קתני ראיא דלשבע לא קתני משמע דנשבע ונטל היינו שגיבאי ראיא ששכרו ויהיה נשבע לישבע:

השְׁתֵּא

דקמא דזמן חובייה רמי אנפשיה ומידבר וכי ואית' איב' כוונמו אמאי נשבע שכיר

ונטל ליקא בעדה' אינו זוכר עתה ומה שנהג בכל הניחול לא עד שיעלה עמוד השמים שחוקה אמר נתייב אם לא כיון שאחר זמנו אגו פוטרם אותו מטעם זה ועוד קשה במורה נבוכות אמאי אין בעל הבית נשבע דרמי אנפשיה ומידבר שלא ישיבע לשקר וי' ל' חזקה שאין בעדה' עובר בכל תלין לא מהני אלא היכא דאיכא חזקה דאין שכיר משהה שכרו בחדיה נכמו שאפרש בסמוך ואז היה יכול בעתה' לטעון הניחול לו עד שיעלה עמוד השחר לא היה כאן חזקה דאין שכיר משהה שכרו שחיה לא השהה אתו אלא תבעו ממנו כבד' ולא רצו ליתן כל ושהו אותו לעמוד השחר: **לְבִי** שכיר עובר בכל תהול. ואית' בעל הבית נמי אתי ליה חך וזאת תהיה עובר שכיר תהול וי' ל' החמיר ליה לא אחר כמו שנים אינו בלא הכי משני ליה שפיר ואית' ומימי איכא חזקה דאין בעתה' עובר בכל תלין כגדור וזוהי כרי ומעמ'ה' וי' ל' חזקה על שכל בעל חזקה וזוהי סוכה בשל שכיר דמדינן לא רמי אנפשיה למידבר ותהו לן לממיר דנשבע ונטל וחזקה דאין שכיר משהה שכרו לבדו לא חשיבא בחזקה שכיר אלא כשיתייבה ביהוד הוו כגדור חזקה שכיר וזוהי יוק' וזוהי חוב' ויתמי':

וְהָא

תבע ליה קמון. ס"ד השתא אם יש עדים שתבעו היינו אמר אחר זמנו ולכך פריך דמה אנו צריכין לעדים הלא תובעי השתא בפנינו ולמאי דת' היה מצי למיפרך נשבע ונטל אלא פריך שפיר:

וּלְעוֹלָם. פ"י בסקנתור וכי שכיר משהה שכרו כיב' ואינו מוסיף שכן גוה ראיא שנפרע חזקה דאין שכיר משהה שכרו אית' מועלת אלא היכא דאיכא חזקה דאין בעתה' עובר בכל תלין בתדה ובל תלין אינו עובר אלא בוקר ונטל אלא הכי פירושו ולעולם שכיר נשבע ונטל שן זו חתנה טובה שקדא נאמן לעולם לומר לא פרע לי: **מַחְזִיר** את הכר בליקה' בריש תמורה (דף ו. י. ועס דיה מחזיר) פריך לרְבָא דאמר כל דאמר רחמיקא לא תעביד אי עביד לא מהני והרי השבט תעביט דאמר רחמיקא לא

הָא

נָר עוקבא כנגד כל היום של תביעה. וים אחד לאחר זמנו נתן לו בקמים לישבע וטול: **מִתְנִי'** הללו את חברי. והגיע זמן ולא פרע לו: לא ימשכנו. אפי' בשוק אלא בבד': ולא יפנס לביתו. בגמ' מפרש בגמא קאי: הו' לו שני בלים. והובו כנגד שניהם ומשכנו בשניהם: נוטל אהר' ומחזיר אהר' כינה שהוא צריך ל' יחזירו לו משום החזרת העבט ויעבע את השני והשצטרך זה לשני: טול זה את הראשון וחזיר את השני כדמפרש ואויל מחזיר את הכר בליקה' ואת המחזיר אהר' מיה הלוח אין משבי העבט ליהירשן שאין כאן מצות העבט אלא ימכרו ויגבה וזכור דהשב תשכבם לו כתיב ולא ליהירשן: שלשים יום. זמן ביד: **גְּמ'** שליח כ"ד מנתח נתייב. וזה הוא אינו נתיב ליבס לביתו ולמשכנו אלא רואהו בשוק ומנתק דבר שאוחז בדו ממנו: **מְשַׁכְּבֵי.** משמע בתוך הבית. היבילה. מתוך הבית משמע דקמי' ויחיים ורְבָא בגו בידא כשביעה יושבע בעל חוב. **שְׂמֹאֵל** ש"ת: מיהא הא בלים אחרים חבול דבכלים אחרים עובר משום לא תבא אל ביתו ולהכי איצטרך לחוסף לא שני משום ריחים ורְבָא וחד משום לא תבא אל ביתו: **שֶׁשֶׁע** משמע בחזן תעמוד. ורואי אליך את ה' העבט וכי איני יודע שהשאי ורואיני אלו מ' ירואנו אם לא בעתה': **מֵאִי** לאו רְבִיבֵי שליח כ"ד כו'. יכנס לתוך הבית וד"ק והאיש דהוא שליח כ"ד ואשר אמתה נושה בו ירואי אליך:

לא

לְבִיתוֹ לְיֹשְׁבָיו מִשְׁכּוֹנוֹ מֵתִיב רַב יוֹסֵף לא יחבל ריחים ורְבָא הא דברים אחרים חבל לא תחבל כגד' אלמנה הא של אחרים תחבל מאן אי נמיא בעל חוב הא כתיב לא תבא אל ביתו לעבט עבדו: **אֵלָּא** לאו שליח כ"ד תרנמה רב פפא פריה דרב נחמן קמיה דרב יוסף ואמרי לה רב פפא פריה דרב יוסף קמיה דרב יוסף לעולם בעל חוב ולעבור עליו בשני האון תיש ממשמע שצאמר בחזן תעמוד אינו יודע שהאיש אצל לו נשאה בו ורואי אלא מה תלמודו לומר והאיש רְבִיבֵי שליח ביתו רמי אלו שליח ביתו דין בליה

תעבט עבדו ותנן מחזיר את הכר בליקה' אלמא דמהני וקשה דמקליה דמהני איירי במשכנו באיסור ואל' דסימך אברייאות דאלא מציוות (לעיל דף לא.) דקתני משכנו שלא ברשות מצן כו' דאיב' מאי קשה לן דהא בברייתא גופה יליף ממשח תשיב דמקמי קים ואי' אדשמואל מפרך איב' מה פריך לתרין מהקש טשיב הלא עיקר קרא לשמואל איירי במשכנו באיסור דאם שכל וגו' משמע דמשכנו ביתו וי' ל' דסימך ומהקש טשיב בלי כול מחזיר אפי' משכנו שלא ברשות איב' סימך אברייאות דלפנין (דף ע"ד) דמתרץ לה רב ש טשיב המלוח (ואת) חזקו אינו רשאי למשכנו משכנו חיוב לחזרו לו אנ"ג דהיי' דפריך לרְבָא בתמורה לא אמר אפי' אילי שמואל דהיי' שין חלוקה דשמואל אין שין חלוקה דשמואל קרא במשכנו באיסור כתיב חוב לזכוכים משום שלא יתא הלכה משכנו ביא כל כן דרך גמרא להקשות ולתריץ אפילו דלא בהלכתא כדאשפתן בפ"ד דכתובות (דף כו. ו.) וברייתא דאלו מציוות (לעיל דף לא.) דקאמר אין לי אלא במשכנו ברשות אין צריך לומר דשמואל יתפוך וישקא אין לי אלא משכנו שלא ברשות אלא יעמידנה כתנא דפליגי אתנא דקאי פנתייה ותתפוך דדרשה.

וְאֵת

המחרישה ביום. קשה לר"ת דהניא בסוף פירוקן (דף טו.) חבל זוג של ספרים רצומל של פרות חיוב משום ב' פלים ויפרש בקנתור פרות החורשות והיב' שלקחם החובלן לפי שעושין אובל פוש את הארץ ונטל את המחרישה דקתני מחזיר הא עבר כי נפש אחר חבל (ברים בו) ועוד דאין נראה לחייב אלא ודאי דומק ודמקנת ורְבָא משמע נתיב האובל עצמו בבלי לכן מפרש ר"ת צמד פרות היינו פרות המרכוסת בתבואה ונרים ר"ת נפש זוג של ספרים (וכן נפש זוג של ספרים) וכן גריס ר"ת ודאי חספיות של רבב לא לזנוז ושל החשחיה כדאמרין בבכורות (דף כה.) שדרוק היה לזנוז אגל פרות החורשות לא מקריב כלי שעושין אובל נפש ועוד נראה לר"ת דמחרישה דקא לא היינו מחרישה שחורשין בה את הקרקע דנראה דלא מתייבי בהשבט העבט אלא בבלי העשיו לגוף האדם ולתנאו ועוד דמוק' בגמ' במחרישה דכספא ואין דרך לחרוש קרקע במחרישה של כסף אלא כראה לר"ת דהיינו מגרדתא שנגרדו בו בני אדם בבית המרחץ כדאמר בפרק חבית (שבת דף קמג.) עבדא איהי ארימיה מגרדתא דכספא וכן בפרק מציואת האשה (כתובות דף סח.) כדאמר ר' רב כדכספא פרח

אֲמַאי

לא יתנונו אלא בבית דין. ואית' מכן דניתוח אסור לבעל חוב ואומר ר"י דמדקנרן הוא כדאמר בקמון בעל חוב ניתוח נמי לא מודה שמוא יכנס בביתו: **לְחַסְפוֹרִי'** מיתאזה והכי קתני. תימה דקאמר תוסרי' מיחסרא כד' לדרות וי' ל' דאין לחוש כיון שאינו מגיה כ"כ רוב ספרים גרסי' הכי קאמר:

מִפְּהוּ ומטא. כפי שום התנאים (ערכין כו ב) לא תני אלא מטה המוצעת משום דמרוצעת גבי שבקין ליה אלא אחת כדאמר נמי הקא מטה ומטא ומציע ובפי א"ע (כתובות דף סד) לא גבי מקרה ואשתו על ידי שליש בעני שבקישאל דלא יתיב ליה אלא מטה ומפץ משום דהתם קודם שנשאת לו ולא היה לה אלא חדא מטה: **השתא** ובגין מובנין. הכסת

והכר שיש לו בעין סדור מסדרין בתמיה פירוש ואין נסדר לו להניח מן המעות כדי לקנות כסות
1 לנורך שנים גשה חדש כמו שנעשו בערכין:
נִמְאָה ליה לא עיל דירי רמתי. לאו אמנתי פירך
2 אמאי מחזיר לו הכר דא"כ למה המחזיר עד כאן
3 ועוד דמה צריך טעם על מנות המקום ועוד וכי
4 לא ידע דכתיב (וברים כד) וכל תהיה צדקה אלא
5 על ברתך ידע ואפילו רמי בעמקא למה יש לנו
6 מתרץ לו אלא נראה דארבי עוקבא ורבי
7 ישמעאל פריך דאמרי כל ישראל בני מלכים הם
8 וכולן ראויין לאותה איצטלא ואמאי פיון דאינו
9 לובשה אלא לקבוד ולנוי בעמקא למה יש לנו
10 לומר שקל זה הול התכותב על המלכה כיון שלא
11 פירש התכותב בהדיא ולא היה שפיר גליו יותר
12 מעל אחר פיון דסגיא ליה בלאו הכי ומשני גם
13 באיצטלא שידך לומר לך תהיה צדקה והטל
14 גליו התכותב שלא למנוע ממנו הבוי והכבוד
15 והתענוג שהורגל בו עד עתה.
הקדש

לא שליח ב"ד כמלוה ת"ש אם הבל תחבל שלמת
רעד בשליח בית דין הפתוב מדבר אתה אומר
בשליח בית דין הפתוב מדבר או אינו אלא כבעל
חוב כשהוא אומר לא תבא אל ביתו לעבוט עבולמו
הרי בע"ה אמור לא מה אני מקיים בית הבל תחבל
שלמת רעד בשליח ב"ד הפתוב מדבר תנאי היא
דתניא שליח ב"ד שבא למשפכו לא יכנס לביתו
למשפכו אלא עומד מבחוץ ותלה מוציא לו משפון
שנאמר בחזין תעמוד ותאיש ותניא אידך בע"ה
שבא למשפכו לא יכנס לביתו למשפכו אלא עומד
בחזין ותלה נכנס ומוציא לו משפכו שנאמר בחזין
תעמוד ושליח ב"ד שבא למשפכו הרי זה נכנס
לביתו ומשפכו ולא ימשפנו דברים שעושוין בהן
אובל נפש ונותן מטה ומטה ומציע לעשיר מטה
ומטה ומפץ לעני לו אבל לא לאשתו ולא לבניו

לא שליח ב"ד כמלוה. והכי קאמר בחזין תעמוד אתה והאיש שהוא שליח ב"ד ואשר
אתה נושא בו ויציא אליך: הרי בעל חוב אמור. שאינו רשאי: כתובת סדרה. שהוא רשאי
ליכנס לחובלו והכי קאמר קרא אם הבל תחבל על ידי שליח ב"ד עד הוא השמש
תשיכנו לו: והשאמר בחזין תעמוד ותאיש.

ימשפנו בליש שעושוין בהן אובל נפש. דאיתרבו
מבי נפש הוא חובל: מטה ומטה. לקמן הוא
מקשר אחת לאכול ואחת לישון: פתע. על לבד
שקורין פולטרין: מקום שאין פתעין. לשרי.
שהורגל במצעות: ומפץ לעני. לפי מה שהורגל
דבני ערכין כתיב ואם מך הוא מערפך ודרשין
(ערכין דף כד.) התיירו מערפך גזר הכא
למשפכו כשאין ידי משפכו הוא נידון בהשגת חוב
דכתיב (ויקרא כו) והעמידו לפני הבהן והעריך
אותו הבהן משפיר לו כדי תייו ונטול השאר
הקא ידו הקדש ואפי' העשיר לאמר שאמדרו
ונטול מה שבקדו ומיקח נמי מקדין לבעל חוב
שמשיירין לו כדי חזיו כדאמר לקמן (דף קר)
הנמר מיכה מיכה: לו. הוא צריך ליתן מטה אבל
לא לאשתו ולבניו ודתיירו כתיב ולא הוטל על
המלוה להחיות את בני ביתו: שפסדרין. שמן
להניח לו צרכי חזיו לשון והעריך אותו לישאן
אחרניא שמשדרין לשון שריר ושתיתן שמעתי:
אדרכה עיקר סידור בערכין כתיב. דרפי לעיל:
למאן. משהשתו: מיתנא רטיבא דריתנא
אחרניא. חבל לח של פשתן על מתניה: איתנא.
תנרא: אליבא ריקנא. קודם אכילה: ולא פגמי
אדרכה גרמדי. קודם שישן הלךר יתביקן ליה
מטה שניה ומשיכה ברחוק ארבע יתביקן ממקום
אכילתו ועל פרחו ירגיל לעמוד וילכת במשכב
ולא ישן על מטה שאכל: ובגין מובנין ליה.
לאחר שלשים יום אף בליש הצריכין לו בדתגן
משלשין ולהתן ליה מטה ומפץ: ומפץ
תנא קמיה. דרב נחמן לתך מתני' רשב"ג אומר
כדרך שמסדרין וכו': ובגין למברי. שלא ישאיר
לו לפי צרכו בצמצום: בעיניה. כמות שהיא
חשוכה אם תבל כסות של מעיל תחזיר לו הוא
בעצמה: מהדר ליה מאי דחזי ליה. ומכור לו של
שקראין ויתן לו אחת של צמר ואחת של קנבוס:
אי אית ליה לרבין גמילא ליה סקרא. לסדר
לבעל חוב: ליקבא מידי דלא תוי ליה. מאתר
שדורגל בו דקא שמענא ליה דאמר כל ישראל
והא את מקלים הם דאמר אבוי וכו': לא את הליף
ולא את התקדל. משלטיב בשבת שאינם ראויין
היום לא זה ולשול ולא זה לתקדל לוף מיני קנתי
ראויין ראויין למאכל כשהוא חי ואפילו לעופות
לעוריים. ישראל בני מלכים ויש להם לגדל
וערבים לנו ולשחוט: שכן דרשן לסוף בחול.
בלא שום מנה הלכך כי יאכא מנה מיני
מבכחא מילתא דלפרויה עביד (וכי ורוד) רבון
משום שחוקת קמננין: פשטישין אותה פגמו.
לפרוע בעל חוב את חובו: שלמאן כר וקסת.
דתגן למבטחין איכא לעומר מוכרן דקאמר
רשב"ג לבניו ביני קאמר לקנות רודיה הימנו
ובניו ביני ישול בחובו: אלא פתרישה. דקתני
במתניתין ועלה קאמר רשב"ג מוכרן מאי ביני

ולבנותיו כדרך שמסדרין לבע"ה פד מסדרין בערכין פד מסדרין פד מסדרין פד מסדרין פד מסדרין
אָלָא אימא כדרך שמסדרין בערכין פד מסדרין פד מסדרין פד מסדרין פד מסדרין
לעשיר מטה ומטה ומפץ לעני למאן אילימא לאשתו ולבניו ולבנותיו הא אמרת לו
אבל לא לאשתו ולבניו ולבנותיו אלא אידי ואידי לדידיה תרתי למה לי חדא דאכיל
עלה וחדא דגו עליה כרשמואל דאמר שמואל כל מילי ידענא אסותייהו לבר מהני תלת
מאן דאכיל אהינא מרירא אליבא ריקנא ומאן דאסר מיתנא דכיתנא רטיבא אחרניא
ומאן דאכיל נהמא ולא מסגי ארבעה גרמדי תני תנא קמיה דרב נחמן כדרך שמסדרין
בערכין פד מסדרין בע"ה א"ל השתא ובגין מובנין ליה סדורי מסדרין ליה ומי מובנין
ליה והתגן מחזיר את הכר בלילה ואת המחרישה ביום תנא פרשב"ג תנא קמיה והכי
קאמר ליה השתא לרשב"ג ובגין מובנין ליה סדורי מסדרין ליה דתגן רשב"ג אומר אף
לעצמו אינו מחזיר אלא עד שלשים יום מפאן ואילך מוכרן בב"ד ומפאי דכי קאמר
רשב"ג ובגין לגמרי קאמר דלמא הכי קאמר עד שלשים יום חדר ליה בעיניה מפאן
ואילך לרשב"ג הא סברא ליה ומבוננין מאי דלא חזי ליה דאמר אבוי רשב"ג ורבי שמעון ורבי
ישמעאל ורבי עקיבא פוליה סברא דלא כל ישראל בני מלכים הן רשב"ג דתגן לא את
הלוקח ולא את התרדל רשב"ג מתיר בלוק מפני שהוא מאכל לעורכין רבי שמעון דתגן
בני מלכים סבין שמן וורר על גבי מכותיהן בשבת שכן דרשן לסוף בחול ר' שמעון
אומר כל ישראל בני מלכים הן רבי ישמעאל ורבי עקיבא דתניא הרי שהיו נושין בו
אלף וזו ולבוש איצטלא בת מאה מנה מפשיטין אותה ממנו ומבלישים אותו איצטלא
הראויה לו ותנא משום רבי ישמעאל ותנא משום רבי עקיבא כל ישראל ראויין לאותה
איצטלא ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דהויב ליה מאי דחזוי ליה ומבוננין מאי דלא
חזי ליה בשלמא כר וקסת חזי ליה דביני ביני אלא מחרישה למאי חזוי אומר רבא כר
רבא מחרישה דכספא מתקוף לה רב חנא ולימא ליה לאו עלי קרמית אומר ליה אפי

איברא
ביני איכא וניטא ליה. מלוה לא עלי דירי רמתי. לפרנקי:

איברא באמת עליה רמי שהיה לו צדקה שהכתוב הטיל עליו לעשות לו צדקה להלך לפניה מיכה מיכה גבי לזה ומלזה כתיב וכי ימוך אחיק ומוטה ידו עמך וגבי ערכין כתיב ואם מך הוא מערכי דבר זה [שאילתי] אם למרנו גזירה שהן דמיכה מיכה ולא אמרו לי דבר ברם פד היתה שאילה אבל כן שנאלה שאילה אחת בבית המדרש מינה יש ללמוד שאין מסדרין תרי עלי מנה בקרב הנותן ודא כתיב אלא בערכין אבל שאר הקדשות אין וידונן הקהש ד ומה שיש לו ובזבז היטב והמותר ויבז לאחר זמן אם יעשר: מהו שסדרו לו שבטאין למשכנו שמיסדרין: שמלוק מצנחא להשיב לו את העבדות: אין מסדרין להשאר לו כלום משובא למכור לאחר שפירש: נדר בערפך: כי יפליא נדר בערפך נפשות ויסיא (כו) הקיש נדרים לערכין: הוויא לניזון כבבדו: הקיש נדר לערכין להכיב אהא שאם אמר דמי לבי או ראשי או בערפי ועל נתון דמי כולו אבל אם אמר על אבר שאין בעמשה תליהו ד דמיו עלי שמין אותו בעבד המכר בשוק כמה הוא שוקי ביד ובמה הוא שוקי בלא ד להא ממילא שמיסדרין למיזבני נדר מערכין גבי ערכין כתיב (שם) ערכך נפשותו שאם ערך ראש שהשקמה תליהו עלי נתון דמי כולו ואם אמר ערך ודי עלי לא אמר כלום שאין ערך כתוב אלא כלשון נידון כבבדו: האבר נידון לפי כבודו שאם הנשמה תליהו עלי דמי כולו: וואידך "מקרא קא פריך לה: שמיסדרין: מיזם אל יום את כלי הצריך לו: אינו דין שמיסדרין: שבטא למכור לאחר שלשים יום ישארו לו כדי חייך כגון טעם ומפין ותף דאמר בערכין ורף וגו': ואידך: תנא קמא דמתני דאמר מסדרין לבעל חוב דקתיג אמ מת אינו מותר למסור ידו ל מחזור לעולם: האי הוא דכתיב בערכין דריש ליה עד שיתא מכותו מתחילתו ועד סופו שאם הגריך עצמנו עד יעשרי קודם שהעריכו כתיב אינו נידון בהשגת ד אלא נתון ערך עשירי והמירו מקדש: העבד עד שלשים יום:

- 1 איברא באמת עליה רמי שהיה לו צדקה שהכתוב הטיל עליו לעשות לו צדקה להלך
- 2 לפניה מיכה מיכה גבי לזה ומלזה כתיב וכי ימוך אחיק ומוטה ידו עמך וגבי ערכין כתיב
- 3 ואם מך הוא מערכי דבר זה [שאילתי] אם למרנו גזירה שהן דמיכה מיכה ולא אמרו לי דבר
- 4 דבר ברם פד היתה שאילה אבל כן שנאלה שאילה אחת בבית המדרש מינה יש ללמוד
- 5 שאין מסדרין תרי עלי מנה בקרב הנותן ודא כתיב אלא בערכין אבל שאר הקדשות
- 6 אין וידונן הקהש ד ומה שיש לו ובזבז היטב והמותר ויבז לאחר זמן אם יעשר: מהו שסדרו
- 7 לו שבטאין למשכנו שמיסדרין: שמלוק מצנחא להשיב לו את העבדות: אין מסדרין להשאר לו
- 8 כלום משובא למכור לאחר שפירש: נדר בערפך: כי יפליא נדר בערפך נפשות ויסיא (כו) הקיש
- 9 נדרים לערכין: הוויא לניזון כבבדו: הקיש נדר לערכין להכיב אהא שאם אמר דמי לבי או ראשי
- 10 או בערפי ועל נתון דמי כולו אבל אם אמר על אבר שאין בעמשה תליהו ד דמיו עלי שמין
- 11 אותו בעבד המכר בשוק כמה הוא שוקי ביד ובמה הוא שוקי בלא ד להא ממילא שמיסדרין
- 12 למיזבני נדר מערכין גבי ערכין כתיב (שם) ערכך נפשותו שאם ערך ראש שהשקמה תליהו
- 13 עלי נתון דמי כולו ואם אמר ערך ודי עלי לא אמר כלום שאין ערך כתוב אלא כלשון נידון
- 14 כבבדו: האבר נידון לפי כבודו שאם הנשמה תליהו עלי דמי כולו: וואידך "מקרא קא
- 15 פריך לה: שמיסדרין: מיזם אל יום את כלי הצריך לו: אינו דין שמיסדרין: שבטא למכור לאחר
- 16 שלשים יום ישארו לו כדי חייך כגון טעם ומפין ותף דאמר בערכין ורף וגו': ואידך: תנא קמא
- 17 דמתני דאמר מסדרין לבעל חוב דקתיג אמ מת אינו מותר למסור ידו ל מחזור לעולם: האי
- 18 הוא דכתיב בערכין דריש ליה עד שיתא מכותו מתחילתו ועד סופו שאם הגריך עצמנו עד
- 19 יעשרי קודם שהעריכו כתיב אינו נידון בהשגת ד אלא נתון ערך עשירי והמירו מקדש: העבד
- 20 עד שלשים יום:

ערוך

הקדש שאין מחזירין אינו דין שאין מסדרין. וא"ת ערכין זכיח שאין מחזירין ומסדרין ויש לומר דמה לערכין שהם קלים ואינן נהגינן אלא באדם ובבן בריית ולא בטומטום ואנדרוניוטס ופוחת חזק ולא חזש אבל הקדש שח על כל דבר: [ואידך] והוא למרן כבבדו הוא דאמת. וא"ת ממי נילף במי נהישיא ומסדרין דאין היקש למחצה ואין למרן דהקדיש משמע ולא אהא אלא למרן כבבדו

- 1 איברא באמת עליה רמי שהיה לו צדקה שהכתוב הטיל עליו לעשות לו צדקה להלך
- 2 לפניה מיכה מיכה גבי לזה ומלזה כתיב וכי ימוך אחיק ומוטה ידו עמך וגבי ערכין כתיב
- 3 ואם מך הוא מערכי דבר זה [שאילתי] אם למרנו גזירה שהן דמיכה מיכה ולא אמרו לי דבר
- 4 דבר ברם פד היתה שאילה אבל כן שנאלה שאילה אחת בבית המדרש מינה יש ללמוד
- 5 שאין מסדרין תרי עלי מנה בקרב הנותן ודא כתיב אלא בערכין אבל שאר הקדשות
- 6 אין וידונן הקהש ד ומה שיש לו ובזבז היטב והמותר ויבז לאחר זמן אם יעשר: מהו שסדרו
- 7 לו שבטאין למשכנו שמיסדרין: שמלוק מצנחא להשיב לו את העבדות: אין מסדרין להשאר לו
- 8 כלום משובא למכור לאחר שפירש: נדר בערפך: כי יפליא נדר בערפך נפשות ויסיא (כו) הקיש
- 9 נדרים לערכין: הוויא לניזון כבבדו: הקיש נדר לערכין להכיב אהא שאם אמר דמי לבי או ראשי
- 10 או בערפי ועל נתון דמי כולו אבל אם אמר על אבר שאין בעמשה תליהו ד דמיו עלי שמין
- 11 אותו בעבד המכר בשוק כמה הוא שוקי ביד ובמה הוא שוקי בלא ד להא ממילא שמיסדרין
- 12 למיזבני נדר מערכין גבי ערכין כתיב (שם) ערכך נפשותו שאם ערך ראש שהשקמה תליהו
- 13 עלי נתון דמי כולו ואם אמר ערך ודי עלי לא אמר כלום שאין ערך כתוב אלא כלשון נידון
- 14 כבבדו: האבר נידון לפי כבודו שאם הנשמה תליהו עלי דמי כולו: וואידך "מקרא קא
- 15 פריך לה: שמיסדרין: מיזם אל יום את כלי הצריך לו: אינו דין שמיסדרין: שבטא למכור לאחר
- 16 שלשים יום ישארו לו כדי חייך כגון טעם ומפין ותף דאמר בערכין ורף וגו': ואידך: תנא קמא
- 17 דמתני דאמר מסדרין לבעל חוב דקתיג אמ מת אינו מותר למסור ידו ל מחזור לעולם: האי
- 18 הוא דכתיב בערכין דריש ליה עד שיתא מכותו מתחילתו ועד סופו שאם הגריך עצמנו עד
- 19 יעשרי קודם שהעריכו כתיב אינו נידון בהשגת ד אלא נתון ערך עשירי והמירו מקדש: העבד
- 20 עד שלשים יום:

ממחיצתו שהוא ברשעה ומאן דלא יליף איסור הנגזה בקיו משום ג"ש היינו משום דאביהו ולא אבך אהא הנגזה קדא היא אבל הנגזה מודד דעבדיו ק"ו ומסדרין כיון דמתוסיב היקיש שלמילא אחריו וצ"ע בדברתה מקומות תיב' ובמקרא שרדצה לעשות ק"ו וסותר אותו ע"י דיקש או ג"ש אם יש בכל מקום שלא נכלל תלמודי היקיש או הג"ש לדי א"ת דאמרין בערכין פסק קמא ורף (ד) ראש חמור זה הקדש ראש עבד זה הקדש הוא ונקדש שותפין לו ולא אמר דנידון כבבדו בערכין פריך לה ומשני כאן קדשי מובה כאן קדשי ברק הבית והבא מיירי בקדשי מובה. ר"י

ומיירי בקא לישול בתורת משכון דהגון סברי שפחזירין לו כל ימי חייו ורשב"ג סבר דאחר
 תשלמיש יום ומרובי אגל היבא דנטל בתורת גבייה; וכול למוכרו מיד ולא יסדרו כלל וא"ת
 אמאי לא מיידי משהביג דאין מסדרין לו לומר דסבר גמרא שקלמין מייד דלא חיי ליה
 ונהבינן ליה מידי דחיי ליה כמו שלמעלה לא הוה יודע הגמרא וא"ע ששינוי דרשב"ג
 מתיר בקוח לא ידע דהוי טעמא דליבא מייד

דחיי ליה ומר עקיבא ור' שמעאל דאמרו ולעיל
 (דף קי) כל ישראל מסירין לאותה אישקטל אן
 להוביח וסדריא להו מסדרין ומיירי דגבה
 בתורת משכון דח"ס סבר דמפשטיין אותה
 אישקטל בת מאה מנה ונתנין לו תרואה לו
 וממנה ערשין השבת העבטו בכל יום ויום
 ותמורתו הוה דלא למקול בתורת משכון א
 יחזיר אותו כלל ורבי עקיבא ור' ישמעאל סברי
 דמן השוכה עושה השבת העבטו אגל בתורת
 גבייה לא הדר כלל ומתמורה לא אלהיה מיקה
 מביה לא בעי למפשט אפילו גרם מזה שפחזיר
 משום דאלהו דחייי הוה מדחי ליה והוה לו
 להשיב אן מסדרין תדע שפירי השיב לו קברי
 עובדי כוכבים אינם מטמאים באהל כ"ש כן
 ויהי א"ע ג' בעי למפשט אפילו גרם כרשב"ג
 דמתני דאגלות דאסר מדורות עובדי כוכבים
 משום אתל וטעמיה דאלהו משום דרוב ארנות
 יש בהן פורת טפח ויש מקום שלא גזרו בהן
 ללאת לקריתא למפשט אפילו גרם וכן מצני
 כשהיה קובר את ר"ע הוה דוחה שאמר ליה וכי
 אנהי בהן אמר ליה צדיקים אן מטמאין ודחה
 אותו כן משום כבודו ד"ע ועיקר טעמו הוה לפי
 שהיה מזה מצוה לפי שהיו יראים לקברו שהיה
 מהרגוי מלכות וכן נמצא בתשובת ואון שכתב
 שיש בסדר אלהו רבה שחלקו עליו ש אמרים
 שהיה מבני בני גייה של לאה ואמר להם איני
 אלא מבני בני רבי וא"כ יראים לקברו וכן
 אמר שכתן הוה ומסיים התם אמרו לו תן סימן
 לדברך אמר להן כך כתוב בדוחס של בנימין
 והצדקה ואלהו וזכרי בני ירוחם אמרו לו לא כך
 אמרת לאותה אלקנה עשי לי משם ענה קטנה
 ולך ולבנך תעשה כתיבה ואל כהן אתה פי
 לפי שכתן הוא הוה רוצה לישול חלה תחילה
 אמר להם אותו טעמו משיח בן יוסף הוה ורמז
 רכותו לעולם אבא ותחילה ובאותה משכך
 מביא מני היא דבמרי מביה מביה וגרם מביה
 שנסדרין לבשל רוב כמו שגורס ר"ת וכן בב"ר
 גבי ותאמר לאה בגד חלקך ורבי גהוראי אמר
 דאלהו מנזר ר"א אמר רבי בנימין ועמד
 לפניהו ואמר להם רבותי למה אתה נחלקים
 עלי אני מבני גייה של רחל:

מני לערום שיש יתרום. ויהי ליה למימר מני
 שלא יכרך באשה שחורם מפנה און
 אסור אלא בשבת ברבא ורבי ברכות אלא בלך
 כשהוא ערום אלא נקט הכי משום דמשעה היא
 ערום לא יתרום: **אמר** ליה לאו כהן אתה.
 תימה לריי היאך התייה בהה של האלקמה כיון
 שכתן הוה דכתיב (מכילס כ"ו) ותרמזו עד והלך
 לכה הוה מוקר משום פיקוח נפש.
 ר' שמעון וכן יחי'י אומר. דאינה משעה בשום מקום ועוד דמשינות אף של
 ורעום וסתרות הוה שגרות להם כדמשמע בכמה דוכתיין והא דקאמר בארבע לא מציא בשיחא מציאא היינו בתוספתא:

ערוה דבר. בשעה שאמה מדבר בו לא יראה בה ערות דבר שי"מ אין אדם מברך כשהוא
 ערום ותורם בעי ברבא והאי דבעי מנייה לענון תורם יהתם תנן תרומות פ"א מ"ח אן
 מנגידיהו תרומה ערום: לאו בהן פה. דאיבא למיד דאלהו הוא פיקוח דכתיב היה אדם
 קנאתי וכן בפניסו בקנאו את קנאתי: **אין** מפתחין: ודגי מלת כתיב אדם (במדרש ט) אדם
 פי ימות באהל: **בארבעה** לא מציעא: גידיס'

מנין לערום שלא יתרום דכתיב ולא יראה בה ערות
דבר אמר ליה לאו פהו הוא מר מאי טעמא קא
מר בבית הקברות א"ל לא מתני מר סהרות דתניא
ר"ש בן יוחי אומר קבריהו של עובדי כוכבים אין
ממטאין שפאמר ואתן צאני צאן מיערית אדם אתם
אתם קרויין אדם ואין עובדי כוכבים קרויין אדם
אמר ליה בארבעה לא מציעא בשיחא מציעא א"ל
ואמאי אמר ליה דחיקא לי מילתא דבריה ועייליה
לגן עדן אמר ליה פשוט גלימך ספי שקול מהני
כרפי ספא שקל פי הוה נפיח שמע דקאמר מאן
קא אכיל לעלמיה כרבה בר אבוח נפיח שדנהו
אפילו הכי אתייה לגלמיה סחט גלמיה ריחא וגייה
בתריסר אלפי דינרי פלגינהו לחתנותיה ת"ר ואם
איש עני הוא לא תשכב בעבוטו הא עשיר שכבי
מאי קאמר אמר רב ששת הכי קאמר ואם איש
עני הוא לא תשכב ועבוטו אצלך הא עשיר שכבי
ועבוטו אצלך ת"ר המלוה את חברו אינו רשאי
למשכנו ואינו חייב להחזיר לו ועובר בכל השמות
הללו מאי קאמר אמר רב ששת הכי קאמר המלוה
את חברו אינו רשאי למשכנו ואם משכנו חייב
להחזיר לו ועובר בכל השמות הללו אפיא רבא
אמר הכי קאמר המלוה את חברו אינו רשאי
למשכנו ואם משכנו חייב להחזיר לו במה דברים
אמורים שמשכנו שלא בשעת הלואתו אכל משכנו
בשעת הלואתו אינו חייב להחזיר לו ועובר בכל
השמות הללו ארשא תני רב שיזבי קמיה דרבא
עד בא השמש תשיכנו לו זו פסות לילה השב
אמר ליה את העבוט כבוא השמש זו פסות יום
תשיב ליה דימקא בליליא למה לי ודליליא בימקא
למה לי אמר ליה איסקמיה אמר ליה הכי קאמר
עד בא השמש תשיכנו לו זו פסות יום שניתנה
לחבול בלילה השב השיב לו את העבוט כבוא
השמש זו פסות לילה שניתנה לחבול ביום אמר ר'
יתנן מושכנו ומת שומטו מעל גבי בניו מיתכיב אמר
ר' מאיר וכי מאחר שמושכנו למה מחזירין למה
מחזירין רחמנא אמר אהדר אלא מאחר שפחזירין
 למה

שפוטו. מלוה מעל גבי בניו ואין נעשה אצלו כשיאר מטלסלים שלון דלא משתעבד
 לכ"ח דכין דמשכניה קנייה.

למה

[דף כ"ט ע"א]

הלכה ח' מתני' – מושיבין שובבין לתרנגולים בארבעה עשר.

ותרנגולת שברחה, מחזירין אותה למקומה. ואם מתה – מושיבין אהרת תחתיה.

גורפין מתחת רגלי בהמה בארבעה עשר, ובמועד מסלקין לצדדין.

מוליכין ומביאין בלים מבית האמן, אף על פי שאינם לצרף המועד.

גמרא – הא במועד אסור. אין מרביעין את הבהמה במועד אכל מוליכין אותה לבקרת.

רבי יודה אומר: חמורה שהיא תובעת זכר – מרביעין אותה שלא תיצו, ושאר כל הבהמה מוליכין אותה לבקרת.

ומקויון דם לאדם ולבהמה במועד ואין מונעין רפואה מאדם ומבהמה במועד:

ותרנגולת שברחה מחזירין אותה למקומה – והן שיהזירוה שלשה ימים למרידה.

ואם מתה מושיבין אהרת תחתיה – והוא שישבה על ביצה שלשה ימים מעת לעת. אומר רבי מנא: מתניתא אמרה כן, שלשה עשר, ארבעה עשר, המישה עשר. ומקצת היום ככלו. אומר רבי אבון: תפתר שישבה מאליה ולית שמע מינה כלום.

זבל שבמבוי מסלקו לצד. שברפת ושבחצר – מוציא לאשפה. אומר רבי בא: הדי דתימר בחצר קמנה, אבל בחצר גדולה – מסלקו לצד. הרפת, בין גדולה בין קמנה מוציא לאשפה. אומר רבי בא: מפני שגדולה קשה:

הלכה ט' מתני' – ששה דברים עשו אנשי יריחו, על שלשה מחו בידם ועל שלשה לא מחו בידם. אלו שלא מחו בידם: מרביבין דקלים כל היום, וכורכין את שמע, וקוצרין וגודשין לפני העמר, ולא מחו בידן.

אלו שמהו בידן: מתירין בגמזיות של הקדש.

[דף כ"ט ע"ב]

ואוכלין מתחת הנשרים בשבת, וגותנין פאה לירק, ומחו בידן חכמים

גמרא – מאן תנא קוצרין? רבי מאיר. מאן תנא גודשין? רבי יודה. אמר רבי יעקב בן רבי סוסי קומי רבי יוסי: כל עמא מודיי שקוצרין, וכל עמא מודיי שאין גודשין. מפליגין בהרפכת דקלים. רבי מאיר אומר: מרפיבין דקלים כל היום וברצון חכמים היו עושין. רבי יודה אומר: לא היו עושין ברצון חכמים.

פיצד היו פורכין את שמע? אמר רב אחא, אמר רבי זעירה, אמר רבי לא: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, אלא שלא היו מפסיקין בין תבה לתבה; דברי רבי מאיר. רבי יודה אומר: מפסיקין היו, אלא שלא היו אומרים 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. רבי יוסה אומר, רבי זעירה, אמר רבי לא: שמע ישראל ה' וגו', אלא שלא היו מפסיקין בין אחד לברוך; דברי רבי מאיר. רבי יודה אומר: מפסיקין היו, אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

פיצד היו מתירין בגמזיות של הקדש? אמרו להן חכמים: אין אתם מודין לנו בגדולי הקדש שהן אסורין. אמרו להן: אבותינו בשתקדישו לא הקדישו אלא קורות, מפני בעלי אגרוף, שהיו באו ונוטלין אותן בזרע. מה רבנין סברין מימר? קורות ופרות הקדישו, אפילו תימר קורות הקדישו ופרות לא הקדישו, צריכא לרבנין.

המקדיש שדה אילן, מהו שישיר לו מן הגדולין? נשמעינה מן הדא, משנודעו העוללות – העוללות לעניים. שניא היא, שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו. מעתה אפילו לא נודעו העוללות יהו העוללות לעניים? שניא היא שהוא פרום להקדש, בהדא דתני, הנוטע פרום להקדש – פטור מן הפרט, מן הערלה, ומן הרבעי, ומן העוללות, וחיוב בשביעית. רבי זעירא בשם רבי יוחנן: ושבתה הארץ שבת לה' – אפילו דבר שהוא לה', קדשת שביעית חלה עליו.

רבי חייה בר אבא בעא קומי דרבי מנא: לאוכלו בלא פדיון אי אפשר, שאי אפשר להקדש לצאת בלא פדיון, לפדותו ולאוכלו אין אתה יכול – שלא יהא

[דף ל' ע"א]

בלוקח לו קורדום מדמי שביעית. אמר ליה: הגזבר הנה מחלפן ביד אחר.

אמר רבי מתניה: למה לי גן פתרין לה דברי הכל? בתייה דמר רבי יוחנן: דברי רבי יוסה מפני שקדם גדרו להקבירו. והכא מפני שקדם הקבר גדרו להקדישו.

אמר רבי יוחנן: והורון פריי יוסה.

לית תדא פליגא על רבי יוחנן? דרבי יוחנן אמר: מפנין שעבר עליו ושכחו – הרי הוא שכחה. שניא היא בערים שדרכו לבחן. אפילו על דרבי אושעיה לית היא פליגא, דרבי אושעיה אמר: רומם הייתי ויתים עם רבי היה הגדול, ואמר לי: כל זית שאתה יכול לפשט ידך ולטלו אינו שכחה. שניא היא, שכל רוזלות ורוזלות אומן בפני עצמו. רבי אבא בר כהנא בעא קומי רבי אימי: המשפיר בית לחברו ונצרך לדמיו, אמר ליה: לא עלה על דעת שימות ברעב. רבי זעירא רבי לא, תריהון אמרין, מיסתיוסם באני הוא, ונקנית במקח.

תני, המשפיר בית לחברו ועמד והקדישו – הרי זה דר בתוכו ומעלה שכו להקדש. אימתי? בזמן שלא הקדים לו שכו, אבל בזמן שהקדים לו שכו – הרי זה דר בתוכו הנם.

ביומוי דרבי מנא הוות נימורת בצפורין וחוון בניהון מישבנין גבין, מדאתאי מיזל לון, אפיק רבי מנא כדון, כהיא דרבי אימי אמר: לא דאנא סבר כדעתיה, אלא בגין ציפרייא דלא יהלמון בניהון. ואוכלין מתחת הנשרים – מהן נן קיימין, אם בשנשרו מערב יום טוב דברי הפל מתר, אם בשנשרו ביום טוב, דברי הפל אסור. אלא פי נן קיימין בסתם.

ונתנין פאה לירק – לא היו נותנין

[דף ל' ע"ב]

אלא מן הלפת ומן הקפלוטות שלקייטנן פאחת. רבי יוסה אומר: אף לאפרוב.

מעשה בכז-מביא-יין שנתן בנו פאה לירק לעניים, ובא אביו, ומצאן עומדין על פתח הגנה, אמר להן: הניחו מה שבנדכם! הניחו מה שבנדן ונתן להם בכפליהן מעושריה, לא שהיתה עינו צרה, אלא שהיה הושש לדברי חכמים.

חד זמן צרכין רבנן נידבא, שלחו לרבי עקיבה ולחד מן רבניו עמיה. אתון בעיי מיעול לגביה, ושמעון קליה דטלייא, אמר ליה: מה ניזבין לך יומא דין? אמר ליה: טרוקסמין, לא מן יומא דין אלא מן דאתמול, דהוא כמיש וזליל. שבקון ליה ואזלו לון, מן דזבין, כל עמא אתון לגביה, אמר לון: למה לא אתיתון גבי קדמי, פמה דחיותון נהיגין? אמר: כבד אתינן ושמעין קליה דטלייא אמר לך, מה ניזבון לך יומא דין? ואמר ליה: טרוקסמין, לא מן יומא דין אלא מן דאתמול, דהוא כמיש וזליל. אמר: מה דביני לבין טלייא ודעתין, לא מה ביני לבין ברתי. אף על פי כד אזלו ואמרו לה, והיא יהבה לבון חד מודי דדינרין, אזלו ואמרין לה, אמרה לון: מה אמר לבון, גדיל או מתיק, ואמרי לה: סתם אמר לך.

אמרה לון: אגא יהבה לכון גדיל, ואין אמר גדיל הא כמלוי. ואין לא, אגא מחשבנא גודלנה מן פרני. בין ששמע בעלה כה, כפל לה את בתבתה.

הדרן עלך מקום שנהגו

פרק המישי

הלכה א' מתני' – תמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשע ומחצה. ערב פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה, בין בחול בין בשבת. חל ערב פסחים להיות ערב שבת, נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה והפסח אחריו.

גמרא – בתיב 'וזה אשר תעשה על המזבח' וגו', הייתי אומר וקרבו שניהן בשחרית ושניהן בין הערבים, תלמוד לומר "את הכבש אחד תעשה בבקר". הייתי אומר וקרב של שחר עם הנזח החמה ושל בין הערבים עם דמדומי החמה, תלמוד לומר "בין הערבים". נאמר כאן "בין הערבים" ונאמר להלן "בין הערבים", מה בין הערבים שנאמר להלן ממש שעות ולמעלה, אף "בין הערבים" שנאמר כאן ממש שעות ולמעלה. מה חמית מומר "בין הערבים" ממש שעות ולמעלה, אף על פי שאין ראיה לדבר, וקר לדבר: "אוי לנו כי פנה היום

[דף ל"א ע"א]

כי ינטו צללי ערב". מה "ערב" שנאמר להלן – ממש שעות ולמעלה, אף "ערב" שנאמר כאן – ממש שעות ולמעלה. והא פשר ממש שעות ולמעלה.

ר' ישוע בן לוי אמר: "בין הערבים" ביצד? חלק בין הערבים ותן לו שתי שעות ומחצה לפניו ושתי שעות ומחצה לאחריו ושעה אחת לעיסוקו, נמצאת אומר: שהתמיד קרב בתשע שעות ומחצה. אמר רבי יוסה: שבק ר' יהושע בן לוי רישא ואמר סופה, דלכן כהדא דתני חנניה בן יהודה אומר: שומע אני "בין ערבים" בין הערכו של ארבעה עשר ובין ערבו של חמשה עשר. יכול היום והלילה בכלל? תלמוד לומר (שמות יב) יום. כשהוא אומר יום יצא לילה, אי יום יכול בשתי שעות ביום, תלמוד לומר (דברים טז) בערב. אי בערב יכול משתתף, תלמוד לומר בין הערבים, הא ביצד? חלק בין הערבים ותן שתי שעות ומחצה לפניו ושתי שעות ומחצה לאחריו ושעה אחת לעיסוקו, נמצאת אומר שהתמיד קרב בתשע שעות ומחצה לאחריו ושעה אחת לעיסוקו. נמצאת אומר שהתמיד קרב בתשע שעות ומחצה.

אמר רבי יוסה: הָדָא דְתִימְר לְמִצְוָה, אָבָל לְעִיבּוּב הָדָא הִיא דְתַנְיִןן שְׁחִטּוּ קוּדְם לְחִצּוֹת פְּסוּל, לְאַחַר חִצּוֹת מִיַּד פְּשֵׁר. קוּדְם לְתַמִּיד פְּשֵׁר. וַיִּמַּר אַף בְּשַׁחֲרִית כֵּן. הֵכָא כְּתִיב בֵּין הָעֲרָבִים. אֵית לָךְ מִימַר תַּפְּזוֹן בֵּין הַבְּקָרִים.

ר' יוֹשֻׁעַ כֵּן לֵוִי אָמַר: תְּפִלוֹת מֵאֲבוֹת לְמִדּוּ. אַב בֵּית דִּין.

מֵאֵן תִּנְאָ בֵּין בְּהוּל בֵּין בְּשַׁבָּת? ר' יִשְׁמָעֵאל, דְתַנִּי כְּסִדְרוֹ בְּהוּל כֶּף סִדְרוֹ בְּשַׁבָּת; דְּבָרֵי ר' יִשְׁמָעֵאל. רַבִּי עֲקִיבָה אָמַר: כְּסִדְרוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת כֶּף סִדְרוֹ בְּשַׁבָּת. הָא ר' יִשְׁמָעֵאל מֵאַחַר שְׁעָה לְפִילְפּוּלוֹ. רַבִּי עֲקִיבָה מְקַדִּים שְׁעָה אַחַת לְעִיסוּקוֹ כְּדִי שְׁלֵא יִכְנָסוּ לְמִצְוָה מִשׁוֹפְרִין.

וַיִּקְרַב פְּסַח תְּחִילָה וְתַמִּיד אַחֲרָיו. אִם אָמַר אֵת כֵּן נִמְצְאָתָּ מְבַטֵּל בֵּין הָעֲרָבִים שֶׁל פְּסַח. אִם מְקַיִּים אֵת בֵּין הָעֲרָבִים שֶׁל פְּסַח לֹא נִמְצְאָתָּ מְבַטֵּל בֵּין הָעֲרָבִים שֶׁל תַּמִּיד. תַּמִּיד אִם מְבַטְלוּ אֵת עֲכָשׁוּי אִימְתִי אֵת מְקַיְמוֹ? לְאַחַר זְמַן פְּסַח, אִם מְבַטְלוּ אֵת עֲכָשׁוּי אִימְתִי אֵת מְקַיְמוֹ.

[דף ל"א ע"ב]

וַיִּקְרַב פְּסַח תְּחִילָה וְתַמִּיד אַחֲרָיו! יֵאָחַר דְּבַר שְׁנַאֲמַר בּוֹ בְּעֶרֶב וּבֵין הָעֲרָבִים לְדַבֵּר שְׁלֵא נֵאֲמַר בּוֹ אֵלָּא בֵּין הָעֲרָבִים בְּלֶבֶד.

ר' יִרְמְיָהּ בְּעֵי: מַה תַּמִּיד מִימַר עֶרֶב מֵאַחַר אוֹ נֵאֲמַר עֶרֶב מְקַדְּם? אֵלָּא כִּינִי יֵאָחַר דְּבַר שְׁנַאֲמַר בּוֹ בֵּין הָעֲרָבִים כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ, לְדַבֵּר שְׁלֵא נֵאֲמַר בּוֹ אֵלָּא בֵּין הָעֲרָבִים לְבַד. מִתְּנִיתָא מְסִיעָה לר' יִרְמְיָהּ (דְּבָרִים טו) שֶׁם תִּזְבַּח אֵת הַפֶּסַח בְּעֶרֶב, בְּעֶרֶב אֶתָּה זוֹבַח, כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ אֶתָּה אוֹכֵל, מוֹעֵד צִאֲתָךְ מֵאַרְצֵי מִצְרַיִם אֶתָּה צוֹלָה.

אֵית תַּנְיִ תַּנְיִ: בְּעֶרֶב אֶתָּה אוֹכֵל, כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ אֶתָּה זוֹבַח, מוֹעֵד צִאֲתָךְ מֵאַרְצֵי מִצְרַיִם אֶתָּה צוֹלָה, וַיִּקְרַבוּ שְׁנֵיהֶן בְּאַחַת! אָמַר רַבִּי יוֹסֵה כְּבֵשׁ שְׁנֵי אֵין פְּסַח שְׁנֵי.

תַּנְי ר' נֶתַן אָמַר: בְּכָל יוֹם וַיּוֹם תַּמִּיד נִשְׁחַט בְּשִׁמוֹנָה וּמְחִצָּה וְקָרַב בְּתִשְׁעֵי וּמְחִצָּה. מַחוּ בְּכָל עֶרֶב פְּסַח וּפְסַח. אָמַר רַבִּי יוֹסֵה בִּי ר' בּוֹן טַעְמִיָּה דְהִדִּין תַּנְיָיָה כְּדִי לִיתַן חֲצֵי שְׁעָה בֵּין פֶּת לַפֶּת.

תַּנְי: דֵּם תַּמִּיד וְאִיבְרִיו קוּדְמִין לְפְסַח, וּפְסַח לְקַטוּרַת, וְהַקַּטוּרַת לְהִטְבַּת גְּרוֹת.

אֵית תַּנְיִ תַּנְיִ: דֵּם תַּמִּיד וְאִיבְרִיו קוּדְמִין לְקַטוּרַת, וְהַקַּטוּרַת לְפְסַח, וּפְסַח לְהִטְבַּת הַגְּרוֹת כְּדִי שְׁיִקְרַבוּ נִסְפֵי תַמִּיד עִמּוֹ. אֵין מְקַדְּם לְתַמִּיד שֶׁל שַׁחַר וְלֹא מֵאַחַר לְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים אֵלָּא הַפְּסַח

והקמורת בערבי פסחים. מניין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר? תלמוד לומר (ויקרא ו) עליה העולה ומנין שלא יהא דבר מערב לתמיד של בין הערבים תלמוד לומר עליה שלמים רבי שמעון בן לקיש אמר ויערף עליה עולה אין פתיב פאן אלא ויערף עליה העולה שלא תהא העולה קודמת לתמיד של שחר.

תני ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר מחסרי פפרה מביאין בפרתן אחר התמיד של בין הערבים כדי שיטבילו ויאכלו פסחיהון לערב אמר רבי יודן הדין דתימא במצורע עשיר אבל במצורע עני לא עוף הוא מביא. אמר ר' שמעון (שמואל) בר אבדומא אינו מביא אשם:

הלכה ב' מתני' – הפסח שישחטו שלא לשמו קיבל והילך וזרק שלא לשמו או לשמו וישלל לשמו או שלא לשמו ולשמו

[דף ל"ב ע"א]

פסול ביצד לשמו וישלל לשמו לשום פסח ולשום שלמים שלא לשמו ולשמו לשם שלמים ולשם פסח:

גמרא – מנין שהוא צריך לשחטו לשמו ר' בא בשם רב (שמות יב) ואמרתם זבח פסח הוא לומר אם שחטו לשם פסח הרי הוא פסח ואם לא אינו פסח. שאר כל מעשיו מנין (דברים טז) ועשית פסח שיהו כל מעשיו לשם פסח מעתה אפילו הקטר אימורין תלמוד לומר מה זביחה מיוחדת שהיא מעבכת את הפפרה יצאו הקטר אימורין שאינן מעבכין את הפפרה.

הטאת מניין (ויקרא ד) ושחט אותה לחטאת ושאר כל מעשיו מנין (ויקרא יד) ועשה את האחד הטאת. מעתה אפילו הקטר אימורין תלמוד לומר ושחט מה שחט מיוחדת שהיא מעבכת את הפפרה יצאו הקטר אימורין שאינן מעבכין את הפפרה.

הטאת לשם בעלים מנין אמר רבי ירמיה (שם) ועשה חכהן את החטאת וכפר על המטהר מטמאתו. אמר ליה ר' יוסי מעתה אפילו הקטר אימורין תלמוד לומר וכפר מה זריקה מיוחדת שהיא מעבכת את הפפרה יצאו הקטר אימורין שאינן מעבכין את הפפרה.

פסח לשם בעלים מנין ודין הוא מה אם החטאת שאין מחשבת ערלים וטמאים פוסלין בה צריכה שתהא לשם בעלים פסח שפוחשבת ערלים וטמאים פוסלין בו אינו דין שיהא צריך לשם בעלים לא אם אמרת בחטאת שהיא קדשי קדשים תאמר בפסח שהוא קדשים קליו. אמר רבי יוסה ולא מחשבה למדת התורה ריבה מחשבה בפסח יותר מן החטאת.

אמר רבי חנניה קומי רבי מנא ומחטאתו של מצורע אנו למדין. וכי חטאתו של מצורע לא להידושה יצאת שתהא מעונה נסכים לשם בעלים ודבר שיצא להדושו אין למידין ממנו. אמר ליה וכי חטאתו של מצורע מאיכן למיודה שתהא פסולה שלא לשמה לא מן הדין קרייא דכתיב ושתה אותה לחטאת וכתיב (ויקרא ז) זאת תורת החטאת תורה אחת לכל החטאות. אלא מקום שהוא למדה משם היא מלמדת.

שתמו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו. אמר רבי יוחנן יש שלא לשמו בעבודה לעבודה והוא פוסל ר' שמעון בן לקיש אמר יש שלא לשמו מעבודה לעבודה ויהא פשר. אמר רבי אילא מפחשבת פיגול לימד רבי יוחנן אילו זרק שלא לשמו שפא אינו פיגול. שתמו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו פסול. אמר רבי יוסי

[דף ל"ב ע"ב]

מן תרתין מילין לא דמיא מחשבת פיגול למחשבת פסול

אילו שתמו לשמו לקבל דמו שלא לשמו שפא אינו פשר. שתמו לשמו לקבל דמו לשמו פסול. אילו שתמו שלא לשמו להקטיר אמוריו לשמו שפא אינו פיגול שתמו לשמו להקטיר אמוריו שלא לשמו פשר.

אמר רבי יוסה אנא חמית לרבי ירמיה תפיס לרבי בא אמר ליה אמר לי טעמא דרבי יוחנן למה שתמו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו פסול. נעשה משעיה ראשונה בשוחטו לשמו ושלא לשמו והוא פסול.

אמר ליה ואין ביני אפילו שתמו שלא לאוכליו לזרוק את דמו שלא לאוכליו ויעשה משעיה ראשונה בשוחטו לאוכליו ושלא לאוכליו ויהא פשר. לית וכול דמר ר' אילא בשם ר' יוחנן שתמו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו פשר. אתא ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן שתמו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו פשר רבי יוסה נסיב חייליה מן תרין טעמיה דרבי יוחנן למה שתמו לזרוק דמו שלא לשמו פסול נעשה משעיה הראשונה בשוחטו לשמו ושלא לשמו והוא פסול. למה שתמו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו פשר. נעשה הראשונה בשוחטו לאוכליו ושלא לאוכליו והוא פשר.

רבי חנניה אמר קומי רבי מנא בשם רבי יודן טעמא דרבי יוחנן כל שאילו יבוא לאותה העבודה ואינו מחשב לה מחשב הוא מעבודה אחרת לה. אילו שתמו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו. שפא אינו פיגול. שתמו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו פיגול. אילו שתמו לקבל דמו שלא לשמו שפא אינו פשר.

[דף ל"ג ע"א]

ובשעת קבלה מחשב הוא. הרי כל שאילו יבא לאותה העבודה ואינו מחשב לה הוא מחשב מעבודה אחרת לה. אילו שחטו לשמו לתקמיר אימורין שלא לשמו שמה אינו פיגול. ובשעת הקטרה אינו מחשב הרי כל שאילו יבא לאותה העבודה והוא מחשב לה אינו מחשב מעבודה אחרת לה. אמר ליה לא תתיביני מפיגול על פסול דמור ר' יוסה מן תרין מילין לא דמנייא מחשבת פיגול למחשבת פסול.

מה נפיק מן ביניהון אמר רבי שמואל בר אבדומא חילופין בשאר ימות השנה שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו בשאר ימות השנה על דעתיה דרבי יוחנן פשר על דעתיה דרבי שמעון בן לקיש פסול.

אמר רבי יוחנן על דא אמר לי אבא בר אבא דאינון אמרינן מניין שהפסח משתנה לשם שלמים תלמוד לומר (ויקרא ב) ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים כל שהוא מן הצאן בא שלמים. התיבון הרי עולה מן דבר שאינו בא אלא מן הצאן. יצאת עולה שהיא באה אפילו מן הנקר התיבון הרי אשם אמר רבי בון בר בהנא מן הצאן דבר הבא מכל הצאן יצא אשם שאינו בא אלא מן האילים בלבד. בקל אתר את אמר מן לרבות והקא את אמר מן למעט. אמר רבי מנא מיעטו שאינו בא אלא מן האילים בלבד התיבון והפתיב (שם) אם מן הצאן קרבנו מן הנכבשים או מן העזים לעולה.

[דף ל"ג ע"ב]

מעשה מותר הפסח אין בא עולה אמר רבי אבין משניין דבר שהוא לאכילה בדבר שהוא לאכילה ואין משניין דבר שהוא לאכילה בדבר שאינו לאכילה. אמר רבי יוסי בי ר' בון משניין קדשים קלין לשם קדשים קלין ואין משניין קדשים קלין לשם קדשי קדשים.

אמר רבי יוחנן על דאמר רבי חנינה דאתון אמרינן אין הפסח משתנה לשם שלמים אלא אם בן שחטו לשם שלמים ואני אומר אפילו לשם עולה. אמר רבי לא מעמא דרבי יוחנן ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים כל שהוא זבח בא שלמים. משתנה למחשבת פסול. הוה עביד שחטו לשם עולה על מנת לזרוק דמו למחר. מכל מקום פסול הוא. אין תימר משתנה למחשבת פסול פיגול, אין תימר אינו משתנה למחשבת פסול פסול.

לשמו ושללא לשמו בשאר ימות השנה. רבי בון בר חיייה בשם שמואל בר אבא מכיין שאין לו שם נעשה בשוחטו לשמו ושללא לשמו בשתיקה והוא פשר. אמר ליה ואין ביניי אפילו שחטו לשמו לזרוק

דמו שלא לשמו ויעשה משעה ראשונה בשוחטו לשמו ושלא לשמו בשתיקה ויהא פשר. אמר ר' אבא מרי מאן אמר בשתיקה פשר או נאמר בשתיקה פסול:

[דף ל"ד ע"א]

הלכה ג מתני' – שחטו שלא לאוכליו ושלא למנוויי, לערלים ולממאים, פסול.

לאוכליו ושלא לאוכליו, למנוויי ושלא למנוויי, למולים ולערלים, לממאים ולטהורים, פשר. שחטודם תצות, פסול, משום שנאמר (שמות יב): בין הערבים. שחטו קדם לתמיד, פשר, ובלבד שיהא אחד ממרם בדרמו, עד שיזרק דם התמיד. ואם נזרק, פשר:

גמרא – מנין שהוא צריך לשוחטו לאוכליו? רבי יוחנן בשם רבי ישמעאל: "איש לפי אכלו תכפו". אמר רבי יאשיה: לשון סורסי הוא זה, כהאדם שהוא אומר לחברו: 'בום לי את הטלה הזו'.

ביצד שלא לאוכליו? שחטו לשם חולה, לשם זקן, שאינן יכולין לוכל בנית.

ביצד שלא למנוויי? שחטו לשם בני חבורה אחרת. הדיא אמרה – שתקמן יש לו מנין לפסול,

הדיא אמרה: הנה נתון בדרה רחוקה ושחטו לשמו – פסול. הדיא אמרה הדיא מסייעא לדרומי, דדרומי אמרין: אמורין שאבדו – מתשוב להן במי שהן קימין. הדיא אמרה:

[דף ל"ד ע"ב]

שחטו שתאכל מפניו חצי חבורתו – פסול. אמר רבי חגי קומי רבי יוסה: תפתר שהיו בלן חולין.

אמר ליה: ניתני לשם בני חבורה פסולין. אמר ליה: בשהיו שם בפשרים ושחטו לשם פסולין.

אמר רבי אלעזר: מתניתא בששחטו לאוכליו ונתפפר בו לאוכליו ושלא לאוכליו, אבל אם שחטו משעה ראשונה, ונתפפר בו לאוכליו ושלא לאוכליו – פסול.

רבי שמלאי אתי גבי רבי יונתן, אמר ליה אלפן אנדה! אמר ליה: מסרת בידי מאבותי שלא ללמד אנדה לא לבבלי ולא לדרומי, שהן גסי רוח ומעטי תורה. ואת נהרדעאי ודר בדרום.

אמר ליה: אמור לי הדיא מלתה, מה בין לשמו ושלא לשמו? מה בין לאוכליו ושלא לאוכליו? אמר ליה: לשמו ושלא לשמו – פסולו מגופו. לאוכליו ושלא לאוכליו – פסולו מאחרים. לשמו ושלא לשמו – אין

את יכול לבור פסילו מתוך הכשרו, לאוכליו ושלא לאוכליו – את יכול לבור פסילו מתוך הכשרו. לשמו ושלא לשמו – נוהג בכל הקדשים, לאוכליו ושלא לאוכליו – אינו נוהג אלא בפסח.

אמר רבי יוסי: מן הדא דרבי לעזר את שמע תרתי. דמר רבי לעזר: מתניתא בששחטו לאוכליו ונתכפר בו לאוכליו ושלא לאוכליו. אכל אם שחט משעה הראשונה ונתכפר בו לאוכליו ושלא לאוכליו – פסול, הרי פסילו מחמת אחרים, ואת יכול לבור פסילו מתוך הכשרו, ואת אמר הכין? אלא כיני לשמו ושלא לשמו נוהג בכל הקדשים, לאוכליו ושלא לאוכליו אינו נוהג אלא בפסח.

אמר רבי אבין: אית לה חורי, לשמו ושלא לשמו – נוהג בכל העבודות, לאוכליו ושלא לאוכליו – אינו נוהג אלא בשחיטה.

[דף ל"ה ע"א]

לאוכליו בזיתין ושלא לאוכליו בזיתין – בשר. לאוכליו בזיתין ושלא לאוכליו ברחיץ זיתין וכל שהוא – בשר. לאוכליו ברחיץ זיתין ושלא לאוכליו ברחיץ זיתין. מה אנו קימינן? אם בשחיטה הפחשבה לכשר תהא הפחשבה לפסל. אם אינה הפחשבה לפסל לא תהא הפחשבה לכשר. אמר רבי יוסי: מתניתא אמרה שהפחשבה לכשר, דתנינן תמן: לוכל ברחיץ זית ורחיץ זית ברחיץ זית – בשר, שאין אכילה ורחיץ זית ברחיץ זית.

שחטו שנתכפר בו חצי חבורתו. רבי יונה פוסל, נעשה כמתפיש פפרה אלו לאלו, מאחר שלא נתכפר לאלו – לא נתכפר לאלו. רבי יוסה אמר: בשר.

במחזורת תניינא חזר ביה רבי יוסי. אמר ליה רבי פינחס: לא כן אוילפן רבי כשרו. אמר ליה: הא קביעה גבך כמסמרא,

שחטו קדם לפסח – פסול. לאחר חצות מיד – בשר,

קדם לתמיד – בשר. ותני בן, יכול אם קדם פסח לתמיד לא יואחר התמיד? תלמוד לומר "תעשה" ריבה. אמר רבי אבין: מתניתא אמרה, פסח עצמו בשר, אין תיכור פסול כמי שלא קדמו.

תמן את אמר דם תמיד ואיבריו קודמין לפסח, ופסח לקמרת, ורחיץ זית להטבת הגרות, וכא את אמר הכין? אמר רבי לא: כאן בדי ו כאן בשחיטה.

[דף ל"ה ע"ב]

הלכה ד' מתני' – השוחט את הפסח על החמין עובר בלא תעשה

רבי יהודה אומר אף התמיד

רבי שמעון אומר אף הפסח בארבעה עשר לשמו תיב ושלא לשמו פטור ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן פטור ובמועד לשמו פטור ושלא לשמו חייב ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן תיב חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה:

גמרא – מנין לשוחט פסח על החמין שהוא עובר בלא תעשה? תלמוד לומר: "לא תשחט על חמין דם זבחי", אין לי אלא השוחט, הורק מנין? תלמוד לומר "לא תשחט על חמין דם".

אמר רבי שמואל בר רב יצחק: ממה שהוא מתחייב על הזריקה, תדא אמרת פסח עצמו פשר. אמר רבי יוסה: תפתר שנתמנה לו חמין בין שחיטה לזריקה, או שהיה זה שוחט וזה זורק. תני חזקיה: "לא תשחט על חמין דם זבחי", התורה קראת אותו זבחי.

אמר רבי מנא: אלו דתנייה חזקיה מצינו דבר פסול וחיבין עליו חטאת. המתמין את הפסולה – אית תניי תניי חיב, אית תניי תניי פטור. אמר רב הסדא: מאן דאמר חיב – בשנפסלה מחמת המוצה מאן דאמר פטור – בשלא נפסלה מחמת המוצה.

הקטיר אמורין על החמין – אית תניי תניי חיב, אית תניי תניי פטור. מאן דאמר חיב – "דם" מפל מקום. מאן דאמר פטור – "זבח". מה זביחה מיחדת שהיא מעבבה הכפרה, יצאו הקטיר אמורין שאינן מעבבין את הכפרה.

[דף ל"ו ע"א]

מלק עוף על חמין – אית תניי תניי חיב, אית תניי תניי פטור. מאן דאמר חיב – "דם" מפל מקום. ומאן דאמר פטור "זבח" יצא עוף שאינו זבח. רבי יעקב בר זבדי בעא קומי רבי יוסה: מאן דאמר חיב ניהא, מאן דאמר פטור מה טעמא? אמר ליה: למדין ענש מענש ואין למדין ענש מפטור.

רבנן דקיסרין בעוין, יכול המקבל והמתלה על חמין יהא חיב? תלמוד לומר "זבח". מה זביחה מיחדת שהיבין עליה בחוץ – יצא המקבל והמתלה על חמין שאין חיבין עליה בחוץ.

מַסְכַּת קַרְבָּנוֹת פָּרָק רְבִיעִי

א. רבי יהושע אומר: אם אין דם - אין בשר, אם אין בשר - אין דם. רבי אליעזר אומר: דם אף על פי שאין בשר. כיצד? נטמא הדם או שנשפך, או שיצא חוץ לקלעים - הבשר תעבר צורתו ויצא לבית השרפה. נטמא בשר או שנפסל, או שיצא חוץ לקלעים. רבי אליעזר אומר: זורק את הדם. רבי יהושע אומר: לא יזרק, אם זרק את הדם, בין בשוגג בין במזיד - מודה רבי יהושע שהרצה. רבי יהושע אומר: הרי הוא אומר (דברים יב, כז): "ועשית עלתיך הבשר והדם". אם אין דם - אין בשר, אם אין בשר - אין דם. אומר לו רבי אליעזר: הרי הוא אומר (שם): "ודם זבחיך ישפך", אף על פי שאין הבשר. מה אני מקיים "הבשר והדם"? מקיש בשר לדם, מה הדם בזריקה - אף הבשר בזריקה. יכול יהא זורק ודובק? תלמוד לומר (ויקרא א, יב): "וערך הכהן אתם" - זורק ועורך ולא זורק ודובק.

שהיה, מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין באמורי קדשים קלים, ואין חייבין עליהן משום נותר ומשום טמא. נטמא הדם וזרקו בשתיקה - אין מועלין בבשר קדשי קדשים ומועלין באמורי קדשים קלים, וחיבין עליהן משום נותר ומשום טמא, שהציץ מרצה על הטמא, ואין מרצה לא על הלץ ולא על היוצא. שחט בשתיקה ויצא הבשר חוץ לקלעים, וזרק את הדם בשתיקה. רבי אליעזר אומר: הרי זה כמות שהיה - מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין באמורי קדשים קלים, ואין חייבין עליהן משום נותר וטמא. רבי עקיבה אומר: הרצה הציץ על היוצא - אין מועלין בבשר קדשי קדשים אבל מועלין באמורי קדשים קלים, וחיבים עליהן משום נותר ומשום טמא. נטמא בשר וזרק את הדם בשתיקה - הכל מודים שאין מועלין בבשר קדשי קדשים, אבל מועלין באמורי קדשים קלים, וחיבין עליהן משום נותר ומשום טמא, שהציץ מרצה על הטמאים ואינו מרצה, לא על הלץ ולא על היוצא.

ב. רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר וכזית חלב - זורק את הדם. כחצי זית בשר כחצי זית חלב - אין זורק את הדם. וכעולה, אם נשתייר ממנו כחצי זית בשר, כחצי זית חלב - זורק את הדם, מפני שבעולה כלה כליל. וכמנחה - אפלו פל המנחה קימת - לא יזרק. ובפסח אם יש כזית לכל אחד ואחד - יזרק. ואם לאו - לא יזרק. רבי יהושע אומר: כל הזבחים שבתורה, נטל הבשר והחלבים קימים - זורק את הדם על החלבים. נטל החלב והבשר קים - זורק את הדם על הבשר. אבל בפסח אינו כן, אף על פי שנטל בשר וחלב קים - אין זורק את הדם על החלב, שלא בא מתחלתו אלא לאכילה. נטמא בשר והחלב קים, אם יש כזית לכל אחד ואחד - יזרק, ואם לאו - לא יזרק. שחט בשתיקה ויצא הדם חוץ לקלעים וזרקו בשתיקה - הרי זה כמות

ג. שחט בשתיקה ויצא הדם חוץ לקלעים וזרקו חוץ לזמנו, או ששחט חוץ לזמנו ויצא הדם חוץ לקלעים וזרקו חוץ לזמנו - הרי הוא כמות שהיה. מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין באמורי קדשים קלים, ואין חייבין עליו משום פגול. נטמא הדם וזרקו חוץ לזמנו - עדין מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין באמורי קדשים קלים, אבל חייבין עליו משום פגול, שהציץ מרצה על הטמא ואין מרצה לא על הלץ ולא על היוצא. שחט בשתיקה ויצא בשר חוץ לקלעים, וזרק את הדם חוץ לזמנו, או ששחט חוץ לזמנו, ויצא בשר חוץ לקלעים, וזרק את הדם בשתיקה, או ששחט חוץ לזמנו. רבי אליעזר אומר: הרי זה כמות שהיה, מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין באמורי קדשים קלים, ואין חייבין עליהם משום פגול. רבי עקיבא אומר: הרצה הציץ על היוצא, ועדין

שהוא חשב על הראשונה, בין שחשב על האחרונה, אפלו על אחת מהן, חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: אין פגול בפנים.

מסכת קרבנות פרק חמישי

א. נסכי בהמה - חיבין עליהן משום פגול, מפני שדם הזבח מתירן לקרב; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: אין חיבין עליהן משום פגול, מפני שאדם מביא זבחים היום ונסכים לאחר עשרים יום. אמר להם: אף אני לא אמרתי אלא בכאים עם הזבח. אמרו לו: אפשר לשנותו לזבח אחר. לוג שמן של מצורע חיבין עליו משום פגול, מפני שדם האשם מתירו לבהונות; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: אין חיבין עליו משום פגול, מפני שאדם מביא אשמו היום ולגו לאחר עשרים יום. אמר להן: אף אני לא אמרתי אלא בכאין עם האשם, אמרו לו: אפשר לשנותו לאשם מצורע אחר.

ב. רבי שמעון אומר: הקטרת והלבונה אינם ראויין לאכילה, ואין חיבין עליהם משום פגול ונותר וטמא. היה רבי שמעון אומר: יפה כח המזבח מכח הכהנים, וכח הכהנים מכח המזבח. יפה כח המזבח בקטרת ולבונה, ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ובעולת העוף, שאין לכהנים בהן כלום. יפה כח הכהנים בשתי הלחם ולחם הפנים ושיירי מנחות וחטאת, שאין למזבח בהן כלום. ויפה כח כהנים מכח ישראל וכח ישראל מכח כהנים. יפה כח הכהנים בקדשי קדשים ובבכור שאין לישראל בהן כלום. יפה כח ישראל במעשר בהמה ובפסח שאין לכהנים בהן כלום.

ג. פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים פיון ששחטן וזרק דמן - מועלין בהן וחיבין עליהן משום פגול; דברי רבי מאיר. וחקמים אומרים: אין חיבין משום פגול

מועלין בבשר קדשי קדשים, ואין מועלין באמורי קדשים קלים וחיבין עליהם משום פגול. נטמא הבשר וזרק את הדם חוץ לזמנו - הכל מודים שעדין מועלין בבשר קדשי קדשים, ואין מועלין באמורי קדשים קלים, אבל חיבין עליהן משום פגול, שהציץ מרצה על הטמאים, ואינו מרצה לא על הלך ולא על היוצא.

ד. רבי אליעזר בן יעקב: אומר דבר אחד מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל. בית שמאי אומרים: שתי מתנות מכשירות ומפגלות בחטאת, ומתנה אחת בכל הזבחים. בית הלל אומרים: אחד חטאת ואחד כל הזבחים מתנה אחת מכשרת ומפגלת. כיצד? נתן אחת בשתיקה ונשפף הדם, בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין. שתיים בשתיקה ונשפף הדם, הכל מודים שהוא כשר. אחת חוץ לזמנו ונשפף הדם, בית שמאי אומרים: פסול ואין בו כרת. בית הלל אומרים: פגול וחיבין עליו כרת. שתיים חוץ לזמנו ונשפף הדם - הכל מודים שפגול. אחת חוץ לזמנו ואחת חוץ למקומו. בית שמאי אומרים: פסול ואין בו כרת. בית הלל אומרים: פגול וחיבין עליו כרת. במה דברים אמורים? בחטאת אבל בשאר כל הזבחים, נתן אחת בשתיקה ונשפף הדם, הכל מודים שהוא כשר, אחת חוץ לזמנו, ונשפף הדם, הכל מודים שהוא פגול, אחת חוץ לזמנו ואחת חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת. במה דברים אמורים? בזריקה, אבל בשחיטה בקבול ובהלוף, בין שחשב על הראשונה בין שחשב על האחרונה, אפלו על שיירי הדם, חוץ למקומו - פסול ואין בו כרת, חוץ לזמנו - פגול וחיבין עליו כרת. במה דברים אמורים? בדמים הנתנין בחוץ על מזבח החיצון, אבל דמים הנתנין בפנים על מזבח הפנימי, כגון ארבעים ושלש של יום הכפורים, ואחת עשרה של פר העדה, ואחת עשרה של פר כהן משיח, בין בשחיטה, בין בקבול, בין בהלוף, בין

אחת, והטמא בשתי ידיעות; פגול ונותר בקבוצה וטמא בעולה ויורד; פגול ונותר לא התרו מכללן והטמא התר מכללו. חמר בטמא, שהטמא נוהג בתרומה ונוהג לאחר זריקת דמים, ואם נטמא מקצת האבר - נטמא כלו, מה שאין כן בפגול ובנותר.

ו. חמר בטמא שאין ביוצא וביוצא שאין בטמא; שהטמא נוהג בקדשי קדשים ובקדשים קלים, ונוהג בקדשי הגבול מה שאין כן ביוצא. חמר ביוצא שהיוצא לא התר מכללו ואין הציץ מרצה עליו, מה שאין כן בטמא. באיזה טמא אמרו? בטמא שאכל בשר טהור ובשר טמא, אבל טהור שאכל בשר טמא, והאוכל מן הקדשים לפני זריקת דמן. ומן העולה, ומן האמורין, בין לפני זריקת דמן ובין לאחר זריקת דמן - הרי זה לוקה את הארבעים. כללו של דבר: אין חזיבין קרבן אלא על פגול ונותר וטמא.

ז. לשם ששה דברים הזבח נזבח: לשם זבח, לשם זובח, לשם השם, לשם אישים, לשם ריח, לשם ניחוח, וחטאת ואשם לשם החטא. אמר רבי יוסי: אף מי שלא היה בלבבו לשם אחד בכל אלה כשר, שהן תנאי בית דין, שאין מחשבה הולכת אלא לאחר העובד. לעולם אין הכל הולך אלא לאחר השוחט, שהשוחט מתכוון לשם חטאת, והבעלים מתכווין לשם עולה, או השוחט מתכוון לשם עולה והבעלים מתכווין לשם חטאת, לעולם אין הכל הולך אלא לאחר השוחט.

מסכת קרבנות פרק שישי

א. איזהו צפון המזבח שכשר לשחיטת קדשי קדשים? מקום המזבח הצפוני ועד כתל העזרה הצפוני על פני כל המזבח הצפוני. וישנן שלשים אמה; דברי רבי יוסי בר יהודה. רבי אלעזר בן רבי שמעון מוסיף מכנגד בין האולם ולמזבח, ועד כנגד בית החליפות, וישנן עשרים ושתים אמה. ורבי מוסיף מקום דריסת רגלי

אלא על דבר שהוא כשלמים ודמו נתן על מזבח החיצון. אמר רבי שמעון: הלכה זו אמר לי רבי עקיבה, אין חזיבין משום פגול אלא על דבר שהוא כשלמים ודמו נתן על מזבח החיצון. רבי אלעזר אומר משום רבי יוסי: פגל בדבר הנעשה מהן בחוץ - פגל. בדבר הנעשה מהן בפנים - לא פגל, כיצד? היה עומד בחוץ, ואמר: 'הריני שוחט על מנת להזות מדמו למחר' - לא פגל, שמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בפנים. היה עומד בפנים ואמר: 'הריני מזה על מנת להקטיר אמורין למחר ולשפך שירים למחר' - לא פגל, שמחשבה בפנים בדבר הנעשה בחוץ. היה עומד בחוץ ואמר: 'הריני שוחט על מנת לשפך שירים למחר ולהקטיר אמורין למחר' - פגל, שהמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בחוץ.

ד. קדשי עכו"ם - לא נהנין ולא מועלין, ואין חזיבין עליהן משום פגול נותר וטמא. ואין עושין תמורה, ואין מביאין נסכים, אבל קרבנן טעונים נסכים; דברי רבי שמעון. אמר רבי יוסי: בכלן אני רואה להחמיר. במה דברים אמורים? בקדשי מזבח, אבל בקדשי בדיק הבית - מודה רבי שמעון שמועלין בהן, ודברים שאין חזיבין עליהן משום פגול - חזיבין עליהן משום נותר ומשום טמא. אי אפשר לומר בפגול ובנותר ובטמא בקדשי מזבח אלא אחר זריקה, שאין חזיבין עליהן משום פגול ונותר וטמא, אלא לאחר זריקת דמים.

ה. חמר בפגול שאין בנותר ובטמא, ובנותר ובטמא שאין בפגול, שהפגול נוהג במחשבה ונוהג לפני זריקת דמים, ואם נתפגל מקצת הזבח - נתפגל כלו, מה שאין כן בנותר וטמא. חמר בנותר ובטמא, שהדברים שאין חזיבין עליהן משום פגול - חזיבין עליהן משום נותר ומשום טמא. נותר - חזיבין עליהן משום נותר ומשום טמא, מה שאין כן בפגול. חמר בפגול ובנותר שאין בטמא, חמר בטמא שאין בפגול ובנותר: שהפגול והנותר בידיעה

הַכֹּהֲנִים אַחַד עֶשֶׂר אִמָּה. וּמְקוֹם דְּרִיסַת רַגְלֵי יִשְׂרָאֵל אַחַד עֶשֶׂר אִמָּה, מְקוֹם הַפְּתֵל הַצְּפוּנִי וְעַד כֶּתֶל הָעֶזְרָה הַמְּזֻרְחִי. וּכְשֶׁם שֶׁהַשְּׁחִיטָה בַּצְּפוֹן כִּךָ קָבוּל הֵדֵם בַּצְּפוֹן.

ב. הִיָּה עוֹמֵד בְּדֵרוֹם וּפְשֵׁט יָדוֹ לַצְּפוֹן, וְשַׁחַט - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֶׁרָה. וְאִם קָבַל הֵדֵם - פְּסוּל. הַכֹּהֲנִים רָאוּ וְרַבּוֹ בַּצְּפוֹן וְשַׁחַט - כְּאִלוֹ נִכְנַס כְּלוֹ. פְּרֻפְסָה הַיּוֹצֵאת לְדֵרוֹם וְהַחֲזִירָה לַצְּפוֹן - כְּשֶׁרָה. קִדְשִׁים קָלִים - שְׁחִיטָתָן בַּפָּנִים וְקָבוּל דָּמָן בַּפָּנִים. שַׁחַט בַּפָּנִים וְקָבַל בַּחוּץ, בַּחוּץ וְקָבַל בַּפָּנִים - פְּסוּל, עַד שִׁישַׁחַט בַּפָּנִים וְיִקְבַּל בַּפָּנִים. הִיָּה עוֹמֵד בַּחוּץ וּפְשֵׁט יָדוֹ לַפָּנִים, וְשַׁחַט - כְּשֶׁרָה, וְאִם קָבַל הֵדֵם - פְּסוּל. הַכֹּהֲנִים רָאוּ וְרַבּוֹ לַפָּנִים וְשַׁחַט - פְּסוּל, כְּאִלוֹ לֹא נִכְנַס כְּלוֹ. פְּרֻפְסָה וְיּוֹצֵאת לַחוּץ וְהַחֲזִירָה לַפָּנִים - פְּסוּלָה. וּכְשֶׁם שֶׁהַשְּׁחִיטָה בַּיּוֹם, כִּךָ קָבוּל הֵדֵם בַּיּוֹם. שַׁחַט בַּיּוֹם וְקָבַל בַּלַּיְלָה. שַׁחַט בַּלַּיְלָה וְקָבַל בַּיּוֹם - פְּסוּל, עַד שִׁישַׁחַט בַּיּוֹם וְיִקְבַּל בַּיּוֹם.

ג. פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים וְשְׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים, שַׁחֲטָן וְזֶרֶק דָּמָן, נִכְנַס וְעוֹמֵד בֵּין מִזְבֵּחַ הַזֶּהָב לַמְּנוֹרָה, מִזְבֵּחַ הִיָּה לַפָּנִים מִמֶּנּוּ, טָבַל וְהֵזָה שֶׁבַע פְּעָמִים כִּנְגַד בֵּית קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים, עַל כָּל הַזֵּיהָ טְבִילָה, נִתֵּן עַל הַקֶּרֶן מִכָּאן וּמִכָּאן - כְּשֶׁרָה, מִן הַקֶּרֶן וּלְפָנִים - פְּסוּל. שְׁנָה מִתֵּן קֶרְנוֹת - פְּסוּל, חֶסֶר מִן הַמִּתְנַתּוֹת אֶפִּילוֹ אַחַת - פְּסוּל. יֵצֵא וְהִיָּה שׁוֹפֵף שְׁיָרֵי הֵדֵם לִיסוּד מִעֲרָבֵי שֶׁל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, וְשֶׁל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן הִיָּה שׁוֹפֵף לִיסוּד דְּרוּמִי. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵלוֹ וְאֵלוֹ לִיסוּד מִעֲרָבֵי. אֵלוֹ וְאֵלוֹ מִתְעַרְבִין בְּאִמָּה וְיוֹצֵאִין לְנַחַל קִדְרוֹן וְנִמְכְּרִין לַגִּנְנִין לְזָבֵל וּמוֹעֲלִים בְּהֵן; דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. וְרַבִּי מְאִיר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין מַעֲלָה בְּדָמִים.

ד. חֲטָאוֹת הַצְּבוּר וְהַיְחִיד, כִּיצַד סֵדֵר מִתֵּן דָּמִים שְׁלָהֶם? הִיָּה עוֹלָה בַּכֶּבֶשׂ וּפְנָה לְסוּבָב, וְכָא לֹא לְקֶרֶן דְּרוּמִית מְזֻרְחִית, טוֹבֵל אֶצְבְּעוֹ הַמִּימָנָת שְׁבִימִין, נוֹתֵן

בְּגוּדָלוֹ מִלְמַעְלָה וּבְאֶצְבְּעוֹ קִטְנָה מִלְמַטָּה וּמַחֲטָא וְיוֹרֵד כִּנְגַד חֲדָה שֶׁל קֶרֶן, עַד שֶׁהֵדֵם שְׁבֹאֶצְבְּעוֹ כְּלָה. נִתֵּן עַל הַקֶּרֶן מִכָּאן וּמִכָּאן - כְּשֶׁר. מִן הַקֶּרֶן וּלְפָנִים - פְּסוּל. שְׁנָה מִתֵּן קֶרְנוֹת - פְּסוּל. חֶסֶר מִן הַמִּתְנַתּוֹת אֶפִּילוֹ אַחַת - פְּסוּלָה. שְׁיָרֵי הֵדֵם הִיָּה שׁוֹפֵף וְיוֹרֵד לִיסוּד דְּרוּמִי. רַבִּי יוֹסִי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: בְּמִקְוָמוֹ הִיָּה עוֹמֵד וְשׁוֹפֵף לִיסוּד דְּרוּמִי.

ה. הִיסוּד הִיָּה מִקִּיף פָּנֵי כָּל הַמִּזְבֵּחַ מִן הַצְּפוֹן לְמַעְרָב אִמָּה עַל אִמָּה טַפַּח כְּלָפֵי מִזְבֵּחַ, אוֹכַל בְּדֵרוֹם אַחַת וּבְמִזְרַח אִמָּה, וּבְקֶרֶן דְּרוּמִית מְזֻרְחִית לֹא הִיָּה לָהּ יְסוּד, אֲלֹא חוּט שֶׁל סִיקְרָא הִיָּה בְּאֶמְצַע הַמִּזְבֵּחַ, מִמֶּנּוּ וּלְמַטָּה חֲמֵשׁ אַמּוֹת, מִמֶּנּוּ וּלְמַעְלָה חֲמֵשׁ אַמּוֹת, שְׁכָל הַנִּתְנִין לְמִטָּן - כְּשֶׁרִין מַחוּט הַסִּיקְרָא וּלְמִטָּן, וְכָל הַנִּתְנִין לְמַעְלָה - כְּשֶׁרִין מַחוּט הַסִּיקְרָא וּלְמַעְלָה; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּעוֹלַת הָעוֹף, אֲבָל בַּחֲטָאת בְּהֵמָה לֹא הָיוּ נוֹתְנִין אֲלֹא עַל גּוֹפָה שֶׁל קֶרֶן. הִיסוּד הִיָּה מְנַקֵּב כְּמִין שְׁנֵי חוּטִין דְּקִין, שְׁבָהֶן הָיוּ דָּמִים יוֹרְדִין וּמִתְעַרְבִין בְּאִמָּה וְיוֹצֵאִין לְנַחַל קִדְרוֹן, וְנִמְכְּרִין לַגִּנְנִין וּלְזָבֵל וּמוֹעֲלִין בְּהֵן.

ו. עוֹלָה וְתַמּוּרַת עוֹלָה וְזֹבְחֵי שְׁלָמֵי צְבוּר, וְאֲשָׁמוֹת, וְתוֹדָה, וְאֵיל גְּזִיר וְשְׁלָמִים, וְהַשְּׁלָמִים הַבָּאִין מִחֲמַת פֶּסַח, וְאֶחָד עֶשֶׂר שְׁבַמְעֶשֶׂר פֶּסַח שְׁעֵבֵר זְמָנוֹ, כִּיצַד סֵדֵר מִתֵּן דָּמִים שְׁלָהֶן? כָּא לֹא לְקֶרֶן מְזֻרְחִית צְפוּנִית - נוֹתֵן מְזֻרְחָה צְפוּנָה. מִעֲרָבִית דְּרוּמִית - נוֹתֵן מִעֲרָבָה דְּרוּמָה. רַבִּי נַחֲמִיָּה וְרַבִּי אֱלֵעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמְרִים: כָּא לֹא לְקֶרֶן מְזֻרְחִית צְפוּנִית - נוֹתֵן מְזֻרְחָה צְפוּנָה. צְפוּנִית מִעֲרָבִית - נוֹתֵן מִעֲרָבָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אִישׁ הַמְצִיפָה הִיָּה מְשַׁנָּה בְּתַמִּיד, כָּא לֹא לְקֶרֶן מְזֻרְחִית צְפוּנִית - נוֹתֵן מְזֻרְחָה צְפוּנָה, צְפוּנִית מִעֲרָבִית - נוֹתֵן מִעֲרָבָה. דְּרוּמִית - נוֹתֵן דְּרוּמָה. נִתֵּן עַל הַקֶּרֶן מִכָּאן וּמִכָּאן - כְּשֶׁר. מִן הַקֶּרֶן וּלְפָנִים - פְּסוּלָה. שְׁנָה מִתֵּן קֶרְנוֹת - כְּשֶׁר. חֶסֶר מִן הַמִּתְנַתּוֹת אוֹ שְׁלֹא

נָתַן אֶלָּא אַחַת - כְּשֵׁר. שְׂרִי הָדָם - הִיָּה וְשׁוֹפְכוֹ לְמִטָּה. הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַפֶּסַח - שׁוֹפְכֵן שְׂפִיכָה אַחַת כְּנֶגֶד הַיְסוּד, שְׂפִיכֵן שְׂפִיכָה אַחַת כְּנֶגֶד הַיְסוּד - הִרִי אֵלּוּ פְּסוּלִין.

ז. הִיכֵן הִיא אֲכִילְתָּן שֶׁל בָּלָן? חֲטָאֵת וְאִשָּׁם, וְזִבְחֵי שְׁלָמֵי צְבוּר, וְחֲטָאֵת הָעוֹף, וְאִשָּׁם תְּלוּי, וְלוֹג שֶׁמֶן שֶׁל מִצֻּרַע, וְשִׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפָּנִים, וְשְׂרִי מִנְחוֹת וְהַעֲמֹר - בָּלָן קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים, וְנֶאֱכָלִין לְפָנִים מִן הַקְּלָעִים, וְנֶאֱכָלִין לְזִכְרֵי כְּהוֹנָה בְּכָל מֵאֵל לַיּוֹם וְלַיְלָה עַד חֲצוֹת, וְאִין חִיבִין עֲלֵיהֶן מִשׁוּם נוֹתֵר, וְאִין מַחֲשָׁבָה פְּסוּלָה בְּהֵן מִשׁוּם פְּגוּל, עַד שִׁיעֲלָה עֲמוּד הַשֶּׁחֶר. אַחַד תְּמִימִים וְאַחַד בְּעָלֵי מוּמִים לְמַחֲלָקָת.

ח. הַבְּכוֹר, וְהַמּוֹרֵם מִן הַתּוֹדָה, וְאֵיל הַנְּזִיר - נֶאֱכָלִין לְאִנְשִׁים וּלְנָשִׁים וְלַעֲבָדִים וְלַשְּׂפָחוֹת. זֶה הַכֶּלֶל, כֹּל שֶׁהוּא אוֹכֵל בְּתַרוּמָה - אוֹכֵל בְּאֵלּוּ, וְכֹל שְׂאִינוֹ אוֹכֵל בְּתַרוּמָה - אִינוֹ אוֹכֵל בְּאֵלּוּ. הַשְּׁלָמִים וְהַמַּעֲשֵׂר וְאַחַד עֶשֶׂר שְׁבַמַּעֲשֵׂר - נֶאֱכָלִין לְשְׂנֵי יָמִים וְלַיְלָה אַחַד, לַיּוֹם וְלַיְלוֹ, וְלַיּוֹם שֶׁל אַחֲרָיו. וְכִיּוֹן שֶׁחֲשָׁבָה - חִיבִין עֲלֵיהֶּ מִשׁוּם נוֹתֵר, וּמַחֲשָׁבָה פּוֹסְלַת בְּהֵן מִשׁוּם פְּגוּל, וְאִין שֶׁרְפָתָן אֶלָּא בַּיּוֹם, וּבְכָל מְקוֹם הַיּוֹם הוֹלֵךְ אַחַר הַלְּיָלָה, וְלֹאֲכִילַת קֹדְשִׁים הַלְּיָלָה הוֹלֵךְ אַחַר הַיּוֹם.

מִסְכַּת קֶרְבָּנוֹת פָּרָק שְׁבִיעִי

א. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: מִזְבַּח כְּלוֹ צִפּוֹן שְׁנָאֵמֵר (ויקרא א, יא): "וַיִּשְׁחַט אוֹתוֹ עַל יַרֵּךְ הַמִּזְבֵּחַ צִפּוֹנָה לְפָנָי ה'". רַבִּי יוֹסִי בֵּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַחְצֵי הַמִּזְבֵּחַ וְלַצִּפּוֹן - כְּצִפּוֹן מַחְצֵי הַמִּזְבֵּחַ וְלַדְרוֹם - כְּדְרוֹם. וְכֵן הִיָּה רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׂנֵי פִסְפְּסִין הֵיוּ בְּבֵית הַחֲלִיפוֹת, פְּתוּחִין לְמַעְרָב, גְּבוּהִין מִן הָאָרֶץ שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת שֶׁתְּהֵא עֲזָרָה כְּשֶׁרָה לְאֲכִילַת קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים וְלִשְׁחִיטַת קֹדְשִׁים קְלִים, אֶפְלוֹ אַחֲרֵי בֵית הַכִּפְרֵת שְׁנָאֵמֵר (שם ב, א): "וַיִּשְׁחֲטוּ פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד" וְגו'.

ב. מִנְחוֹת הֵיוּ נִקְמָצוֹת בְּכָל מְקוֹם בְּעֲזָרָה, אֶפְלוֹ בְּרֹאשׁ שֶׁל מִזְבַּח. אַחַת חֲטָאֵת הָעוֹף וְאַחַת עוֹלַת הָעוֹף בְּאוֹת מִן הַחֲלִין, בַּיּוֹם, וְכֵן הַיְמִנִית: כִּיצַד מוֹלֵק בְּחֲטָאֵת הָעוֹף? נוֹתֵן שְׁנֵי גִפְיָה בֵּין שְׁתֵּי אֲצִבְעוֹתָיו, וְשִׁתֵּי רַגְלֵיהֶּ בֵּין שְׁתֵּי אֲצִבְעוֹתָיו, וְהִיָּה מוֹתֵחַ צוֹאֲרָה עַל רֹחַב שְׁתֵּי אֲצִבְעוֹתָיו וְזֶה עֲבוּדָה קָשָׁה שְׁבַמְקֻדָּשׁ. הִיָּה מוֹלֵק בְּצִפּוֹן מִמּוֹל עֲרֶפֶה, וְאִין מְבַדִּיל, וּמִזָּה מְדַמָּה עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ, וְכִשֶּׁם שֶׁהִשְׁחִיטָה אַחַד אוֹ רַב אַחַד - כֵּן מְלִיקָה אַחַד אוֹ רַב אַחַד. רַבִּי אֶלְעָזָר בֵּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: חֲטָאֵת הָעוֹף שְׁמֵלְקָה כְּתֻקָּנָה וְהַבְּדִיל בָּהּ - כְּשֶׁרָה. מְלָקָה בְּכָל מְקוֹם בְּמִזְבַּח - כְּשֶׁרָה. מִצָּה דְמָה בְּכָל מְקוֹם בְּמִזְבַּח - כְּשֶׁרָה. הַזֶּה וְלֹא מִצָּה - כְּשֶׁרָה, וּבִלְבַד שִׁיתֵן מִדָּם הַנֶּפֶשׁ לְמִטָּה מַחוּט הַסֶּקְרָא. וְאִם הִיָּתָה כְּשֶׁרָה - נֶאֱכָלַת לְכַהֲנִים, וְאִם לֹא - זוֹרְקָה עַל גְּבֵי הַדֶּשֶׁן. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֵּן רַבִּי יוֹחָנָן בֵּן בְּרוּקָא אוֹמֵר: חֲלוֹן הִיָּתָה שֶׁם לְמַעְרָבוֹ שֶׁל כְּבֹשׁ, וּרְבוּבָה הִיָּתָה נִקְרָאת, שְׁשָׁם זוֹרְקִים פְּסוּלֵי חֲטָאֵת הָעוֹף - שֶׁתַּעֲבֹר צוֹרְתָהּ וְתֵצֵא לְבֵית הַשֶּׁרֶפָה.

ג. כֹּל הָעוֹלִין לְמִזְבַּח עוֹלִין לְמִזְרַח וְיוֹרְדִין בְּמַעְרָב, בַּיּוֹם וְיוֹרְדִין בְּשִׁמְאֵל, חוּץ מִנְסוּף הַיָּמִים וְהַיָּזִין, וְעוֹלַת הָעוֹף, שְׁעוֹלִין בְּמַעְרָב וְיוֹרְדִין בְּמַעְרָב בַּיּוֹם. כִּשֶּׁם שְׁמוֹלֵק בְּחֲטָאֵת הָעוֹף כֶּף מוֹלֵק בְּעוֹלַת הָעוֹף, אֶלָּא שְׁבַע עוֹלַת הָעוֹף הִיָּה מְבַדִּיל וּמִמִּצָּה מְדַמָּה עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ. מִצָּה מִן הָרֹאשׁ - פְּסוּל. מִן הַגּוֹף - כְּשֵׁר. מִצָּה עַל הַכְּבֹשׁ וְעַל הַיְסוּד - פְּסוּל. עֲשָׂאָה מְקוֹם שְׁעוּמַד לְמַעְלָה אִמָּה - כְּשֶׁרָה. מְקוֹם שְׁעוּמַד לְמִטָּה אִמָּה - כְּשֶׁרָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּי יוֹחָנָן בֵּן בְּרוּקָה אוֹמְרִים: בְּרֹאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ הִיָּתָה נֶעֱשִׂית. אֲבָא יוֹסִי בֵּן דּוֹסְתַאי אוֹמֵר: קֶרְקַבְנִין הִיָּה זוֹרְקֵן עַל גְּבֵי הַדֶּשֶׁן. בָּא לוֹ לַגּוֹף, הִיָּה מִשְׁסַעוּ בֵּיד, אֲבָל לֹא בַּסְּפִין, בֵּין שְׁשַׁפַּע בֵּיד וּבֵין שְׁשַׁפַּע בַּסְּפִין, שְׁסַע וְלֹא הַבְּדִיל - כְּאֵלּוּ לֹא שְׁסַע. מְלַח וְלֹא סַפְג, סַפְג וְלֹא מְלַח - כְּשֶׁרָה. זֶה הַכֶּלֶל, כֹּל שְׁנוּיֵן שְׁשֻׁנָה

בַּה לְפָנַי מִצּוֹי דְמָה - פְּסוּלָה, לְאַחַר מִצּוֹי דְמָה - כְּשֶׁרָה.

זַד חֲטָאת הָעוֹף שְׁמֵלְקָה לְהוֹת דְּמָה בַּחוּץ, אוּ מִקְצֵת דְּמָה בַּחוּץ, לְאַכּוֹל בְּשֶׁרָה בַּחוּץ, אוּ כְזוּת מִבְּשֶׁרָה בַּחוּץ - פְּסוּל וְאִין בּוּ כֶּרֶת. עוֹלֵת הָעוֹף שְׁמֵלְקָה לְהוֹת דְּמָה בַּחוּץ, אוּ מִקְצֵת דְּמָה בַּחוּץ, לְאַכּוֹל בְּשֶׁרָה בַּחוּץ, אוּ כְזוּת מִבְּשֶׁרָה בַּחוּץ - פְּגוּל וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת. זֶה הַכֶּלֶל: כָּל הַמוּלֵק וְהַמְּצָה וְהַמְּצָה בְּעוֹלֵת הָעוֹף, לְאַכּוֹל דְּבַר שְׁדֻרְכוּ לְאַכּוֹל וְלִהְקַטִּיר דְּבַר שְׁדֻרְכוּ לִהְקַטִּיר, חוּץ לְמִקְוֵמוֹ - פְּסוּל, וְאִין בּוּ כֶּרֶת. חוּץ לְזַמְנוֹ - פְּגוּל, וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת, וּבִלְבַד שֵׁיִקְרַב מִתִּיר כְּמִצְוֹתוֹ. כִּיִּצַד קָרַב הַמִּתִּיר כְּמִצְוֹתוֹ? מִלֵּק בְּשִׁתִּיקָה וּמִצָּה הַדָּם חוּץ לְזַמְנוֹ, אוּ שְׁמֵלֵק וּמִצָּה הַדָּם בְּשִׁתִּיקָה - זֶה הוּא שְׁקָרַב הַמִּתִּיר כְּמִצְוֹתוֹ. כִּיִּצַד לֹא קָרַב מִתִּיר כְּמִצְוֹתוֹ? מִלֵּק חוּץ לְמִקְוֵמוֹ וּמִצָּה הַדָּם חוּץ לְזַמְנוֹ, אוּ שְׁמֵלֵק חוּץ לְזַמְנוֹ וּמִצָּה הַדָּם חוּץ לְמִקְוֵמוֹ, אוּ שְׁמֵלֵק וּמִצָּה הַדָּם חוּץ לְמִקְוֵמוֹ, בֵּין שֶׁהַקְּדִים מַחֲשֶׁבֶת זְמַן לְמַחֲשֶׁבֶת מְקוֹם וּבֵין שֶׁהַקְּדִים מַחֲשֶׁבֶת מְקוֹם לְמַחֲשֶׁבֶת זְמַן - פְּסוּל וְאִין בּוּ כֶּרֶת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם קָדְמָה מַחֲשֶׁבֶת זְמַן לְמַחֲשֶׁבֶת מְקוֹם - פְּגוּל וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת; אִם קָדְמָה מַחֲשֶׁבֶת מְקוֹם לְמַחֲשֶׁבֶת זְמַן - פְּסוּל וְאִין בּוּ כֶּרֶת. כִּיִּצַד קָדְמָה מַחֲשֶׁבֶת זְמַן לְמַחֲשֶׁבֶת מְקוֹם? מִלֵּק חוּץ לְזַמְנוֹ וּמִצָּה הַדָּם חוּץ לְמִקְוֵמוֹ. כִּיִּצַד קָדְמָה מַחֲשֶׁבֶת מְקוֹם לְמַחֲשֶׁבֶת זְמַן? מִלֵּק חוּץ לְמִקְוֵמוֹ וּמִצָּה הַדָּם חוּץ לְזַמְנוֹ.

ה. חֲטָאת הָעוֹף שְׁמֵלְקָה שְׁלֹא לְשִׁמָּה - פְּסוּל, וְאִין בּוּ כֶּרֶת, מִפְּנֵי שְׁלֹא קָרַב הַמִּתִּיר כְּמִצְוֹתוֹ. זֶה הוּא כְּלָלוֹ שֶׁל דְּבַר: כָּל הַפְּגוּלִין שְׁנוּהֲגִין בְּחֲטָאת בְּהֵמָה - נוֹהֲגִין בְּחֲטָאת הָעוֹף. וְכָל הַפְּגוּלִין שְׁנוּהֲגִין בְּעוֹלֵת בְּהֵמָה - נוֹהֲגִין בְּעוֹלֵת הָעוֹף. עוֹלֵת הָעוֹף שֶׁעֲשָׂאָה לְמִטָּה כְּמַעֲשֵׂה חֲטָאת לְשׁוֹם חֲטָאת, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: מוֹעֲלִין בָּהּ. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אִין מוֹעֲלִין בָּהּ.

אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: וּמָה אִם חֲטָאת שְׁאִין מוֹעֲלִין בָּהּ לְשִׁמָּה, כְּשִׁשְׁנָה אֶת שְׁמָה מוֹעֲלִין בָּהּ, עוֹלָה שְׁמוֹעֲלִין בָּהּ לְשִׁמָּה כְּשִׁשְׁנָה אֶת שְׁמָה אִינוּ דִּין שִׁימְעֵלוּ בָּהּ? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא! אִם אָמַרְתָּ בְּחֲטָאת שְׁשִׁנָּה אֶת שְׁמָה לְשׁוֹם עוֹלָה, שְׁכַן שְׁנָה אֶת שְׁמָה לְדַבֵּר שִׁישׁ בּוּ מְעִילָה, תֹּאמַר בְּעוֹלָה שְׁשִׁנָּה אֶת שְׁמָה לְשׁוֹם חֲטָאת - שְׁכַן שְׁנָה אֶת שְׁמָה לְדַבֵּר שְׁאִין בּוּ מְעִילָה. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֲשֶׁם שִׁשְׁחִטוּ בְּצִפּוֹן לְשׁוֹם שְׁלָמִים יוֹכִיחַ, שְׁשִׁנָּה אֶת שְׁמוֹ וּמוֹעֲלִין בּוּ, וְאִף אֶתָּה אַל תִּתְּמָה עַל הָעוֹלָה, שְׁאִף עַל פִּי שְׁשִׁנָּה אֶת שְׁמָה לְדַבֵּר שְׁאִין בּוּ מְעִילָה שִׁימְעֵלוּ בָּהּ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא! אִם אָמַרְתָּ בְּאֲשֶׁם שְׁאִין בְּשִׁנָּה אֶת שְׁמוֹ לֹא שְׁנָה אֶת מְקוֹמוֹ, תֹּאמַר בְּעוֹלָה שְׁשִׁנָּה אֶת שְׁמָה וְשְׁנָה אֶת מְקוֹמָה? אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: הֲרִי אֲשֶׁם שִׁשְׁחִטוּ בְּדְרוֹם לְשִׁם שְׁלָמִים יוֹכִיחַ, שְׁשִׁנָּה אֶת שְׁמוֹ וְשְׁנָה אֶת מְקוֹמוֹ וּמוֹעֲלִין בּוּ, אִף אֶתָּה אַל תִּתְּמָה עַל הָעוֹלָה, שְׁאִף עַל פִּי שְׁשִׁנָּה אֶת שְׁמָה וְשְׁנָה אֶת מְקוֹמָה - מוֹעֲלִין בָּהּ. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לֹא! אִם אָמַרְתָּ בְּאֲשֶׁם שְׁשִׁנָּה שְׁמוֹ וְשְׁנָה אֶת מְקוֹמוֹ - לֹא שְׁנָה אֶת מַעֲשֵׂיו, וְשְׁנָה לְדַבֵּר שְׁמִקְצָתוֹ מְעִילָה, תֹּאמַר בְּעוֹלָה שְׁשִׁנָּה אֶת שְׁמָה, וְאֶת מַעֲשֵׂיהָ וְאֶת מְקוֹמָה, וְשְׁנָה לְדַבֵּר שְׁאִין מִקְצָתוֹ מְעִילָה. חֲטָאת הָעוֹף הַבְּאָה עַל הַסֶּפֶק - מְטַמָּא בְּסֶפֶק וּמְטַמָּא אֲבִית הַבְּלִיעָה.

ו. הַנֶּרְבַּע, הַמוֹקְצָה, וְהַנֶּעֱבֵד, אֶתְנִן, וּמְחִיר, טוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס - מְטַמְּאִין בְּבֵית הַבְּלִיעָה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: טוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס - אִין מְטַמְּאִין בְּבֵית הַבְּלִיעָה, שְׁכָל מְקוֹם שְׁנֵאָמַר "זָכַר" מוֹצִיא טוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס מִן הַכֶּלֶל. מִלֵּק הַזֶּר וּמִלֵּק הַפְּסוּל - מְטַמְּאִין בְּבֵית הַבְּלִיעָה. הַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר - אִין מְטַמָּא בְּבֵית הַבְּלִיעָה, מִפְּנֵי שְׁלֹא הִיָּה פְּסוּלָן בְּקִדְשׁ. זֶה הַכֶּלֶל: כָּל שְׁהִיָּה פְּסוּלָן בְּקִדְשׁ - אִין מְטַמְּאִין בְּבֵית

הַבְּלִיעָה, לֹא הִיָּה פְּסוּלָן בְּקֹדֶשׁ - אֵין מִטְמְאֵין בְּבֵית הַבְּלִיעָה.

מִסְכַּת קָרְבָּנוֹת פָּרֶק שְׁמִינֵי

א. כָּל הַזֹּבְחִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ, הֵן וְלֹדוּתֵיהֶן וְתַמּוּרוֹתֵיהֶן - יָרְעוּ עַד שִׁסְתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ, וְיָבִיא בְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן מִמִּין זֶה - וּבְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן מִמִּין זֶה, וְיִפְסִיד הַמּוֹתֵר מִבֵּיתוֹ. נִתְעַרְבוּ בְּרוּבֵעַ וּבִנְרָבֵעַ, בְּמִקְצָה וּבִנְנֵעַבְדַּ, בְּאַתְנָן וּמְחִיר, וּבְכַפְלָאִים, וּבְטָרְפָה, וּבִיּוֹצֵא דָפִן - יָרְעוּ עַד שִׁסְתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ, וְיָבִיא בְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן מֵאוֹתוֹ הַמִּין, וְהַשָּׂאָר חֲלִין. נִתְעַרְבוּ בְּחֲלִין - תְּמִימִים יְקִדִּישׁוּם לְשׁוּם אוֹתוֹ הַזֹּבֵחַ. נִתְעַרְבוּ בְּזֹבְחִים - מֵת אֶחָד מֵהֶן, יָבִיא כְּנֶגְדּוֹ מִמְּקוֹם אַחֵר, וְיִתְנֶה עָלָיו. נִתְעַרְבוּ הַדָּמִים - הַרִי זֶה לּוֹקֵחַ בְּהֵן שֶׁלֹּשׁ בְּהֵמוֹת, בֵּין מִמְּקוֹם אֶחָד וּבֵין מִשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת, וּמְחַלֵּל דָּמֵי חֲטָאֵת עַל חֲטָאֵת וּדְמֵי עוֹלָה עַל עוֹלָה, וּדְמֵי שְׁלָמִים עַל שְׁלָמִים וְנוֹתְנִין לְבַעֲלִים. וְלֹא יִתְנֶם לְבַעֲלִים עַד שִׁיחַלְלֵם עַל כֶּלֶן.

ב. עוֹלָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּאַחַד מִכָּל הַזֹּבְחִים - יָרְעוּ עַד שִׁסְתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ, וְיָבִיא בְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן זֹבֵחַ וּבְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן עוֹלָה. אִם כָּבֵר קָרַב זֹבֵחוֹ - יָבִיא בְדָמָיו זֹבֵחַ אַחֵר, קָרְבָה עוֹלָתוֹ - יָבִיא בְדָמָיו עוֹלָה אַחֶרֶת. חֲטָאֵת שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּאַחַת מִכָּל הַזֹּבְחִים - יָרְעוּ עַד שִׁסְתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ, וְיָבִיא בְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן זֹבֵחַ וּבְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן חֲטָאֵת. אִם כָּבֵר קָרַב זֹבֵחַ - יָבִיא בְדָמָיו זֹבֵחַ אַחֵר, כָּבֵר קָרְבָה חֲטָאֵתוֹ - שְׁנִיָּהֵן יָמוּתוּ. אֲשֶׁם שֶׁנִּתְעַרַב בְּאַחַד מִכָּל הַזֹּבְחִים - יָרְעוּ עַד שִׁסְתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ, וְיָבִיא בְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן זֹבֵחַ, וּבְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן אֲשֶׁם. כָּבֵר קָרַב זֹבֵחוֹ - יָבִיא בְדָמוֹ זֹבֵחַ אַחֵר. כָּבֵר קָרַב אֲשֶׁמוֹ - שְׁנִיָּהֵן יָפְלוּ לַנִּדְבָה: מַעוֹת חֲטָאֵת וּמַעוֹת אֲשֶׁם שֶׁנִּתְעַרְבוּ אֵלּוּ בָּאֵלוֹ - לּוֹקֵחַ בְּהֵן שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת, בֵּין מִמְּקוֹם אֶחָד וּבֵין מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת, וּמְחַלֵּל דָּמֵי חֲטָאֵת עַל חֲטָאֵת וּדְמֵי אֲשֶׁם עַל אֲשֶׁם. כָּבֵר קָרְבָה חֲטָאֵתוֹ - וְיִלִּיד לָיִם הַמְּלַח. כָּבֵר קָרַב אֲשֶׁמוֹ

- יְפוּל לַנִּדְבָה. תּוֹדָה שֶׁנִּתְעַרַב בְּתַמּוּרוֹתוֹ - שְׁנִיָּהֵן יִקְרְבוּ, וְיִנְיֵף הֶלְחָם עִמָּהֶן.

ג. תּוֹדָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּאַחַד מִכָּל הַזֹּבְחִים - יָרְעוּ עַד שִׁסְתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ, וְיָבִיא בְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָם זֹבֵחַ וּבְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן תּוֹדָה. כָּבֵר קָרְבָה זֹבֵחוֹ - יָבִיא בְדָמָיו זֹבֵחַ אַחֵר. כָּבֵר קָרְבָה תּוֹדָה - יָבִיא בְדָמֵיהָ תּוֹדָה אַחֶרֶת. שְׁלָמִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּאַחַד מִכָּל הַזֹּבְחִים - יָרְעוּ עַד שִׁסְתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ, וְיָבִיא בְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן זֹבֵחַ וּבְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן שְׁלָמִים. כָּבֵר קָרְבוּ שְׁלָמִים - יָבִיא בְדָמָיו שְׁלָמִים אַחֵרִים. שְׁלָמִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּשְׁלָמִים הַבָּאִין מִחֻמַּת הַפֶּסַח - יָרְעוּ עַד שִׁסְתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ, וְיָבִיא בְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן שְׁלָמִים, וְיֵאָכְלוּ לְיוֹם וּלְלַיְלָה עַד חֲצוֹת, וּבְדָמֵי יָפָה שְׁבֵהָן שְׁלָמִים אַחֵרִים, וְיֵאָכְלוּ לְשְׁנֵי יָמִים וּלְלַיְלָה אַחַת. בֵּן עוֹזֵאי אוֹמֵר: שְׁלָמִים הַבָּאִין מִחֻמַּת הַפֶּסַח הַרִי הֵן כְּפֶסַח לְכָל דָּבָר, אֲלֹא שֶׁהֵן נֹאכְלִין לְיוֹם וּלְלַיְלָה.

ד. כְּבוֹר שֶׁנִּתְעַרַב בְּפֶסַח - שְׁנִיָּהֵן יָרְעוּ עַד שִׁסְתָּאבוּ, וְיֵאָכְלוּ כְּכֹוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: זֶה יִשְׁחַט לְשׁוּם מָה שֶׁהוּא וְזֶה יִשְׁחַט לְשׁוּם מָה שֶׁהוּא, וּשְׁנֵיהֶם יֵאָכְלוּ בְּפֶסַח וּכְמִנְיָן שֶׁל פֶּסַח. מַעֲשֵׂר שֶׁנִּתְעַרַב בְּפֶסַח - שְׁנֵיהֶם יָרְעוּ עַד שִׁסְתָּאבוּ, וְיִמְכְרוּ כְּמַעֲשֵׂר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: זֶה יִשְׁחַט לְשׁוּם מָה שֶׁהוּא, וְזֶה יִשְׁחַט לְשׁוּם מָה שֶׁהוּא, וּשְׁנֵיהֶם יֵאָכְלוּ בְּפֶסַח וּכְמִנְיָן שֶׁל פֶּסַח. הַכְּבוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר, רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: זֶה לְשׁוּם מָה שֶׁהוּא וְזֶה יִשְׁחַט לְשׁוּם מָה שֶׁהוּא, וּשְׁנֵיהֶם יֵאָכְלוּ כְּאַחַד, מִפְּנֵי שֶׁמִּתֵּן דָּמָם שׁוֹה; וְלֹא הוֹדוּ חֲכָמִים לְרַבִּי שְׁמַעוֹן, שֶׁמִּבְּיַד קִדְשִׁים לְבֵית הַפֶּסוּל. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁנִּתְעַרְבוּ חֵיִין, אֲבָל בְּזִמְן שֶׁנִּתְעַרְבוּ שְׁחוּטִין - יֵאָכְלוּ כְּתַמּוּר שְׁבֵהָן. נִתְעַרְבוּ בְּפֶסוּלֵי הַמְּקַדְשִׁין, אוּ בְּחֲלִין שֶׁנִּשְׁחַטוּ בְּעִזְרָה - תַּעֲבֵר צוּרְתָן וְיֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה.

ה. תּוֹדָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּאֵיל נֶזִיר - שְׁנֵיהֶם יִקְרְבוּ וְיִנְיֵף הֶלְחָם עִמָּהֶן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:

בבלול¹ - ישפך לאמה. על מה נחלקו? על שנתערב דם בעל מום בתמים, שרבי אליעזר אומר: יקרבו, ורואה אני את דם בעל מום בתמים כאלו הן מים. וחכמים אומרים: ישפך לאמה.

ח. הנתנין למטה שנתערבו בנתנין למעלה. רבי אליעזר אומר: ינתנו למעלה. וחכמים אומרים: ישפכו לאמה. נתן למטה ולא נמלך. רבי אליעזר אומר: יתן למעלה. וחכמים אומרים: ישפך לאמה והתחתונים עלו לו. נתן למעלה ולא נמלך, אלו ואלו מודים שיחזר ויתן למטה, אלו ואלו עלו לו.

ט. חטאת יחיד שנתערבה זו בזו, חטאת צבור שנתערבה זו בזו, חטאת יחיד וצבור שנתערבו זו בזו, וכן בתודות, וכן בעולות, וכן בשלמים - נותן ארבע מתנות מכל אחת ואחת. ואם נתן ארבע מתנות מכלן - יצא. במה דברים אמורים? בזמן שנתערבו חייני, אבל בזמן שנתערבו שחוטיני - נותן ארבע מתנות מכלן. ואם נתן מתנה אחת מכלן - יצא. רבי אומר: רואין את המתנה, שאם תחלק, ויש בה מתנה לכל אחת ואחת.

י. הנתנין במתנה אחת שנתערבה בנתנין במתנה אחת - ינתנו במתנה אחת. מתן ארבע במתן ארבע - ינתנו במתן ארבע. מתן ארבע במתנה אחת - רבי אליעזר אומר: ינתנו מתן ארבע. רבי יהושע אומר: ינתנו מתנה אחת. אמר רבי אליעזר: הרי הוא עובר על "בל תגרע" ! אמר רבי יהושע: הרי הוא עובר על "בל תוסיף" ! אמר רבי אליעזר: לא נאמר "בל תוסיף" אלא כשהוא בעצמו, ומוסיף אתה עליו כשהוא עם אחרים. אמר רבי יהושע: לא נאמר "בל תגרע" אלא כשהוא בעצמו,

מודים חכמים לרבי אליעזר, באברי הזבחים שנתערבו באברי עולה - שיקרבו. מודה רבי אליעזר לחכמים, שנתערבו ברובע ובנרבע, במקצה ובנעבד, באתנן ובמחיר, ובכלאים, ובטרפה ויוצא דפן - שתעבר צורתן ויצאו לבית השרפה; על מה נחלקו? על שנתערבו אברי בעל מום בתמים, שרבי אליעזר אומר: יקרבו, ורואה אני אברי בעל מום בתמים, כאלו הן עצים; וחכמים אומרים: תעבר צורתן ויצאו לבית השרפה.

ו. דם שנתערב במים - רואין אותו כאלו הן יין, נתערב ביין - רואין אותו כאלו הם מים, נתערב בדם הבהמה, או בדם החיה - רואין אותו כאלו הן יין, ובמים - אם בטלו מראיו - פסול, ואם לאו - כשר. רבי יהודה אומר משום רבן גמליאל: אין דם מבטל דם. אין לך שמכפר - אלא דם הנפש בלבד, שנאמר (ויקרא יז, יא): "כי הדם הוא בנפש יכפר", אי זה הוא דם הנפש? כל זמן שמקלח, ודם התמצית? כל שאינו מקלח. חתך את הראש בכת אחת, קבל מן הראש - פסול, מן הגוף - כשר. נתערב בדם פסולין - ישפך לאמה או בדם התמצית. אומר לו - שלא יתן, ואם נתן - רואין אותו כאלו הוא במים, אם בטלו מראיו - פסול, ואם לאו - כשר; רבי אליעזר מכשיר בדם התמצית.

ז. נתערב ברובע ובנרבע, במקצה ובנעבד, באתנן, במחיר, ובכלאים, ובטרפה, ויוצא דפן, בין כוס בכוס ובין בבלול שנתערבו - ישפך לאמה. כוס אחד במאה כוסות, רבי אליעזר אומר: אם קרב כוס אחד - יקרבו כל הכוסות, וחכמים אומרים: אפילו קרבו בלן, חוץ מאחד מהן - ישפך לאמה. אמר רבי יהודה: לא נחלק רבי אליעזר על דם עולה שנתערב בדם זבחים - שיקרבו; על שנתערב ברובע ובנרבע, במקצה ובנעבד, באתנן ובמחיר, בין כוס בכוסות, ובין

¹ מקף בסוגרים: 'או שנתערב דם בעל מום

פְּסוּל, שְׁאִין זֶה רְאוּי לְקָרֵב בְּפָנִים. פְּרָכְסָה לְקָרֵב בְּפָנִים וְהַחֲזִירָה - כְּשֶׁרָה. חֲטָאת הַעוֹף שֶׁפְּרָכְסָה לְפָנִים וְהַחֲזִירָה - כְּשֶׁרָה.

יד. חֲטָאת שֶׁקָּבַל דָּמָה בְּאַרְבָּעָה כּוֹסוֹת, אִם נִתַּן מִכֶּלֶן עַל אַרְבַּע קָרְנוֹת - כֶּלֶן נִשְׁפָּכִין לְיִסוּד, וְאִם לֹא נִתַּן אֲלֵא מֵאֶחָד מֵהֵן מִתַּן אַרְבַּע - הוּא נִשְׁפָּךְ לְיִסוּד, וְהֵן נִשְׁפָּכִין לְאַמָּה. רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֶפְלוּ לֹא נִתַּן אֲלֵא מֵאֶחָד מֵהֵן מִתַּן אַרְבַּע - כֶּלֶן נִשְׁפָּכִין לְיִסוּד. זֶה הוּא כֶּלְלוּ שֶׁל דָּבָר: כֹּל הַנִּשְׁפָּךְ לְיִסוּד - דָּמוֹ טְעוּן כַּבוֹס, וּמִחֻשְׁבָּה פּוֹסְלֵת בּוֹ מִשּׁוּם פְּגוּל, וְהַמְעֻלָּה אוֹתוֹ בַּחוּץ - חֵיב. כֹּל הַנִּשְׁפָּךְ לְאַמָּה - אִין דָּמוֹ טְעוּן כַּבוֹס, וְאִין מִחֻשְׁבָּה פּוֹסְלֵת בּוֹ מִשּׁוּם פְּגוּל, וְהַמְעֻלָּה אוֹתוֹ בַּחוּץ - פְּטוּר.

מִסְכַּת קָרְבָּנוֹת פְּרָק תְּשִׁיעִי

א. אִין בֵּין דְּבָרֵי רַבִּין גַּמְלִיאֵל לְדְבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אֲלֵא הֵדֵם וְהַנְּסָכִים. הֵדֵם כְּדְבָרֵי רַבִּין גַּמְלִיאֵל זֹרְקוֹ עַל גְּבֵי הָאִישִׁים, נְסָכִים נוֹתְנוּ לְסַפְּלִים. הַפֶּסֶח וְהַחֲטָאת שֶׁשְּׁחָטָן שְׁלֹא לְשֶׁמֶן וְעָלוּ לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ - הָרִי אֵלוּ לֹא יֵרְדוּ. כֹּל הַזֹּבְחִים שֶׁעָלוּ לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְנִמְצְאוּ פְּסוּלִין - הָרִי אֵלוּ לֹא יֵרְדוּ. הַעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים וְהַקְּרָנִים וְהַטְּלָפִים שֶׁעָלוּ לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְנִמְצְאוּ פְּסוּלִין - הָרִי אֵלוּ לֹא יֵרְדוּ.

ב. אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שֶׁעָלוּ לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ - יֵרְדוּ, שְׁאִין הַמִּזְבֵּחַ מְקַדֵּשׁ אֲלֵא אֵת הָרְאוּי לוֹ. הַרֹבֵעַ, וְהַנֶּרְבַּע, הַמְקָצָה, וְהַנֶּעֱבֵד, וְהַאֲתָנָן, וְהַמַּחִיר, וְהַפְּלָאִים, וְהַטְּרָפָה, וְיוֹצֵא דֶפֶן, שֶׁעָלוּ לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ - יֵרְדוּ, מִפְּנֵי שְׁלֹא הָיוּ פְּסוּלִין בְּקִדְשׁ. זֶה הַכֶּלֶל: שֶׁהָיָה פְּסוּלוֹ בְּקִדְשׁ - הַקִּדְשׁ מְקַבְּלוֹ, לֹא הָיָה פְּסוּלוֹ בְּקִדְשׁ - אִין הַקִּדְשׁ מְקַבְּלוֹ, חוּץ מִבְּעַל מוֹם, שְׂרָבִי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר מִשֵּׁם רַבִּי עֲקִיבָה: בְּעַל מוֹם בְּעוֹף - כְּשֶׁר. רַבִּי חֲנִינְיָא סָגַן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר: דּוּחָה הָיָה אָבָא אֵת בְּעָלֵי מוּמִין מִלְקָרֵב, מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ: הֵלֶן וְהַיּוֹצֵא וְהַטָּמֵא שֶׁעָלוּ לֹא יֵרְדוּ? מִפְּנֵי

וְגוֹרַע אֲתָה הֵימְנוּ כְּשֶׁהוּא עִם אַחֲרִים. אָמַר לוֹ רַבִּי אֱלֵעָזָר: עֲדִין דְּבַר שְׁקוּל, מִי מְכָרִיעַ? אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אֲנִי אֲכָרִיעַ! כְּשֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה בְּיָדִי - נִמְצְאתִי עוֹבֵר עַל "לֹא תַעֲשֶׂה", וְהָרִי הוּא בְּיָדִי! כְּשֶׁאֲנִי מַנִּיחָה כְּמוֹת שֶׁהִיא - נִמְצְאתִי עוֹבֵר "לֹא תַעֲשֶׂה" וְאֵינָה בְּיָדִי.

יא. הַנִּתְנִין בְּפָנִים שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּנִתְנִין בַּחוּץ - יִשְׁפָּךְ לְאַמָּה. נִתַּן בַּחוּץ וְלֹא נִמְלָךְ - יִחֲזוּר וְיִתֵּן בְּפָנִים, וְהַחֲזִירוֹנִים עָלוּ לוֹ. בַּחוּץ בְּפָנִים וְלֹא נִמְלָךְ - אֵלוּ וְאֵלוּ עָלוּ לוֹ. בְּפָנִים בַּחוּץ וְלֹא נִמְלָךְ - אֵלוּ וְאֵלוּ עָלוּ לוֹ, חוּץ מִשֶּׁנִּתְעַרְבוּ בַּחֲטָאת, מִפְּנֵי שֶׁחֲטָאת שֶׁנִּכְנַס דָּמָה לְפָנִים פְּסוּלָה. רַבִּי אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: אִף הָאֶשֶׁם, שֶׁנִּאָּמַר (ויקרא ז, ז): "כַּחֲטָאת כְּאֶשֶׁם".

יב. חֲטָאת שֶׁקָּבַל דָּמָה בְּשָׁנִי כּוֹסוֹת - נִטְמָא אֶחָד מֵהֵן, אוֹ שֶׁנִּשְׁפָּךְ, אוֹ שֶׁיֵּצֵא חוּץ לְקָלְעִים, אוֹ שֶׁנִּתְנָה לְמִטָּה - הָרִי חֲבָרוּ כְּשֶׁר. קַל וְחֹמֶר לְחִיצוֹנִים, שְׁאֵם נִכְנַס אֶחָד מֵהֵם לְפָנִים - לֹא יֵהָא חֲבָרוּ פְּסוּל. וְהָדִין נוֹתֵן: וְמָה אִם בְּמָקוֹם שֶׁמִּחֻשְׁבָּה פּוֹסְלֵת בַּחוּץ, לֹא פֶסֶל הֵדֵם שֶׁבַּחוּץ אֵת הֵדֵם שֶׁבְּפָנִים. מָקוֹם שְׁאִין מִחֻשְׁבָּה פּוֹסְלֵת בְּפָנִים, אֵינּוּ דִין שְׁלֹא יִפְסֵל הֵדֵם שֶׁבְּפָנִים אֵת הֵדֵם בַּחוּץ? הָרִי הוּא אוֹמֵר (ויקרא ו, כג): "אֲשֶׁר יוּבָא מִדָּמָה" - אֶפְלוּ מְקַצֵּת דָּמָה". נִכְנַס לְפָנִים - כְּשֶׁר. יֵצֵא לַחוּץ - פְּסוּל. כְּשֶׁר הַקִּדְשׁ שֶׁנִּכְנַס לְפָנִים - כְּשֶׁר. וְהָדִין נוֹתֵן שֶׁיֵּהָא פְּסוּל: וְמָה אִם בְּמָקוֹם שְׁלֹא פֶסֶל דָּם שֶׁבַּחוּץ אֵת הֵדֵם שֶׁבְּפָנִים, נִפְסֵל כְּשֶׁר הַיּוֹצֵא לְשֵׁם. מָקוֹם שֶׁפֶסֶל דָּם שֶׁבְּפָנִים אֵת הֵדֵם שֶׁבַּחוּץ אֵינּוּ דִין שֶׁנִּפְסֵל כְּשֶׁר שֶׁנִּכְנַס לְשֵׁם, תִּלְמוּד לּוֹמֵר (שמות כב, ז): "וּבִשְׂרָ בִשְׂדֵה טְרָפָה לֹא תֹאכְלוּ" וְגו'.

יג. נִכְנַס לְפָנִים - חֲבָרוּ פְּגוּל, יֵצֵא לַחוּץ - חֲבָרוּ כְּשֶׁר. קָבַל הַכֶּהֵן, קָבַל הַכְּשֶׁר, קָבַל בִּימִין, קָבַל בְּכָלִי קִדְשׁ - חֲבָרוּ כְּשֶׁר, שְׁזָה רְאוּי לְקָרֵב בְּפָנִים. קָבַל הָזֵר, קָבַל הַפְּסוּל, קָבַל בְּשִׁמְלוֹ, קָבַל בְּכָלִי חוּל - חֲבָרוּ

מִסְכַּת קַרְבָּנוֹת פָּרֶק עֲשִׂירִי

א. כָּל הַתְּדִיר מַחְבְּרו - הוּא קֹדֶם אֶת חֲבֵרוֹ, וְכָל הַמִּקְדָּשׁ מַחְבְּרו - הוּא קֹדֶם אֶת חֲבֵרוֹ. פֶּר מְשִׁיחַ וּפֶר הָעֵדָה עוֹמְדִין - פֶּר מְשִׁיחַ קֹדֶם לְפֶר הָעֵדָה בְּכָל מַעֲשָׂיו, הוּאִיל וּמְשִׁיחַ מְכַפֵּר וְעֵדָה מִתְּכַפֶּרֶת מוֹטֵב שִׁיקְדָם מְכַפֵּר לְמִתְכַפֵּר שְׂנֵאֲמַר (ויקרא טז, טז): "וְכִפֵּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל קֹהֵל יִשְׂרָאֵל". פֶּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת קֹדֶם לְשַׁעֲרֵי הָעֵדָה, וְשַׁעֲרֵי הָעֵדָה קוֹדְמִין לְשַׁעֲרֵי שֵׁל נְשִׂיא, וְשַׁעֲרֵי שֵׁל נְשִׂיא קֹדֶם לְשַׁעֲרֵי שֵׁל יְחִיד, וְשַׁעֲרֵי שֵׁל יְחִיד קוֹדְמִת לְכַבֶּשֶׂה שֵׁל יְחִיד. תּוֹדָה קוֹדְמִת לְאִיל נְזִיר מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹדָה טְעוּנָה אַרְבָּעָה מִיָּנִי לְחֵם, וְאִיל נְזִיר טְעוּן שְׁנֵי מִיָּנִי לְחֵם. מַעֲשֵׂר קֹדֶם אֶת הָעוֹפוֹת. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְהֵלֵא מַעֲשֵׂר קֹדְשִׁים קְלִים וְעוֹפוֹת קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים קֹדְמוֹ קֹדְשִׁים קְלִים לְקֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים, אָמַר מַעֲתָה: יֵשׁ בְּמַעֲשֵׂר אֲמוּרֵי קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים מֵה שְּׂאִין כֵּן בְּעוֹפוֹת.

ב. חֲטָאת הָעוֹף קוֹדְמִת לְעוֹלַת הָעוֹף בְּהַקְרָבָה. אֵף בְּהַפְרָשָׁה לֹא יֹאמַר: זֶה לְעוֹלָתִי וְזֶה לְחֲטָאתִי, אֲלֵא אֹמַר: זֶה לְחֲטָאתִי וְזֶה לְעוֹלָתִי. חֲטָאת הָעוֹף שֵׁל יוֹלְדֵת קוֹדְמִת לְכַבֶּשֶׂה. מִנְחַת הָאִישׁ קוֹדְמִת לְמִנְחַת הָאִשָּׁה, מִנְחַת חֲטָאִים קוֹדְמִת לְמִנְחַת שְׁעוּרִין, מִנְחָה קוֹדְמִת לִיָּזֵן וְהֵיָּזֵן קוֹדְמִת לְשִׁמּוֹן, שִׁמּוֹן קֹדֶם לְמִלַּח וּמִלַּח קוֹדְמִת לְעֲצִים וְעֲצִים קוֹדְמִין לְכָל דָּבָר.

ג. פָּרִים קוֹדְמִין לְאִילִים וְאִילִים קוֹדְמִין לְכַבֶּשֶׂים. אֵימִתִּי? בְּזִמְן שְׂבָאוֹ כְּאֶחָד, אֲבָל הַבָּא רֵאשׁוֹן - קָרַב רֵאשׁוֹן. הַבָּא אַחֲרוֹן - קָרַב אַחֲרוֹן. לְחֵם הַפָּנִים קֹדֶם לְשֵׁתֵי הַלְחָם, כְּשֶׁהוּא מְחַלֵּק בְּעֲצֵרַת אֹמַר: 'הֵילֶךְ מִצָּה הֵילֶךְ חֲמִץ, הֵילֶךְ מִצָּה הֵילֶךְ חֲמִץ'. אֲבָא שְׂאוּל אֹמַר: שְׁתֵּי הַלְחָם קוֹדְמוֹת לְלֶחֶם הַפָּנִים. כְּשֶׁהוּא מְחַלֵּק בְּעֲצֵרַת אֹמַר: 'הֵילֶךְ מִצָּה, הֵילֶךְ מִצָּה, הֵילֶךְ חֲמִץ, הֵילֶךְ מִצָּה', מִפְּנֵי שֶׁשְׁתֵּי הַלְחָם חֲבִיבוֹת. שְׂקוֹדְמִין זֶה אֶת זֶה בְּהַקְרָבָה - כֹּף קוֹדְמִין זֶה אֶת זֶה בְּאִכְלֵהָ. קֹדְשֵׁי קֹדְשִׁים קוֹדְמִין

שֶׁהֵלֶן כָּשֶׁר בְּשִׁלְמִים, וְהֵיוּצֵא כָּשֶׁר בְּבִמָּה, וְהֵטְמָא כָּשֶׁר בְּצַבוּר.

ג. הַקֶּמֶץ, וְהַלְבוּנָה, מִנְחַת כֹּהֲנִים, וּמִנְחַת כֹּהֵן מְשׁוּחַ, וּמִנְחַת נְסֻכִים שְׁעָלוּ לְגַבִּי מִזְבֵּחַ וּנְמַצְאוּ פְּסוּלִים - הָרִי אֵלָיו לֹא יָרְדוּ. אֲבָל קִטְרֵת שְׁעָלָה לְגַבִּי הַמִּזְבֵּחַ - תֵּרַד, שְׂאִין הַמִּזְבֵּחַ מִקְדָּשׁ אֲלֵא אֶת הָרְאוּי לוֹ, עוֹלָה שְׁעָלְתָה לְגַבִּי מִזְבֵּחַ וּנְמַצְאוּ פְּסוּלָה - יִקְטִירָנָה עַל יַד הָעֹזֵרָה. אֲבָרִין שְׁלָנוּ בְּעֹזֵרָה - מַעֲלִין אוֹתוֹ כָּל הַלֵּילָה. שְׁעַל גַּבִּי הַכְּבֹשׁ, שְׂבָרָאוּ שֵׁל מִזְבֵּחַ - מַעֲלִין אוֹתָם לְעוֹלָם. כְּשֶׁם שְׂאֵם עָלוּ לֹא יָרְדוּ - כֹּף אִם יָרְדוּ לֹא יַעֲלוּ, וְאִם עָלוּ - יָרְדוּ. הַקֶּמֶץ שְׁנָתְנוּ עַל גַּבִּי הָאִישִׁים - שְׁרִירוֹ מְתָרִין.

ד. אֲמוּרִין שְׁנָתְנָן עַל גַּבִּי הָאִישִׁים - הַבְּשָׂר מְתָר. הַפְּגוּל וְהַנּוֹתֵר וְהֵטְמָא שְׁנָתְנָן עַל גַּבִּי הָאִישִׁים - חֲיָבִין עֲלֵיהֶם מְשׁוּם פְּגוּל וְנוֹתֵר וְטְמָא, עוֹלָה שְׁחוּטָה שְׁעָלְתָה עַל הַמִּזְבֵּחַ, אוֹ שְׁעָלְתָה חֲיָה וּשְׁחָטָה - הָרִי מִפְּשִׁיט וּמִנְתַּח וּמוּרִיד אֶת הַדָּם וְזוֹרְקוֹ לְמִטָּה, מוּרִיד אֶת הַקְּרָבִים וּמְדִיחָן בְּמִים, וְחוֹזֵר וּמַעֲלָה אוֹתָן וּמוּרִיד אֶת הָעוֹר לְכֹהֲנִים, וְחוֹזֵר וּמְקַטֵּר אֶת הַכֹּל.

ה. זְבָחִים שְׁחוּטִין שְׁעָלוּ לְגַבִּי מִזְבֵּחַ - הָרִי זֶה מִפְּשִׁיט וּמִנְתַּח וּמוּרִיד אֶת הַדָּם וְזוֹרְקוֹ לְמִטָּה, מוּרִיד אֶת הַקְּרָבִים וּמְדִיחָן בְּמִים, וְחוֹזֵר וּמַעֲלָה אוֹתָן, וּמוּרִיד אֶת הָעוֹר וְאֶת הַבְּשָׂר לְבָעָלִים, חוֹזֵר וּמְקַטֵּר אֶת הַשְּׂאָר. הָעָלוּ חַיִּים - מוּרִידֵן וְשׁוֹחֲטֵן לְמִטָּה, אִין לֶךְ שְׂמִקְדִּישׁ בְּמִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן אֲלֵא אֶת הָרְאוּי לוֹ.

ו. כָּלִי הַלַּח מִקְדָּשִׁין אֶת הַלַּח, וּמִדַּת הַיָּבֵשׁ מִקְדָּשֵׁת אֶת הַיָּבֵשׁ, אִין כָּלִי הַלַּח מִקְדָּשִׁין אֶת הַיָּבֵשׁ, וְלֹא מִדַּת הַיָּבֵשׁ מִקְדָּשֵׁת אֶת הַלַּח, אִין מִקְדָּשֵׁת אֲלֵא בְּמִלוּאָן. אִין מִקְדָּשֵׁת אֲלֵא מִתּוֹכָן, אִין מִקְדָּשׁ אֲלֵא בְּפָנִים. נִקְבוּ, נִפְגְּמוּ, נִסְדְּקוּ, אִם עוֹשִׁין מַעֲזִין מְלֹאכְתָן שְׁהִיוּ עוֹשִׁין כְּשֶׁהֵן שְׁלָמִים - מִקְדָּשִׁין, וְאִם לֹא - אִין מִקְדָּשִׁין.

לְקַדְּשִׁים קָלִים. הַנֶּאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד קוֹדֵמִין לְנֶאֱכָלִין לְשְׁנֵי יָמִים. שְׁלָמִים שֶׁל אִמְשׁ קוֹדֵמִין לְחֻטָּאת וְאִשָּׁם שֶׁל יוֹם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: חֻטָּאת וְאִשָּׁם שֶׁל יוֹם קוֹדֵמִין לְשֶׁל אִמְשׁ.

ד. וְכֵלֶן רִשְׁאִין כֹּהֲנִים לְשָׁנוֹת בְּאֲכִילַתָּן. מִנְחוֹת לְלוֹתְתָן וְלַהוֹצִיא שְׁמַנָּן, וְלִתְתּוֹת לְתוֹכָן תְּבִלֵי חֲלִין וְתְבִלֵי תְרוּמָה; דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: תְּבִלֵי חֲלִין וְלֹא תְבִלֵי תְרוּמָה, שְׁלֹא יִבְיֵאוּ לְיַדֵּי פְסוּל וְלְיַדֵּי מַעוֹט אֲכִילָה. יֵין כִּיּוֹצֵא בּוֹ. אִין מִבְּשָׁלִין חֻטָּאת וְאִשָּׁם עִם מוֹרֶם מִתּוֹדָה, וְאִיל נְזִיר עִם הַבְּכוֹר עִם הַמוֹרֶם מִשֶּׁל שְׁלָמִים - מִפְּנֵי שְׁמַמְעֵט אֶת אֲכִילַתָּן וְזָמַן אֲכִילַתָּן. וְלֹא שְׁלָמִים שֶׁל אִמְשׁ עִם חֻטָּאת וְאִשָּׁם שֶׁל יוֹם - מִפְּנֵי שְׁמַמְעֵט אֶת אֲכִילַתָּן וּמְקוֹם אֲכִילַתָּן וְזָמַן אֲכִילַתָּן. אַבְּל חֻטָּאת וְאִשָּׁם מִתְּבַשְׁלִין זֶה עִם זֶה. תּוֹדָה וְאִיל נְזִיר מִתְּבַשְׁלִין זֶה עִם זֶה. הַבְּכוֹר וּמוֹרֶם מִשְׁלָמִים מִתְּבַשְׁלִים זֶה עִם זֶה, מִפְּנֵי שְׁכָלָן שְׁוֹת.

ה. אֶחָד חֻטָּאוֹת הַחִיצוֹנוֹת וְאֶחָד חֻטָּאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת לְכַבּוּס, שְׁנֶאֱמַר (ויקרא ו, יח): "תּוֹרַת הַחֻטָּאת" - תּוֹרָה אַחַת לְכָל הַחֻטָּאוֹת. חֻטָּאת הַעוֹף - אִין דְּמָה טְעוֹן כַּבּוּס. חֻטָּאת פְּסוּלָה - אִין דְּמָה טְעוֹן כַּבּוּס. הִיתָה לָּהּ שְׁעַת הַכֶּשֶׁר וּנְפִסְלָה - דְּמָה טְעוֹן כַּבּוּס; דְּבָרֵי רַבִּי יַעֲקֹב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף עַל פִּי שְׁהִיתָה שְׁעַת הַכֶּשֶׁר וּנְפִסְלָה - אִין דְּמָה טְעוֹן כַּבּוּס. נִתֵּן עַל הַקֶּרֶן וְעַל הַכֶּבֶשׂ וְעַל הַיִּסּוּד - אִין זְקוּק לוֹ. נִתֵּן מִיָּדוֹ כִּשְׁהוּא מִזֶּה עַל גְּבִי הַקִּיתוֹן - גּוֹרְדוֹ וְהוּא טְהוֹר. נִתֵּן עַל הָעוֹר עַד שְׁלֹא הִפְשֵׁט - אִין טְעוֹן כַּבּוּס. מִשְׁהַפְּשֵׁט - טְעוֹן כַּבּוּס; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִף מִשְׁהַפְּשֵׁט - אִין טְעוֹן כַּבּוּס, אֲלֵא מְקוֹם הַדָּם, וְדָבָר הָרְאוּי לְקַבֵּל טְמָאָה וְרְאוּי לְכַבּוּס. הִיכָן מִכַּבּוּסוֹ? בַּפְּנִים. יִצָּא לַחוּץ - נִכְנַס וּמִכַּבּוּסוֹ בַּפְּנִים.

ו. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: קְדָשִׁים קָלִים - אִין טְעוֹנִים מְרִיקָה וְשִׁטְפָה אַבְּל טְעוֹנִין הִדְחָה

מִשׁוּם נוֹתֵן טַעַם. כְּבָשִׁים פְּסוּלִין - אִין טְעוֹנִין מְרִיקָה וְשִׁטְפָה. רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: הִיָּה לָהֶן שְׁעַת הַכֶּשֶׁר וּנְפִסְלוֹ - טְעוֹנִין מְרִיקָה וְשִׁטְפָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף עַל פִּי שְׁהִיתָה לָהֶן שְׁעַת הַכֶּשֶׁר וּפְסוּלִין - אִין טְעוֹנִין מְרִיקָה וְשִׁטְפָה אֲלֵא הִדְחָה. כְּלֵי חָרֶשׁ אִין טְעוֹנִין אֲלֵא שְׁבִירָה. הִיכָן שׁוֹבְרוֹ? בַּפְּנִים. יִצָּא לַחוּץ - נִכְנַס וְשׁוֹבְרוֹ בַּפְּנִים. רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר: בְּשֶׁל בּוֹ מִתְּחַלַּת הַרְגֵּל - מִבְּשֶׁל בּוֹ כָּל הַרְגֵּל. אַחַר הַרְגֵּל - טְעוֹן מְרִיקָה וְשִׁטְפָה. אִמֵּר רַבִּי נִתֵּן: לֹא הִיָּה רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר אֲלֵא בְּקַדְּשִׁים קָלִים בְּלִבְד. הִיכָן מוֹרְקָן וְשׁוֹטְפָן? בַּפְּנִים. יִצָּא לַחוּץ - מִכְּנִיסָן מוֹרְקָן וְשׁוֹטְפָן בַּפְּנִים. נִטְמָאוּ בַחוּץ - מִטְהַרֵּן וּמִכְּנִיסָן, מוֹרְקָן וְשׁוֹטְפָן בַּפְּנִים. כִּיּוֹצֵא מְרִיקָתָן וְשִׁטְפָתָן? בְּמְקוֹם אֲכִילַתָּן - מְרִיקָתָן וְשִׁטְפָתָן. עַד זָמַן אֲכִילַתָּן מְרִיקָתָן וְשִׁטְפָתָן. בְּשֶׁל בּוֹ קְדָשִׁי קְדָשִׁים - מֵרַק וְשִׁטְף לְקַדְּשֵׁי קְדָשִׁים. קְדָשִׁים קָלִים - מֵרַק וְשִׁטְף לְקַדְּשֵׁים קָלִים. קְדָשִׁי קְדָשִׁים וְקַדְּשֵׁים קָלִים - מֵרַק וְשִׁטְף לְחַמּוֹר שְׁבָהֵן. שִׁטְף וְלֹא מֵרַק, מֵרַק וְלֹא שִׁטְף - יִאֲכַל כְּחַמּוֹר שְׁבָהֵן.

ז. חֵמֵר בְּהִזָּאָה שְׂאִין בְּמְרִיקָה וְשִׁטְפָה, וּבְמְרִיקָה וְשִׁטְפָה שְׂאִין בְּהִזָּאָה. שְׁהִזָּאָה נוֹהֶגֶת בַּחֻטָּאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת וְנוֹהֶגֶת לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים, מֵה שְׂאִין כֵּן בְּמְרִיקָה וְשִׁטְפָה. חֵמֵר בְּמְרִיקָה וְשִׁטְפָה, שְׁהִמְרִיקָה וְשִׁטְפָה נוֹהֶגִים בְּקַדְּשֵׁי קְדָשִׁים וּבְקַדְּשֵׁים קָלִים, וְאִם נִתְבַּשֵּׁל בְּמִקְצַת כְּלֵי - כָּלוּ טְעוֹן מְרִיקָה וְשִׁטְפָה, מֵה שְׂאִין כֵּן בְּהִזָּאָה.

וַיְדַבֵּר י-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וּמַלִּיל יי עם מֹשֶׁה לְמִימַר:

דַּבֵּר אֶל-אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהֵעֲלֹתְךָ אֶת-הַנֹּרֹת אֶל-מֹול פְּנֵי הַמִּנְוָה יִאֲרִו שְׁבַעַת הַנֹּרוֹת:
מַלִּיל עִם אַהֲרֹן וְתִימַר לִיה בְּאֲדַלְקוֹתְךָ ית בּוֹצִינִיָא לְקַבִּיל אִפִּי מְנַרְתָּא יְהוֹן מְנַהֲרִין שְׁבַעַת בּוֹצִינִיָא:

בְּהֵעֲלֹתְךָ – לְמַה נִּסְמָכָה פְּרִשְׁת הַמִּנְוָה לְפְרִשְׁת הַנְּשִׂאִים? לְפִי שְׁקַשְׂרָאָה אַהֲרֹן חֲנֻכַּת הַנְּשִׂאִים, חֲלָשָׁה אִז דְּעָתוֹ, שְׁלֵא הָיָה עִמָּהֶם בְּחַנְפָּה, לֹא הוּא וְלֹא שְׁבָטוֹ. אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: סְיִיד! שְׁלָךְ גְּדוּלָה מִשְׁלֵקֶם, שְׁאֲמָתָה מְדַלֵּיק וּמִיטִיב אֶת הַנֹּרוֹת. בְּהֵעֲלֹתְךָ – עַל שֵׁם שְׁהֵלֵב עוֹלָה, כְּתוּב בְּהַדְּלָקַתָּן לְשׁוֹן עֲלֵיהֶ, שְׁצָרִיךְ לְהַדְּלִיק עַד שֶׁתְּהָא שְׁלֵקְתָּ עוֹלָה מֵאֲלֵיהֶ. וְעוֹד דְּרִישׁוּ רַבּוּתֵינוּ: מִכַּאן שֶׁמַּעֲלָה הִיָּתָה לְפָנֵי הַמִּנְוָה, שְׁמַעֲלֵהּ הִכְהֵן עוֹמֵד וּמִיטִיב. אֵל מֹול פְּנֵי הַמִּנְוָה – אֵל מֹול נֵר הָאֱמָצְעִי, שְׁאִינוּ בְּקֻנִים, אֵלָּא בְּגוּף שֶׁל מִנְוָה. יִאֲרִיו שְׁבַעַת הַנֹּרוֹת – שְׂשָׂה שְׁעַל שְׁשַׁת הַקֻּנִים, שְׁלָשָׁה הַמְּזַרְחִים פּוּנְגִים לְמוֹל הָאֱמָצְעִי הַפְּתִילוֹת שְׁבָהוֹן, וְכוּן שְׁלָשָׁה הַמְּעַרְבֵיִים, רֵאשִׁי הַפְּתִילוֹת לְמוֹל הָאֱמָצְעִי. וְלָמָּה? כִּדִּי שְׁלֵא יִאֲמְרוּ: "לְאוּרָה הוּא צְרִיךְ".

וַיַּעַשׂ כֹּון אַהֲרֹן אֶל-מֹול פְּנֵי הַמִּנְוָה הָעֵלָה נִרְתִּיָה כְּבֹאשְׁר צְנָה י-הוָה אֶת-מֹשֶׁה:
וְעַבַּד כֹּון אַהֲרֹן לְקַבִּיל אִפִּי מְנַרְתָּא אֲדַלִּיק בּוֹצִינִיָא כְּמֵא דְּפַקִּיד יי ית מֹשֶׁה:

וַיַּעַשׂ כֹּון אַהֲרֹן – לְהַגִּיד שְׁבָחוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, שְׁלֵא שָׁנָה.

וְזֶה מַעַשְׂה הַמִּנְוָה מִקְּשָׁה זֹהֵב עַד-יִרְכָּה עַד-פְּרֻחָה מִקְּשָׁה הוּא כְּמַרְאֵה אֲשֶׁר הִרְאָה י-הוָה אֶת-מֹשֶׁה כֹּון עֲשָׂה אֶת-הַמִּנְוָה:
וַדִּין עוֹבַד מְנַרְתָּא נְגִידָא דְּהַב עַד שְׂדָה עַד שׁוֹשְׁנָה נְגִידָא הִיא כְּחַזְנוּא דְאַחַזִּי יי ית מֹשֶׁה כֹּון עַבַּד ית מְנַרְתָּא:

וְזֶה מַעַשְׂה הַמִּנְוָה – שְׁהִרְאָהוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאָצְבַּע, לְפִי שְׁנֻחַתְּשָׂה בָּהֶ; לְכַף נֶאֱמַר וְזֶה. מִקְּשָׁה – בְּטִיזִי"ץ בְּלַעַז, לְשׁוֹן "דָּא לְדָא נְקִשׁוּן". עֲשֵׂת שֶׁל כְּפַר זֹהֵב הִיָּתָה, וּמִקִּישׁ בְּקַרְנֵס וַחַזְנוּא בְּכַשִּׁיל לְפִשְׁט אִיבְרִיקָה כְּתַקוּנוֹן, וְלֹא נְעֻשִׁית אִיבְרִים אִיבְרִים עַל יָדֵי חַבּוּר. עַד יִרְכָּה עַד פְּרֻחָה – יִרְכָּה הִיא הַשְּׂדָה שְׁעַל הַרְגָּלִים, חֲלוּל, כְּדִרְךָ מְנֹרוֹת כֶּסֶף שְׁלִפְנֵי הַשְּׂרִים. עַד יִרְכָּה עַד פְּרֻחָה – כְּלוּמֵר, גּוּפָה שֶׁל מִנְוָה כְּלָה וְכֹל הַתְּלוּי בָּהֶ. עַד יִרְכָּה – שְׁהוּא אֶבֶר גְּדוּל, עַד פְּרֻחָה – שְׁהוּא מַעַשָׂה דִּק שְׁבָה, הַפֶּל מִקְּשָׁה. וְדִרְךָ "עַד" לְשִׁמֵּשׁ בְּלַשׁוֹן זֶה, כְּמוֹ: "מְגַדִּישׁ וְעַד קֻמָּה וְעַד פְּרָם זֵית". כְּמַרְאֵה אֲשֶׁר הִרְאָה וּגּוּמֵר – כְּמַתְּנִית אֲשֶׁר הִרְאָהוּ בְּהֵר, כְּמוֹ שְׁנֵאֵמַר: "וְרֵאָה וְעֲשָׂה בְּמַכְנֵיתֵם" וּגּוּמֵר. כֹּון עֲשָׂה אֶת הַמִּנְוָה – מִי שְׁעֵשָׂאָה. וּמְדַרְשׁ אֲגַדָּה: עַל יָדֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נְעֻשִׁית מֵאֲלֵיהֶ.

וַיְדַבֵּר י-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וּמַלִּיל יי עם מֹשֶׁה לְמִימַר:

קַח אֶת-הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַטְהַרְתָּ אֹתָם:

קְרִיב ית לִינוּאִי מְגוֹ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתַדְפִּי יתְהוֹן:

קַח אֶת הַלְוִיִּם – קַחֵם בְּדְבָרִים: אֲשַׁרִּיכֶם שְׁתַּזְכּוּ לְהִיוֹת שְׁמֻשִׁים לְמִקּוּם.

וְכֹה-תַעַשְׂה לָהֶם לְטַהָרֵם הַנֵּה עֲלֵיהֶם מִי חַטָּאת וְהַעֲבִירוּ תֵעַר עַל-כָּל-בְּשָׂרָם וּכְבָּסוּ בַגְּדֵיהֶם וְהַטְהֵרוּ:
וּכְדִין תַּעֲבִיד לָהוֹן לְזָכוּאֵיהוֹן אֲדִי עֲלִיהוֹן מִיָּא דְחַטָּאת וַיַּעֲבְרוּן מְסַפֵּר עַל כָּל בְּשָׂרְהוֹן וַיַּסְרוּן לְבוּשֵׁיהוֹן וַיִּדְפוּן:

הַנֵּה עֲלֵיהֶם מִי חַטָּאת – שֶׁל אַפֵּר הַפְּרָה, מְפָנִי טִמְאֵי מַתִּים שְׁבָהֶם. וְהַעֲבִירוּ תֵעַר – מְצִאֵתִי בְּדְבָרֵי רַבִּי מֹשֶׁה הַדִּרְשׁוֹן, לְפִי שְׁנֻחַנוּ כְּפָרָה עַל הַבְּכוֹרוֹת שְׁעַבְדוּ עַבּוּדָה זְרָה, וְהִיא קְרוּיָה זְבַחֵי מַתִּים, וְהַמְצָרַע קְרוּי "מַת", הַזְּקִיקָם תְּגַלַּחַת כְּמַצּוֹרְעִים.

וְלָקְחוּ פֶר בָּוֶבְבֹקֵר וּמִנְתָּתוֹ סֶלֶת בְּלוּלָה בְּשַׁמֶן וּפֶר-שְׂגִי בָוֶבְבֹקֵר תִּקַּח לְחַטָּאת:
וַיַּסְבוּן תּוֹר בֶּר תּוֹרִי וּמִנְחָתִיהָ סוּלְתָא דְּפִילָא בַמֶּשַׁח וְתוֹר תְּגַנֵּן בֶּר תּוֹרִי תִסָּב לְחַטָּאת:

וְלָקְחוּ פֶר בָּוֶבְבֹקֵר – וְהוּא עוֹלָה, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב: "וַיַּעַשְׂה" וּגּוּמֵר "וְאֵת הָאֶחָד עֹלָה", וְהוּא קָרָבָן צְבוּר בְּעַבּוּדָה זְרָה. וּפֶר שְׂגִי – מֵה פֶלְמוּד לּוּמֵר שְׂגִי? לּוּמֵר לָךְ: מֵה עוֹלָה לֹא נֶאֱקַלְתָּ, אִף חַטָּאת לֹא נֶאֱקַלְתָּ. וְכוּן יֵשׁ סֶמָךְ לְדְבָרֵינוּ בְּתוֹרַת כְּהֻנִים. וְאוּמֵר אֲנִי שְׁהוּרְאָת שְׂעָה הִיָּתָה, שְׁשִׁיעֵר הָיָה לָהֶם לְהִבְיָא לְחַטָּאת עַבּוּדָה זְרָה עִם פֶר הָעוֹלָה.

וְהַקְרַבְתָּ אֶת-הַלְוִיִּם לְפָנֵי אֱהָל מוֹעֵד וְהַקְהַלְתָּ אֹת-כָּל-עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וְתִקְרִיב ית לִינוּאִי קָדָם מֶשַׁפְּן זָמַנָא וְתַכְנוּשׁ ית כָּל כְּבוֹשָׁתָא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

וְהַקְהַלְתָּ אֶת כָּל עַדַת – לְפִי שֶׁהַלְוִיִּם נִתּוּנִים קָרָבָן כְּפָרָה תִּחַתְיָהֶם, יְבֹאוּ וַיַּעֲמָדוּ עַל קָרְבָנֶם וַיִּסְמְכוּ אֶת יְדֵיהֶם עֲלֵיהֶם.

וְהַקְרַבְתָּ אֶת-הַלְוִיִּם לְפָנֵי י-הוָה וּסְמְכוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-יְדֵיהֶם עַל-הַלְוִיִּם:
וְתִקְרִיב ית לִינוּאִי קָדָם יי וַיַּסְמְכוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל ית יְדֵיהוֹן עַל לִינוּאִי:

והגיה אהרן את הלויים תנופה לפני י-הוה מאת בני ישראל והיו להיו לעבד את עבדת י-הוה:
וירים אהרן ית לינאי ארמא קדם יי מן בני ישראל ויהון למפלח ית פולחנא דיי:

והגיה אהרן את הלויים תנופה – כדרך שאשם מצרע טעון תנופה חי. שלש תנופות נאמרו בפרישה זו. הראשונה לבני קהת; לכך נאמר בם: והיו לעבד את עבדת ה', לפי שעבודת קדש הקדשים עליהם, "הארון והשלחן" וגומר. השנייה לבני גרשון; לכך נאמר בם: "תנופה לה", שאף עליהם היתה עבודת הקדש, יריעות וקרסים הנראים בבית קדש הקדשים. והשלישית לבני מררי.

והלויים יסמכו את ידיהם על ראש הפרים ועשה את האחד חטאת ואת האחד עלה לי-הוה לכפר על הלויים:
וליונאי יסמכון ית ידיהון על ריש תוריא ועביד ית חד חטתא וית חד עלתא קדם יי לכפרא על ליונאי:

והעמדת את הלויים לפני אהרן ולפני בניו והנפת אתם תנופה לי-הוה:
ותקים ית ליונאי קדם אהרן וקדם בנוהי ותרים יתהון ארמא קדם יי:

והבדלת את הלויים מתוך בני ישראל והיו לי הלויים:
ותפריש ית ליונאי מגו בני ישראל ויהון משמשין קדמי ליונאי:

שני

ואחריו כן נבאו הלויים לעבד את אהל מועד וטהרת אתם והנפת אתם תנופה:
ובתר פן ייעלון ליונאי למפלח ית משפן זמנא ותדבי יתהון ותרים יתהון ארמא:

פי נתנים נתנים המה לי מתוך בני ישראל תחת פטרת כל-רחם בכור כל מבני ישראל לקחתי אתם לי:
ארי אפרשא מפרשין אנון קדמי מגו בני ישראל חלה פתח כל ולדא בוכרא פולא מבני ישראל קריבית יתהון קדמי:

נתנים נתנים – נתונים למשא, נתונים לשיר. פטרת – פתיחת.

פי לי כל בכור – שלי היו הבכורות בקו הדין, שהגנתי עליהם בין בכורי מצרים, ולקחתי אותם לי, עד שטענו בעגל; ועכשו – נאקח את הלויים וגומר.
ארי דילי כל בוכרא בבני ישראל באנשא ובבעירא ביומא דקטלית כל בוכרא בארעא דמצרים אקדישית יתהון קדמי:

פי לי כל בכור – שלי היו הבכורות בקו הדין, שהגנתי עליהם בין בכורי מצרים, ולקחתי אותם לי, עד שטענו בעגל; ועכשו – נאקח את הלויים וגומר.

נאקח את הלויים תחת כל-בכור בבני ישראל:
וקריבית ית ליונאי חלה כל בוכרא בבני ישראל:

נאמנה את הלויים נתנים | לאהרון ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את עבדת בני ישראל באהל מועד ולכפר על בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אליהם הקדש:
ויהבית ית ליונאי יהיבין לאהרון ולבנוהי מגו בני ישראל למפלח ית פולחן בני ישראל במשפן זמנא ולכפרא על בני ישראל ולא יהי בבני ישראל מותא במקרב בני ישראל לקודשא:

נאמנה וגומר – חמשה פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה, להודיע חבתו, שגנפלו אפרותיהו במקרא אחד כמננו חמשה חמשי תורה. זו ראיתי בכראשית רבה. ולא יהיה בבני ישראל נגף – שלא יצטרכו לגשת אל הקדש; שאם יגשו, יהיה נגף.

ויעש משה ואהרן וכל עבד בני ישראל ללויים ככל אשר צוה י-הוה את משה ללויים פן-עשו להם בני ישראל:
ועבד משה ואהרן וכל פגשתא דבני ישראל לליונאי ככל דפקיד יי ית משה לליונאי פן עבדו להון בני ישראל:

ויעש משה ואהרן וכל עבד בני ישראל – משה העמידו, ואהרן הניפם, וישראל סמכו את ידיהם.

ויתחטאו הלויים ויכבסו בגדיהם וינה אהרן אתם תנופה לפני י-הוה ויכפר עליהם אהרן לטהרם:
ואדפואו ליונאי וסוורו לבושיהון נארים אהרן יתהון ארמא קדם יי וכפר עליהון אהרן לדפואיהון:

ואחר־יֵכֹן בָּאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדְתֶם בְּאֶהֱל מוֹעֵד
לִפְנֵי אֶהְרֹן וּלְפָנַי בְּגִיּוֹ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי-יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה
עַל־הַלְוִיִּם כִּן עֲשׂוּ לָהֶם:
וּבִתֵּר כִּן עָאלוּ לִיּוֹאֵי לְמַפְלַח יַת פּוֹלְחַנְהוֹן בְּמִשְׁכַּן
זְמַנָּא קָדָם אֶהְרֹן וּקְדָם בְּנוֹהֵי כְּמָא דְפַקִּיד יֵי יַת מֹשֶׁה
עַל לִיּוֹאֵי כִן עֲבָדוּ לַהוֹן:

כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי ה' וְגוֹמֵר כִּן עֲשׂוּ – לְהַגִּיד שְׂבַח הַעוֹשִׂין וְהַנְעֻשָׂה בָהֶם, שְׂאֲחֵד מֵהֶם לֹא עֲכָב.

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וּמְלִיל יֵי עִם מֹשֶׁה לְמִימֵר:

זֹאת אֲשֶׁר לְלוֹיִם מִכֹּן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּמְעַלָּה
יְבוּא לְצִבְאָה צִבְאָה בְּעֲבֹדַת אֶהֱל מוֹעֵד:
דָּא דְלִיּוֹאֵי מִבְּר עֶשְׂרִין וְחֲמִישׁ שָׁנִין וּלְעִילָא יֵיתִי
לְחִיילָא חִילָא בְּפוֹלְחַן מִשְׁכַּן זְמַנָּא:

זֹאת אֲשֶׁר לְלוֹיִם – שָׁנִים פּוֹסְלִין בָּהֶם, וְאִין מוּמִין פּוֹסְלִין בָּהֶם. מִכֹּן חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים – וּבְמָקוֹם אַחַר אוֹמֵר: "מִכֹּן שְׁלֹשִׁים שָׁנָה"; הַא כִּיצַד?
מִכֹּן עֶשְׂרִים וְחֲמֵשׁ בָּא לְלַמַּד הַלְכוֹת עֲבוּדָה, וְלוֹמַד חֲמֵשׁ שָׁנִים, וּבִן שְׁלֹשִׁים עוֹבֵד. מִכָּאן לְתַלְמִיד שְׁלֹא רָאָה סִמּוֹן יָפֵה בְּמִשְׁנֵתוֹ בְּחֲמֵשׁ שָׁנִים,
שְׂשׂוּב אִינוֹ רוֹאֶה.

וּמִכֹּן חֲמֵשִׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצִּבְאָה הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד
עוֹד:
וּמִבְּר חֲמֵשִׁין שָׁנִין יְתוּב מִחִיל פּוֹלְחַנָּא וְלֹא יַפְלַח
עוֹד:

וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד – עֲבוּדַת מִשָּׂא בְּפִתְרֵי; אֲבָל חוֹזֵר הוּא לְנַעֲלַת שְׁעָרִים, וְלִשְׂרִיר, וְלִטְעוֹן עֲגֻלוֹת. וְהוּא וְשֵׁרֵת אֶת אֲחִיו, "עִם אַחֻוּהִי", כְּתַרְגוּמוֹ.

וְשֵׁרֵת אֶת־אֲחִיו בְּאֶהֱל מוֹעֵד לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת וְעֲבֹדָה
לֹא יַעֲבֹד כִּכָּה תַעֲשֶׂה לְלוֹיִם בְּמִשְׁמֶרֶתָם:
וַיִּשְׁמִישׁ עִם אַחֻוּהִי בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא לְמִטְר מִטְרָא
וּפוֹלְחַנָּא לֹא יַפְלַח כְּדִין תַּעֲבִיד לְלִיּוֹאֵי בְּמִטְרַתְהוֹן:

לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת – לְחַנּוּת סְבִיב לְאֶהֱל וּלְהַקִּים וּלְהוֹרִיד בְּשַׁעַת הַמַּסְעוֹת.

פְּרִשְׁת פֶּסַח שְׁנִי

שְׁלִישִׁי

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַר־סִינַי בְּשָׁנָה הַשְּׁנִיָּת
לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר:
וּמְלִיל יֵי עִם מֹשֶׁה בְּמִדְבַר דְּסִינַי בְּשַׁתָּא תְּנִיחָא
לְמַפְקָהוֹן מֵאֶרְעָא דְּמִצְרַיִם בְּיַרְחָא קְדָמָא לְמִימֵר:

בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן – פְּרִשָׁה שְׂבָרָאשׁ הַסֶּפֶר לֹא נֶאֱמַרָה עַד אֵרֶ; לְמַדָּת שְׁאִין סֹדֵר מִקְדָּם וּמְאוּחַר בְּתוֹרָה. וְלָמָּה לֹא פְתַח בְּזוֹ? מִפְּנֵי שְׂהוּא
גְּנוּתָן שְׁל יִשְׂרָאֵל; שְׁכָל אַרְבַּעִים שָׁנָה שְׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַר, לֹא הִקְרִיבוּ אֶלָּא פֶּסַח זֶה בְּלִבְד.

וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפֶּסַח בְּמוֹעֵדוֹ:
וַיַּעֲבֹדוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יַת פֶּסַחָא בְּזַמְנִיָּה:

בְּמוֹעֵדוֹ – אַף בְּשַׁבָּת; בְּמוֹעֵדוֹ – אַף בְּטַמְאָה.

בְּאַרְבַּעַה עֶשְׂרִי־יּוֹם בְּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעֲרַבִּים תַּעֲשׂוּ
אֹתוֹ בְּמוֹעֵדוֹ כְּכֹל־חֻקֹּתָיו וְכְכֹל־מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ:
בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרָא יּוֹמָא בְּיַרְחָא הַדִּין בֵּין שְׁמִשְׂיָא
תַּעֲבֹדוּן יְתִיָּה בְּזַמְנִיָּה כְּכֹל גְּזִירַתִּיה וְכְכֹל דְּחֻזִּי לִיָּה
תַּעֲבֹדוּן יְתִיָּה:

כְּכֹל חֻקֹּתָיו – אֵלוּ מִצְוֹת שְׂבָגוּפוֹ, "שֶׁה תָּמִים זָכַר כִּן שָׁנָה". וְכְכֹל מִשְׁפָּטָיו – אֵלוּ מִצְוֹת שְׁעַל גּוּפוֹ מִמָּקוֹם אַחַר, כְּגוֹן שְׂבָעַת יָמִים לְמִצֵּה
וּלְכַעוֹר חֲמִץ.

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח:
וּמְלִיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעֲבַד פֶּסַחָא:

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְגוֹמֵר – מַה תְּלַמּוּד לּוֹמֵר? וְהִלָּא כְּבַר נֶאֱמַר: "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה'" ? אֶלָּא כְּשִׁשְׁמַע פְּרִשְׁת מוֹעֲדִים מִסִּינַי – אֲמַרָה לָהֶם,
וְחֹזֵר וְהִזְהִירָם בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה.

וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַה עֶשְׂרִי יוֹם לְחֹדֶשׁ
בֵּין הָעֲרַבִּים בְּמִדְבַר סִינַי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִי-יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה כִּן עֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
וְעֲבָדוּ יַת פֶּסַחָא בְּנִיסוֹן בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרָא יּוֹמָא לְיַרְחָא
בֵּין שְׁמִשְׂיָא בְּמִדְבַר דְּסִינַי כְּכֹל דְּפַקִּיד יֵי יַת מֹשֶׁה
כִּן עֲבָדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנַפְשׁ אָדָם וְלֹא־יָכְלוּ
לַעֲשׂוֹת־הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לְפָנַי מֹשֶׁה וּלְפָנַי
אֶהְרֹן בַּיּוֹם הַהוּא:
וְהוּוּ גּוֹבְרִיא דְהוּוּ מְסַאֲבִין לְטְמֵי נַפְשָׁא דְאַנְשָׁא וְלֹא
יָכִילוּ לְמַעֲבַד פֶּסַחָא בַּיּוֹמָא הַהוּא וּקְרִיבוּ קָדָם מֹשֶׁה
וּקְדָם אֶהְרֹן בַּיּוֹמָא הַהוּא:

לפני משה ולפני אהרן – כששנייהם יושבין בבית המדרש, באו ושאלום. ולא יתכן לומר זה אסר זה; שאם משה לא הנה יודע, אהרן מננו לו?.

וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵלֵךְ אֵלָיו אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקָּרִיב אֶת־קִרְבָּן יְ-הוָה בְּמַעַדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וַאֲמָרוּ גּוֹבְרֵי הָאֲנּוּן לִי אֲנַחְנָא מְסֻאֲבִין לְטָמֵי נִפְשָׁא דְאֲנָשָׁא לְמָא נְתַמְנַע בְּדִיל דְלֹא לְקַרְבָּא יְת קוֹרְבָנָא דִּי בְזַמְנִיָּה בְּגוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:

למה נגרע – אמר להם: אין קדשים קרבים בטמאה. אמרו לו: יזרק הדם עלינו בכהנים טהורים, ונאכל הבשר לטהורים. אמר להם: עמדו ואשמעה, כתלמיד המבטח לשמוע מפי רבו. אשרי ילוד אשה שפך מבטח, שפך זמן שהיה רוצה, הנה מדבר עם השכינה. וראויה היתה פרשה זו להאמר על ידי משה, כשאר כל התורה כלה, אלא שזכו אלו שתאמר על ידיהן, שמגלגלין זכות על ידי זכאי.

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאֲשַׁמְעָה מֵה־יְצִיָּהוּ יְ-הוָה לָכֶם:
וַאֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה אוֹרִיכוּ עַד דְאֲשַׁמַּע מָא דְאֶתְפַּקֵּד מִן קָדָם יְיָ עַל דִּילְכוּן:

וַיִּדְבֹר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־הִהוּ טְמֵא | לְנֶפֶשׁ אוֹ בְדָרָךְ רַחֲקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתִּיכֶם וַעֲשֵׂה פֶסַח לִי־הוָה:
מְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר גְּבַר גְּבַר אַרִי יְהִי מְסֻאֲב לְטָמֵי נִפְשָׁא דְאֲנָשָׁא אוֹ בְאוֹרַח רַחֲקָא לְכוּן אוֹ לְדַרְתִּיכוּן וְיַעֲבִיד פֶּסַחָא קָדָם יְיָ:

או בדרך רחקה – נקוד עליו, לומר: לא שרחוקה ודאי, אלא שהיה חוץ לאסקפת העזרה כל זמן שחייטה. פסח שני, מצה וחמץ עמו בבית, ואין שם יום טוב, ואין אסור חמץ אלא עמו באכילתו.

בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְבָּיִם יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־מִצּוֹת וּמִרְרִים יֹאכְלֵהוּ:
בְּיַרְחָא תַנְיָנָא בְּאַרְבַּעַת עָשָׂרָא יוֹמָא בֵּין שְׁמִשְׁיָא יַעֲבִדוּן יְתִיָּה עַל פֶּטִיר וּמִרְרִין יִיכְלְגִיָּה:

לֹא־יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וַעֲצָם לֹא יִשְׁבְּרוּ־בּוֹ כִּכְל־תִּקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ:
לֹא יִשְׁאֲרוּן מִנִּיָּה עַד צַפְרָא וְגַרְמָא לֹא יִתְבְּרוּן בֵּיָה כִּכְל גְזִירַת פֶּסַחָא יַעֲבִדוּן יְתִיָּה:

וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־הוּא טָהוֹר וּבְדָרָךְ לֹא־הִזָּה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וּנְכַרְתָּה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיָּה כִּי | קִרְבָּן יְ-הוָה לֹא הַקָּרִיב בְּמַעַדוֹ חָטְאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא:
וּגּוֹבְרָא דְהוּא דְכִי וּבְאוֹרַח לֹא הִנָּה וְיִתְמַנַּע מִלְמַעֲבַד פֶּסַחָא וְיִשְׁתִּיַּצִּי אֲנָשָׁא הַהוּא מֵעַמִּיָּה אַרִי קוֹרְבָנָא דִּי לֹא קָרִיב בְּזַמְנִיָּה חוֹבִיָּה יְקַבִּיל גּוֹבְרָא הַהוּא:

וְכִי־יִגֹּר אֶתְכֶם גֹּר וַעֲשֵׂה פֶסַח לִי־הוָה כְּתִקַּת הַפֶּסַח וְכַמְשַׁפְטוּ כֹּן יַעֲשֵׂה תִקְוָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם וְלֹגֵר וְלֹאֲזַרְח הָאָרֶץ:
וְאַרִי יִתְגִּיר עִמְכוּן גִּיּוֹרָא וְיַעֲבִיד פֶּסַחָא קָדָם יְיָ כְּגִזְרַת פֶּסַחָא וְכַדְחִזִי לִיָּה כֹן יַעֲבִיד קִנְמָא חַד יְהִי לְכוּן וּלְגִיּוֹרֵיָא וּלְיַצִּיבֵיָא דְאַרְעָא:

וכי יגור אתכם גר ועשה פסח – יכול כל המתגיר יעשה פסח מיד? תלמוד לומר: חזקה אחת וגומר. אלא כך משמעו: וכי יגור אתכם גר, ובא עת לעשות פסח עם חבריו, כחזקה וכמשפט יעשה.

רביעי פרשת העֶנּוּן

וּבְיוֹם הַקִּיָּם אֶת־הַמִּשְׁכָּן פֶּסַח הָעֶנּוּן אֶת־הַמִּשְׁכָּן לֹא־הָלַח הָעֵדוּת וּבְעָרַב יִהְיֶה עַל־הַמִּשְׁכָּן כַּמְרָא־הָאִשׁ עַד־בֹּקֶר:
וּבְיוֹמָא דְאַתְקַם מִשְׁכְּנָא חַפָּא עֲנָנָא יְת מִשְׁכְּנָא לְמִשְׁכְּנָא דְסִהְדוּתָא וּבְרַמְשָׁא הוּי עַל מִשְׁכְּנָא כַּחֲזוֹ אִישְׁתָּא עַד צַפְרָא:

הַמִּשְׁכָּן לֹא־הָלַח הָעֵדוּת – הַמִּשְׁכָּן הָעֲשׂוּי לְהִיּוֹת אֹהֶל לְלוּחֹת הָעֵדוּת. יִהְיֶה עַל הַמִּשְׁכָּן – כְּמוֹ 'הוֹנָה עַל הַמִּשְׁכָּן'; וְכֹן לְשׁוֹן כָּל הַפְּרָשָׁה.

כֹּן יִהְיֶה תְמִיד הָעֶנּוּן וּכְסָנוּ וּמְרָא־הָאִשׁ לְיִלְהָ:
כֹּן הוּי תְדִירָא עֲנָנָא חַפִּי לִיָּה וְחִיזוֹ אִישְׁתָּא בְּלִילְיָא:

וּלְפִי הָעֵלוֹת הָעֶנּוּן מֵעַל הָאֹהֶל וְאַחֲרֵי כֹן יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְמִקוֹם אֲשֶׁר יִשְׁפֹּר־שָׁם הָעֶנּוּן שָׁם יַחֲנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
וּלְפּוֹם אִסְתְּלִקוּת עֲנָנָא מֵעֲלוֹי מִשְׁכְּנָא וּבְתַר כֹּן נְטִלִין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְאַתֵּר דְשָׂרִי תַמְן עֲנָנָא תַמְן שָׂרוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

העלות הענו – כַּמְרָגוּמוֹ: "אִסְתַּלְקוּת"; וְכֹן: "וְנִעְלָה הָעֲנוּ". וְלֹא יִתְכַּן לְכַתֵּב וְלִפִּי עֲלוֹת הָעֲנוּ וְעִלָּה הָעֲנוּ, שְׂאִין זֶה לְשׁוֹן סְלוּק, אֲלֵא צְמוּחַ וְעִלָּיָה, כְּמוֹ: "הִנֵּה עֵב קִטְנָה כְּכַף אִישׁ עֲלֵה מֵיָם".

על-פי י-הוה יסעו בני ישראל ועל-פי י-הוה יחנו
כל-ימי אשר ישכן הענו על-המשכן יחנו:
על מימרא דיי נטלין בני ישראל ועל מימרא דיי שרון כל יומין דשרי עננא על משכנא שרון:

על פי ה' יסעו – שְׂנִינּוּ בַמְּלֶאכֶת הַמְּשָׁכָן: כִּינּוּן שְׁהִיּוּ יִשְׂרָאֵל בְּנוֹסְעִים, הִנֵּה עֲמוּד הָעֲנוּ מִתְּקַפֵּל וְנִמְשָׁךְ עַל גְּבִי בְּנֵי יְהוּדָה כְּמִין קוֹרָה. תִּקְעוּ וְהִרְיעוּ וְתִקְעוּ. וְלֹא הִנֵּה מִהֶלֶךְ עַד שְׁמֹשֶׁה אֹמֵר: "קוּמָה ה'", וְנִסְעָה דְגָל מִחֲנֵה יְהוּדָה. זֹאת בְּסִפְרֵי. וְעַל פִּי ה' יִחְנוּ – כִּינּוּן שְׁהִיּוּ יִשְׂרָאֵל חוֹנִים, עֲמוּד הָעֲנוּ מִתְּמַר וְעוֹלָה וְנִמְשָׁךְ עַל גְּבִי בְּנֵי יְהוּדָה כְּמִין סִפָּה. וְלֹא הִנֵּה נִפְרָשׁ, עַד שְׁמֹשֶׁה אֹמֵר: "שׁוּבָה ה' רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל". הָיִי אֹמֵר: "עַל פִּי ה'" ו"בְּיַד מֹשֶׁה".

ובהאריף הענו על-המשכן ימים רבים ושמרו בני ישראל את-משמרת י-הוה ולא יסעו:
ובהארכות עננא על משכנא יומין סגיאין ויטרון בני ישראל ית מטרת מימרא דיי ולא נטלין:

וליש אשר יהיה הענו ימים מספר על-המשכן על-פי י-הוה יחנו ועל-פי י-הוה יסעו:
ואית דהוי עננא יומין דמננן על משכנא על מימרא דיי שרון ועל מימרא דיי נטלין:
וליש – כלומר, ופעמים. ימים מספר – ימים מועטים.

וליש אשר יהיה הענו מערב עד-בקר ונעלה הענו בבקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענו ונסעו:
ואית דהוי עננא מרמשא עד צפרא ומסתלק עננא בצפרא ונטלין או יימם ולילי ומסתלק עננא ונטלין:

או-ימים או-תדש או-ימים בהאריף הענו על-המשכן לשכן עליו יחנו בני-ישראל ולא יסעו ובהעלתו יסעו:
או ימים – שנה, כמו: "ימים תהיה גאלתו".
או תרין יומין או ירחא או עדן בעדן באורכות עננא על משכנא למשרי עלוהי שרון בני ישראל ולא נטלין ובאסתלקותיה נטלין:

על-פי י-הוה יחנו ועל-פי י-הוה יסעו את-משמרת י-הוה שמרו על-פי י-הוה ביד-משה:
על מימרא דיי שרון ועל מימרא דיי נטלין ית מטרת מימרא דיי נטרין על מימרא דיי בידא דמשה:

וידבר י-הוה אל-משה לאמר:
ומליל יי עם משה למימר:

עשה לה שתי חצוצרות פספס מקשה תעשה אתם והיו לה למקרא העדה ולמסע את-המחנות:
עביד לה תרתין חצוצרות דכסף נגיד תעביד יתהון ויהיו לה לערעא פנשתא ולאטלא ית משריתא:

עשה לה – שְׁהִיּוּ תוֹקְעִין לְפָנֶיהָ, כְּמֶלֶךְ, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר: "וַיְהִי בִישְׂרוֹן מֶלֶךְ". לְמִקְרָא הָעֲדָה – כְּשִׁתְּרָצָה לְדַבֵּר עִם הַסִּנְהֶדְרִין וּשְׂאֵר הָעָם, וְתִקְרָאם לְאַסְף אֵלֶיהָ, תִּקְרָאם עַל יְדֵי חֲצוֹצְרוֹת. וְלִמְסַע אֵת הַמַּחֲנֹת – בְּשַׁעַת סְלוּק מְסֻעוֹת תִּתְקַעוּ בָהֶם, לְסִימָן. וְנִמְצֵאת אֹתָהּ אֹמֵר: עַל פִּי שְׁלִשָּׁה הָיוּ בְּנוֹסְעִים; עַל פִּי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעַל פִּי מֹשֶׁה, וְעַל פִּי חֲצוֹצְרוֹת. מִקְשָׁה – מִהַעֲשֵׂת תַּעֲשֶׂה, בְּהַקְשַׁת הַקְּרָנִס.

ותקעו בהן ונועדו אליה כל-העדה אל-פתח אהל מועד:
ותקעו בהן ונועדו אליה כל העדה אל פתח אהל מועד.
ותקעו בהן ונועדו אליה הגשיאים ראשי אלפי ישראל:
ואם באחת יתקעו ונועדו אליה הגשיאים ראשי אלפי ישראל:

ואם באחת יתקעו – הוּא סִימָן לְמִקְרָא הַגְּשִׁיאִים, שְׂנַאֲמַר: וְנוֹעְדוּ אֵלֶיךָ הַגְּשִׁיאִים; וְאִף הֵן – יַעֲיִדְתֶּן אֵל פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד, וּמִגְּנִירָה שְׁנָה הוּא בָּא בְּסִפְרֵי.

ותקעו בהן ונועדו אליה כל-העדה אל-פתח אהל מועד:
ותקעו ויבבתא ויטלון משריתא דשרין קדומא:
ותקעו בהן ונועדו אליה הגשיאים ראשי אלפי ישראל:

ותקעו בהן ונועדו אליה הגשיאים ראשי אלפי ישראל:
ותקעו ויבבתא ויטלון משריתא דשרין קדומא:
ותקעו בהן ונועדו אליה הגשיאים ראשי אלפי ישראל:

ותקעו בהן ונועדו אליה הגשיאים ראשי אלפי ישראל:
ותקעו ויבבתא ויטלון משריתא דשרין קדומא:
ותקעו בהן ונועדו אליה הגשיאים ראשי אלפי ישראל:

ובהקדיל את-הקהל לתקעו ולא תריעו:

ובמכנש ית קהל לתקעו ולא תיבבון:

ובהקדיל את הקהל וגומר – לפי שהוא אומר: "והיו לה למקרא העדה ולמסע את המחנות", מה מקרא העדה – תוקע בשני כהנים ובשתיקה, שגאמר: "ותקעו בהן" וגומר, אף מסע המחנות בשתיקה. יכול מה מסע המחנות – תוקע ומריע ותוקע, אף מקרא העדה – תוקע ומריע ותוקע, ומעמה אין חלוק בין מקרא העדה למסע את המחנות? תלמוד לומר: **ובהקדיל את הקהל וגומר**, לומר שאין תרועה למקרא העדה; והוא הדיו לנשיאים. הרי סימן לשלשם: מקרא העדה בשתיקה, ושל נשיאים באחת, וזו וזו אין בהם תרועה; ומסע המחנות בשתיקה, על ידי תרועה ותקיעה.

ובני אהרן הפהנים יתקעו בתצצרות והיו לכם לתקת עולם לדורתיכם:

ובני אהרן פהניא יתקעון בתצוצרתא ויהוון לכוון לקים עלם לדריכוון:

ובני אהרן הפהנים יתקעו – במקראות ובמסעות הללו.

וכי-תבאו מלחמה בארצכם עלי-הצר הצר אתכם והרעתם בתצצרות ונזפרתם לפני י-הוה א-להיכם ונושעתם מאיביכם:

וארי תיעלוון לאגחא קרבא בארעכוון על מעיקי דמעיקין לכוון ותיבבון בתצוצרתא וייעול דוכרנכוון לטבא קדם יי אלהכוון ותתפרקוון משגאניכוון:

וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בתצצרות על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני א-להיכם אני י-הוה א-להיכם:

וביום חדנתכוון ובמועדיכוון ובירישי ירחיכוון ותתקעוון בתצוצרתא על עלותכוון ועל נכסת קודשיכוון ויהוון לכוון לדוכרנא קדם אלהכוון אנא יי אלהכוון:

על עלתיכם – בקרבן צבור הכתוב מדבר. אני ה' א-להיכם – מפאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות, שגאמר: **ותקעתם**, הרי שופרות; לזכרון, הרי זכרונות; אני ה' א-להיכם, זו מלכיות וכוליה.

חמישי

פרשת המסע

ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש בעלה העון מעל משפן העדת:

והוה בשתא תנייתא בירחא תנינא בעשרין בירחא אסתלק עננא מעלוי משפנא דסהדותא:

בחדש השני – נמצאת אמה אומר: שנים עשר חדש חסר עשרה ימים עשו בחורב. שהרי בראש חדש סיון חנו שם, ולא נסעו עד עשרים באיר לשנה הבאה.

ויסעו בני-ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישפון הענן במדבר פארן:

ונטלו בני ישראל למטלניהוון ממדברא דסיני ושרא עננא במדברא דפארן:

למסעיהם – כמשפט המפרש למסע דגליהם, מי ראשון ומי אחרון. במדבר פארן – קברות התאנה במדבר פארן הנה, ושם חנו ממסע זה.

ויסעו בראשנה על-פי י-הוה ביד-משה:

ונטלו בקדמיתא על מימרא דיי בידיא דמשה:

ויסע דגל מתנה בני-יהודה בראשנה לצבאתם ועל-צבאו נחשון בן-עמינדב:

ונטל טיקס משרית בני יהודה בקדמיתא לחיליהוון ועל חיליה נחשון בר עמינדב:

ועל-צבא מטה בני יששכר נתנאל בן-צוער:

ועל חילא דשבטא דבני יששכר נתנאל בר צוער:

ועל-צבא מטה בני זבולן אליאב בן-חלון:

ועל חילא דשבטא דבני זבולן אליאב בר חלון:

והורד המשפן ונסעו בני-גרשון ובני מררי נשאי המשפן:

ומתפרק משפנא ונטליו בני גרשון ובני מררי נטלי משפנא:

והורד המשפן – כיון שנוסע דגל יהודה, נכנסו אהרן ובניו, ופרקו את הפרכת וכסו בה את הארון, שגאמר: "ויבא אהרן ובניו בנסע המחנה". ובני גרשון ובני מררי פורקין המשפן, וטוענין אותו בעגלות. והארון וכלי הקדש של משא בני קהת עומדים מכסין ונתונין על המוטות, עד שנסע דגל מתנה ראובן, ואחר כך "ונסעו הקהתים".

ונסע דגל מתנה ראובן לצבאתם ועל-צבאו אליצור בן-שדיאור:

ונטיל טיקס משרית ראובן לחיליהוון ועל חיליה אליצור בר שדיאור:

וְעַל-צָבָא מַטֵּה בְנֵי שְׁמַעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּן-צֹרִישְׁדִי:

וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי שְׁמַעוֹן שְׁלֹמִיאֵל בֶּר צֹרִישְׁדִי:

וְעַל-צָבָא מַטֵּה בְנֵי-גָד אֶלְיָסָף בֶּן-דְּעוּאֵל:

וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּר דְּעוּאֵל:

וְנִסְעוּ הַקְהָלִים נִשְׂאֵי הַמְקַדָּשׁ וְהַקִּימוּ אֶת-הַמִּשְׁכָּן עַד-בָּאֵם:

וְנִטְלִין בְּנֵי קֹהֵל נְטִלֵי מְקַדָּשָׁא וּמְקִימִין יְת מִשְׁכַּנָּא עַד מִיתִיהוֹן:

נִשְׂאֵי הַמְקַדָּשׁ – נוֹשְׂאֵי דְכָרִים הַמְקַדָּשִׁים. וְהַקִּימוּ אֶת הַמִּשְׁכָּן – בְּנֵי גְרִשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי, שֶׁהָיוּ קוֹדְמִים לָהֶם מִסַּע שְׁנֵי דְגָלִים, הָיוּ מְקִימִין אֶת הַמִּשְׁכָּן. כְּשֶׁהָיָה הַעֲנָן שׁוֹכֵן, וְסִימָן הַסִּנְיָה נִרְאָה בְּדָגֶל מַחֲנֵה יְהוּדָה, וְהֵם חוֹנִיִּם, וְעַדִּין בְּנֵי קֹהֵל בָּאִים מֵאַחֲרֵיהֶם עִם שְׁנֵי דְגָלִים הָאֲחֵרוֹנִים, הָיוּ בְּנֵי גְרִשׁוֹן וּבְנֵי מְרָרִי מְקִימִין אֶת הַמְקַדָּשׁ; וּכְשֶׁבָּאִים בְּנֵי קֹהֵל – מוֹצְאִים אוֹתוֹ עַל מְכוּנּוֹ, וּמְכַנְּסִין בּוֹ הָאָרוֹן וְהַשְּׁלֶחֶן וְהַמְנוֹרָה וְהַמִּזְבֵּחַ. וְזֶה מִשְׁמַעוֹת הַמְקַרָּא: וְהַקִּימוּ מְקִימֵי הַמִּשְׁכָּן אוֹתוֹ עַד טָרָם בּוֹאֵם שֶׁל בְּנֵי קֹהֵל.

וְנִסְעוּ דְגָל מַחֲנֵה בְנֵי-אֶפְרַיִם לְצַבְאָתָם וְעַל-צָבָאוֹ אֶלִישָׁמַע בֶּן-עַמִּיהוּד:

וְנִטְלֵי טִיקַס מִשְׁרֵית בְּנֵי אֶפְרַיִם לְחִילִיהוֹן וְעַל חֵילִיהָ אֶלִישָׁמַע בֶּר עַמִּיהוּד:

וְעַל-צָבָא מַטֵּה בְנֵי מְנַשֶּׁה גְּמִלְיָאֵל בֶּן-פְּדָהצֹר:

וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי מְנַשֶּׁה גְּמִלְיָאֵל בֶּר פְּדָהצֹר:

וְעַל-צָבָא מַטֵּה בְנֵי בְנִימָן אַבִּיזָן בֶּן-גְּדֵעוֹנִי:

וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי בְנִימָן אַבִּיזָן בֶּר גְּדֵעוֹנִי:

וְנִסְעוּ דְגָל מַחֲנֵה בְנֵי-דָן מְאַסָּף לְכָל-הַמַּחֲנֵת לְצַבְאָתָם וְעַל-צָבָאוֹ אַחִיעֶזֶר בֶּן-עַמִּישִׁ-דִּי:

וְנִטְלֵי טִיקַס מִשְׁרֵית בְּנֵי דָן מְכַנְּיֵשׁ לְכָל מִשְׁרֵיתָא לְחִילִיהוֹן וְעַל חֵילִיהָ אַחִיעֶזֶר בֶּר עַמִּישִׁ-דִּי:

מְאַסָּף לְכָל הַמַּחֲנֵת – תַּלְמוּד יְרוּשְׁלַמִי, לְפִי שֶׁהָיָה שְׁבִטּוֹ שֶׁל דָּן מְרַבָּה בְּאוּכְלוּסִין – הָיָה נוֹסֵעַ בְּאַחֲרוֹנָה, וְכָל מִי שֶׁהָיָה מְאַבֵּד דָּבָר הָיָה מְחִזְרִירוֹ לוֹ. אֵיךְ מֵאֵן דְּאָמַר: כַּתְּבָה הָיוּ מְהַלְכִין, וּמְפִיק לֵה מִן "כְּאֲשֶׁר יִחַנּוּ בֶן יִסְעוּ". וְאֵיךְ דְּאָמַר: כַּקּוֹרָה הָיוּ מְהַלְכִין, וּמְפִיק לֵה מִן מְאַסָּף לְכָל הַמַּחֲנֵת.

וְעַל-צָבָא מַטֵּה בְנֵי אֲשֶׁר פִּגְעִיאֵל בֶּן-עֶכְרֹן:

וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי אֲשֶׁר פִּגְעִיאֵל בֶּר עֶכְרֹן:

וְעַל-צָבָא מַטֵּה בְנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּן-עֵינָן:

וְעַל חֵילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּר עֵינָן:

אֵלֶּה מִסְעֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְצַבְאָתָם וַיִּסְעוּ:

אֵלֶּיִן מִטְלָנִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחִילִיהוֹן וּנְטִלוּ:

אֵלֶּה מִסְעֵי – זֶה סֵדֶר מִסְעֵיהֶם. וַיִּסְעוּ – בַּיּוֹם הַהוּא נָסְעוּ.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבֵב בֶּן-רְעוּאֵל הַמְדִּינִי חֲתָן מֹשֶׁה נִסְעִים | אֲנִיחְנוּ אֶל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יְ-הוָה אֲתוּ אֲתָן לָכֶם לָכָה אֲתָנוּ וְהַטְּבַנוּ לָךְ פִּי-יְ-הוָה דְּבַר-טוֹב עַל-יִשְׂרָאֵל:

וַאֲמַר מֹשֶׁה לְחוֹבֵב בֶּר רְעוּאֵל מְדִינָאָה חֲמוּהֵי דְמֹשֶׁה נְטִלִין אֲנִיחְנָא לְאַתְרָא דְאָמַר יְיָ יְתִיהָ אֲתִין לְכוּן אֵימָא עַמְנָא וְנוֹטִיב לָךְ אָרִי יְיָ מְלִיל לְאַיְתָאָה טְבַתָּא עַל יִשְׂרָאֵל:

חֹבֵב – הוּא יְתֵרוֹ, שְׁנֹאָמַר: "מִבְּנֵי חֹבֵב חוֹתֵן מֹשֶׁה"; וְמָה תַּלְמוּד לּוֹמַר: "וּתְבִאֲנָה אֶל רְעוּאֵל אַבִּיהוֹן"? מִלְּמַד שֶׁהַתִּינּוּקוֹת קוֹרִין לְאַבִּי אַבִּיהוֹן אָבָא. וְשְׁמוֹת הַרְבֵּה הָיוּ לוֹ: "יְתֵרוֹ", עַל שֵׁם שְׁיִמְרַת פְּרִשָּׁה אַחַת בְּתוֹרָה; חוֹבֵב, עַל שֶׁחֹבֵב אֶת הַתּוֹרָה וְכוּלֵיהָ. נִסְעִים אֲנִיחְנוּ אֶל הַמְּקוֹם – מִיָּד, עַד שְׁלִשָּׁה יָמִים אָנוּ נִכְנְסִין לְאֶרֶץ; שְׁבִמְסַע זֶה הִרְאִישׁוֹן נִסְעוּ עַל מִנְתַּל הַכְּנָס לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא שֶׁחֲטָאוּ בְּמִתְאוּנְנִים. וּמִפְּנֵי מָה שְׁתַּף מֹשֶׁה עִצְמוֹ עִמָּהֶם? שֶׁעַדִּין לֹא נִגְזְרָה גְזֵרָה עָלָיו, וְכַסְבוֹר שֶׁהוּא נִכְנָס.

וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלָךְ פִּי אִם-אֶל-אֶרְצִי וְאֶל-מוֹלְדָתִי אֵלָךְ:

וַאֲמַר לִיהָ לֹא אֵינִיל אֶ-לְהִין לְאֶרְעִי וּלְיִלְדוֹתֵי אֵינִיל:

אֶל אֶרְצִי וְאֶל מוֹלְדָתִי – אִם בְּשִׁבִיל נְכֹסִי, אִם בְּשִׁבִיל מִשְׁפַּחְתִּי.

וַיֹּאמֶר אֶל-גָּא תַעֲזֹב אֲתָנוּ פִּי | עַל-כֵּן יִדְעַתְּ חֲנַתְנוּ בַּמְדָּבָר וְהִיִּית לָנוּ לְעֵינָיִם:

וַאֲמַר לָא כַעֲנ תַשְׁבּוּק יְתָנָא אָרִי עַל כֵּן יִדְעַתָּא כַּד הוֹינָא שְׂרוֹן בְּמִדְבָּרָא וּגְבוּרוֹן דְאַתְעַבִּידָא לָנָא חֲזִיתָא בְּעֵינָךְ:

אֶל גָּא תַעֲזֹב – אֵין גָּא אֲלֵא לְשׁוֹן בְּקִשְׁוָה, שְׁלֹא יֹאמְרוּ: לֹא נִתְגַּבֵּר יְתֵרוֹ מִחֻבָּה! סְבוּר הָיָה שְׁנֵי לַגְרִים חֶלֶק בְּאֶרֶץ; עַכְשָׁו שְׁרָאָה שְׂאִין לָהֶם חֶלֶק, הַנִּיחָם וְהִלָּךְ לוֹ. פִּי עַל כֵּן יִדְעַתְּ חֲנַתְנוּ בַּמְדָּבָר – פִּי נֹאָה לָךְ לַעֲשׂוֹת זֹאת, עַל אֲשֶׁר יִדְעַתְּ חֲנוּתְנוּ בַּמְדָּבָר וְרֵאִיתָ נְסִים וּגְבוּרוֹת שְׁנַעֲשׂוּ לָנוּ. פִּי עַל כֵּן יִדְעַתְּ – כְּמוֹ 'עַל אֲשֶׁר יִדְעַתְּ', כְּמוֹ: "פִּי עַל כֵּן לֹא נִתְמַתִּיהָ לְשִׁלָּה בְּנִי"; "פִּי עַל כֵּן עֲבַרְתֶּם"; "פִּי עַל כֵּן בָּאוּ"; "פִּי עַל כֵּן רֵאִיתִי פְּנִיךָ". וְהִיִּית לָנוּ לְעֵינָיִם – לְשׁוֹן עֶבֶר, כְּתַרְגוּמוֹ. דְּבַר אַחַר, לְשׁוֹן עִמִּיד: כָּל דְּבַר וְדְבַר שְׂוִיתַעֲלֵם מִעֵינָיו, תַּהֲיָה מְאִיר עֵינָיו. דְּבַר אַחַר: שְׁתָּהָא חֻבִּיב עֲלִינוּ כְּגַלְגַל עֵינָנו, שְׁנֹאָמַר: "וְאַהֲבַתְּם אֶת הַגֵּר".

וְהָיָה כִּי-תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה | הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב וְהָיָה עִמָּנוּ וְהַטּוֹב לָךְ:
וְהָיָה אֲרֵי תִיזֵיל עִמָּנָא וְיֵהי טָבָא הַהוּא דְיוֹטִיב יְיָ עִמָּנָא וְנוֹטִיב לָךְ:

וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא וְגוֹמֵר – מִה טוֹבָה הִיטִיבוּ לוֹ? אָמְרוּ: כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל מְחַלְקִין אֶת הָאָרֶץ, הָיָה דְשָׁנָה שֶׁל יָרִיחוֹ חֲמֵשׁ מֵאוֹת אֲמָה עַל חֲמֵשׁ מֵאוֹת אֲמָה, וְהַנְּחִיחוּהוּ מִלְחָלֵק; אָמְרוּ: מִי שֶׁיִּבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּחֵלְקוֹ – הוּא יִטְלֶנּוּ. וּבֵינָן כֹּה וּבֵינָן כֹּה נִתְּנוּהוּ לְבָנֵי יִתְרוֹ, לְיֹנָדָב בֶּן רַכָּב, שֶׁנֶּאֱמָר: "וּבְנֵי קִינֵי חֲתָן מֹשֶׁה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים" וְגוֹמֵר.

וַיִּסְעוּ מִהָרַי-הַהֵוא דְרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאֶרֶון בְּרִית-י-הָהֵוא נִסַּע לְפָנֵיהֶם דְרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לְהֵם מְנוּחָה:
וַיִּטְלוּ מִטוֹרָא דְאַתְגְּלֵי עֲלוּהֵי יְקָרָא דֵינִי מִהֲלָךְ תִּלְתָא יוֹמִין וְאֶרֶון קִימָא דֵינִי נָטִיל קְדָמֵיהוֹן מִהֲלָךְ תִּלְתָא יוֹמִין לְאַתְקִנָא לְהוֹן אַתְרַּב בֵּית מִשְׁרֵי:

דְרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים – מִהֲלָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים הִלְכוּ בְיוֹם אֶחָד, שֶׁהָיָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲפָץ לְהַכְנִיסֵם לְאָרֶץ מִיָּד. וְאֶרֶון בְּרִית ה' נִסַּע לְפָנֵיהֶם דְרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים – זֶה הָאֶרֶון הַיּוֹצֵא עִמָּהֶם לְמִלְחָמָה, וְבוֹ שְׂבָרֵי לוחוֹת מִנְּחִים; וּמְקַדִּים לְפָנֵיהֶם דְרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים, לְמַסָּךְ לְהֵם מְקוֹם חֲנֻנָּה.

וַעֲנֵן י-הָהֵוא עֲלֵיהֶם יוֹמָם בְּנוֹסַעַם מִן-הַמַּחֲנֶה:
וַעֲנֵן יְקָרָא דֵינִי מִטַל עֲלוּיָהוֹן בִּימָמָא בְּמִטְלָהוֹן מִן מִשְׁרֵי:

וַעֲנֵן ה' עֲלֵיהֶם יוֹמָם – שְׂבָעָה עָנָנִים כְּתוּבִים בְּמִסְעֵיהֶם: אַרְבַּע מֵאַרְבַּע רוחוֹת, וְאַחַד לְמַעְלָה וְאַחַד לְמַטָּה, וְאַחַד לְפָנֵיהֶם: מִנְּמִידָה אֶת הַגְּבֻהָ, וּמִגְּבֻיָּה אֶת הַנְּמוּדָה, וְהוֹרֵג נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים. מִן הַמַּחֲנֶה – מִמְּקוֹם חֲנֻנָּתוֹ.

שישי

וַיְהִי בְנוֹסַע הָאָרֶן וַיִּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה | וְהָיָה בְּמִטַל אֶרֶוןָא וַאֲמַר מֹשֶׁה אַתְגְּלֵי יְיָ וַיִּתְבַּדְרוּן י-הָהֵוא וַיִּפְצוּ אֵיבֵיהֶם וַיִּגְסוּ מִשְׁנֹאֵיהֶם מִפְּנֵיהֶם:
וַיְהִי בְנוֹסַע הָאָרֶן – עֲשֵׂה לֹו סִימְנִיּוֹת מִלְּפָנָיו וּמִלְּאַחֲרָיו, לֹאמֵר שְׂאִין זֶה מְקוּמוֹ. וְלָמָּה נִכְתַּב כָּאֵן? כִּדֵּי לְהַפְסִיק בֵּין פְּרָעֻנוֹת לְפְרָעֻנוֹת וְכוּלֵיָּה, כִּדְאִיתָא ב'כָּל כְּתָבֵי הַקְדָּשׁ'. קוּמָה ה' – לְפִי שֶׁהָיָה מְקַדִּים לְפָנֵיהֶם מִהֲלָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים, הָיָה מֹשֶׁה אוֹמֵר: עֲמֵד וְהִמָּתֵן לָנוּ, וְאַל תִּתְרַחֵק יוֹתֵר. בְּמִדְרַשׁ מִתְּנַחֲמָא בְּנוֹקְהֵל. וַיִּפְצוּ אֵיבֵיהֶם – הַמְּכַנְסִין. וַיִּגְסוּ מִשְׁנֹאֵיהֶם – אֵלּוּ הַרוֹדְפִים. מִשְׁנֹאֵיהֶם – אֵלּוּ שְׁנֹאֵי יִשְׂרָאֵל; שְׂפָל הַשְׁנֹאָא אֶת יִשְׂרָאֵל – שְׁנֹאָא אֶת מִי שְׂאֵמֵר וְהָיָה הַעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמָר: "וּמִשְׁנֹאֵיהֶם נִשְׂאוּ רֹאשׁ", וּמִי הֵם? "עַל עַמָּה יַעֲרִימוּ סוּד".

וּבְנִחָה יֵאמֶר שׁוּבָה י-הָהֵוא רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל: | וּבְמִשְׁרוּהֵי אָמַר תוֹב יְיָ שְׂרֵי בִיקְרָךְ בְּגוֹ רַבּוֹת אֶלְפֵי דְיִשְׂרָאֵל:

שׁוּבָה ה' – מְנַחֵם תְּרַגְּמוֹ לְשׁוֹן מְרָגוּעַ; וְכֵן: "בְּשׁוּבָה נִנְחַת תִּנְשְׁעוּן". רַבְבוֹת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל – מַגִּיד שְׂאִין הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל פְּחוּתִים מִשְׁנֵי אֶלְפִים וּשְׁמֵי רַבְבוֹת.

וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאַנְנִים רַע בְּאַזְנֵי י-הָהֵוא וַיִּשְׁמַע י-הָהֵוא וַיִּחַר אָפוֹ וַתִּבְעַר-בָּם אֵשׁ י-הָהֵוא וַתֹּאכַל בְּקַצֵּה הַמַּחֲנֶה:
וְהָיָה עִמָּא כַּד מִסְתַּקְפִּין בִּישׁ גְּדָם יְיָ וַיִּשְׁמִיעַ גְּדָם יְיָ וַתִּקְרַח רֹגְזִיָּה וְדָלִיקַת בְּהוֹן אִישׁתָּא מִן גְּדָם יְיָ וַיִּשְׁיַצֵּיָּאת בְּסִיפֵי מִשְׁרֵי:

וַיְהִי הָעַם כְּמִתְאַנְנִים – אִין הָעַם אֶלָּא רְשָׁעִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "מָה אַעֲשֶׂה לְעַם הַזֶּה"; וְאוֹמֵר: "הָעַם הַזֶּה הָרַע". וּכְשֶׁהֵם כְּשָׂרִים – קְרוּאִים "עַמִּי", שֶׁנֶּאֱמָר: "שְׁלַח עַמִּי"; "עַמִּי מָה עֲשִׂיתִי לָךְ". כְּמִתְאַנְנִים – אִין "מִתְאַנְנִים" אֶלָּא לְשׁוֹן עֲלִילָה: מְבַקְשִׁים עֲלִילָה הַאֲיָה לְפָרֵשׁ מֵאַחֲרֵי הַמְּקוֹם. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּשִׁמְשׁוֹן: "כִּי תִאָּנֶה הוּא מְבַקֵּשׁ". רַע בְּאַזְנֵי ה' – תוֹאָנֶה שֶׁהִיא רַעָה בְּאַזְנֵי ה', שֶׁמִּתְפַּנֵּי שֶׁתְּבוֹא בְּאַזְנֵי וַיִּקְנִיט. אָמְרוּ: אוֹי לָנוּ! כַּמָּה לְבַטְנֵנוּ בְּדָרְךָ הַזֶּה! שְׁלֹשָׁה יָמִים שְׁלֹא נִחְנוּ מֵעַנְוֵי הַדְּרָךְ. וַיִּחַר אָפוֹ – אֲנִי הִיִּיתִי מִתְפַּנֵּן לְטוֹבַתְכֶם, שֶׁתְּכַנְסוּ לְאָרֶץ מִיָּד. בְּקַצֵּה הַמַּחֲנֶה – בְּמִקְצֵין שְׂפָהֶם לְשִׁפְלוֹת, אֵלּוּ עָרַב רַב. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסֵּיא אוֹמֵר: בְּקַצֵּינִים שְׂפָהֶם וּבְגָדוּלִים.

וַיִּצַּעַק הָעַם אֶל-מֹשֶׁה וַיִּתְפַּלֵּל מֹשֶׁה אֶל-י-הָהֵוא וַצִּוּת עִמָּא עַל מֹשֶׁה וְצִלֵי מֹשֶׁה גְּדָם יְיָ וַאֲשַׁתְקַעַת וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ:
וַצִּוּת עִמָּא עַל מֹשֶׁה וְצִלֵי מֹשֶׁה גְּדָם יְיָ וַאֲשַׁתְקַעַת אִישׁתָּא:

וַיִּצַּעַק הָעַם אֶל מֹשֶׁה – מִשָּׁל לְמַלְךְ בְּשׁוֹר וְדָם, שֶׁכַּעַס עַל בְּנוֹ, וְהִלָּךְ הֵבִן אֶצֶל אוֹהֲבוֹ שֶׁל אָבִיו וְאָמַר לוֹ: צֵא וּבְקֹשׁ עָלֵי מֵאַבָּא. וַתִּשְׁקַע הָאֵשׁ – שֶׁקָּעָה בְּמִקוּמָה בְּאַרְץ; שְׂאֵלוֹ חֲזָרָה לְאַסַּת הַרוּחוֹת, הָיְתָה מְקַפֶּלֶת וְהוֹלְכַת כָּל אוֹתוֹ הַרוּחַ.

וַיִּקְרָא שְׁם-הַמְּקוֹם הַהוּא תִבְעָרָה כִּי-בְעָרָה בָּם אֵשׁ י-הָהֵוא:
וַיִּקְרָא שְׁמֵיהָ דְאַתְרָא הַהוּא דְלִיקַתָּא אֲרֵי דְלִיקַת בְּהוֹן אִישׁתָּא מִן גְּדָם יְיָ:

וְהָאִסְסֹף אֲשֶׁר בְּקֶרְבוֹ הִתְאוּ תְאוֹה וַיָּשְׁבוּ וַיִּכְפּוּ גַם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֵאָכְלֵנוּ בְּשָׂר׃

וּרְבָרְבִין דְּבִינְיַהוּן שְׂאִילוּ שְׂאִילְתָּא וְתָבוּ וּבְכוּ אַף
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמָרוּ מִן יוֹכִילֵנָא בְּשָׂרָא׃

וְהָאִסְסֹף – אֵלּוּ עָרַב רַב, שְׁנָאִסְפוּ עֲלֵיהֶם בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם. וַיָּשְׁבוּ... גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... וַיִּכְפּוּ – עֲמָהֶם. מִי יֵאָכְלֵנוּ בְּשָׂר – וְכִי לֹא הָיָה לָהֶם בְּשָׂר? וְהֲלֹא כָּבֵד נֹאמְרֵ: "וְגַם עָרַב רַב עָלֵה אֲתֶם וְצֹאן וּבְקָר" וְגוֹמַר. וְאִם תֹּאמְרֵ: אָכְלוּם, וְהֲלֹא בְּכַנְיִסְתָּם לְאַרְצָא נֹאמְרֵ: "וּמְקַנְהָ רַב הָיָה לְבְנֵי רְאוּבֵן" וְגוֹמַר. אֵלּא שְׁמַבְקָשִׁים עֲלֵיהֶה.

וְהָאִסְסֹף – אֵלּוּ עָרַב רַב, שְׁנָאִסְפוּ עֲלֵיהֶם בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם. וַיָּשְׁבוּ... גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל... וַיִּכְפּוּ – עֲמָהֶם. מִי יֵאָכְלֵנוּ בְּשָׂר – וְכִי לֹא הָיָה לָהֶם בְּשָׂר? וְהֲלֹא כָּבֵד נֹאמְרֵ: "וְגַם עָרַב רַב עָלֵה אֲתֶם וְצֹאן וּבְקָר" וְגוֹמַר. וְאִם תֹּאמְרֵ: אָכְלוּם, וְהֲלֹא בְּכַנְיִסְתָּם לְאַרְצָא נֹאמְרֵ: "וּמְקַנְהָ רַב הָיָה לְבְנֵי רְאוּבֵן" וְגוֹמַר. אֵלּא שְׁמַבְקָשִׁים עֲלֵיהֶה.

זְכָרְנוּ אֶת־הַדָּגָה אֲשֶׁר־נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם אֵת
הַקִּשְׂאִים וְאֵת הָאֲבֻטְחִים וְאֶת־הַחֲצִיר וְאֶת־הַבְּצָלִים
וְאֶת־הַשּׁוּמִיּוֹם׃

דְּכִירִין אֲנַחְנָא יְת נּוּנְיָא דְהוּינָא אֲכִלִין בְּמִצְרַיִם מִגֵּן
יְת בּוּצִינְיָא וְיְת אֲבֻטְחִיָא וְכִרְתִּי וּבוּצְלִי וְתוּמִי׃

אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם – אִם תֹּאמַר שְׁמַצְרַיִים נוֹתְנִים לָהֶם דָּגִים חֲנָם, וְהֲלֹא כָּבֵד נֹאמְרֵ: "וְנָתַן לָהֶם לָכֶם"; אִם תִּבְרַן לֹא הָיוּ נוֹתְנִים לָהֶם חֲנָם, דָּגִים הָיוּ נוֹתְנִין לָהֶם חֲנָם?! וּמַהוּ אוֹמַר חֲנָם, חֲנָם מִן הַמִּצְוֹת. אֵת הַקִּשְׂאִים – אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוּן: מִפְּנֵי מַה הֵמֵן מִשְׁתַּנֵּה לְכָל דְּבָר חוּץ מֵאֵלוּ? מִפְּנֵי שֶׁהֵן קָשִׁים לְמַנְיָקוֹת; אוֹמְרִים לְאִשֶׁה: אַל תֹּאכְלִי שׁוּם וּבְצָל, מִפְּנֵי הַתִּינּוּק. מִשָּׁל לְמַלְךְ, כְּדֹאִיתָא בְּסַפְרֵי. הַקִּשְׂאִים – הֵם קוֹקוּמַבְרִי"ש, וְנַתְרַגְמוּ: "יְת בּוּצִינְיָא" וְכוּלֵיה.

אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם – אִם תֹּאמַר שְׁמַצְרַיִים נוֹתְנִים לָהֶם דָּגִים חֲנָם, וְהֲלֹא כָּבֵד נֹאמְרֵ: "וְנָתַן לָהֶם לָכֶם"; אִם תִּבְרַן לֹא הָיוּ נוֹתְנִים לָהֶם חֲנָם, דָּגִים הָיוּ נוֹתְנִין לָהֶם חֲנָם?! וּמַהוּ אוֹמַר חֲנָם, חֲנָם מִן הַמִּצְוֹת. אֵת הַקִּשְׂאִים – אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוּן: מִפְּנֵי מַה הֵמֵן מִשְׁתַּנֵּה לְכָל דְּבָר חוּץ מֵאֵלוּ? מִפְּנֵי שֶׁהֵן קָשִׁים לְמַנְיָקוֹת; אוֹמְרִים לְאִשֶׁה: אַל תֹּאכְלִי שׁוּם וּבְצָל, מִפְּנֵי הַתִּינּוּק. מִשָּׁל לְמַלְךְ, כְּדֹאִיתָא בְּסַפְרֵי. הַקִּשְׂאִים – הֵם קוֹקוּמַבְרִי"ש, וְנַתְרַגְמוּ: "יְת בּוּצִינְיָא" וְכוּלֵיה.

וַעֲתָה נִפְשָׁנוּ יִבְשָׁה אֵין כָּל בְּלַתִּי אֶל־הֵמֵן עֵינֵינוּ׃
אֵל הֵמֵן עֵינֵינוּ – מִן בְּשֶׁמֶר, מִן בְּעָרַב.

וּכְעַן נִפְשָׁנָא תֵּאִיבָא לִית כָּל מְדַעַם אֶל־לֵהִין לְמִנָּא עֵינֵינוּ׃
וּמִנָּא כָּבֵד זָרַע גְּדָא הוּא וְחֲזוּיָה כְּחִיזוּ בְּדוּלְחָא׃

וְהֵמֵן כְּזֶרַע־גְּדָא הוּא וְעֵינוּ כְּעֵין הַבְּדֻלְחָא׃

וּמִנָּא כָּבֵד זָרַע גְּדָא הוּא וְחֲזוּיָה כְּחִיזוּ בְּדוּלְחָא׃

וְהֵמֵן כְּזֶרַע־גְּדָא הוּא וְעֵינוּ כְּעֵין הַבְּדֻלְחָא׃
וְהֵמֵן כְּזֶרַע־גְּדָא – מִי שְׂאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה. יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: "בְּלַתִּי אֵל הֵמֵן עֵינֵינוּ", וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַכְּתִיב בַּתּוֹרָה: וְהֵמֵן כְּזֶרַע־גְּדָא וְגוֹמַר; כְּלוּמַר: רָאוּ, בְּאֵי עוֹלָם, עַל מַה מִּתְלוֹנְנִים בְּנֵי; וְהֵמֵן כִּף וְכָף הוּא חֲשׁוּב. כְּזֶרַע־גְּדָא – "עֲגוּל כְּגֵדָא", זָרַע אֲלֵינִדְר"א. בְּדֻלְחָא – שֵׁם אֶבֶן טוֹבָה, קָרִיסֵט"ל.

וְהֵמֵן כְּזֶרַע־גְּדָא הוּא וְעֵינוּ כְּעֵין הַבְּדֻלְחָא׃
וְהֵמֵן כְּזֶרַע־גְּדָא – מִי שְׂאָמַר זֶה לֹא אָמַר זֶה. יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: "בְּלַתִּי אֵל הֵמֵן עֵינֵינוּ", וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַכְּתִיב בַּתּוֹרָה: וְהֵמֵן כְּזֶרַע־גְּדָא וְגוֹמַר; כְּלוּמַר: רָאוּ, בְּאֵי עוֹלָם, עַל מַה מִּתְלוֹנְנִים בְּנֵי; וְהֵמֵן כִּף וְכָף הוּא חֲשׁוּב. כְּזֶרַע־גְּדָא – "עֲגוּל כְּגֵדָא", זָרַע אֲלֵינִדְר"א. בְּדֻלְחָא – שֵׁם אֶבֶן טוֹבָה, קָרִיסֵט"ל.

וְשִׁטּוֹ הַעֵם וְלַקְטָו וְטַחְנוּ בְּרַחִים אֹו דְכוּ בְּמִדְכָה
וּבְשָׁלוֹ בְּפָרוֹר וְעָשׂוּ אֹתוֹ עַגּוֹת וְהָיָה טַעֲמוֹ כְּטַעֵם
לִישַׁד הַשָּׂמֶן׃

שִׁיטְיוֹ עֲמָא וְלַקְטָיו דְּצַבִּי טַחִין בְּרַחִיָּא וּדְצַבִּי דְאִיף
בְּמִדְכָתָא וּמְבַשְׁלִין לֵיה בְּקַדְרָא וְעַבְדִּין יְתִיה גְּרִיצָן
וְהוּי טַעֲמִיָּה כְּטַעֲמֵם דְּלִישׁ בְּמִשְׁחָא׃

שִׁטּוֹ – אֵין "שִׁיט" אֵלּא לְשׁוֹן טִיּוֹל, אִישְׁבַּנְיִי"ר, בְּלֹא עֲמַל. וְטַחְנוּ בְּרַחִים וְגוֹמַר – לֹא יָרַד בְּרִיחִים וְלֹא בְּקַדְרָה וְלֹא בְּמִדְכָה, אֵלּא מִשְׁתַּנֵּה הָיָה טַעֲמוֹ לְנִטְחָנִין וּלְנִדְכוּיִן וְלְמַבְשְׁלִין. בְּפָרוֹר – קַדְרָה. לִישַׁד הַשָּׂמֶן – לְחָלוּם שָׁל שָׂמֶן, כִּף פִּרְשׁוֹ דּוּנְשׁ. וְדוּמָה לוּ: "נִתְפַּךְ לִשְׁ־דֵי בְּחַרְבְּנֵי קוּיץ", וְהַלְמַ"ד יְסוּד: נִתְפַּךְ לְחָלוּחֵי בְּחַרְבּוּנֵי קוּיץ. וְרַבּוּתֵינוּ פִּרְשׁוּהוּ לְשׁוֹן שְׁ־דִים; אִף אֵין עֵנֵן שְׁ־דִים אֵצֶל שָׂמֶן. וְאִי אֲפֹשֶׁר לוֹמַר "לִישַׁד הַשָּׂמֶן" לְשׁוֹן "נִישְׁמֵן יְשׁוּרוּן", שְׂאִם כֵּן הָיָה הַמַּ"ם נִקּוּד קֶמֶץ קָטָן וְטַעֲמוֹ לְמִטְּהָ, תַּחַת הַמַּ"ם; עֲכָשׁוּ שְׁהַמַּ"ם נִקּוּד פֶּתַח קָטָן וְהַטַּעֵם תַּחַת הַשִּׁי"ו, לְשׁוֹן שָׂמֶן הוּא, וְהַשִּׁי"ו הַנִּקּוּדָה בְּקֶמֶץ גְּדוֹל וְאֵינָה נִקּוּדָה בְּפֶתַח קָטָן – מִפְּנֵי שֶׁהוּא סוּף פְּסוּקָא. דְּבָר אַחֵר: לִישַׁד לְשׁוֹן נוּטְרִיקוֹן, לִישׁ שָׂמֶן דְּבַשׁ, כְּעֶסֶה הַגְּלוּשָׁה בְּשָׂמֶן וְקוּטוּפָה בְּדַבֵּשׁ. וְנַתְרַגּוּם שָׁל אוֹנְקָלוֹס, דְּמַתְרַגֵּם "דְּלִישׁ בְּמִשְׁחָא" – נוּטָה לְפִתְרוּנוֹ שָׁל דּוּנְשׁ, שְׁהַעֲסָה הַגְּלוּשָׁה בְּשָׂמֶן – לְחָלוּחֵית שָׂמֶן יֵשׁ בָּהּ.

שִׁטּוֹ – אֵין "שִׁיט" אֵלּא לְשׁוֹן טִיּוֹל, אִישְׁבַּנְיִי"ר, בְּלֹא עֲמַל. וְטַחְנוּ בְּרַחִים וְגוֹמַר – לֹא יָרַד בְּרִיחִים וְלֹא בְּקַדְרָה וְלֹא בְּמִדְכָה, אֵלּא מִשְׁתַּנֵּה הָיָה טַעֲמוֹ לְנִטְחָנִין וּלְנִדְכוּיִן וְלְמַבְשְׁלִין. בְּפָרוֹר – קַדְרָה. לִישַׁד הַשָּׂמֶן – לְחָלוּם שָׁל שָׂמֶן, כִּף פִּרְשׁוֹ דּוּנְשׁ. וְדוּמָה לוּ: "נִתְפַּךְ לִשְׁ־דֵי בְּחַרְבְּנֵי קוּיץ", וְהַלְמַ"ד יְסוּד: נִתְפַּךְ לְחָלוּחֵי בְּחַרְבּוּנֵי קוּיץ. וְרַבּוּתֵינוּ פִּרְשׁוּהוּ לְשׁוֹן שְׁ־דִים; אִף אֵין עֵנֵן שְׁ־דִים אֵצֶל שָׂמֶן. וְאִי אֲפֹשֶׁר לוֹמַר "לִישַׁד הַשָּׂמֶן" לְשׁוֹן "נִישְׁמֵן יְשׁוּרוּן", שְׂאִם כֵּן הָיָה הַמַּ"ם נִקּוּד קֶמֶץ קָטָן וְטַעֲמוֹ לְמִטְּהָ, תַּחַת הַמַּ"ם; עֲכָשׁוּ שְׁהַמַּ"ם נִקּוּד פֶּתַח קָטָן וְהַטַּעֵם תַּחַת הַשִּׁי"ו, לְשׁוֹן שָׂמֶן הוּא, וְהַשִּׁי"ו הַנִּקּוּדָה בְּקֶמֶץ גְּדוֹל וְאֵינָה נִקּוּדָה בְּפֶתַח קָטָן – מִפְּנֵי שֶׁהוּא סוּף פְּסוּקָא. דְּבָר אַחֵר: לִישַׁד לְשׁוֹן נוּטְרִיקוֹן, לִישׁ שָׂמֶן דְּבַשׁ, כְּעֶסֶה הַגְּלוּשָׁה בְּשָׂמֶן וְקוּטוּפָה בְּדַבֵּשׁ. וְנַתְרַגּוּם שָׁל אוֹנְקָלוֹס, דְּמַתְרַגֵּם "דְּלִישׁ בְּמִשְׁחָא" – נוּטָה לְפִתְרוּנוֹ שָׁל דּוּנְשׁ, שְׁהַעֲסָה הַגְּלוּשָׁה בְּשָׂמֶן – לְחָלוּחֵית שָׂמֶן יֵשׁ בָּהּ.

וּבְרָדָת הַטַּל עַל־הַמַּחְנֶה לְיֵלָה יָרַד הֵמֵן עָלָיו׃

וּכְד נַחִית טַלָּא עַל מַשְׁרִיתָא בְּלִילְיָא נַחִית מִנָּא
עָלוּהִי׃

וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת־הַעֵם בְּכַה לְמַשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לִפְתַּח
אָהֳלוֹ וַיִּתְר־אַף וְהָיָה מְאֹד וַיִּבְעִינֵי מֹשֶׁה רַע׃

וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת־הַעֵם בְּכַה לְמַשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לִפְתַּח
אָהֳלוֹ וַיִּתְר־אַף וְהָיָה מְאֹד וַיִּבְעִינֵי מֹשֶׁה רַע׃

בְּכַה לְמַשְׁפַּחְתּוֹ – מִשְׁפַּחוֹת מִשְׁפַּחוֹת נְאֻסָּפִים וּבוֹכִים, לְפָרְסֵם תְּרַעַמְתָּן בְּגְלוּי. וְרַבּוּתֵינוּ אָמְרוּ: לְמַשְׁפַּחְתּוֹ, עַל עַסְקֵי מִשְׁפַּחוֹת, עַל עַרְיוֹת הַנְּאֻסָּרוֹת לָהֶם.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־יְיָ הַזֶּה הַלְּמָה הֲרַעַתָּ לְעַבְדְּךָ וְלַמָּה
לֹא־מַצַּתִּי חֵן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוּם אֶת־מִשְׁאָא כְּלֵהֲעַם הַזֶּה
עָלָי׃

וַאֲמַר מֹשֶׁה קָדָם יְיָ לְמָא אַבְּאִישְׁתָּא לְעַבְדְּךָ וּלְמָא לֹא
אֲשַׁפַּחִית רַחֲמִין קַדְמָךְ לְשׁוּאָה יְת מַטוּל כָּל עֲמָא
הַדִּין עָלָי׃

הָאֲנֹכִי הָיִיתִי אֵת כְּלֵהֲעַם הַזֶּה אִם־אֲנֹכִי יִלְדְּתִיהוּ
כִּי־תֹאמַר אֵלָי שְׂאָהוּ בְּחִילָךְ כַּאֲשֶׁר יִשְׂאָ הָאֱמֹן אֶת־
הַיִּזְק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּיו׃

הָאָב אָנָּא לְכָל עֲמָא הַדִּין אִם בְּנֵי אַנוּן דְּאִמְרַתְ לִי
סוּבְרָהִי בְּתוֹקְפָךְ כְּמָא דְּמַסוּבְר תּוּרְבִינָא יְת יָנְקָא עַל
אַרְעָא דְּקִימָתָא לְאַבְהַתּוּהִי׃

פי תאמר אלי – שאתה אומר אלי שאהו בחיקה. ותיכן אמר לו פן? "לך נסה את העם", ואומר: "ויצגם אל בני ישראל"; על מנת שיהיו סוקלים אתכם ומחרפין אתכם. על האדמה אשר נשבעת לאבותיו – אתה אומר לי לשאתם בחיקי.

מאין לי בשר לתת לכל-העם הזה פי-יבכו עלי לאמר תנה-לנו בשר ונאכלה:
מן לי בשרא למתן לכל עמא הדין ארי בכון עלי למימר הב לנא בשרא וניכול:

לא-אוכל אנכי לבדי לשאת את-פל-העם הזה פי כבד ממני:
לית אנא יכיל בלחודי לסוברא ית כל עמא הדין ארי יקיר מני:

ואם-ככה | את-עשה לי הרגני נא הרג אם-מצאתי חן בעיניך ואל-אראה ברעתי:
ואם כדין את עביד לי קטולני כען מקטל אם אשפחית רחמין קדמך ולא אחזי בבשתי:

ואם ככה את עשה לי – תשש כחו של משה כנבכה. כשהראהו הקדוש ברוך הוא הפרענות שהיא עתיד להביא עליהם על זאת, אמר לפניו: אם כן, הרגני תחלה. ואל אראה ברעתי – 'ברעתי' היה לו לכתב, אלא שפנה הכתוב. וזה אחד מתקוני סופרים בתורה לכנוי ולתקון לשון.

ויאמר י-הוה אל-משה אספה-לי שבועים איש מזקני ישראל אשר ידעת פי-הם זקני העם ושטריו ולקחת אתם אל-אהל מועד והתיצבו שם עמך:
ואמר יי למשה פנוש קדמי שבועין גוברא מסבי ישראל ידיעת ארי אנון סבי עמא וסרכוהי ותדבר יתהון למשפון זמנא ויתעתדון תמן עמך:

אספה לי – הרי תשובה לתלונתך, שאמרת: "לא אוכל אנכי לבדי". והזקנים הראשונים היכן היו? וקלא אף במצרים ישובו עמכם, שנאמר: "לך ואספת את זקני ישראל! אלא באש תבערה מתו וראויים היו מסיני לך, דכתיב: "ויחזו את הא-להים", שנהגו קלות ראש, פנוש פתו ומדבר בפני המלך, וזהו "ויאכלו וישתו". ולא רצה הקדוש ברוך הוא לתן אבלות במתן תורה, ופרע להם כאן. אשר ידעת פי הם וגומר – אותו שאתה מכיר, שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבודת פרך, והיו מרחמים עליהם ומפים על ידם, שנאמר: "ויכפו שטרי בני ישראל" – עתה יתמנו בגדלתן, כדרך שנצטערו בצרתן. ולקחת אתם – קחם בדברים: אשריכם שנתמניתם פרנסים על בניו של מקום. והתיצבו שם עמך – כדי שיראו ישראל וינהגו בהם גדלה וכבוד, ויאמרו: תביבין אלו, שנכנסו עם משה לשמע דבור מפי הקדוש ברוך הוא.

ויבדתי ודברתי עמך שם ואצלתי מן-הרות אשר עליה ושמת עליהם ונשאו אתה במשא העם ולא-תשא אתה לבדך:
ואתגלי ואמליל עמך תמן וארבי מן רותא דעלך ואשוי עליהון ויסוברון עמך במטול עמא ולא תסובר את בלחודך:

ויבדתי – זו אחת מעשר ירידות הכתובות בתורה. ודברתי עמך – ולא עמכם. ואצלתי – כתרומה: "וארבי", כמו: "ואל אצילי בני ישראל". ושמת עליהם – למה משה דומה באותה שעה? לנר שמנח על גבי מנורה, והכל מדליקין הימנו, ואין אורו חסר כלום. ונשאו אתה – התנה עמכם, על מנת שיקבלו עליהם טרח בני, שהם טרחנים וסרבנים. ולא תשא אתה לבדך – הרי תשובה למה שאמרת: "לא אוכל אנכי לבדי".

ואל-העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר פי בכיתם באזני י-הוה לאמר מי יאכלנו בשר פי-טוב לנו במצרים ונתן י-הוה לכם בשר ואכלתם:
ולעמא תימר אזדמנו למחר ותיכלון בשרא ארי בכיתון קדם יי למימר מן יוכלנא בשרא ארי טב לנא במצרים ויתין יי לכון בשרא ותיכלון:

התקדשו – הזמינו עצמכם לפרענות. וכן הוא אומר: "והקדשם ליום הרגה".

לא יום אתד תאכלון ולא יומים ולא תמשו ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום:
לא יומא חד תיכלון ולא תרין יומין ולא תמשא יומין ולא עשרא יומין ולא עשרין יומין:

עד | חדש ימים עד אשר-יצא מאפכם והנה לכם לזרא יען פי-מאסתם אתי-הנה אשר בקרבכם ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים:
עד ירח יומין עד דתקוצון ביה ויהי לכון לתקלא תלף דקצתון במימרא דיי דשכינתיה שריא ביניכון ובכיתון קדמוהי למימר למא דנו נפקנא ממצרים:

עד חדש ימים – זו בפשרים, שמתמצין על מטותיהן ואחר כך נשמתו יוצאה; ובפרשעים הוא אומר: "הבשר עודנו בין שניהם", כך היא שנויה בספרי. אבל במכילתא שנויה חלופי: הרשעים אוכלין ומצטרפין שלשים יום, והפרשים – "הבשר עודנו בין שניהם". עד אשר יצא מאפכם – כתרומה: "די תקוצון בה"; והא דומה לכם כאלו אכלתם ממנו יותר מדאי, עד שיוצא ונגעל לחוץ דרך האף. והנה לכם לזרא – שמתהו מרחקין אותו יותר ממה שקרבתם. ובדברי רבי משה הסרשן ראיתי, שיש לשון שקורין לחרב "זרא". את ה' אשר בקרבכם – אם לא שנטעתי שכינתי ביניכם, לא גבה לבככם לפגס לכל הדברים הללו.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שְׁש־מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנֹכִי בְקִרְבּוֹ וְאַתָּה אֹמְרַת בְּשֵׁר אֶתָּן לָהֶם וְאָכְלוּ חֲדָשׁ יָמִים:

וַאֲמַר מֹשֶׁה שֵׁית מֵאָה אֶלְפִין גּוֹבְרָא רַגְלָאָה עֲמָא דְאַנָּא בִּינְיָהוֹן וְאַתָּה אֹמְרַת בְּשֵׁרָא אֶתָּן לַהוֹן וַיִּכְלוּן יָרַח יוֹמִין:

שש מאות אלף רגלי – לא חש למנות את הפרט, שלשית אלפים היתרים. ורבי משה הדרשן פרש, שלא ככו אלא אותן שיצאו ממצרים.

הַצֵּאן וּבְקָר יִשְׁחַט לָהֶם וּמִצֵּא לָהֶם אֵם אֶת־כָּל־דָּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמִצֵּא לָהֶם:

הַצֵּאן וְתוֹרִין יִתְנַכְסוּן לַהוֹן הַיִּסְפָּקוֹן לַהוֹן אִם יֵת כָּל בּוֹנֵי יָמָא יִתְפַּנְשׁוּן לַהוֹן הַיִּסְפָּקוֹן לַהוֹן:

הַצֵּאן וּבְקָר יִשְׁחַט – זה אחד מארבעה דברים שהיה רבי עקיבא דורש, ואין רבי שמעון דורש כמותו. רבי עקיבא אומר: "שש מאות אלף רגלי, ואתה אומרת בשש אתן להם ואכלו חדש ימים, הַצֵּאן וּבְקָר" וגומר, הכל כמשמעו: מי יספיק להם? כענין שנאמר: "ומצא כדי גאלתו". ואיזו קשה? זו, או "שמעו נא המרים" ? אלא לפי שלא אמר ברבים, חסד לו הכתוב ולא נפרע ממנו; וזו של מריבה – היתה בגלוי, לפיכך לא חסד לו הכתוב. רבי שמעון אומר: חס ושלום, לא עלתה על דעתו של אותו צדיק כד! מי שכתוב בו: "בכל ביתי נאמן הוא", אין המקום מספיק לנו? אלא, כך אמר: שש מאות אלף רגלי וגומר, ואתה אומרת בשש אתן לחדש ימים ואחר כך תהרג אמה גדולה כזו? הַצֵּאן וּבְקָר יִשְׁחַט לָהֶם כְּדֵי שִׁיְהָרְגוּ, וְתֵהָא אֲכִילָה זֶה מִסְפָּקָתָן עַד עוֹלָם? וְכִי שְׂבַחָהּ הוּא זֶה? אֹמְרִים לֹא לְחִמּוֹר: טל פר שעורים ונחתה ראשה. השיבו הקדוש ברוך הוא: ואם לא אתן, יאמרו שקצרה ידי; הטוב בעיניך שיד ה' תקצר בעיניהם? יאבדו הם ומאה פיוצא בהם, ואל תהי ידי קצרה לפניהם אפלו שעה אחת; – רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר, אי אפשר לעמד על הטפל: מאחר שאינו מבקשים אלא עלילה – לא תספיק להם; סופן לדון אחריה. אם אתה נותן להם בשש בהמה גסה, יאמרו: דקה בקשנו; ואם אתה נותן להם דקה, יאמרו: גסה בקשנו, חיה ועוף בקשנו, דגים ונחגבים בקשנו. אמר לו: אם כן, יאמרו שקצרה ידי. אמר לפניו, הריני הולך ומפיסן. אמר לו, עתה תראה היתרה דברי, שלא ישמעו לה. הלא משה לפיסן, אמר להם: הניד ה' תקצרה? "הן הנה צור ויזובו מים וגומר הגם להם יוכל תת". אמרו: פשרה היא זו, אין בו כח למלאת שאלתנו. וזהו שנאמר: "ויצא משה וידבר אל העם"; כיון שלא שמעו לו, "ויאסף שבועים איש" וגומר.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה הֲנִיד יְ-הוָה תִּקְצַר עֲתָה תִרְאֶה הַיְקִירָה דְבָרֵי אִם־לֹא:

וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה הַמִּימְרָא דִּי מִתְעַכֵּב כְּעַן תַּחֲזִי הַיְעִירְעֵנָה פְּתַגְמֵי אִם לֹא:

וַיִּצֵּא מֹשֶׁה וַיִּזְדַּבֵּר אֶל־הָעָם אֵת דְּבָרֵי יְ-הוָה וַיֵּאָסֵף שְׂבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל:

וַיִּפְקֵ מֹשֶׁה וּמִלִּיל עִם עֲמָא יֵת פְּתַגְמֵי דִּי וּכְנַשׁ שְׂבָעִין גּוֹבְרָא מִסְבֵּי עֲמָא וְאִקִּים יִתְהוֹן סְחוֹר סְחוֹר לְמִשְׁפָּנָא:

וַיִּרְדַּ יְ-הוָה | בְּעַנְוֹ וַיִּזְדַּבֵּר אֵלָיו וַיִּצַּעַל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שְׂבָעִים אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כְּנֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יָסְפוּ:

וְאַתְגְּלִי יְיָ בְּעַנְוָא וּמִלִּיל עֲמִיָה וְרַבִּי מִן רוּחָא דְעֵלוּהִי וַיְהִי עַל שְׂבָעִין גּוֹבְרָא סְבִיָא וְהוּת כַּד שָׂרַת עֲלֵיהוֹן רוּחַ נְבוּאָה וּמִתְנַבֵּן וְלֹא פָּסְקִין:

ולא יספו – לא נתנבאו אלא אותו היום לבדו. כך מפורש בספרי. ואונקלוס תרגם: "ולא פסקין", שלא פסקה נבואה מהם.

וַיִּשְׁאַרְוּ שְׁנַיִם־אֲנָשִׁים | בְּמַחְנֶה שָׁם הָאֶחָד | אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשֵּׁנִי מִיָּדָד וַתִּנַּח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בְּפִתְחֵים וְלֹא יָצְאוּ הָאֹהֶלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בְּמַחְנֶה:

וְאַשְׁתָּארוּ תְרִין גּוֹבְרִין בְּמִשְׁרִיתָא שׁוּם חַד אֶלְדָּד וְשׁוּם תְּנִינָא מִיָּדָד וְשָׂרַת עֲלֵיהוֹן רוּחַ נְבוּאָה וְאַנּוּן בְּכַתִּיבִיָא וְלֹא נִפְקוּ לְמִשְׁפָּנָא וְאַתְנַבְּיָאוּ בְּמִשְׁרִיתָא:

וַיִּשְׁאַרְוּ שְׁנַיִם אֲנָשִׁים – מאותן שנכתרו: אמרו: אין אנו כדאין לגדלה זו. והמה בפתחים – במכתבים – בכתבים שבהם לסנהדרין. ונכתבו כלם נקובים בשמות, ועל ידי גורל; לפי שהשבונו עולה לשנים עשר שבטים – ששה ששה לכל שבט ושבת, חוץ משני שבטים, שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה. אמר משה: אין שבט שומע לי לפחת משבטו זמן אחד. מה עשה? נטל שבועים ושנים פתקין, וכתב על שבועים – 'זמן', ועל שנים חלק, וברר מכל שבט ושבת ששה; והיו שבועים ושנים. אמר להם: טלו פתקיכם מתוך קלפי; מי שעלה בידו 'זמן' – נתקדש, ומי שעלה בידו חלק – אמר לו: המקום לא חפץ בך.

וַיִּרְץ הַנְּעַר וַיִּגַּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִיָּדָד מִתְנַבְּאִים בְּמַחְנֶה:

וַרְהַט עוֹלִימָא וַחֲוֵי לְמֹשֶׁה וַאֲמַר אֶלְדָּד וּמִיָּדָד מִתְנַבֵּן בְּמִשְׁרִיתָא:

וירץ הנער – יש אומרים, גרשום בן משה היה.

וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחִרְוֹ וַיֹּאמֶר אֶלְדֵּי מֹשֶׁה כְּלָאָם:

וְאַתִּיב יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נוּן מְשׁוּמְשָׁנִיה דְּמֹשֶׁה מְעוֹלִימוּתִיה וַאֲמַר רְבוּנֵי מֹשֶׁה אֶסְרִינוּן:

פְּלֹאֵם – הטל עליהם צרכי צבור, והם פְּלִים מְאַלְיָהֶם; דָּבַר אַחַר: תָּגַם אֶל בֵּית הַכְּלֵא; לִפִּי שָׁהִיו מִתְנַבְּאִים: מִשָּׁה מֵת, וַיְהוֹשֻׁעַ מְכַנֵּס אֶת יִשְׂרָאֵל לְאַרְצָא.

וַיֹּאמֶר לוֹ מִשָּׁה הַמְּקַנָּא אַתָּה לִי וְיָתָן פְּלֵ-עַם
י-הוֹה נְבִיאִים כִּי-יָתָן י-הוֹה אֶת-רוּחוֹ עֲלֵיהֶם:
עֲלֵיהוֹן:

הַמְּקַנָּא אַתָּה לִי – הַקַּנְאִי אַתָּה לִי? הַקַּנְאִי אַתָּה מְקַנָּא? לִי – כִּמּוֹ בִּשְׁבִילִי. כָּל לְשׁוֹן קַנְאָה, אָדָם הַנּוֹמֵן לֵב עַל הַדְּבָר, אוֹ לְנֶקֶם אוֹ לְעֹזֵר, אֵינְפְרִינְמִינ"ט בְּלַעַז; אוֹחוֹז בְּעֵבֵי הַמִּשְׁא.

שְׂבִיעִי

וַיֹּאסֶף מִשָּׁה אֶל-הַמְּחַנֶּה הוּא וְזַקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
וְאַתְּכֹנִישׁ מִשָּׁה לְמִשְׁרִיתָא הוּא וְסָבִי יִשְׂרָאֵל:

וַיֹּאסֶף מִשָּׁה – מִפְּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. אֶל הַמְּחַנֶּה – נִכְנְסוּ אִישׁ לְאַהְלוֹ. וַיֹּאסֶף – לְשׁוֹן כְּנִיסָה אֶל הַבַּיִת, כִּמּוֹ: "וַאֲסַפְתוּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ"; וְאָב לְכֻלָּם: "יִצְבֹּר וְלֹא יָדַע מִי אֲסַפֶּם". מְלַמֵּד שְׁלֹא הִבִּיא עֲלֵיהֶם פְּרָעֻנוֹת, עַד שֶׁנִּכְנְסוּ הַצַּדִּיקִים אִישׁ לְאַהְלוֹ.

וְרוּחַ גִּסְעוּ מֵאַת י-הוֹה וַיִּגְזוּ שְׁלוּיִם מִן-הַיָּם וַיִּטְּשׁוּ
עַל-הַמְּחַנֶּה כְּדָרָךְ יוֹם פֶּה וְכְדָרָךְ יוֹם פֶּה סְבִיבוֹת
הַמְּחַנֶּה וּכְאֲמַתִּים עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ:

וַיִּגְזוּ – וַיִּפְרִיטוּ, וְכֹן: "כִּי גַז חִישׁ"; "וְכֹן נִגְזוּ וְעָבְרוּ". וַיִּטְּשׁוּ – וַיִּפְּשְׁטוּ, כִּמּוֹ: "וְהִנֵּה נְטֻשִׁים עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ"; "וַיִּנְטְשׁוּהָ הַמְּדַבְּרָה". וּכְאֲמַתִּים – פּוֹרְחוֹת בְּגַבְהָ, עַד שֶׁהָן כָּנְגַד לְבוֹ שֶׁל אָדָם, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה טָרַם בְּאֲסִיפְתּוֹ, לֹא לְהַגְבִּיחַ וְלֹא לְשַׁחֹת.

וַיִּקֶם הָעָם כָּל-הַיּוֹם הַהוּא וְכָל-לַיְלָה וְכָל יוֹם
הַמְּחַרְתִּים וַיֹּאסְפוּ אֶת-הַשְּׁלוֹ הַמְּמַעֵיט אֲסַף עֲשָׂרָה
חֲמָרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שְׁטוֹת סְבִיבוֹת הַמְּחַנֶּה:

הַמְּמַעֵיט – מִי שֶׁאֲסַף פְּחוֹת מִכֻּלָּם, הָעַצְלִים וְהַחֲגָרִים, אֲסַף עֲשָׂרָה חֲמָרִים. וַיִּשְׁטְחוּ – עָשׂוּ אוֹתָן מִשְׁטִיחִין מִשְׁטִיחִין.

הַבְּשׂוֹר עוֹדְנֵוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרַם יִכְרַת וְאָף י-הוֹה תָּרַה
בְּעָם וַיִּגַּד י-הוֹה בְּעָם מַפְּהָ רַבָּה מְאֹד:

טָרַם יִכְרַת – כְּתַרְגוּמוֹ: "עַד לֹא פָסַק". דָּבַר אַחַר: אֵינּוּ מִסְפִּיק לְפָסְקוֹ בְּשֵׁנֵי עַד שֶׁנִּשְׁמָתוֹ יוֹצֵאָה.

וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמֵי-הַמְּקוֹם הַהוּא קְבָרוֹת הַתַּאֲנֹה כִּי-שָׁם
קָבְרוּ אֶת-הָעָם הַמְּתַאֲנִים:

מִקְבָּרוֹת הַתַּאֲנֹה נִסְעוּ הָעָם חֲצָרוֹת וַיִּהְיוּ בְּחֲצָרוֹת:

וַתִּדְבֹר מֵרַיִם וְאַהְרֹן בְּמִשָּׁה עַל-אֲדוֹת הָאִשָּׁה
הַכַּשִּׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי-אִשָּׁה כַּשִּׁית לָקַח:

וַתִּדְבֹר – אֵין דְּבוּר בְּכָל מְקוֹם אֶלָּא לְשׁוֹן קוּשָׁה; וְכֹן הוּא אוֹמֵר: "דְּבַר הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ אֲתַנּוּ קוּשׁוֹת". וְאֵין אֲמִירָה בְּכָל מְקוֹם אֶלָּא לְשׁוֹן תַּחְנוּנִים; וְכֹן הוּא אוֹמֵר: "וַיֹּאמֶר אֶל נָא אַחֵי תִרְעוּ"; "וַיֹּאמֶר שָׁמְעוּ נָא דְבַרְיִי", כָּל "נָא" – לְשׁוֹן בְּקוּשָׁה. וַתִּדְבֹר מֵרַיִם וְאַהְרֹן – הִיא פִּתְחָה בְּדְבוּר תַּחֲלָה, לְפִיכָף הַקְּדִימָה הַכְּתוּב. וּמִנֵּן הִתְּמָה יוֹדַעַת מֵרַיִם שֶׁפִּרְשׁ מִשָּׁה מִן הָאִשָּׁה? רַבִּי נְתָן אוֹמֵר: מֵרַיִם הִתְּמָה בְּצַד צְפוּרָה בְּשָׂעָה שְׁנָאֵמֶר לְמִשָּׁה: "אֵלְדָד וּמִיָּד מִתְנַבְּאִים בְּמַחְנֶה". כִּינּוּן שֶׁשְׁמֵעָה צְפוּרָה, אֲמָרָה: אוֹי לְנִשְׁוֹתֵיהֶן שֶׁל אֱלֹהִים אִם הֵם נִזְקָקִים לְנִבּוּאָה, שִׁיְהִיו פּוֹרְשִׁין מִנִּשְׁוֹתֵיהֶן, כְּדָרָךְ שֶׁפִּרְשׁ בְּעֵלֵי מִמְּנִי. וּמִשָּׁם יָדַעָה מֵרַיִם, וְהַגִּידָה לְאַהְרֹן. וְיַמָּה מֵרַיִם, שְׁלֹא נִתְּכַוְּנָה לְגַנוּתוֹ, כִּדָּה נְעַנְשָׁה, קַל וְחָמֵר לְמִסְפָּר בְּגִנוּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ. הָאִשָּׁה הַכַּשִּׁית – מֵגִיד שֶׁהִכַּל מוֹדִים בְּכִפְיָהּ, כְּשֶׁם שֶׁהִכַּל מוֹדִים בְּשַׁחְרוּתוֹ שֶׁל כּוֹשֵׁי. כּוֹשִׁית – בְּגִימָטְרִיא "יִפְתַּ מְרָאָה". עַל אֲדוֹת הָאִשָּׁה – עַל אֲדוֹת גְּרוּשָׁיָהּ. כִּי אִשָּׁה כַּשִּׁית לָקַח – מַה תְּלַמּוּד לּוֹמֵר? אֶלָּא יֵשׁ לָהּ אִשָּׁה נְאֻהָ בְּכִפְיָהּ, וְאֵינָה נְאֻהָ בְּמַעֲשֵׂיָהּ; בְּמַעֲשֵׂיָהּ, וְלֹא בְּכִפְיָהּ; אֲבָל זֹאת – נְאֻהָ בְּכַל. הָאִשָּׁה הַכַּשִּׁית – עַל שֵׁם נִזְיָה נִקְרָאת כּוֹשִׁית, כְּאָדָם הַקּוֹרָא אֶת בְּנוֹ נְאֻהָ – "כּוֹשִׁי", כְּדִי שְׁלֹא תִשְׁלַט בּוֹ עֵין רָעָה. כִּי אִשָּׁה כַּשִּׁית לָקַח – וְעַתָּה גְּרָשָׁה.

וַיֹּאמְרוּ תִרְק אֶף-בְּמִשָּׁה דְּבַר י-הוֹה הֲלֹא גַם-בְּנוֹ דְּבַר
וַיִּשְׁמַע י-הוֹה:

וַיֹּאמְרוּ תִרְק אֶף-בְּמִשָּׁה דְּבַר י-הוֹה הֲלֹא גַם-בְּנוֹ דְּבַר – וְלֹא פִרְשָׁנוּ מִדְּרָךְ אָרְצָא.

וַיִּשְׁמַע י-הוֹה: מִלִּיל וַשְׁמִיעַ קְדָם יְיָ:

וַיִּשְׁמַע י-הוֹה: מִלִּיל וַשְׁמִיעַ קְדָם יְיָ – וְלֹא פִרְשָׁנוּ מִדְּרָךְ אָרְצָא.

וַיִּשְׁמַע י-הוֹה: מִלִּיל וַשְׁמִיעַ קְדָם יְיָ – וְלֹא פִרְשָׁנוּ מִדְּרָךְ אָרְצָא.

וַיִּשְׁמַע י-הוֹה: מִלִּיל וַשְׁמִיעַ קְדָם יְיָ – וְלֹא פִרְשָׁנוּ מִדְּרָךְ אָרְצָא.

וַיִּשְׁמַע י-הוֹה: מִלִּיל וַשְׁמִיעַ קְדָם יְיָ – וְלֹא פִרְשָׁנוּ מִדְּרָךְ אָרְצָא.

וַיִּשְׁמַע י-הוֹה: מִלִּיל וַשְׁמִיעַ קְדָם יְיָ – וְלֹא פִרְשָׁנוּ מִדְּרָךְ אָרְצָא.

וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאֲדָמָה:

וַגּוֹבְרָא מֹשֶׁה עֲנוּתָן לַחֲדָא מִכָּל אַנְשָׁא דְעַל אַפֵּי אַרְעָא:

עָנָו – שָׁפָל וְסִבְלָן.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה פִּתְאֹם אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-מִרְיָם צֵאוּ שְׁלַשְׁתֶּכֶם אֶל-אֶהֱל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשְׁתָּם:

וַאֲמַר יְיָ בִּתְפִיף לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וּלְמִרְיָם פּוֹקוּ תְּלַתִּיכוֹן לְמִשְׁכַּן זְמַנָּא וַיִּפְקוּ תְּלַתִּיהוּן:

פִּתְאֹם – נִגְלָה עֲלֵיהֶם פִּתְאֹם, וְהֵם טְמֵאִים בְּדַרְדָּר אֶרֶץ, וְהָיוּ צוֹעֲקִים: 'מִים', 'מִים'; לַהוֹדִיעֵם שִׁיפָה עֲשֶׂה מֹשֶׁה שִׁפְרֵשׁ מִן הָאִשָּׁה, מֵאַחַר שְׂנֹגְלִית עָלָיו שְׂכִינָה תְּדִיר, וְאִין עַת קְבוּעָה לַדְּבוּר. צֵאוּ שְׁלֹשְׁתֶּכֶם – מֵאֵי שְׁלֹשְׁתָּם נִקְרְאוּ בְּדְבוּר אֶחָד, מִה שְׂאִי אֶפְשָׁר לִפְהָ לֹמֵר וְלֹאֲנָן לְשִׁמְעָ.

וַיֵּרֶד יְ-הוָה בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֶהֱל וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם:

וַאֲתַגְּלִי יְיָ בְּעַמּוּדָא דְעָנָנָא וְקָם בְּתַרְע מִשְׁכַּנָּא וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם וַיִּפְקוּ תְּרוּיֵהוּן:

בְּעַמּוּד עָנָן – יֵצֵא יְחִידִי, שְׁלֹא כְּמִדַּת בְּשֵׁר נָדָם. מְלַךְ בְּשֵׁר נָדָם, כְּשִׁיּוֹצֵא לְמַלְחָמָה – יוֹצֵא בְּאוּכְלוּסִין, וְכִשְׁיּוֹצֵא לְשִׁלוֹם – יוֹצֵא בְּמַעֲטִים. וּמִדַּת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, יוֹצֵא לְמַלְחָמָה יְחִידִי, שְׂנַאֲמַר: "ה' אִישׁ מַלְחָמָה"; וְיוֹצֵא לְשִׁלוֹם בְּאוּכְלוּסִין, שְׂנַאֲמַר: "רֹכֵב אֶ-לֵהִים רַבְתִּים אֶלְפֵי שְׂנַאֲנָן". וַיִּקְרָא אַהֲרֹן וּמִרְיָם – שִׁיִּהְיוּ נִמְשָׁכוּ וְיוֹצֵאִין מִן הַחֲצַר לְקִרְבָּת הַדְּבוּר. וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם – וּמִפְּנֵי מָה מִשְׁכַּן וְהַפְּרִידָן מִמֹּשֶׁה? לִפְי שְׂאוּמְרִים מִקְצַת שְׁבָחוּ שֶׁל אָדָם בְּפָנָיו, וְכָלוּ שְׁלֹא בְּפָנָיו. וְכֵן מְצִינוּ בְּנֶחַם, שְׁלֹא בְּפָנָיו נֹאֲמַר: "אִישׁ צַדִּיק תָּמִים"; וּבְפָנָיו נֹאֲמַר: "כִּי אֲתָהּ רַאִיתִי צַדִּיק לְפָנָי". דְּבַר אַחַר: שְׁלֹא יִשְׁמַע בְּנִזְיַפְתּוּ שֶׁל אַהֲרֹן.

וַיֹּאמֶר שְׂמַעוּ-נָא דְבַרִּי אִם-יִהְיֶה נִבְיָאֲכֶם יְ-הוָה בְּמִרְאֵה אֱלֹהֵי אֲתוֹנְדַע בְּחִלוֹם אֲדַבֵּר-בּוֹ:

וַאֲמַר שְׂמַעוּ כְעַן פִּתְגְּמֵי אִם יְהוֹן לְכוּן גְּבִיין אַנְא יְיָ בְּחֻזּוּין אַנְא מְתַגְּלִי לְהוֹן בְּחַלְמִין אַנְא מִמְּלִיל עַמְהוּן:

שְׂמַעוּ נָא דְבַרִּי – אִין "נָא" אֵלָא לְשׁוֹן בְּקֻשָּׁה. אִם יִהְיֶה נִבְיָאֲכֶם – אִם יִהְיוּ לְכֶם נְבִיאִים. ה' בְּמִרְאֵה אֱלֹהֵי אֲתוֹנְדַע – שְׂכִינַת שְׂמִי אִין נְגְלִית עָלָיו בְּאַסְפֵּקְלָרֵיא הַמְּאִירָה, אֵלָא בְּחִלוֹם וְחֻזּוּין.

לֹא-כֵן עֲבַדִּי מֹשֶׁה בְּכָל-בֵּיתִי נֹאֲמָן הוּא:

לֹא כֵן עֲבַדִּי מֹשֶׁה בְּכָל עַמִּי מְהִימָן הוּא:

פֶּה אֶל-פֶּה אֲדַבֵּר-בּוֹ וּמִרְאֵה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמַנַּת יְ-הוָה נִבְיִט וּמִדְּוַע לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה:

מִמְּלַל עִם מִמְּלַל מִלְלִינָא עַמִּיָּה בְּחִיזוּ וְלֹא בְּחֻדָּן וּבְדַמּוּת יִקְרָא דֵי מַסְתַּפֵּל וּמְדִין לֹא דְחִילְתּוֹן לְמַלְלָא בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה:

פֶּה אֶל פֶּה – אֲמַרְתִּי לּוֹ לְפָרֵשׁ מִן הָאִשָּׁה. וְהִיכָן אֲמַרְתִּי לּוֹ? בְּסִינֵי, "לָךְ אֲמַר לָהֶם שׁוּבוּ לְכֶם לְאֶהֱלֵיכֶם וְאַתֶּם פֶּה עֲמַד עַמְדִּי". וּמִרְאֵה וְלֹא בְּחִידָת – וּמִרְאֵה זֶה – מִרְאֵה דְבוּר, שְׂאֵנִי מְפָרֵשׁ לּוֹ דְבוּרֵי בְּמִרְאֵית פְּנִים שְׂבוּ וְאִינִי סוּתְמוּ לּוֹ בְּחִידוֹת, כְּעַנְנָן שְׂנַאֲמַר לִיחֻזְקֵאל: "חִיד חִידָה" וְגוֹמַר. יְכוּל מִרְאֵה שְׂכִינָה? תְּלִמוּד לֹמֵר: "לֹא תוּכַל לְרַאת אֶת פָּנָי". וְתְמַנַּת ה' נִבְיִט – זֶה מִרְאֵה אַחֲוָרִים, כְּעַנְנָן שְׂנַאֲמַר: "וְרֵאִיתְ אֶת אַחְרֵי". בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה – אִינּוּ אוֹמַר 'בְּעַבְדִּי מֹשֶׁה' אֵלָא בְּעַבְדִּי בְּמֹשֶׁה: בְּעַבְדִּי – אַף עַל פִּי שְׂאִינוּ מֹשֶׁה, בְּמֹשֶׁה – אֶפְלוּ אִינוּ עַבְדֵי כְּדַאי הֵייתֶם לִירָא מִפְּנֵיו. וְכָל שְׁכוּן שֶׁהוּא עַבְדִּי, וְעַבְדֵי מְלֶךְ מְלֶךְ, וְהִנֵּה לְכֶם לֹמֵר: אִין הַמְּלָךְ אוֹהֲבּוּ חַנּוּם. וְאִם תֹּאמְרוּ: אִינִי מְפִיר בְּמַעֲשָׂיו, זֹו קֻשָּׁה מִן הַרְאִשׁוּנָה.

וַיַּחַר-רָאָף יְ-הוָה בָּם וַיִּלְךְ:

וַתִּקְרַף רוּגְזָא דֵי בְּהוֹן וְאֶסְתַּלַּק:

וַיַּחַר אַף ה' בָּם וַיִּלְךְ – מֵאַחַר שֶׁהוֹדִיעֵם סְרְחוּנָם, גְּזַר עֲלֵיהֶם נְדוּי. קַל וְחָמָר לְבִשֵׁר נָדָם, שְׁלֹא יְכַעַס עַל חֲבָרוּ עַד שִׁיּוֹדִיעֵנוּ סְרְחוּנוּ.

וַהֲעֵנּוּ סֹר מֵעַל הָאֶהֱל וְהִנֵּה מִרְיָם מְצַרְעַת כְּשִׁלְג וַיִּפְּן אַהֲרֹן אֶל-מִרְיָם וְהִנֵּה מְצַרְעַת:

וַעֲנָנָא אֶסְתַּלַּק מֵעֲלֵי מִשְׁכַּנָּא וְהָא מִרְיָם תּוֹרָא כְּתַלְגָּא וְאַתְפָּנִי אַהֲרֹן לְנֹת מִרְיָם וְהָא סְגִירָא:

וַהֲעֵנּוּ סֹר – וְאַסְרַךְ כֶּף, וְהִנֵּה מִרְיָם מְצַרְעַת כְּשִׁלְג. מְשַׁל לְמֶלֶךְ שְׂאֲמַר לְפָדְוֹג: רְדָה אֶת בְּנֵי, אֲבָל לֹא תִרְדְּנוּ עַד שְׂאֲלָךְ מֵאַצְלָךְ, שְׂרַחְמֵי עָלָיו.

וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן אֶל-מֹשֶׁה בִּי אָדֹנָי אֶל-נָא תַשֵּׁת עָלֵינוּ חֲטָאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חָטָאנוּ:

וַאֲמַר אַהֲרֹן לְמֹשֶׁה בְּבַעו רְבוּנֵי לֹא כְעַן תִּשְׁוִי עֲלֵנָא חוּבָא דְאַטְפִּישְׁנָא וְדִסְרַחְנָא:

נוֹאֲלָנוּ – כְּתַרְגּוּמוֹ, לְשׁוֹן אוֹיֵל.

אֶל-נָא תְהִי כַמַּת אֲשֶׁר בְּצַאתוֹ מִרְחֶם אִמּוֹ וַיֵּאָכֵל חֲצִי בְּשָׂרוֹ:

לֹא כְעַן תִּתְרַחַק דָּא מִבְּיַנָּא אַרִי אַחְתָּנָא הִיא צִלֵי כְעַן עַל בְּשָׂרָא מִיתָא הַדִּין דְּבָה וַיִּתְסִי:

אֵל נָא תְהִי – אַחֲוֹתְנוּ זֹו. כַּמַּת – שְׁהַמְצַרְעַת חָשׁוּב כַּמַּת: מִה מֵת מְטַמָּא בְּבִיאָה, אַף מְצַרְעַת מְטַמָּא בְּבִיאָה. אֲשֶׁר בְּצַאתוֹ מִרְחֶם אִמּוֹ – 'אִמְנוּ' הִנֵּה לּוֹ לֹמֵר, אֵלָא שְׂכִנָּה הַכְּתוּב. וְכֵן 'חֲצִי בְּשָׂרְנוּ' הִנֵּה לּוֹ לֹמֵר, אֵלָא שְׂכִנָּה הַכְּתוּב. מֵאַחַר שְׂיֵצֵא מִרְחֶם אִמְנוּ, הִיא לָנוּ כְּאֵלוֹ נֹאָכֵל חֲצִי בְּשָׂרְנוּ, כְּעַנְנָן שְׂנַאֲמַר: "כִּי אַחֲוִינוּ בְּשָׂרְנוּ הוּא". וּלְפִי מִשְׁמַעוֹ, אַף הוּא נִרְאֶה כֵּן: אִין רְאוּי לְאַחַח לְהַנִּיחַ אֶת אַחֲוֹתוֹ לְהָיוֹת כַּמַּת. אֲשֶׁר בְּצַאתוֹ

– מאסר שִׁצְצָא זֶה מִרְחָם אִמּוֹ שֶׁל זֶה שִׁישׁ פֶּחַס בְּיָדוֹ לַעֲזֹר, וְאִינוֹ עוֹזְרוֹ, הָרִי נֶאֱכַל חֲצִי בְּשָׂרוֹ; שְׂאֵחֵיו בְּשָׂרוֹ הוּא. דָּבָר אַחֵר: אֵל נָא תְהִי פֶמֶת – אִם אֵינָהּ רוֹפְאָה בַתְּפִלָּה, מִי מִסְגִּירָה וּמִי מְטַהֵרָה? אֲנִי אֵי אֶפְשֶׁר לְרְאוֹתָהּ, שְׂאֵנִי קְרוֹב, וְאִין קְרוֹב רוֹאֶה אֶת הַנְּגַעִים; וְכֵהֵן אַחֵר אִין בְּעוֹלָם. וְזֶהוּ אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחָם אִמּוֹ.

וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל־יְ-הוָה לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ: וַצְלִי מֹשֶׁה קִדְּם יְיָ לְמִימַר אֱלֹהֵא בְּבָעוּ אִסִּי כַעַן יְתֵהּ:

אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ – בָּא הַכְּתוּב לְלַמֶּדֶךָ דְּרַף אֲרִץ, שֶׁהִשְׁוֹאֵל דְּבָר מִחֲבָרוֹ – צָרִיף לֹאמַר שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרֵי תַחֲנוּנִים, וְאַחֵר כִּף וְבִקְשׁ שְׂאֵלוֹתָיו. לֹאמַר – מַה תִּלְמוּד לֹאמַר? אָמַר לוֹ: הִשְׁיבֵנִי אִם אַתָּה מִרְפָּא אוֹתָהּ אִם לֹא; עַד שֶׁהִשְׁיבּוּ: וְאַבְיָה יִרְק יִרְק וְגוֹמַר. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמַר: בְּאַרְבַּעַה מְקוֹמוֹת בִּקְשׁ מֹשֶׁה מִלְּפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִשְׁיבּוֹ אִם יַעֲשֶׂה שְׂאֵלוֹתָיו אִם לֹא. כִּיּוֹצֵא בּוֹ, "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה לְפָנָי ה' לֹאמַר" וְגוֹמַר; מַה תִּלְמוּד לֹאמַר "לֹאמַר"? הִשְׁיבֵנִי אִם גּוֹאֲלִים אַתָּה אִם לֹא, עַד שֶׁהִשְׁיבּוּ: "עַתָּה תִרְאֶה" וְגוֹמַר. כִּיּוֹצֵא בּוֹ, "וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל ה' לֹאמַר יִפְקֹד ה' אֶ-לֹהֵי הַרְוֹחַת לְכָל בְּשָׂר"; הִשְׁיבּוּ: "קַח לָךְ". כִּיּוֹצֵא בּוֹ, "וַנֶּאֱתַחֲנֶן אֶל ה' בְּעַת הַהוּא לֹאמַר", הִשְׁיבּוּ: "רַב לָךְ". רַפָּא נָא לָהּ – מִפְּנֵי מַה לֹא הָעָרִיף מֹשֶׁה בַתְּפִלָּה? שְׁלֵא יִהְיִי יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים: אַחֲתוֹ עוֹמֶדֶת בְּצָרָה, וְהוּא עוֹמֵד וּמְרַבֵּה בַתְּפִלָּה!..

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאַבְיָה יִרְק יִרְק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִפְלֵם שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגָּר שְׁבַעַת יָמִים מַחְוִץ לְמַחְנָה וְאַחֵר תִּאֲסָף: וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וְאֵלּוֹ אַבּוּהֵא מִנְזַף נְזַף בַּהּ הֲלֹא תִתְּפָלִים שְׁבַעַת יוֹמִין תִּסְתַּגֵּר שְׁבַעַת יוֹמִין מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא וּבִתֵּר כֶּן תִּתְּפַנֵּישׁ:

וְאַבְיָה יִרְק בְּפָנֶיהָ – וְאִם אַבְיָה הִרְאָה לָהּ פָּנִים זוֹעֵפּוֹת, "הֲלֹא תִפְלֵם שְׁבַעַת יָמִים". קַל נִחְמַר לְשִׁכְנָה אַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם! אֵלּא דִּיּוֹ לְבָא מִן הַדִּין לְהִיּוֹת כְּנִדּוֹן; לְפִיכָךְ אַף בְּנִזִּיפְתִּי, "תִּסְגֵּר שְׁבַעַת יָמִים". וְאַחֵר תִּאֲסָף – אוֹמַר אֲנִי, כָּל הָאֲסִיפּוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּמִצּוֹרְעִים, עַל שֵׁם שֶׁהוּא מְשַׁלַּח מַחְוִץ לְמַחְנָה, וּכְשֶׁהוּא נִרְפָּא – נֶאֱסָף אֶל הַמַּחְנָה, לְכַף פְּתוּב בּוֹ אֲסִיפָה, לְשׁוֹן הַכְּנָסָה.

וַתִּסְגֵּר מִרְיָם מַחְוִץ לְמַחְנָה שְׁבַעַת יָמִים וְהָעַם לֹא נָסַע עַד־הָאֲסָף מִרְיָם: וְאַסְתַּגַּרְת מִרְיָם מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא שְׁבַעַת יוֹמִין וְעַמָּא לֹא נָטַל עַד דְּאַתְּפַנֵּישׁת מִרְיָם:

וְהָעַם לֹא נָסַע – זֶה הַכְּבוֹד חָלַק לָהּ הַמְּקוֹם בְּשִׁבְיִל שְׁעָה אַחַת שְׁנַתְּעַבְבָה לְמֹשֶׁה כְּשֶׁהִשְׁלַף לְאִזּוֹר, שְׁנֶאֱמַר: "וַתִּמְצַב אַחֲתוֹ מִרְחָק" וְגוֹמַר.

וְאַחֵר נָסְעוּ הָעַם מִחֲצָרוֹת וַיִּתְּנוּ בְּמִדְבַר פְּאָרְן: וּבִתֵּר כֶּן נָטְלוּ עַמָּא מִחֲצָרוֹת וַיִּשְׂרוּ בְּמִדְבַרָא דְּפִאָרְן:

כד הנה י-הנה בוקק הארץ ובולקה וענה פניה
והפיץ ישביה: והנה כעם כלהו פעלד פא-דניו
כשפחה כגברתה כקונה כמוכר כמלוה כלה
כנשה כאשר נשא בו: הבוק תבוק הארץ
והבוז תבוז פי י-הנה דבר את-הדבר הנה: האבלה
גבלה הארץ אמללה גבלה תבל אמללו מרום עם-
הארץ: והארץ חנפה תחת ישביה כיעברו
תורת חלפו חק הפרו ברית עולם: ועל-כן אלה
אכלה ארץ ויאשמו ישבי בה על-כן חרו ישבי
ארץ ונשאר אנוש מזער: אבל תירוש אמללה-
גפן נאנחו פלי-שמחיה-לב: שבת משוש תפים
חדל שאון עליגים שבת משוש פגור: בשיר לא
ישתו-ינין ימר שכר לשתינו: גשברה קרית-תהו
סגר כל-בית מבוא: צנחה על-הנין בחוצות
ערבה פלי-שמחה גלה משוש הארץ: גשאר
בעיר שמה ושאתה יפת-שער: פי כה יהיה
בקרב הארץ בתוך העמים כנקה זית כעוללת
אם-פלה כציר: תמה ישאו קולם ירוו בגאון
י-הנה צהלו מים: על-כן בארים כבדו י-הנה
באני הים שם י-הנה א-להי ישראל: ממנה
הארץ זמרת שמענו צבי לצדיק ואמר רזי-לי
רזי-לי אוי לי בגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו:
יפחד ופחת ופח עליך יושב הארץ: והנה הנס
מקול הפחד יפל אלי-הפחת והעולה מתוך הפחת
ילכד בפח פי-ארבות ממרום גפתחו וירעשו
מוסדי ארץ: רעה התרעעה הארץ פור
התפוררה ארץ מוט התמוטטה ארץ: גוע תנוע
ארץ כשפור והתנודדה כמלונה וכבד עליה
פשעה ונפלה ולא-תסוף קום: והנה ביום ההוא
יפקד י-הנה על-צבא המרום במרום ועל-מלכי
האדמה על-האדמה: ואספוא אספה אסיר על-
בור וסגרו על-מסגרו ומרב ימים יפקדו: וחקרה
הלבנה ובושה חממה פי-מלך י-הנה צ-באות
בהר ציון ובירושלם וגגד זקניו כבוד:

כה י-הנה א-להי אתה ארוממה אודה שמך פי
עשית פלא עצות מרחק אמונה אמן: פי שמת
מעיר לגל קרנה בצורה למפלה ארמון זרים
מעיר לעולם לא יבנה: על-כן יכבדו עם-עז

קרנת גונם עריצים יראוה: כיהיית מעוז לדל
מעוז לאביון בצר-לו מחסה מזרם צל מתרב פי
רוח עריצים כנרם קיר: כחרב בציון שאון זרים
תכניע חרב כאל עב זמיר עריצים יענה: ועשה
י-הנה צ-באות לכל-העמים בהר הנה משתה
שמנים משתה שמרים שמנים ממחלים שמרים
מזקקים: ובלע בהר הנה פגי-הלוט הלוט על-
כל-העמים והמסכה הנסוכה על-כל-הגוים: כבלע
המלות לנצח ומחה א-דני י-הנה דמעה מעל כל-
פגים וחרפת עמו יסיר מעל כל-הארץ פי י-הנה
דבר: ואמר ביום ההוא א-להינו זה קנינו לו
ויושיענו זה י-הנה קנינו לו נגילה וגשמחה
בישועתו: כיתנוח יד-י-הנה בהר הנה ונדוש
מואב תחתיו כהדוש מתבן כמו מדמנה: ופרש
ידיו בקרבו כאשר יפרש השחה לשחות והשפיל
גאותו עם ארבות ידיו: וימבצר משגב חומתיה
השח השפיל הגיע לארץ עד-עפר:

כו ביום ההוא יושר השיר-הנה בארץ יהודה
עיר עז-לנו ישועה ישית חומות וחל: כפתחו
שערים ויבא גוי-צדיק שמר אמנים: יצר סמוך
תצר שלום שלום פי בה בטוח: כבטחו בי-הנה
עדי-עד פי בנה י-הנה צור עולמים: פי השח
ישבי מרום קרנה נשגבה ישפילה עד-
ארץ נגיעה עד-עפר: ותמסנה רגל רגלי עני
פעמי דלים: ארח לצדיק מישרים ישר מעגל
צדיק תפלים: אף ארח משפטיה י-הנה קוינוה
לשמך ולזכרך תאות-נפש: נפשי אויתך בלילה
אף-רוחי בקרבי אשתרך פי כאשר משפטיה
לארץ צדק למדו ישבי תבל: יחן רשע בל-למד
צדק בארץ נכתות יעגל ובל-יראה גאות י-הנה:
י-הנה רמה ידך בלי-יחזיון יחזו ויבשו קנאת-
עם אף-אש צריה תאכלם: י-הנה תשפת שלום
לנו פי גם כל-מעשינו פעלת לנו: י-הנה א-להינו
בעלנו אדנים זולתה לבד-בך נזכיר שמך:
ימתים בלי-יחיו רפאים בלי-יקמו לכו פקדת
ותשמילם ותאבד כל-זכר למו: וינספת לגולי
י-הנה ינספת לגוי נכבדת רחמת פלי-קצוי-ארץ:
י-הנה בצר פקדוה צקון לחש מוסרך למו: כפמו

הָרָה תִּקְרֵיב לְלֶדֶת תִּתִּיל תִּזְעַק בַּחֲבֻלֶיהָ כִּן הָיִינוּ
מִפְּנֵיהָ י-הוָה: "הָרִינוּ חֲלוּנו כָּמוֹ יִלְדֵנו רֹחַ יְשׁוּעַת
בַּל-נַעֲשֶׂה אֶרֶץ וּבַל-יִפְּלוּ יִשְׁבֵי תִבְל: "יִחְנו מִתִּיךְ
נִבְלִתִי יְקוּמוּן הַקִּיצו וְרִנְנוּ שִׁכְנֵי עֶפְרַי כִּי טַל
אוֹרֵת טַלְהָ וְאֶרֶץ רִפְאִים תִּפְּיֵל: "לָךְ עָמִיל בָּא
בַּחֲדָרֶיהָ וְסָגַר דְּלָתֶיהָ בַּעֲדָה תָּבִי כַּמַּעֲטָרְגַע עַד-
יַעֲבֹר-זָעַם: "כִּי-תִּהְיֶה י-הוָה יֵצֵא מִמְּקוֹמוֹ לִפְקֹד
עָוֹן יִשְׁבֵי-הָאָרֶץ עָלָיו וּגְלַתְהָ הָאָרֶץ אֶת-דְּמֵיהָ
וְלֹא-תִכְסֶה עוֹד עַל-הָרוּגֶיהָ:

כֹּז בַּיּוֹם הַהוּא יִפְקֹד י-הוָה בְּתַרְבוֹ הַקֶּשֶׁה
וְהַגְדוּלָה וְהַחֲזָקָה עַל לוֹיְתָו נַחֲשׁ בָּרוּחַ וְעַל לוֹיְתָו
נַחֲשׁ עַקְלָתוֹן וְהָרַג אֶת-הַתַּמְנִין אֲשֶׁר בֵּינָם: בַּיּוֹם
הַהוּא פָּרַם חֲמָר עֲנוּ-לָהּ: אֲנִי י-הוָה גִּזְרֵהָ
לְרַגְעִים אֲשַׁקְנָה כִּן יִפְקֹד עָלֶיהָ לַיְלָה וַיּוֹם
אֲצַרְנָה: חֲמָה אֵין לִי מִי-יִתְּנֵנִי שְׁמִיר שְׁלִית
בַּמְּלַחְמָה אֲפֹשְׁעָה בָּהּ אֲצִיתָנָה יַחַד: "אוֹ יַחֲזֹק
בַּמַּעֲוִיזֵי יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם לִי שְׁלוֹם יַעֲשֶׂה-לִי: הַבָּאִים
יִשְׂרָשׁ יַעֲקֹב יַצִּיץ וּפְרַח יִשְׂרָאֵל וּמְלָאוּ פְּנֵי-תִבְל
תְּנוּבָה: הַכַּמְפַּת מִפְּהוּ הַפְּהוּ אִם-פְּהָרַג הַרְגִינוּ
הָרַג: "בַּסַּאֲסָאָה בְּשִׁלְחָה תְּרִיבְנָה הֶגְהָ בְּרוּחוֹ
הַקֶּשֶׁה בַּיּוֹם קָדִים: "לָכֵן בְּזֹאת יִכְפַּר עָוֹן-יַעֲקֹב
וְזֶה כָּל-פְּרִי הַסֵּר חֲטָאתוֹ בְּשׁוּמוֹ | כָּל-אֲבָנֵי מִזְבֵּחַ
כָּאֲבָנֵי-גֹר מִנִּפְצוֹת לֹא-יִקְמוּ אֲשֶׁרִים וְחַמְגִּים: כִּי
עֵיר בְּצוּרָה בְּדָד נִזְהָ מְשַׁלַּח וְנַעֲזֹב כַּמְדַּבֵּר שֵׁם
יִרְעָה עֲגָל וְשֵׁם יִרְבִּץ וְכִלְהָ סַעֲפִיָה: "בִּיבִשׁ
קִצִּירָה תִּשְׁבְּרֶנָּה נְשִׁים בָּאוֹת מְאִירוֹת אוֹתָהּ כִּי
לֹא עִם-בֵּינוֹת הוּא עַל-כֵּן לֹא-יִרְחַמְנוּ עֲשֵׂהוּ
וַיִּצְרוּ לֹא יַחֲנֹנוּ: "וְהִיָּה בַּיּוֹם הַהוּא יַחֲבֹט י-הוָה
מִשְׁפַּלַּת הַנֶּהָר עַד-גַּחַל מִצְרַיִם וְאַתֶּם תִּלְקָטוּ
לְאַחַד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: "וְהִיָּה | בַּיּוֹם הַהוּא
יִתְקַע בְּשׁוּפָר גְּדוֹל וְבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר
וְהַנְּדָחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לִי-הוָה בְּהַר
הַקָּדֵשׁ בִּירוּשָׁלַם:

כֹּז "הוּי עֲטָרַת גְּאוֹת שְׁפָרֵי אֶפְרַיִם וְצִיץ נִבְל צָבִי
תִּפְאַרְתּוֹ אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁ גֵּיא-שְׁמָנִים הַלּוּמֵי יָיוֹ:
-הִנֵּה תִזְק וְאַמִּיל לֹא-דָנִי כְּזָרִם בְּרַד שְׁעַר קֶטֶב
כְּזָרִם מֵיָם כַּפִּינִים שְׁטָפִים הַנִּיחַ לְאֶרֶץ בְּיָד:

בְּרַגְלֵיכֶם תִּרְמַסְנָה עֲטָרַת גְּאוֹת שְׁפָרֵי אֶפְרַיִם:
-וְהִיָּתָה צִיצַת נִבְל צָבִי תִפְאַרְתּוֹ אֲשֶׁר עַל-רֹאשׁ
גֵּיא שְׁמָנִים כַּבַּפּוֹרָה בְּטָרִם קִיץ אֲשֶׁר יִרְאֶה
הִרְאֶה אוֹתָהּ בַּעֲוֹדָה כַּכְּפוּ יִבְלַעְנָה: "בַּיּוֹם הַהוּא
יְהִיָּה י-הוָה צ-בָאוֹת לַעֲטָרַת צָבִי וְלַצְּפִירַת
תִּפְאַרְהָ לְשֹׂאֵר עָמוֹ: "וְלָרוּחַ מִשְׁפָּט לִיּוֹשְׁבֵי עַל-
הַמִּשְׁפָּט וְלַגְבוּרָה מְשִׁיבֵי מִלְחָמָה שְׁעָרָה: "וְגַם-
אַלְהָ בִּינֵין שָׁלוֹ וּבְשִׁכְרַת תַּעֲוֹ וּנְבִיאָ שָׁלוֹ בְּשִׁכְרַת
נִבְלָעוּ מִן-הַיָּיִן תַּעֲוֹ מִן-הַשִּׁכְרַת שָׁלוֹ בְּרֹאֶה פָּקוּ
פְּלִילִיָּהּ: "כִּי כָל-שְׁלַחְנוֹת מְלָאוּ קִיא צֹאָה בְּלִי
מְקוֹם: "אֶת-מֵל יוֹרָה דַּעָה וְאַת-מֵי יָבִיץ שְׁמוּעָה
גְּמוּלִי מִחֲלָב עֲתִיקֵי מִשְׁ-דָּיִם: כִּי צוֹ לְצוֹ צוֹ לְצוֹ
קוֹ לְקוֹ קוֹ לְקוֹ זַעִיר שֵׁם זַעִיר שֵׁם: "כִּי בַלְעָגִי
שָׁפָה וּבְלָשׁוֹן אַחֲרַת יְדַבֵּר אֶל-הַעַם הַזֶּה: "אֲשֶׁר |
אָמַר אֲלֵיהֶם זֹאת הַמְּנוּחָה הַנִּיחָה לְעַלְיָה וְזֹאת
הַמְּרַגְעָה וְלֹא אָבוֹא שְׁמוּעָה: "וְהִיָּה לָהֶם דְּבַר-
י-הוָה צוֹ לְצוֹ צוֹ לְצוֹ קוֹ לְקוֹ קוֹ לְקוֹ זַעִיר שֵׁם
זַעִיר שֵׁם לְמַעַן יִלְכוּ וְכִשְׁלוּ אַחֲוֹר וְנִשְׁפְּרוּ
וְנוֹקְשׁוּ וְנִלְכְּדוּ: "לָכֵן שְׁמַעוּ דְּבַר-י-הוָה אֲנִישֵׁי
לְצוֹן מִשְׁלֵי הַעַם הַזֶּה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם: "כִּי
אָמַרְתֶּם כְּרַתְנוּ בְּרִית אֶת-מִוֹת וְעַם-שְׂאוֹל עֲשִׂינוּ
חֲזָה שׁוֹט שׁוֹטָה כִּי-יַעֲבֹר לֹא יְבוֹאֵנוּ כִּי שְׁמָנוּ כְּזָב
מִחֲסָנוּ וּבִשְׁקָר נִסְתַּרְנוּ: "לָכֵן כֹּה אָמַר א-דְּנִי
י-הוָה הַנִּנְי יִסַּד בְּצִיּוֹן אָבוֹ אָבוֹ בַּחֲסוֹן פִּגְמַת יִקְרַת
מוֹסַד מוֹסַד הַמַּאֲמִין לֹא יַחֲיֵשׁ: "וְשִׁמְתִי מִשְׁפָּט
לָקוֹ וְצִדְקָה לְמִשְׁקַלַּת וַיַּעַה בְּרַד מִחֲסָה כְּזָב וְסִתַּר
מַיִם יִשְׁטָפוּ: "וְכַפַּר בְּרִיתְכֶם אֶת-מִוֹת וְחֲזוֹתְכֶם
אֶת-שְׂאוֹל לֹא תִקּוּם שׁוֹט שׁוֹטָה כִּי יַעֲבֹר וְהִיָּתָם
לוֹ לְמַרְמָס: "מִדֵּי עָבְרוּ יִקַּח אֶתְכֶם כִּי-בִבְקָר
בִּבְקָר יַעֲבֹר בַּיּוֹם וּבְלִילָה וְהִיָּה רַק-זוֹעָה הַבִּין
שְׁמוּעָה: "כִּי-קָצַר הַמַּצָּע מִהַשְׁתַּרְעַע וְהַמִּסְכָּה צָרָה
כַּהַתְכַּנֵּס: "כִּי כַהֲ-פְרָצִים יִקּוּם י-הוָה כַּעֲמָק
בְּגִבְעוֹן יִרְגַּז לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂהוּ זָר מַעֲשֵׂהוּ וְלַעֲבַד
עֲבָדָתוֹ וְכָרְיָה עֲבָדָתוֹ: "וְעַתָּה אֶל-תִּתְלוּצְצוּ פֶן-
יִחֲזָקוּ מוֹסְרֵיכֶם כִּי-כִלְהָ וְנִחְרָצָה שְׁמַעְתִּי מֵאֵת
א-דְּנִי י-הוָה צ-בָאוֹת עַל-כָּל-הָאָרֶץ: "הַאֲזִינוּ
וְשְׁמַעוּ קוֹלִי הַקּוֹשִׁיבוּ וְשְׁמַעוּ אִמְרָתִי: "הַכֹּל הַיּוֹם
יִתְרַשׁ הַחֲרָשׁ לְזֶרַע יִפְתַּח וַיִּשְׁדַּד אֲדָמָתוֹ: "הַלּוֹא

אם-שנה פנייה והפיץ קצח וכמו יזרק ושם חטה שורה ושערה גסמו וכסמת גבלתו: ויפסרו למשפט א-להיו יורנו: כפי לא בתרוץ וודש קצח ואופן עגלה על-כמו יוסב פי במטה יחבט קצח וכמו בשבט: חלקם יודק פי לא לנצח אדוש ידושנו והמם גלגל עגלתו ופרשיו לא ידקנו: גם-זאת מעם י-הנה צ-באות יצאה הפלא עצה הגדיל תושיה:

כט אהוי אריאל אריאל קרית חנה דוד ספו שנה על-שנה חגים ונקפו: ונהציקותי לאריאל והיתה תאניה ואניה והיתה לי פאריאל: ותחיתי כדור עליך וצרתי עליך מצב והקימתי עליך מצרת: ושפלת מארץ תדברי ומעפר תשח אמרתך והיה פאוב מארץ קולך ומעפר אמרתך תצפפה: והנה פאבק דק המון זרף וכמו עבר המון עריצים והנה לפתע פתאם: ומעם י-הנה צ-באות תפקד ברעם וברעש וקול גדול סופה וסערה ולהב אש אוכלה: והנה פחלום חזון לילה המון פל-הגולם הצבאים על-אריאל וכל-צבית ומצדתה והמציקים לה: והנה פאשר יחלם הרעב והנה אוכל והקיץ וריקה נפשו וכאשר יחלם הצמא והנה שתה והקיץ והנה עליך ונפשו שוקקה פן יהיה המון פל-הגולם הצבאים על-הר ציון: והתמהמהו ותמהו השתעשעו ושעו שכרו ולא יין נעו ולא שכר: כפי-נסך עליכם י-הנה רוח תרדמה ויעצם את-עיניכם את-הנביאים ואת ראשיכם החזים פסה: ונתהי לכם חזות הפל כדברי הספר החתום אשר-יתנו אתו אל-יודע ספר לאמר קרא נא-נה ואמר לא אוכל פי חתום הוא: ונתן הספר על אשר לא-ידע ספר לאמר קרא נא-נה ואמר לא ידעתי ספר: וניאמר א-דני יען פי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני ונתהי יראתם אתי מצנת אנשים מלמדה: לכן הנני יוסף להפליא את-העם-הזה הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו תסתתר: והוי המעמיקים מי-הנה לסתר עצה והיה במחשך מעשיהם ויאמרו מי ראנו ומי ידענו: הפפכם אם-פתמר היצר יחשב כפי-יאמר

מעשה לעשהו לא עשני ונצר אמר ליצרו לא הבין: הלא-עוד מעט מזער ושב לבנון לפרמל והפרמל ליצר יחשב: וישמעו ביום-ההוא החרשים דברי-ספר ומאפל ומחשך עיני עורים תראינה: וינספו עננים בי-הנה שמחה ואביוני אדם בקדוש ישראל גילו: כפי-אפס עריץ וכלה לץ ונכרתו פל-שקדי און: ומחטיאי אדם בדבר ולמוכית בשער יקשון ויטו בטהו צדיק: לכן פה-אמר י-הנה אל-בית יעקב אשר פדה את-אברהם לא-עתה יבוש יעקב ולא עתה פגיו יחורו: כפי בראתו ילדיו מעשה ידי בקרבן יקדישו שמי והקדישו את-קדוש יעקב ואת-א-להי ישראל יעריצו: ויזעו תעירוה בינה ורוגנים ילמדו-לקח:

ל אהוי בגים סוררים נאם-י-הנה לעשות עצה ולא מני ולנסך מסכה ולא רוחי למען ספות חטאת על-חטאת: ההלכים לרדת מצרים ופי לא שאלו לעזו במעוז פרעה ולחסות בצל מצרים: והנה לכם מעוז פרעה לבשת והחסות בצל-מצרים לכלמה: כפי-הנו בצען שריו ומלאכיו חגס יגיעו: כל הבאיש על-עם לא-יועילו למו לא לעזר ולא להועיל פי לבשת וגם-לתרפה: משא בהמות נגב בארץ צרה וצוקה לביא וליש מהם אפעה ושרף מעופף ישאו על-פתח ערים חילהם ועל-דבשת גמלים אוצרתם על-עם לא יועילו: ומצרים קבל וריק יעזרו לכן קראתי לזאת רהב הם שבת: עתה בוא כתבה על-לוח אתם ועל-ספר חקה ותהי ליום אחרון לעד עד-עולם: כפי עם מרל הוא בגים פתשים בגים לא-אבו שמוע תורת י-הנה: אשר אמרו לראים לא תראו ולחזים לא תחזו-לנו נכתות דברו-לנו חלקות חזו מהתלות: סורו מני-דרך הטו מני-ארח השביתו מפנינו את-קדוש ישראל: לכן פה אמר קדוש ישראל יען מאסכם בדבר הזה ותבטחו בעשק ונלוז ותשענו עליו: לכן יהיה לכם העון הזה פפרץ נפל נבעה בחומה נשגבה אשר-פתאם לפתע יבוא שברה: וישברה פשבר גבל יוצרים פתות לא יחמל ולא-ימצא במכתתו חרש לחתות אש

י-הוּהָ כְּנַחַל מַגְבָּא: כִּי כָה־אָמַר אֶ-דָּנִי

י-הוּהָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּבָה וְנַחַת תַּוְּשָׁעוּן
בְּהִשְׁקָט וּבְבִטְחָה תִהְיֶה גְבוּרַתְכֶם וְלֹא אֲבִיתֶם:
וְתֹאמְרוּ לֹא-כִי עַל-סוּס וְנָוִס עַל-כֶּן תִּנוּסוּן וְעַל-
קַל גֶּרָב עַל-כֶּן יִקְלוּ רַדְפֵיכֶם: יֵאלֶּה אֶחָד מִפְּנֵי
גְעַרְת אֶחָד מִפְּנֵי גְעַרְת חַמְשָׁה תִּגְסוּ עַד אִם-
נִוְתַרְתֶּם פִּתְרֹן עַל-רֹאשׁ הַחֵר וְכַנְס עַל-הַגְּבָעָה:
וְלָכֵן יִחַפֶּה י-הוּהָ לְחַנְנֶכֶם וְלָכֵן יָרוּם לְרַחֲמֵיכֶם
כִּי-אֶ-לֹהֵי מִשְׁפָּט י-הוּהָ אֲשֶׁר־י פִל־חוּכֵי לוֹ: כִּי-
עַם בְּצִיּוֹן יֵשֵׁב בִּירוּשָׁלַם בְּכּוֹ לֹא-תִבְכֶּה חֲנוּן
יַחֲנֶה לְקוֹל זַעֲקָה פִּשְׁמַעְתּוֹ עֲנֶה: וְנַתַּן לָכֶם אֶ-דָּנִי
לְחֵם צָר וּמִים לְחֵץ וְלֹא-יִפְגַּע עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ
עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת-מוֹרֶיךָ: וְאֶזְנֶיךָ תִשְׁמַעְנָה דְבַר
מֵאֲחֵרֶיךָ לֵאמֹר זֶה הַדְרֹךְ לְכוּ בּוֹ כִי תֵאֱמִינוּ וְכִי
תִשְׁמְאִילוּ: וְטַמְאֵתֶם אֶת-צְפוּל פְּסִילֵי כֶסֶף
וְאֶת-אֶפְדֵת מִסְכַּת זֶהָבָה תִזְרַם כְּמוֹ דָּוָה צֹא תֹאמַר
לוֹ: וְנַתַּן מִטֵּר זֶרְעָךָ אֲשֶׁר-תִּזְרַע אֶת-הָאֲדָמָה
וְלֶחֶם תִּבּוֹאֵת הָאֲדָמָה וְהָיָה דָשׁוּן וְשִׁמּוֹן יִרְעֶה
מִקְנֶיךָ בַּיּוֹם הַהוּא כָּר גֶּרָחֵב: וְהָאֲלָפִים וְהָעֵרִים
עָבְדִי הָאֲדָמָה בְּלִיל חֲמִיץ יֵאָכְלוּ אֲשֶׁר-זָרְחָה
בְּרַחַת וּבְמִזְרָה: וְהָיָה | עַל-פְּלִי-הָר גְּבִיָה וְעַל פְּלִי-
גְּבָעָה נִשְׂאָה פְּלָגִים יְבֵלִי-מִים בַּיּוֹם הָרֵג רָב בְּנִפְל
מִגְדָּלִים: וְהָיָה אוֹר-הַלְּבָנָה כְּאוֹר הַחַמָּה וְאוֹר
הַחַמָּה יִהְיֶה שְׁבַע־תַּיִם כְּאוֹר שְׁבַעַת הַיָּמִים בַּיּוֹם
חֲבֹשׁ י-הוּהָ אֶת-שֶׁבַר עַמּוֹ וּמִחֵץ מִפְתּוֹ יִרְפֹּא:
וְהָיָה שֵׁם-י-הוּהָ בְּאֵ מִמְרָחֵק בְּעַר אִפּוֹ וְכַבֵּד
מִשְׂאָה שְׁפָתָיו מְלֹאוֹ זַעַם וּלְשׁוֹנוֹ כְּאֵשׁ אֲכָלֶת:
וְרוּחוֹ כְּנַחַל שׁוֹטֵף עַד-צִוָּאר יַחֲצֶה לְהַנְפֶּה גּוֹיִם
בְּנַפְת שׁוֹא וְרָסוֹן מִתְעָה עַל לַחֲנֵי עַמִּים: וְהַשִּׁיר
יִהְיֶה לָכֶם כְּלִיל הַתְּקִדָּשׁ-חַג וְשִׁמְחַת לֵבָב כִּהְוִלְךָ
בְּחֻלִּיל לָבוֹא בְּהֵרֵי-הַהוּהָ אֶל-צוּר יִשְׂרָאֵל:
וְהַשְׂמִיעַ י-הוּהָ אֶת-הוֹד קוֹלוֹ וְנַחַת זְרוּעוֹ יִרְאֶה
בְּזַעַף אֶף וְלֵהָב אֵשׁ אוֹכְלָה גִפְץ וְזָרֵם וְאָבֹן בְּרֹד:
כִּי-מִקוֹל י-הוּהָ יַחַת אֲשׁוּר בַּשְּׂבָט יָכַת: וְהָיָה
כָּל מַעְבַר מִטָּה מוֹסְדָה אֲשֶׁר יִנִּית י-הוּהָ עָלָיו
בְּתַפִּים וּבְכַנָּרוֹת וּבְמִלְחָמוֹת תִּנוּפָה גְלַחֲסֵ-בָם:
כִּי-עָרוּךְ מֵאֲתָמוּל תִּפְתָּה גַם-הִיא לְמַלְךְ הַוָּכַח
הַעֲמִיק הִרְחֵב מִזְרָתָה אֵשׁ וְעַצִּים הִרְבֵּה נִשְׁמַת

לֹא כִי הֵיוּ הַיִּרְדִּים מִצָּרִים לְעִזְרָה עַל-סוּסִים יִשְׁעָנוּ
וַיִּבְטְחוּ עַל-רָכֵב כִּי רָב וְעַל פָּרָשִׁים כִּי-עֲצָמוּ מְאֹד
וְלֹא שָׁעוּ עַל-קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת-י-הוּהָ לֹא
דָּרְשׁוּ: וְגַם-הוּא חָכֵם וַיָּבֵא רֶעַ וְאֶת-דְּבָרָיו לֹא
הִסִּיר וְקָם עַל-בֵּית מַרְעִים וְעַל-עֲזַרְת פְּעָלֵי אֹנוּ:
וּמִצָּרִים אָדָם וְלֹא-אֵל וְסוּסֵיהֶם בְּשָׂר וְלֹא-רוּחַ
וּי-הוּהָ יִטָּה יָדוֹ וְכִשַׁל עוֹזֵר וְנִפְל עוֹזֵר וַיַּחֲדוּ כָּלָם
יְכַלְיוּן: כִּי כָה אָמַר-י-הוּהָ אֵלֵי פֹאֲשֶׁר יִהְיֶה
הָאָרֶץ וְהַפְּפִיר עַל-טְרַפּוֹ אֲשֶׁר יִקְרָא עָלָיו מְלֹא
רָעִים מְקוּלָם לֹא יַחַת וּמִהַמוֹנֵם לֹא יַעֲנֶה כֶּן יִרַד
י-הוּהָ צ-בָאוֹת לְצַבָּא עַל-הַר-צִיּוֹן וְעַל-גְּבַעְתָּה:
הַכְּצַפְרִים עֲפוֹת כֶּן יִגּוּ י-הוּהָ צ-בָאוֹת עַל-
יְרוּשָׁלַם גְּנוּן וְהָצִיל פָּסַח וְהַמְלִיט: וְשׁוּבוּ לֵאשֶׁר
הַעֲמִיקוּ סֶרְחָה בְּגֵי יִשְׂרָאֵל: כִּי בַיּוֹם הַהוּא יִמְאָסוּן
אִישׁ אֱלִילֵי כֶסֶף וְאֱלִילֵי זָהָב אֲשֶׁר עָשׂוּ לָכֶם
יְדִיכֶם חֲטָא: וְנִפְל אֲשׁוּר בְּחָרָב לֹא-אִישׁ וְחָרָב
לֹא-אָדָם תֵּאָכְלֵנוּ וְגַם לוֹ מִפְּנֵי-חָרָב וּבַחֲוָרָיו לְמַס
יִהְיוּ: וְסִלְעוּ מִמְּגוֹר יַעֲבֹר וְחַתּוּ מִגַּס שָׂרִיו גְּאָם-
י-הוּהָ אֲשֶׁר-אוֹר לוֹ בְּצִיּוֹן וְתִנּוֹר לוֹ בִּירוּשָׁלַם:

לֵב כִּי לְצִדִּיק יִמְלֹד-מִלְּדוֹ וּלְשָׂרִים לְמִשְׁפַּט יִשְׂרוּ:
וְהָיָה-אִישׁ כְּמַחְבֵּא-רוּחַ וְסִתֵּר זָרֵם כְּפַלְגֵי-מִים
בְּצִיּוֹן כְּצֹל סֶלַע-כְּבֵד בְּאֶרֶץ עֵינָה: וְלֹא תִשְׁעִינָה
עֵינֵי רָאִים וְאֶזְנֵי שְׁמַעִים תִּקְשַׁבְנָה: וְיִלְבַּב
גַּמְחָרִים יָבִין לְדַעַת וּלְשׁוֹן עֵלְגִים תִּמְהַר לְדַבֵּר
צְחוֹת: לֹא-יִקְרָא עוֹד לְנָבֵל גְּדִיב וּלְכִילֵי לֹא
יֹאמַר שׁוֹעַ: כִּי נָבֵל גְּבֻלָה יְדַבֵּר וּלְבוֹ יַעֲשֶׂה-אֹנוּ
לְעִשׂוֹת חֲנֵף וּלְדַבֵּר אֶל-י-הוּהָ תוֹעָה לְהַרְיֵק גִּפְשׁ
רָעֵב וּמִשְׁקָה צָמֵא יַחֲסִיר: וְכִלֵּי כְּלָיו רָעִים הוּא
זְמוֹת יַעֲזֵן לְחַבֵּל עֲנִיִּים בְּאִמְרֵי-שִׁקָּר וּבְדַבֵּר
אֲבִיוֹן מִשְׁפָּט: וְנָדְיָב גְּדִיבוֹת יַעֲזֵן וְהוּא עַל-
גְּדִיבוֹת יָקוּם: וְנָשִׁים שְׂאֲנָנוֹת קִמְנָה שְׁמַעְנָה קוֹלֵי
בָּנוֹת בְּטָחוֹת הַאֲזִינָה אִמְרָתֵי: יָמִים עַל-שָׁנָה
תִּרְגַּזְנָה בְּטָחוֹת כִּי כִלָּה בְּצִיר אֶסֶף בְּלֵי יָבוֹא:
וְחָרְדוּ שְׂאֲנָנוֹת רָגְזָה בְּטָחוֹת פִּשְׁטָה וְעָרָה
וְחִגְוָרָה עַל-חֲלָצִים: עַל-שְׁ-גִים סְפָדִים עַל-
שְׂדֵי-חֶמֶד עַל-גֶּפֶן פָּרְיָה: עַל אֲדָמַת עַמִּי קוֹץ

שְׁמִיר תַּעֲלֶה בִּי עַל־כֹּל־בְּתִי מִשׁוֹשׁ קָרְיָה עַל־יָגָה:
 כִּי־אַרְמוֹן גִּטְשׁ הַמּוֹן עִיר עֲזָב עָפָל וּבָחַן הָיָה
 בְּעַד מַעְרוֹת עַד־עוֹלָם מִשׁוֹשׁ פְּרָאִים מְרַעֵה
 עֲדָרִים: עַד־יַעֲרָה עַל־נוֹ רֹחַ מִמְרוֹם וְהָיָה
 מִדְּבַר לַפְרָמָל וְהַפְרָמָל לַיָּעַר יִחַשְׁב׃ וַיִּשְׁכֹּן
 בַּמִּדְבָּר מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה בַּפְרָמָל תֵּשֵׁב: וְהָיָה
 מַעֲשֵׂה הַצְּדִיקָה שְׁלוֹם וְעֵבֶדֶת הַצְּדִיקָה הַשִּׁקֵּט
 וּבִטָּח עַד־עוֹלָם: וַיֵּשֶׁב עַמִּי בְּנוֹה שְׁלוֹם
 וּבַמִּשְׁפָּנוֹת מִבְּטָחִים וּבַמְנוּחָת שְׁאֵנָנוֹת: וַיִּבְרָד
 בְּרַדֵּת הַיָּעַר וּבַשְּׁפֵלָה תִשְׁפַּל הָעִיר: אֲשֶׁרֵיכֶם
 זְרָעֵי עַל־כֹּל־מַיִם מִשְׁלַחֵי רֶגֶל־הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר:

לַג הָיָה שׁוֹדֵד וְאַתָּה לֹא שׁוֹדֵד וּבּוֹגֵד וְלֹא־בְּגָדוּ
 בּוֹ כַּהֲתַמְּךָ שׁוֹדֵד תּוֹשֵׁד כְּפֹלְתֵךְ לַבְּגָד וּבְגָדוּ־בְּךָ:
 יִ־הִנֵּה תִּגְנוּ לָךְ קוֹיָנו הָיָה זְרָעַם לַבְּקָרִים אַף־
 יִשׁוּעַתָּנוּ בְּעַת צָרָה: מִקּוֹל הַמּוֹן נִדְדוּ עַמִּים
 מְרוֹמְמֵתָךְ נִפְצוּ גוֹיִם: וְאַסְפָּה שְׁלָלְכֶם אִסְפָּה הַחֲסִיל
 כְּמִשְׁקַ גְּבִים שִׁקָּה בּוֹ: וַיִּשְׁגֹּב יִ־הִנֵּה כִּי שָׁכַן מְרוֹם
 מִלְּא צִיּוֹן מִשְׁפָּט וְצַדִּיקָה: וְהָיָה אֲמוֹנֶת עֲתִידָה חֶסֶן
 יִשׁוּעַת חֲכָמַת וְדַעַת יִרְאַת יִ־הִנֵּה הִיא אוֹצְרוֹ: הִנֵּה
 אֲרָאֵלִים צָעְקוּ תַּחְצֶה מִלְּאַכְבֵּי שְׁלוֹם מִרִּבְּיוֹן:
 וַיִּשְׁמָו מְסִלּוֹת שָׁבַת עֶבֶר אֲרַח הַפֶּר בְּרִית מֵאִס
 עָרִים לֹא חָשַׁב אֲנוֹשׁ: אֲבָל אֲמַלְלָה אֶרֶץ הַחַפְּסִיר
 לַבְּנוֹן קִמַּל הָיָה הַשְּׁרוֹן כַּעֲרֹבָה וְנוֹעַר בְּשׁוֹן וְכַרְמֵל:
 עֲתָה אֲקוֹם יֹאמֶר יִ־הִנֵּה עֲתָה אֲרוֹמְּם עֲתָה
 אֲנִישָׂא: תִּתְּרוּ חַשְׁשׁ תִּלְדוּ קֶשׁ רֹחַתְכֶם אֲשֶׁ
 תֹּאכְלֶכֶם: וְהָיָה עַמִּים מִשְׁרָפוֹת שָׂיֵד קוֹצִים
 פְּסוֹחִים בְּאַשׁ יִצָּתוּ: שְׁמָעוּ רְחוֹקִים אֲשֶׁר עָשִׂיתִי
 וּדְעוּ קְרוֹבִים גְּבַרְתִּי: פָּתְחוּ בְּצִיּוֹן חֲטָאִים אֲחַנּוּה
 רַעְדָה חַנּוּפִים מִי | יִגוֹר לָנוּ אֲשֶׁ אוֹכְלָה מִי־יִגוֹר
 לָנוּ מוֹקְדֵי עוֹלָם: וְהִלַּךְ צְדָקוֹת וְדַבָּר מִי־שָׁרִים
 מֵאִס בְּבִצָּע מַעֲשֵׁקוֹת נֹעַר פְּסִיו מִתַּמְּךָ בִּשְׂחַד
 אִטְּם אֲזַנּוּ מִשְׁמָע דְּמַיִם וְעֶצֶם עֵינָיו מִרְאוֹת בְּרַע:
 הָיָה מְרוֹמִים יִשְׁפֹּן מְצַדוֹת סְלַעִים מִשְׁגָּבוֹ לַחֲמוֹ
 נִתָּן מִימָיו נְאֻמָּגִים: מְלִךְ בְּיַפְיֹ תַחֲזִינָה עֵינֶיךָ
 תִּרְאִינָה אֶרֶץ מְרַתְקִים: לַבְּנֵי יִהְיֶה אֵימָה אֵימָה
 סָפַר אֵימָה שְׁלָל אֵימָה סָפַר אֶת־הַמַּגְדָּלִים: אֶת־עַם
 נוֹעַז לֹא תִרְאֶה עַם עַמְקֵי שְׂפָה מִשְׁמוֹעַ נִלְעַג
 לְשׁוֹן אֵין בֵּינָה: כִּתְּנָה צִיּוֹן קָרִית מוֹעֲדָנוּ עֵינֶיךָ

תִּרְאִינָה יְרוּשָׁלַם נֹנָה שְׁאֵנָן אֲהֵל בַּל־יִצְעָן בַּל־
 יִסַּע יִתְדוֹתָיו לִנְצַח וְכַל־חַבְלָיו בַּל־יִנְתָּקוּ: כִּי
 אִם־שָׁם אֲדִיר יִ־הָיָה לָנוּ מְקוֹם־נְהַרִים יֹאֲרִים
 רַחֲבֵי יַדַיִם בַּל־תִּלְכֶּךְ בּוֹ אֲנִי־שָׂיֵט וְצִי אֲדִיר לֹא
 יַעֲבְרָנוּ: כִּי יִ־הָיָה שְׁפָטָנוּ יִ־הָיָה מַחֲקָקָנוּ יִ־הָיָה
 מִלְּפָנוּ הוּא יוֹשִׁיעָנוּ: וַיִּשְׁוּ חַבְלָיֶךָ בַּל־יִחַזְקוּ כִּי־
 תִרְנֹם בַּל־פָּרְשׁוּ נֹס אֲזִי חֲלַק עַד־שְׁלָל מְרֹבָה
 פְּסוֹחִים בָּזוּ בּוֹ: וּבַל־יֹאמֶר שָׁכַן חַלִּיתִי הָעַם
 הַיֵּשֶׁב בָּהּ נִשְׂאָ עוֹן:

לֵד אֲקַרְבוּ גוֹיִם לִשְׁמָע וּלְאֲמִים הַקְּשִׁיבוּ תִשְׁמַע
 הָאָרֶץ וּמִלְּאָה תַבֵּל וְכַל־צְּאֻצְאֵיֶיהָ: כִּי קִצְפָּה
 לִי־הָיָה עַל־כֹּל־הַגּוֹיִם וְחַמָּה עַל־כֹּל־צְּבָאִם
 הַחַרִּימָם נִתְּנָם לְטַבַּח: וְחַלְלִיקָם יִשְׁלְכוּ וּפִגְרֵיקָם
 יַעֲלֶה בְּאַשָׁם וְנִמְסוּ הָרִים מִדָּמָם: וְנִמְקוּ כֹל־צְּבָא
 הַשָּׁמַיִם וְנִגְלוּ כַסְפֵּר הַשָּׁמַיִם וְכַל־צְּבָאִם יִבּוֹל
 כַּנְּבֵל עָלָה מִגִּפְּוֹן וּכְנַבְלַת מִתְּאֵנָה: כִּי־רוֹתָה
 בַּשָּׁמַיִם חַרְבֵי הַנֵּה עַל־אֲדוֹם תִּרְדַּע וְעַל־עַם חַרְמֵי
 לְמִשְׁפָּט: חֲרַב לִי־הָיָה מִלְּאָה דָם הַדְּשָׁנָה מַחֲלֵב
 מִדָּם פָּרִים וְעִתּוֹדִים מַחֲלֵב פְּלִיּוֹת אֵילִים כִּי זָבַח
 לִי־הָיָה בְּבַצְרָה וְטַבַּח גְּדוֹל בְּאֶרֶץ אֲדוֹם: וַיִּרְדּוּ
 רְאֵמִים עַמִּים וּפְרִים עִם־אֲפִירִים וְרוֹתָה אֲרָצָם
 מִדָּם וְעַפְרָם מַחֲלֵב יִדְשׁוּ: כִּי יוֹם נָקָם לִי־הָיָה
 שָׁנַת שְׁלוֹמִים לַרִּיב צִיּוֹן: וְנִהְפְּכוּ נַחֲלִיָה לְזַפַּת
 וְעַפְרָה לַגִּפְּרִית וְהִיָּתָה אֲרָצָה לְזַפַּת בַּעְרָה: לַיְלִיָה
 וַיּוּמֹם לֹא תִכְפֹּה לְעוֹלָם יַעֲלֶה עַשְׂנָה מִדּוֹר לְדוֹר
 תִּחַרְבַּב לִנְצַח נְצַחִים אֵין עֶבֶר בָּהּ: וַיִּרְשׁוּהָ קִצָּת
 וְקִפּוֹד וַיִּנְשׁוּף וְעָרַב יִשְׁכְּנוּ־בָּהּ וַנִּטָּה עֲלֶיהָ קוֹ־
 תָּהוּ וְאַבְנֵי־בָּהוּ: תַּחְרִיָה וְאִין־שָׁם מְלוֹכָה יִקְרָאוּ
 וְכַל־שַׁרְיָה יִהְיוּ אָפְסִים: וְעֲלָתָה אֲרַמְנֵתִיָּה סִרְיִים
 קַמוֹשׁ וְחוֹחַ בַּמְבַּצְרֵיָה וְהִיָּתָה נֹנָה תַנִּים חָצִיר
 לְבָנוֹת יַעֲנָה: וַיִּפְגְּשׁוּ צַיִים אֶת־אֵילִים וְשָׁעִיר עַל־
 רַעְהוּ יִקְרָא אַךְ־שָׁם הַרְגִיעָה לַיְלִית וּמַצָּאָה לָהּ
 מְנוּחַ: שְׁמָה קִנְנָה קַפּוֹז וְתַמְלִט וּבַקָּעָה וְדַגְרָה
 בַּצְּלָה אַךְ־שָׁם נִקְבְּצוּ דִיּוֹת אֲשֶׁה רַעוּתָה: וַדְרָשׁוּ
 מַעַל־סָפֶר יִ־הָיָה וּקְרָאוּ אֶתֶּת מִהֵנָּה לֹא נַעֲדָרָה
 אֲשֶׁה רַעוּתָה לֹא פִקְדוּ כִּי־פִל הוּא צָוָה וְרוּחוּ הוּא
 קִבְּצוּ: וְהוּא־הִפְּסִיל לְהֵן גּוֹרֵל וַיָּדוּ חֲלַקְתָּה לְהֵם
 בְּקוֹ עַד־עוֹלָם יִירְשׁוּהָ לְדוֹר וְדוֹר יִשְׁכְּנוּ־בָּהּ:

לה *יששום מדבר וציגה ותגל ערבה ותפרח
כחבצלת: פרת תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד
הלבנון נתן-לה הדר הפרמל והשרון המה יראו
כבודי-הנה הדר א-להינו: חזקו ידים רפות
וברפים פשלות אמצו: אמרו לנמהרי-לב חזקו
אל-תיראו הנה א-להיכם נקם נבוא גמול א-להים
הוא יבוא וישעכם: אז תפקחנה עיני עורים
ואזני חרשים תפתחנה: אז ידלג כאיל פסח ותרו
לשון אלהם פי-נבקעו במדבר מים ונחלים
בערבה: והיה השרב לאגם וצמאון למבועי מים
בנה תנים רבצה חציר לקנה וגמא: והיה-שם
מסלול ודרד ודרד הקדש יקרא לה לא-יעברנו
טמא והוא-למו הלך דרך ואוילים לא יתעו: לא-
יהיה שם ארזה ופריץ חיות בל-יעלנה לא תמצא
שם והלכו גאולים: ופדויי י-הנה ישבון ובאו
ציון ברנה ושמחת עולם על-ראשם ששון
ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה:

לו *ויהי בארבע עשרה שנה למלך חזקיהו עלה
סנחריב מלך-אשור על כל-ערי יהודה הבצרות
ויתפשם: וישלח מלך-אשור | את-רבשקה
מלכיש ירושלמה אל-המלך חזקיהו בתיל כבד
ויעמד בתעלת הברכה העליונה במסלת שדה
כובס: ויצא אליו אלגקים בן-חלקיהו אשר על-
הבית ושבנא הספר ויואח בן-אסף המזכיר:
ויאמר אליהם רבשקה אמרו-נא אל-חזקיהו
כה-אמר המלך הגדול מלך אשור מה הבטחון
הזה אשר בטחת: אמרתני אד-דבר-שפתים עצה
וגבורה למלחמה עתה עלי-מי בטחת פי מרדת בי:
הנה בטחת על-משענת הקנה הרצוץ הזה על-
מצרים אשר יסמך איש עליו ובא בכפו ונקבה
פן פרעה מלך-מצרים לכל-הבטחים עליו: וכי-
תאמר אלי אל-י-הנה א-להינו בטחנו הלא-הוא
אשר הסיר חזקיהו את-במתיו ואת-מזבחתיו
ויאמר ליהודה ולירושלם לפני המזבח הזה
תשתחו: ועתה התערב נא את-אדני המלך
אשור ואתנה לה אלפים סוסים אמ-תוכל לתת לה
רכבים עליהם: ואיך תשיב את פני פחת אחד
עבדי אדני הקטנים ותבטח לה על-מצרים לרכב

ולפרשים: ועתה המבלעדי י-הנה עליתי על-
הארץ הזאת להשחיתה י-הנה אמר אלי עלה
אל-הארץ הזאת והשחיתה: ויאמר אלגקים
ושבנא ויואח אל-רבשקה דבר-נא אל-עבדיך
ארמית כי שמעים אנחנו ואל-תדבר אלינו
יהודית באזני העם אשר על-החומה: ויאמר
רבשקה האל אדניך ואליך שלחני אדני לדבר
את-הדברים האלה הלא על-האנשים הישבים
על-החומה לאכל את-צואתם ולשתות את-מימי
רגליהם עמכם: ויעמד רבשקה ויקרא בקול-
גדול יהודית ויאמר שמעו את-דברי המלך
הגדול מלך אשור: כה אמר המלך אל-ישא לכם
חזקיהו כי לא-יוכל להציל אתכם: ואל-יבטח
אתכם חזקיהו אל-י-הנה לאמר הצל יצילנו
י-הנה לא תנתן העיר הזאת ביד מלך אשור:
אל-תשמעו אל-חזקיהו כי כה אמר המלך
אשור עשו-אתי ברכה וצאו אלי ואכלו איש-
גפנו ואיש תאנתו ושתו איש מי-בורו: עד-באי
ולקחתי אתכם אל-ארץ פארצכם ארץ דגן
ותירוש ארץ לחם וכרמים: פון-נסית אתכם
חזקיהו לאמר י-הנה יצילנו ההצילו א-להי
הגוים איש את-ארצו מיד מלך אשור: אלה
א-להי חמת וארפד איה א-להי ספרנים וכי-
הצילו את-שמרון מיד: מי בכל-א-להי
הארצות האלה אשר-הצילו את-ארצם מיד כי-
יציל י-הנה את-ירושלם מיד: ויתחרישו ולא-
ענו אתו דבר כי-מצות המלך היא לאמר לא
תענהו: ויבא אלגקים בן-חלקיהו אשר-על-
הבית ושבנא הספר ויואח בן-אסף המזכיר אל-
חזקיהו קרועי בגדים ויגידו לו את דברי
רבשקה:

לו *ויהי כשמע המלך חזקיהו ויקרע את-בגדיו
ויתקס בשק ויבא בית י-הנה: וישלח את-
אלגקים אשר-על-הבית ואת | שבנא הסופר ואת
זקני הפנהים מתפסים בשקים אל-ישעיהו בן-
אמוץ הנביא: ויאמרו אליו כה אמר חזקיהו
יום-צרה ותוכחה ונאצה היום הנה כי באו בני
עד-משבר וכח אין ללכה: ואלי ישמע י-הנה

א-להיך את | דברי רבשקה אשר שלחו מלך-
אשור | דניו לתרף א-להים מי והוכיח בדברים
אשר שמע | הנה א-להיך ונשאת תפלה בעד
השארית הנמצאה: ויבאו עבדי המלך חזקיהו
אל-ישעיהו: ויאמר אליהם ישעיהו פה תאמרון
אל-אדניכם פה | אמר | הנה אל-תירא מפני
הדברים אשר שמעת אשר גדפו בערי מלך-
אשור אותי: הנני נותן בו רוח ושמע שמועה
ושב אל-ארצו והפלתיו בחרב בארצו: וישב
רבשקה וימצא את-מלך אשור גלחם על-לבנה
פי שמע פי נסע מלכיש: וישמע על-תרהקה
מלך-כוש לאמר יצא להלחם אתך וישמע וישלח
מלאכים אל-חזקיהו לאמר: פה תאמרון אל-
חזקיהו מלך-יהודה לאמר אל-ישאך א-להיך
אשר אתה בוטח בו לאמר לא תנתן ירושלם ביד
מלך אשור: ההנה | אתה שמעת אשר עשו מלכי
אשור לכל-הארצות להחרימם ואתה תנצל:
ההצילו אותם א-להי הגוים אשר השחיתו
אבותי את-גוונן ואת-חרון ורצף ובני-עדן אשר
בתלשור: איה מלך-חמת ומלך ארפד ומלך לעיר
ספרנים הנע ועוה: וילקח חזקיהו את-הספרים
מיד המלאכים ויקראו ויעל בית | הנה
ויפרשו חזקיהו לפני | הנה: ויתפלל חזקיהו
אל- | הנה לאמר: | הנה צ-באות א-להי ישראל
ישב הכרבים אמה-הוא הא-להים לבדך לכל
ממלכות הארץ אתה עשית את-השמים ואת-
הארץ: הטת | הנה אונך ושמע פקח | הנה
עינך וראת ושמע את כל-דברי סנחריב אשר
שלח לתרף א-להים חיי: אמנם | הנה החריבו
מלכי אשור את-כל-הארצות ואת-ארצם: ונתן
את-א-להיהם באש פי לא א-להים המה פי אם-
מעשה ידי-אדם עץ ואבן ויאבדום: ועתה
| הנה א-להינו הושיענו מיגדו וידעו כל-ממלכות
הארץ פי-אתה | הנה לבדך: וישלח ישעיהו
בן-אמוץ אל-חזקיהו לאמר פה-אמר | הנה

א-להי ישראל אשר התפללת אלי סנחריב
מלך אשור: הנה הדבר אשר-דבר | הנה עליו
בזה לך לעגה לך בתולת בת-ציון אתריך ראש
הניעה בת ירושלם: את-מי תרפת וגדפת ועל-
מי הרימותה קול ותשא מרום עיניך אל-קדוש
ישראל: ביד עבדיך תרפת א-דני ותאמר ברב
רכבי אני עליתי מרום הרים רפתי לבנון ואכרת
קומת ארצו מבחר ברשיו ואבוא מרום קצו יער
פרמלו: אני קרתי ושתיתי מים ואחרב בכף-
פעמי כל יארי מצור: הלוא-שמעת למרחוק
אותה עשיתי מימי קדם ויצרתיה עתה הבאתיה
ותהי להשאות גלים נצים ערים בצרות:
וישביתן קצרי-לד חתו ובשו היו עשב שדה
וירק דשא חציר גגות ושדמה לפני קמה:
וישבתך וצאתך ובואך ידעתי ואת התרגזך אלי:
יען התרגזך אלי ושאננה עליה באוני ושחתי
חחי באפך ומתגלי בשפתיה והשיבתך בדרך
אשר-באת בה: וזה-לך האות אכול השנה ספית
ובשנה השנית שחיס ובשנה השלישית זרעו
וקצרו ונטעו כרמים ואכלו פרים: וילספה פליטת
בית-יהודה הנשארה שרש למטה ועשה פרי
למעלה: פי מירושלם תצא שארית ופליטה
מהר ציון קנאת | הנה צ-באות מעשה-זאת:
לכן פה-אמר | הנה אל-מלך אשור לא יבוא
אל-העיר הזאת ולא-יורה שם חץ ולא-יקדמנה
מגן ולא-ישפך עליה סללה: בדרך אשר-בא בה
ישוב ואל-העיר הזאת לא יבוא נאם- | הנה:
וגנותי על-העיר הזאת להושיעה למעני ולמען
דנד עבדי: ויצא | מלאך | הנה ויפה במחנה
אשור מאה ושמנים וחמשה אלף וישפיו בכקר
והנה כלם פגרים מתים: ויסע וילך וישב
סנחריב מלך-אשור וישב בגינה: ויהי הוא
משתחזה בית | נסרף א-להיו ואדרמלך ושראצר
בניו הנהו בתרב והמה נמלטו ארץ ארט ומלך
אסר-חדן בנו שתתיו:

הַלְבוֹת בַּבּוֹרִים פָּרָק ו

חלה.

וה המערב קמח חטין וקמח ארו, ועשה מהן עיסה אם יש בה טעם דגן, חיבת בחלה; ואם לאו, פטורה. אבלו היה השאר חטים לתוך עיסת ארו אם יש בה טעם דגן, חיבת בחלה; ואם לאו, פטורה.

וט עיסה שנלושה ביין, או שמן, או דבש, או מים רותחים, או שנתן לתוכה תבלין, או שהרתיה חמים והשליך הקמח לתוכו ולשו אם אפיה, בין בתנור, בין בקרקע, בין על המחבת והמרחשת, בין שהדפיק את הפצק במחבת ובמרחשת ואחר כך הרתיהן באש מלמטה עד שנצפת הפת, בין שהרתיהן ואחר כך הדפיק הפצק כל אלו חיבין בחלה.

וי אבל העושה עיסה לנפשה בחמה בלבד, או לבשלה בקדרה הרי היא פטורה מן החלה: שאין מעשה חמה לחם, בין שלשה פמים בין בשאר משקין. וכן קלי שלשין אותו פמים או בדבש, ואוכלין אותו בלא אפיה פטור: שאין חיבת בחלה, אלא עיסה שפוסה להאפות לחם למאכל אדם.

ויא עיסה שלשה תחלה לעשותה מעשה חמה, והשלימה לעשותה פת, או שהתחיל בה לאפותה פת, והשלימה לעשותה מעשה חמה, וכן קלי שלשו לאפותו פת חיבין בחלה.

ויב לחם העשוי לפתח, מעשיה מוכיחין עליה: עשיה בעבין, חיבת בחלה; עשיה בלמודין, פטורה מן החלה.

ויג כמה רב שעור העיסה שחיבת בחלה: מלוא העמר קמה בין מאחד מחמשות המינים, בין מחמשותן כלם מצטרפין לשעור. וכמה הוא שעור העמר: שני קפין פחות המוש; והקב ארבעת לוגין, וחלוג ארבע רביעיות. והרביעית אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע והמוש אצבע; וכל האצבעות, הם רחב גדל שלה.

ויד נמצאת למד שהמדה שיש בה עשר אצבעות על עשר אצבעות ברום שלוש אצבעות ותשיע

ו,א אין חיב בחלה אלא המשה מיני תבואה בלבד, והם החטין, והשעורים, והכסמין, ושבלת שועל, והשיפון: שנאמר "באכלכם מלחם הארץ", ואין קרוי לחם אלא פת הנעשית מאלו. אבל העושה פת ארו או דגן, וכיוצא בהן מן הקטניות אינן חיבין בחלה כלל.

וב הלקט והשכחה והפאה, וההפקר, ותבואה שלא הביאה שלישי אף על פי שהן פטורין מן התרומה, הרי הן חיבין בחלה; וכן מעשר ראשון שהקדימו בשבלים שנטלה תרומתו, אף על פי שיש בו חלק תרומה גדולה, ומעשר שני והקדש שנפדו, ומותר העמר ושתי הלחם ולחם הפנים כשיפדו כל אותן המותרות הכל חיבין בחלה.

וג עיסה שלמעשר שני בירושלים, ועיסת שביעית, וספק מדרמע חיבין בחלה; אבל המדרמע, פטור מן החלה. חלות תודה ורקיקי נזיר עשה אותן לעצמו פטורין מן החלה, מפני שהן קדש; עשאו למכרן בשוק לנזירים ולמקריבי תודה חיבין בחלה, לפי שפדעתו שאם לא תמכר יאכלנה. עיסת השתפין, והעושה עיסה לרבים חיבת בחלה.

ויד העושה עיסה מן הטבל בין שהקדים חלה לתרומה, בין שהקדים תרומה לחלה מה שעשה עשוי: ואם החלה הפריש תחלה, לא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ותרומת מעשר; ואם תרומה הפריש תחלה, לא תאכל עד שיוציא עליה חלה.

וה העושה עיסה להאכיל הפת שלה לבחמה או לחיה, פטורה; עיסת הפלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה, חיבת בחלה.

וו עיסת הנכרי, פטורה. היה ישראל ונכרי שתפין בעיסה אם היה בחלק ישראל שעור עיסה החיבת בחלה, הרי זו חיבת.

וז נכרי שהפריש חלה, אבלו בארץ ישראל אינה חלה; אלא מודיעין אותו שאינו צריה, ותאכל לזר. ולמה לא חששנו לה שמא עיסה של ישראל היא, ותלה אותה ביד גוי כדי לפטרה שאם ירצה ישראל, יפטר עצמו ויעשה עיסתו פחות משעור

אֲצַבֵּעַ בְּקָרוֹב, הוּא הָעֵמֶר; וְכֵן מִדָּה שְׂיִישׁ בַּהּ שֶׁבַע אֲצַבֵּעוֹת פְּחוֹת שְׁנֵי תְּשִׁיעֵי אֲצַבֵּעַ עַל שֶׁבַע אֲצַבֵּעוֹת פְּחוֹת שְׁנֵי תְּשִׁיעֵי אֲצַבֵּעַ בְּרוֹם שֶׁבַע אֲצַבֵּעוֹת פְּחוֹת שְׁנֵי תְּשִׁיעֵי אֲצַבֵּעַ, הִיא מִדָּת הָעֵמֶר. וְשְׁתֵּי הַמִּדּוֹת כְּאֶחָד הֵם עוֹלָם.

וְטוֹ וְכֵמָּה מְכִילָה מִדָּה זוֹ, כְּמוֹ שְׁלוֹשׁ וְאַרְבָּעִים בְּיָצִים בְּיִנְוִנִיּוֹת וְחִמּוּשׁ בְּיָצָה; וְהֵם מוֹשְׁקֵל שְׂשֹׁה וְשִׁמּוֹנִים סְלָעִים וְשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי סְלָע מִקְמַח הַחֲטָיִים שֶׁבְּמִצְרָיִם, שֶׁהֵם מוֹשְׁקֵל חִמּוּשׁ מֵאוֹת זָוִי וְעֵשָׂרִים זָוִי מִזָּוִי מִצְרָיִם בְּזִמּוֹן הַזֶּה. וּמִדָּה שְׂשֹׁה מְכִילָה כְּמוֹשְׁקֵל הַזֶּה מִקְמַח הַחֲטָיִים הַזֶּה, בַּהּ מוֹדְדִין לְחֻלָּה בְּכָל מְקוֹם.

וְטוֹ אִסּוּר לְאָדָם לַעֲשׂוֹת עֵיסָתוֹ פְּחוֹת מִכְּשַׁעוֹר, כְּדִי לְכַטְרָה מִן הַחֻלָּה; וְהַמְּפָרִישׁ חֻלָּה מֵעֵיסָה שְׂשֹׁה פְּחוֹתָהּ מִכְּשַׁעוֹר לֹא עָשָׂה כְּלוּם, וְהָרִי הִיא חֻלִּין כְּשֶׁהִיָּתָה.

וְיִז עָשָׂה עֵיסָה פְּחוֹתָהּ מִכְּשַׁעוֹר, וְאֶפְיָה וְנָתַן חֶפֶת לִסָּל, וְחֹזֵר וְאָפָה פֶת אַחֲרֵת וְנָתַן לִסָּל אִם נִתְקַבֵּץ בִּסָּל שַׁעוֹר חֻלָּה, הַסָּל מִצְרָפָן לְחֻלָּה; וּמְפָרִישׁ חֻלָּה

הַלְּבוֹת בְּכוֹרִים פֶּרֶק ז

ז, אִ שְׁתֵּי עֵיסוֹת שְׂיִישׁ בְּשִׁתִּיהֶן שַׁעוֹר חֲחִיב בְּחֻלָּה, וְאִין בְּאַחַת מֵהֶן כְּשַׁעוֹר, שֶׁנִּגְעוּ זֶה בְּזֶה, וְנִשְׁכַּחוּ זֶה אֶת זֶה אִם הָיוּ שְׁלֹשִׁים אֶפְלוֹ הֵן מִמִּין אֶחָד, כְּשַׁעוֹרִין מִן חֻלָּה: שְׁפָתָם שְׁנַיִם מְקַפִּידִין. וְאִם יָדוּעַ שְׂאִינָן מְקַפִּידִין עַל עָרוֹב הָעֵיסוֹת, הָרִי אֵלּוֹ מִצְטָרְפוֹת.

ז, בִּ הָיוּ שְׁתֵּיהֶן שְׂלָאִישׁ אֶחָד אִם הָיוּ מִמִּין אֶחָד, מִצְטָרְפִין וְחִיבוֹת בְּחֻלָּה; וְאִם הָיוּ שְׁנֵי מִינִין, אִין מִצְטָרְפִין: שְׁפָתָם אֶחָד שְׂאִינָו מְקַפִּיד. וְאִם הָיָה מְקַפִּיד שְׂלָא תִגַע עֵיסָה זֶה בְּזֶה, וְלֹא תִתְעַרֵב עִמָּה אֶפְלוֹ הָיוּ מִין אֶחָד, אִין מִצְטָרְפוֹת.

ז, ג' וְכִיצַד מִצְטָרְפוֹת אִם הָיוּ שְׂלָאֶחָד מִמִּין אֶחָד: עֵיסַת חֲחֲטָיִם שֶׁנִּגְעָה בְּעֵיסַת הַכֶּסֶם, מִצְטָרְפוֹת; נִגְעָה בְּשָׂר הַמִּינִין, אִין מִצְטָרְפוֹת. וְכֵן עֵיסַת שַׁעוֹרִין שֶׁנִּגְעָה בְּעֵיסַת הַכֶּסֶם, אִז שְׁבֵלֶת שׁוּעֵל, אִז שִׁיפּוֹן, וְכֵן עֵיסַת כֶּסֶם וְשְׁלִשְׁבֵלֶת שׁוּעֵל וְשְׁלִשְׁיפּוֹן שֶׁנִּגְעָה כָּל אַחַת מִשְׁלֵשָׁתָן בְּחִבְרָתָהּ הָרִי אֵלּוֹ מִצְטָרְפוֹת.

מִן חֶפֶת שֶׁנִּאָמַר "וְהָיָה, בְּאַכְלֹכֶם מִלְחָם הָאָרֶץ", מְלַמֵּד שֶׁהוּא מְפָרִישׁ מִן הָאֶפְיָ. וְאִין חֶתְנוֹר מִצְרָפָן לְחֻלָּה.

וְיָח הָיוּ הַכְּפָרוֹת נוֹשְׁכוֹת זֶה בְּזֶה, וְנִתְקַבֵּץ מִן הַכָּל שַׁעוֹר חֻלָּה חֲחִיב בְּחֻלָּה, אָף עַל פִּי שְׂאִינָן בִּסָּל. אָפָה מְעַט מְעַט, וְקַבֵּץ הַכָּל עַל לֹחַ שְׂאִין לוֹ תוֹף הָרִי זֶה סְפִיק; וְאִם חֻלָּה שֶׁלְּדַבְרֵיהֶם הִיא, אִינוּ חֲחִיב לְהַפְרִישׁ עַד שֶׁיִּצְרָף אוֹתָן כְּלִי שְׂיִישׁ לוֹ תוֹף.

וְיָט קִמַּח שְׂלָא רְקֻדוֹ, אֵלּוֹ לְשׁוֹ בְּסִפִּין שְׁלֹו הוֹאִיל וְיִישׁ בְּכָל הַקְּמַח עֵמֶר, חֲחִיב בְּחֻלָּה; אֲבָל אִם נָטַל הַמְּרָסָן מִן הַקְּמַח, וְחֹזֵר וְהִשְׁלִים שַׁעוֹר הָעֵיסָה בְּמְרָסָן שֶׁחֲחִזְרוּ לְקִמַּח אִינוּ חֲחִיב בְּחֻלָּה.

וְכֵן נִחְתָּוּם שַׁעֲשֵׂה עֵיסָה לַעֲשׂוֹתָהּ שְׂאֹר לְחֻלָּקוֹ, חֲחִיבָת בְּחֻלָּה שְׂאִם לֹא תִמְכַּר, יַעֲשֵׂה אוֹתָהּ פֶת. אֲבָל הָעוֹשֵׂה עֵיסָה לְחֻלָּקָה כְּצִק, כְּשַׁעוֹרָה. נְשִׁים שֶׁנִּתְנוּ לְנִחְתָּוּם לַעֲשׂוֹת לָהֶם שְׂאֹר אִם אִין בְּשְׂלָאחַת מֵהֶן כְּשַׁעוֹר אָף עַל פִּי שְׂיִישׁ בְּכָלָן כְּשַׁעוֹר, כְּשַׁעוֹרָה.

ז, ד' עֵיסַת חֲדָשׁ אִינָה מִצְטָרְפָת לְשְׁלִישֵׁן, אָף עַל פִּי שֶׁהֵן מִמִּין אֶחָד כְּדִי שְׂלָא יֵאמְרוּ, תוֹרְמִין מִן חֲדָשׁ עַל חֲשֵׁן; וְלֹא יִתְרַם מֵאֲמִצֵּעַ שְׁתִּיחֶן אֵלּוֹ יְבִיא עֵיסָה אַחֲרֵת חֲדָשׁ אוֹ יָשׁוּ, וְיִצְרָף לָהֶם לְהַשְׁלִים הַשַּׁעוֹר.

ז, ה' בְּמָה דְּבָרִים אֲמוֹרִים, בְּעֵיסָה שֶׁנִּגְעָה בְּעֵיסָה אַחֲרֵת; אֲבָל הַכּוֹלֵל קִמַּח חֲמִשָּׁת הַמִּינִין, וְעָשָׂה מֵהֶם עֵיסָה אַחַת הָרִי חֲמִשָּׁתָן מִצְטָרְפִין לְשַׁעוֹר עֵיסַת חֻלָּה כְּמוֹ שְׂבֵאֲרָנוֹ.

ז, ו' עֵיסָה שְׂשֹׁה פְּחוֹתָהּ מִכְּשַׁעוֹר מְכָאן, וְעֵיסָה פְּחוֹתָהּ מִכְּשַׁעוֹר מְכָאן, וְעֵיסָה שְׂאִינָה חֲחִיבָת בְּחֻלָּה בְּאֲמִצֵּעַ, כְּגוֹן עֵיסַת אֶרֶז אוֹ עֵיסַת תְּרוּמָה אוֹ מִדְּמַע אוֹ עֵיסַת גֹּי אָף עַל פִּי שֶׁנִּגְעוֹת זֶה בְּזֶה אִין מִצְטָרְפוֹת, שֶׁחֲרִי דְּבַר הַכְּפָרוֹת מִן חֻלָּה מְכַדִּיל בְּאֲמִצֵּעַ.

ז, ז' הָיָה בְּאֲמִצֵּעַ עֵיסָה שֶׁחֲחִיבָתָהּ חֻלָּתָהּ מִצְטָרְפוֹת, שֶׁהָעֵיסָה שֶׁפִּינִיחֶן כְּכַר הִיָּתָה מְחִיבָת בְּחֻלָּה; וְכֵן אִם הָיָה פִּינִיחֶן עֵיסַת הַקְּדוּשׁ מִצְטָרְפוֹת, מְפָנִי

שְׂרָאוּיָהּ לְפָדוּתָהּ וְתִתְחַיֵּב בַּחֲלָהּ. וְכֵן אִם הָיָה
בֵּינֵיהֶן עֵיסָת מִיּוֹן אַחֵר, אוֹ עֵיסָת אִישׁ אַחֵר, אוֹ
עֵיסָת חֲרָשׁ הָרֵי שְׁתֵּי הָעֵיסוֹת שֶׁבְצַדְדֵיהֶן מְצַטְרָפוֹת
לְחֲלָה.

ז, ה שְׁתֵּי עֵיסוֹת שֶׁכָּל אַחַת מֵהֶן פְּחוּתָהּ מִכְּשַׁעוּר,
שֶׁהַפְּרִישׁ מִזֶּה חֲלָה וּמִזֶּה חֲלָה, וְחִזְרוּ וַנִּגְעוּ זֶה בְּזֶה,
וְחָרִי בַשְּׁתֵּיהֶם כִּשְׁעוּר חֵיבִין לְהַפְּרִישׁ מֵהֶן חֲלָה,
שֶׁהַחֲלוֹת הָרֵאוּשׁוֹנוֹת אֵינָן בָּלוּם.

ז, ט שְׁנֵי גוּיִים שֶׁעָשׂוּ עֵיסָה כִּשְׁעוּר, וְחָלְקוּ אֹתָהּ,
וְאַחַר כֵּן נִתְגַּבְּרוּ, וְהוֹסִיף כָּל אֶחָד עַל חֲלָקוֹ אַחֵר
שֶׁנִּתְגַּבֵּר עַד שֶׁהַשְּׁלִימוֹ לְשַׁעוּר הָרֵי זֶה חֵיבֵת: שְׁלֵא
הָיְתָה לָהּ שְׁעַת חוּבָה בַשְּׁחֵי גוּיִים, שֶׁחָרִי פְּחוּת
מִכְּשַׁעוּר הָיָה בְּיָד כָּל אֶחָד מֵהֶן.

ז, י אָבֵל שְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים שֶׁעָשׂוּ כֵן, וְחִזְרוּ כָּל אֶחָד
אַחֵר שֶׁחָלַק וְהוֹסִיף עַל חֲלָקוֹ עַד שֶׁהַשְּׁלִימוֹ לְשַׁעוּר
הָרֵי זֶה פְּחוּתָהּ: שֶׁכִּבֵּר הָיְתָה לָהּ שְׁעַת חוּבָה; וְהָיָה
פְּחוּתֵיהֶן בְּאֹתָהּ שְׁעָה, מִפְּנֵי שֶׁעָשׂוּ אֹתָהּ לְחֲלָק.

ז, יא הָיְתָה הָעֵיסָה בֵּין הַגּוֹי וְהַיִּשְׂרָאֵלִי בַשְּׁתֵּפוֹת,
וְחָלְקוּ, וְאַחַר כֵּן נִתְגַּבְּרוּ הַגּוֹי, וְהוֹסִיף הַגּוֹי עַל שְׁלוֹ
וְהַיִּשְׂרָאֵלִי עַל שְׁלוֹ עַד שֶׁהַשְּׁלִימִים כָּל אֶחָד עֵיסָתוֹ
לְשַׁעוּר שְׁלֵיִשְׂרָאֵל חֵיבֵת, וְשְׁלֹגוֹי פְּחוּתָהּ.

ז, יב הַנוּטֵל שְׂאוֹר מֵעֵיסָה שְׁלֵא הוֹרְמָה חֲלָתָהּ,
וַנִּתְּנוּ לְתוֹךְ עֵיסָה שֶׁהוֹרְמָה חֲלָתָהּ חָרִי זֶה מִבֵּיא
עֵיסָה שְׁנִיָּה שֶׁיָּחִיָּה בָּהּ עִם שְׂאוֹר זֶה שַׁעוּר עֵיסָה

הַלְּבוֹת בַּפּוֹרִים פֶּרֶק ח

ה, א הַמְּפִרִישׁ חֲלָתוֹ קָמַח אֵינָה חֲלָה, וְגִזַּל בְּיַד
בּוֹהֵן, וְשָׂאֵר הָעֵיסָה חֵיבֵת בַּחֲלָה; וְאוֹתוֹ הִקְמַח
שֶׁהַפְּרִישׁ לְשֵׁם חֲלָה אִם יֵשׁ בוֹ עֶמֶר, וְעָשָׂהוּ עֵיסָה
חָרִי זֶה מִפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ חֲלָה, כִּשְׂאוֹר כָּל קָמַח חֲלוּן.

ה, ב אֵימָתִי מִפְּרִישֵׁין חֲחֲלָה: כְּשִׂיתָן הַמִּיּוֹם,
וְיִתְעַרֵב הַקָּמַח בַּמִּיּוֹם מִפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ חֲחֲלָה מִתְחַלֵּת
דָּבָר שֶׁנִּלְוֶשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר "רְאשֵׁית, עֲרֹסַתְכֶם". וְהוּא
שְׁלֵא יִשְׂאֵר שֵׁם קָמַח בְּעֶרְבָה שְׁלֵא נִתְעַרֵב בַּמִּיּוֹם,
שַׁעוּר עֶמֶר; וְאִם אָמַר חָרִי זֶה חֲלָה עַל הָעֵיסָה וְעַל
הַשְּׂאוֹר וְעַל הַקָּמַח שֶׁנִּשְׁתַּיֵּר, וְלִכְשֶׁתִּעַשֶׂה כֵּלָּה
עֵיסָה אַחַת תִּתְקַדַּשׁ זֶה שֶׁבִידוֹ לְשֵׁם חֲלָה חָרִי זֶה
מִתָּר.

ה, ג הַגִּיחַ הָעֵיסָה עַד שֶׁלֶּשׁ חֶבֶל וְעֶרְבָה, וְאַחַר כֵּן

שְׁחִיבֵת בַּחֲלָה, וְנִתְּנָן אֹתָהּ בְּצַד הָעֵיסָה שֶׁהוֹרְמָה
חֲלָתָהּ, וּמִפְּרִישׁ מִן הָעֵיסָה הַשְּׁנִיָּה שַׁעוּר חֲלָה עֲלֶיהָ
וְעַל הַשְּׂאוֹר: כָּדֵי שֵׁיטֵל מִן הַמִּקְוָה. וְאִם אֵין לוֹ עֵיסָה
שְׁנִיָּה נַעֲשֶׂת זֶה כֵּלָּה טָבֵל, וּמִפְּרִישׁ חֲלָה עַל חֶבֶל:
שֶׁהַטָּבֵל כַּמִּינּוֹ אֹסֵר כָּבֵל שֶׁהוּא.

ז, ג עֵיסָה הַטָּבֵילָה לְחֲלָה אֵינָה בַּחֲלָה, וְחָרִי הוּא
כַּחֲלוּן לְעֵנִין טָמְאָה שְׂאִין חֲשִׁנֵי עוֹשֶׂה שְׁלִישֵׁי
כַּחֲלוּן, כִּמּוֹ שִׁיתְּכֹאֵר בְּמִקְוָמוֹ; וּמִתָּר לְגֵרֵם טָמְאָה
לְחֲלוּן שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. לְפִיכָּךְ שְׁתֵּי עֵיסוֹת, אַחַת
טָהוֹרָה וְאַחַת טָמְאָה נוּטֵל כָּדֵי חֲלָה שְׁתֵּיהֶם
מֵעֵיסָה שְׁלֵא הוֹרְמָה חֲלָתָהּ, וְנִתְּנוּ בְּאִמְצַע סָמוּךְ
לְעֵיסָה הַטָּהוֹרָה, וּמוֹשֵׁךְ מִן הַטָּמְאָה לְטָהוֹרָה כָּדֵי
בִּיצָה, כָּדֵי לְתֵרֵם מִן הַמִּקְוָה.

ז, ד עוֹשֶׂה אָדָם עֵיסָה טָהוֹרָה, וְאֵינּוּ מִפְּרִישׁ חֲלָתָהּ,
וּמִנִּיחָה אוֹ מִנִּיחַת מִקְצָתָהּ לְהוֹיֹת מִפְּרִישׁ עֲלֶיהָ
וְחוֹלְךְ חֲלוֹת שְׁלֵעֵיסוֹת אַחֲרוֹת, וְאַפְלוֹ נִטְמָאוּ
הָעֵיסוֹת עַד שֶׁתִּעַשֶׂה הָעֵיסָה שֶׁהִנִּיחַ כֵּלָּה חֲלָה,
וְיִתְּנָה לְבוֹהֵן; וְהוּא, שְׁלֵא תִפְסֵל מֵאֵכֵל אָדָם; אָבֵל
מִשְׁתַּסְּרָה, אֵינּוּ מִפְּרִישׁ עֲלֶיהָ.

ז, טו כָּמֹה דְבָרִים אֲמוּרִים, כִּשְׁחֵי אֹתָן הָעֵיסוֹת
שֶׁמִּפְּרִישׁ עֲלֵיהֶן סָפַק אִם הוֹרְמָה מֵהֶן חֲלָה אוֹ לֹא
הוֹרְמָה שְׁחֲלָת דְּמֵאֵי נְטִילַת מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא
לְכַתְּחֲלָה, וְשֵׁלֵא מִן הַמִּקְוָה.

הַפְּרִישׁ אֵין בְּכַף כָּלוּם; וְאִם לֹא הַפְּרִישׁ חֲחֲלָה בְּצֵק,
אֵלֹא אָפֶה חֶבֶל חָרִי זֶה מִפְּרִישׁ מִן הַפֶּת, כִּמּוֹ
שֶׁבְּאֶרְנוֹ.

ה, ד מֵאֵימָתִי תִתְחַיֵּב הָעֵיסָה בַּחֲלָה: מִשְׁתַּתְּגַלְגַּל
בַּחֲטִיּוֹם וְיִתְעַרֵב הַקָּמַח בַּמִּיּוֹם, אוֹ שֶׁתְּטַמְטֵם
בַּשְּׁעוּרִים וְתִעַשֶׂה כֵּלָּה גּוֹף אֶחָד; וְאוֹכְלִין עֲרָאֵי מִן
הָעֵיסָה, עַד שֶׁתְּגַלְגַּל בַּחֲטִיּוֹם וְתְטַמְטֵם בַּשְּׁעוּרִים.
וְהַפְּסָמִין בַּחֲטִיּוֹם, וְשִׁבְלַת שׁוּעַל וְהַשִּׁיפוֹן
בַּשְּׁעוּרִים.

ה, ה נִתְּגַלְגַּל בַּחֲטִיּוֹם וְנִטְמָטְמָה בַּשְּׁעוּרִים הָאוֹכֵל
מִמֶּנָּה קָדָם הַפְּרִישׁ חֲלָה חֵיב מִיָּתָהּ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
טָבֵל. לְפִיכָּךְ אִם הָיְתָה הָעֵיסָה חֵיבֵת בַּחֲלָה מִן
הַתּוֹרָה, הָאוֹכֵל מִמֶּנָּה לֹאֵחָ כָּבֵל אוֹכֵל טָבֵל; וְאִם

היתה חייבת בחלה מדבריהם, מפין אותו מבת מרדות.

הו עיסה שנדמעה עד שלא תתגלגל, פטורה; ומשנתגלגלה, חייבת. וכן המקדיש עיסתו או המפקיר אותה קדם שתתגלגל, ופדיה וזכה בה, ואחר כך גלגלה, או שהקדישה או הפקיר אותה אחר שנתגלגלה, ופדיה וזכה בה הרי זו חייבת בחלה.

הזו הקדישה קדם שתתגלגל, ונתגלגלה פיר המקדיש, ואחר כך פדיה פטורה: שבשעת חובתה, היתה פטורה.

הח וכן נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה, ונתנה לו במתנה עד שלא גלגלה חייבת; ואם נתנה לו אחר שנתגלגלה, פטורה. גר שנתגיר והיתה לו עיסה נתגלגלה עד שלא נתגיר, פטורה; ומשנתגיר, חייבת. ואם ספק חייבת בחלה, לפי שהוא עוון מיתה; וזר שאכל חלת ספק זו וכיוצא בה, אין חיב עליה חמש.

הט עיסה שנלד בה ספק טמאה קדם שתתגלגל יעשנה בטמאה, לפי שמתר לטמא חלין שבארץ ישראל; ותשרף חלתה. נלד לה אחר שנתגלגלה ספק טמאה, שודאה מטמא את החלין מן התורה ונמרנה בטמאה: שכל שודיו מטמא את החלין גזרו על ספקו בחלין הטבולים לחלה, שלא יטמאו אותן הואיל ונטבלו לחלה. ותהיה החלה הזאת תלויה, לא נאכלת ולא נשרפת.

הלכות בכורים פרק ט

הי לא יעשה אדם עיסתו בטמאה לכתחלה, אלא יזחר וישתדל; ויפחר הוא וכליו, כדי להפריש חלה בטמאה. היה בינו ובין המים יתר מארבעת מילין יעשנה בטמאה, ויפריש חלה טמאה.

היא אין עושים חלת עם הארץ בטמאה, אבל עושים עיסת חלין בטמאה. ביצד: מוגבל העיסה זה החבר, ומפריש ממונה כדי חלתה; ומניחה בכלי גללים או כלי אבנים או כלי אדמה, שאין מקבלין טמאה. וכשיבוא עם הארץ נוטל את שתייהן, את העיסה ואת החלה; ואומרים לו הזחר שמא תגע בחלה, שלא תחזור לטבלה. ומפני מה התירו לו זה, משום כדי חייו שלמוגבל.

היב אשת חבר, מרקדת ובוררת עם אשת עם הארץ; אבל משתטיל מים לעיסה לא תסיע אותה, מפני שהיא עושה עיסתה בטמאה. וכן הנחתום שהוא עושה בטמאה לא לשון ולא עורבין עמו, שאין מחזקין ידי עוברי עברה; אבל מוליכין עמו פת לפלטר.

היג הלוקח מנחתום עם הארץ בסוריה, ואמר לו הפרשתי חלה אינו צריך להפריש חלה מספק; פשם שלא נחשדו כל ישראל בארץ על תרומה גדולה, כך לא נחשדו בסוריה על החלה. אבל הלוקח בחוצה לארץ מן הנחתום, צריך להפריש חלה מספק; אבל הלוקח מבעל הבית, ואין צריך לומר המתארח אצלו אינו צריך להפריש מספק.

טא מצות עשה לתן כל זובח בהמה טהורה לפוחן הזרוע והלחיים והקבה, שנאמר "זוה יהיה משפט הבחנים..."; ואלו הם הנקראים מתנות בכל מקום. ומצוה זו נזכרת תמיד, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית; ובכל מקום, בין בארץ בין בחוצה לארץ; ובחלין, אבל לא במקדשין.

טב כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן, ונפדו חייבין במתנות; ואם קדם מום עובר להקדשן, או שהקדישן תמימים ואחר כך נלד בהם מום, ונפדו הרי אלו פטורין מן המתנות.

טג ספק בכור, חיב במתנות מכל צד: אם בכור

ט, ה אין חיב במתנות אלא בהמה טהורה בלבד, "אם-שור אם-שה". בלאים הבא מפכש ועז, חיב במתנות; והכוי אף על פי שהוא ספק, מפרישין ממנו כל המתנות. צבי הבא על העז וילדה, הולד חיב בחצי מתנות "אם-שה", אפלו מקצת שה; אבל תיש הבא על הצביה, הולד פטור מן המתנות.

טו, אחד השוחט לאכילת אדם, או השוחט לאכילת גויים, או לאכילת הכלבים, או לרפואה חיב במתנות. בהמת השתפין חיבת, שנאמר "זבחי הזבח". הלוקח בהמה מפרות שביעית, חיבת במתנות.

טז, פוחנים ולויים פטורים מן המתנות, שנאמר "מאת העם": וספק הם הלויים, אם הם בכלל העם או אינן; לפיכך אין נוטלין מהם ואם נטל הפוחן, לא יחזור. במה דברים אמורים, בשוחט לעצמו. אבל פוחן טבח ששוחט ומוכר בשוק, ממתניין לו שתים שלוש שבתות; מכאן ואילך מוציאין ממנו המתנות, ונותנין אותם לכוהנים אחרים. ואם קבע בית מטבחים למכר אין ממתניין לו, אלא מוציאין ממנו מיד; ואם נמנע מלתן, מנדין אותו עד שיתן.

טז, השוחט לגברי ולפוחן, פטור מן המתנות; והמשתתף עם הפוחן צריך שירשם חלקו, כדי שיניח המתנות בחלק הפוחן: שאם לא עין חלקו חיב במתנות, מפני שאין הכל יודעין שהפוחן שתף לו. לפיכך אם היה הפוחן עומד עמו במטבחים, ונושא ונותן עמו אין צריך לרשם. והמשתתף עם הנכרי, אינו צריך לרשם שפתם גוי מרבה דברים, ומודיע לכל שהוא שתף: ואף על פי שאינו עמו, בשעת מכירה.

טז, התנה עמו הפוחן שהוא שתף חוץ מן המתנות, הרי המתנות לפוחן: כיון שאמר לו חוץ, הרי שיר לו הפוחן חלק במתנות; ולפיכך הם שלו. אבל אם אמר לו הפוחן, על מנת שהמתנות שלי הרי המתנות שלוה הישראלי, ונותנן לכל פוחן שירצה: אף על פי שהתנה עמו שתן שלו, לא נפטור מן המתנות שהאומר על מנת, לא שיר לו

בעצמן שלמתנות כלום, והואיל ולא שיר לו פוחן שתפות, לא קנה אותן בתנאי זה.

טז, היה הפוחן שתף בראש, פטור מן הלחי; שתף ביד, פטור מן הזרוע; שתף בבני מעים, פטור מן הקבת. אמר לו הפוחן הרי הבהמה פלה שלי והראש שלך חיב בלחי, שדבר החיב הרי הוא שלישראל.

טז, יא גר שנתגיר, והיתה לו בהמה שחוטת אם נשחטה עד שלא נתגיר, פטור; ואם נשחטה אחר שנתגיר, חיב. ואם ספק פטור, שהמוציא מחברו עליו הראיה.

טז, יב בהמה שלא חורמו מתנותיה מתר לאכל ממנה, שאינה דומה לטבל: שחרי מתנות בהנה מברדליון. והמתנות עצמן, אסור לישראל לאכלן אלא ברשות פוחן. עבר ואכלו, או חזקו, או מכרן אינו חיב לשלם, מפני שהוא ממוין שאין לו תובע ידוע. והקונה אותם אף על פי שאינו רשאי הרי זה מתר לאכלן, מפני שמתנות בהנה נגזלות. טז, יג אמר לטבח מכר לי בני מעים שלפרה, והיו בה מתנות נותנן לפוחן, ואינו מנכה לו מן הדמים; לקחם ממנו במשקל נותנם לפוחן, ומנכה לטבח מן הדמים. המשלח בשר לחברו, והיו בו מתנות אינו חושש שמוא עבר זה וגזלן.

טז, יד מקום שאין בו פוחן מעלה המתנות בדמים, ואכלן: מפני הפסד פוחן. ויתן הדמים לכל פוחן שירצה.

טז, יטו הרוצח לתן המתנות לפוחן אחר, נותן; ואם רצה לחלק אותן לא יתן חצי קבה לאחד או חצי זרוע לאחד, אלא זרוע לאחד וקבה לאחד ולחיים לשנים: שנאמר "תתן-לו", שיהיה בה כדי מתנה. ואם היו שלשור, חולק אותן חתבות חתבות והוא שיהיה בכל חתבה, כדי מתנה.

טז, יטז איזה הוא הזרוע זה זרוע שלימין מן הפרק שלא רפפה עד פה שלידי, שהן שני אברים זה מערה בזה. והלחיים מן הפרק שללחי ועד פיקה שלגרגרת, שהיא טבעת גדולה, עם הלשון שפיניחן; הכל לפוחן.

טז, יטז אין מולגין אותן, ואין מפשיטין אותן אלא

ינתנו לו בעורן ובצמרן. והקבה, בחלב שעליה; ובכר נחגו הכותנים, להניח חלב הקבה לבעלים. מ, יח הכותנת אוכלת המתנות, אף על פי שהיא נשואה לישראל מפני שאין בהן קדשה; ולא עוד, אלא הבעל אוכל מתנות בגלל אשתו. אבל הלל אינה אוכלת, שאין חללים בגלל כותנים. ואם רצה הכותן למכר המתנות, או לתנן במתנה אפלו לגוי, או להאכילם לפלבים מאכיל, שאין בהן קדשה בגלל.

מ, יט כותן שהיו לו חברים שנותנים לו המתנות אם רצה לזכות בהן לישראל חברו הרי זה מזהב לו בהן, ואף על פי שלא באו לידו; והיו אותם החברים זוכים ונותנין המתנות לזה הישראלי

הלכות בכורים פרק י

שזכה בהן; והוא שיהיה הישראלי זה ברחק, ואין לו לקנות בשר; ויהיה הכותן שזכה לו חברו. אבל אם היה הכותן שמשו שלישראל זה, או שכירו ולקוטו אינו מזהב לו, עד שיבוא לידו: שמוא יזכה בעל ברחו.

מ, כ לא יחטף הכותן מתנותיו, ולא ישאל בפיו; אלא אם נתנו בכבוד, נוטל. ובזמן שהם רבים בבית המטבחים הצנועים מושכין ידיהם, והגרגרנים נוטלין; ואם היה כותן צנוע, ואין מבירין אותו שהוא כותן הרי זה נוטל, כדי שיודע לכל שהוא כותן. ואין הכותנים אוכלין המתנות אלא צלי בחרדל שנאמר "למשחה בהם", בדרך שהמלכים אוכלים.

בכורות, להוצאותיו ושאר צרכיו: שהרי אין לו חלק בנחלה ובבזה.

י, ה היה הצמר שלחן אדם, או שחור, או שחום חיבות בראשית הגז; אבל אם גזו הצמר, וצבעו קדם שיתן נפטר מראשית הגז. הלפינו קדם שיתן, חיב להפריש אחר שלפניו.

י, ו התולש צמר רחליו בידו, ולא גזו חיב בראשית הגז. וראשית הגז נחג בפלאים, ובפוי, ובטרפה; אבל הגזו את המתה, פטור. המפריש ראשית הגז, ואבד חיב באחריותו, עד שיתן לכותן. האומר כל גזותי ראשית, דבריו קיבלין.

י, ח הלוקח גז צאנו שלנכרי אף על פי שגזו, פטור מראשית הגז. לקח הצאן לגזתו, חיב אף על פי שגדלה הגזה ברשות הגזי, ואף על פי שחזרין הצאן לגזי אחר הגזה: הואיל והגזו ישראל והגזות שלו חיב, שאין החיוב אלא בשעת הגזה.

י, ט הלוקח גז צאנו שלחברו אם שיר המזכר מעט מצאנו להגזו, המזכר חיב להפריש מן המשאר על הפל; ואף על פי שלא התחיל המזכר לגזו: חזקה, אין אדם מזכר מתנות בהנה. ואם לא שיר כלום, הלוקח חיב להפריש.

י, י היו שני מיני גזה, בגזן גזה לבנה וגזה שחומה, או גזת זכרים וגזת נקבות, ומכר מין זה והניח המין האחר זה נותן לעצמו על מה שלקח, וזה

יא מצות עשה לתן לכותן ראשית הגז, שנאמר "וראשית גז צאנה תתן-לו"; וחלויים בגלל ישראל, במצוה זו. ואין לראשית זו, שעור מן התורה; ומדברי סופרים, שלא יפחת מאחד מששים. ואינה נוחגת אלא בארץ ישראל, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית ראשית הדגן.

י, ב ונוחג בחלין, אבל לא במקדשיו. פי' הרי שהקדיש בהמות לברק הבית, וגזו יכול יהיה חיב לפדות ולתן לכותן; או אם הקדיש בהמה, הוין מגזתה יכול יהיה חיב בראשית הגז: תלמוד לומר "צאנה", אין אלו צאנו.

י, ג כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן, ונפדו חיבין בראשית הגז; אבל אם קדם הקדשן את מומן, או שקדם מום עובר להקדשן, ואחר כך נלד לתן מום קבוע, ונפדו פטורין מראשית הגז.

י, ד אין חיב בראשית הגז אלא הפכשים בלבד, זכרים בנקבות שהצמר שלהן, הוא הראוי לבגדים. היה צמרן קשה, ואינו ראוי ללבישה פטורין מראשית הגז: שאין מתנה זו לכותן, אלא כדי ללבש ממונה.

י, ה פיון שזכה לו הקדוש ברובה הוא בתרומות, שתן לחמו ויינו, וזכה לו במתנות בהמה וקדשי מקדש, שתן הבשר שלו זכה לו בראשית הגז, ללבושו; ובגזל הגר והחרמים ושרה אחרת ופדיון

נותן לעצמו על מה שהניח.

י,וא גר שנתגיר וחייו לו גזות, ואין ידוע אם עד שלא נתגיר נגזזו או משנתגיר חרי זה פטור: המוציא מחברו עליו הראיה.

י,וב כמה צאן יהיו לו, ויהיו חיבות בראשית הגז: אין פחות מחמש והוא שיהיה בגזה שלחן, אין פחות ממשקל ששים סלע, ותהא גזת כל אחת מחמשותף, אין פחות ממשקל שתיים עשרה סלע. היתה אחת מהם גזזות פחות משתיים עשרה סלע אף על פי שחמשותף גזזות ששים סלע או יתר, חרי אלו פטורות מראשית הגז.

י,וג השתפיו, חיבין בראשית הגז והוא שיהיה בחלק כל אחד מהן, בשעור; אבל חמש צאן בלבד שלשני שתפיו, פטורין.

י,יד ראשית הגז, מצותה בתחלה; ואם הפריש בין באמצע בין בסוף, יצא. חיו לו חמש צאן, וגזז אחת בלבד, ומכר גזתה, ואחר כך גזז שניה ומכרה, ואחר כך גזז שלישית ומכרה הכל

מצטרפות לראשית הגז, וחיב אפילו לאחר כמה שנים. ויש לו להפריש מן החדש על הישן, וממין גזה על מין גזה אחר.

י,טו אבל אם היתה רחל אחת, וגזזה והניח גזתה, ואחר כך קנה שניה, וגזזה והניח גזתה אינן מצטרפות.

י,טז מי שהיו לו גזות רבות שלראשית הגז, והוא רוצה לחלקן לפוחנים לא יתן לכל אחד ואחד פחות ממשקל חמש סלעים מלבן, כדי בגד קטן. לא שילבנו, ואחר כך יתן לו אלא יתן לו מצמר הגזה בשחור צואי, כדי שיהיה בו אחר הלפון חמש סלעים או יתר: שנאמר "תתן-לו", שיהיה בו כדי מתנה המועלת.

י,יז ראשית הגז, חלון לכל דבר. לפיכך אני אומר שנותנים אותו לפוחנת, אף על פי שהיא נשואה לישראל במתנות בהמה; וראיה לי, שדין שניהן אחד הוא.

הלכות בכורים פרק יא

המטלטלין שגופן ממוזן בענין השקלים. לפיכך אין פודין בקרקעות; ולא בעבדים, מפני שהן בקרקעות; ולא בשטרות, לפי שאין גופן ממוזן. ואם פדהו בהן, אינו פדוי.

יא,ה פתב לפוחן שטר חוב שהוא חיב לו חמש סלעים חיב לתן לו, ובנו אינו פדוי. נתן לו פלי שאינו שווה בשוק חמש סלעים, וקבלו הפוחן בחמש סלעים חרי בנו פדוי. נתן חמש סלעים לעשרה פוחנים, בין בבת אחת בין בזה אחר זה יצא.

יא,ו רצה הפוחן להחזיר לו הפדיון, מחזיר. ולא יתן הוא לו, ודעתו שיחזיר; ואם עשה כן, והחזיר לו אין בנו פדוי: עד שיגמר בלבו לתן לו מתנה גמורה; ואם רצה הפוחן אחר כך להחזיר, יחזיר. ובן אם פרש, ונתן לו על מנת להחזיר חרי בנו פדוי.

יא,ז פוחנים ולויים פטורים מפדיון הבן, מקל וחמר אם פטרו שלישראל במדבר, דין הוא שיפטרו עצמן. ישראלי הבא מן הפוחנת ומן

יא,א מצות עשה לפדות כל איש מישראל, בנו שהוא בכור לאמו הישראלית שנאמר "בל-פטור רחם, לי", ונאמר "אף פדה תפדה, את בכור האדם". ואין האשה חיבת לפדות את בנה שהחיב לפדות את עצמו, הוא שחיב לפדות את בנו.

יא,ב עבר האב ולא פדהו פשיגדיל, ופדה את עצמו. חיה הוא לפדות ובנו לפדות ופדה את עצמו תחלה, ואחר כך ופדה בנו; ואם אין לו אלא כדי פדיון אחר, ופדה עצמו. חיה בנו לפדות, והגיע עת לעלות לרגל, ואין לו כדי לזה ולזה פודה את בנו, ואחר כך עולה לרגל: שנאמר "כל בכור בניה תפדה", ואחר כך "ולא-יראו פני ריבם".

יא,ג הפודה את בנו מברך אשר קדשנו במצוותיו וצונו על פדיון הבן, וחזר ומברך שהחינו; ואחר כך נותן הפדיון לפוחן. ואם פדה עצמו מברך לפדות הבכור, ומברך שהחינו.

יא,ד מצוה זו נוחתת בכל מקום, ובכל זמן. ובכמה פודהו: בחמש סלעים, שנאמר "ופדויו, מן-חדש תפדה..." בין בכסף, בין בשווה כסף מן

הלויה, פטור שאין הדבר תלוי בראב אלא באם, שנאמר "פטור רחם, בישראל".

יא, ח לוייה המעברת מגוי, בנה פטור; וכוהנת המעברת מגוי בנה חיב, שהרי נפסלה אמו מן הכהנה בבעילת הגוי.

יא, ט פוחן שנולד לו בן חלל, מת האב בתוך שלושים יום הפן חיב לפדות את עצמו, שלא זכה האב בפדיונו; מת האב אחר שלושים יום אין הפן חיב לפדות את עצמו, שהרי האב זכה בפדיונו.

יא, י השפחה שנשתחררה ונכרית שנתגירה בשחן מעברות, וילדו אף על פי שהורתו שלא בקדשה הואיל ונולד בקדשה, חיב: שנאמר "פטור רחם, בישראל", וחרו פטור רחם בישראל. אין ידוע אם קדם שנתגירה ילדה, או אחר שנתגירה המוציא מחברו עליו הראיה.

יא, יא הנכרית והשפחה שילדו, ואחר כך נתגירו ונשתחררו, וילדו וילד אחר הרי זה פטור: שנאמר "פטור רחם", ואין זה פטור רחם. וכן הפא אחר הנפלים כל נפל שאמו טמאה לידה, הפא אחריו אינו פטור רחם; וכל נפל שאין אמו טמאה לידה כגון המפלת כמין דגים וחגבים, או המפלת יום ארבעים, וכיוצא בהן הפא אחריו בכור לפוחן, וחיב לפדות.

יא, יב חתן העבר במעיה, והוציא אבר אבר הפא אחריו אינו פטור רחם; בן שמונה חדשים שהוציא ראשו והוא חי, והחזירו ומת, וכן בן תשעה שמת, ויצא ראשו והחזרו, ואחר כך יצא אחריו, וילדה זה שילדה, אינו פטור רחם: שהרי נפטור בראשו שלראשו; ומשתצא פדחתו, פוטר הפא אחריו. יוצא דפן, והפא אחריו כדרכו שניהם פטורים: הראשון לפי שלא יצא מן הרחם, והשני מפני שקדמו אחר.

יא, יג מאימתי ותחיב בפדיון משושלים שלושים יום, שנאמר "ופדויו, מבין-חדש תפדה". מת הפן בתוך שלושים יום, ואפלו ביום שלושים, וכן אם נעשה טרפה אינו חיב בהמש סלעים; ואם הקדים ונתן לפוחן, יחזיר לו הפדיון. מת אחר שלושים יום, חיב בפדיון; ואם לא נתן, יתן.

יא, יד מי שפדה בנו בתוך שלושים יום אם אמר לו מעבשו, אין בנו פדוי; ואם אמר לו לאחר שלושים יום בנו פדוי, ואף על פי שאין הפועות קנימין לאחר שלושים יום.

יא, טו מי שהוא ספק אם הוא חיב בפדיה או אינו חיב הרי זה פטור, שהמוציא מחברו עליו הראיה. מת האב בתוך שלושים יום הרי הפן בחזקת שלא נפדה, עד שיביא ראיה שאביו פדהו קדם שימות; מת האב לאחר שלושים יום הרי הוא בחזקת פדוי, עד שיודיעוהו שלא נפדה.

יא, טז מי שלא בפרה אשתו, וילדה זכר ונקבה, ואין ידוע איזה מהן יצא ראשון אין פאן לפוחן כלום. ילדה שני זכרים אף על פי שאין ידוע איזה מהן הכבור, נותן חמש סלעים לפוחן; מת אחד מהן בתוך שלושים יום פטור, שהמוציא מחברו עליו הראיה. מת האב בין בתוך שלושים יום בין אחר שלושים יום, בין שלא חלקו האחים בין שחלקו ינתן מן הנכסים חמש סלעים לפוחן, שפבר נתחיבו הנכסים.

יא, יז שתי נשיו שלא בפרו, וילדו שני זכרים נותן עשר סלעים לפוחן. נתן עשר סלעים לפוחן, ומת אחד מהן בתוך שלושים יום אם לפוחן אחד נתן, יחזיר לו חמש סלעים; ואם לשני פוהנים נתן, אינו יכול להוציא מהן שהרי לא עין פדיון זה על בן זה, וכל אחד מהן יכול לומר החזר מחברי.

יא, יח שתי נשיו שלא בפרו, שילדו זכר ונקבה, או שני זכרים ונקבה נותן חמש סלעים לפוחן; שאי אפשר שלא יהיה זכר אחד מהן פטור רחם. ילדו שתי נקבות וזכר, או שני זכרים ושתי נקבות, ואין ידוע איזה נולד ראשון אין פאן לפוחן כלום: שאני אומר, נקבה נלדה תחלה ואחריה זכר.

יא, יט שתי נשיו, אחת בפרה ואחת לא בפרה, וילדו שני זכרים ונתערבו נותן חמש סלעים לפוחן. מת אחד מהם בתוך שלושים יום, האב פטור; מת האב, ינתן מן הנכסים חמש סלעים. ילדו זכר ונקבה, או שני זכרים ונקבה אין פאן לפוחן כלום: שאני אומר, זו שלא בפרה ילדה

נִקְבָּה תַחֲלָה וְאַחֲרֶיהָ זָכַר; וְזוֹ שִׁבְעָרָה יִלְדָה זָכָר.
יֵאָכֵב שְׁתֵּי נָשִׁים שְׁלֹשָׁנִי אֲנָשִׁים שְׁלֹא בְּכָרוֹ, וְיִלְדוּ
שְׁנֵי זָכָרִים וְנִתְעַרְבוּ זֶה נוֹתֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים וְזֶה
נוֹתֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים. נִתְּנוּ, וְאַחַר כֵּן מֵת אֶחָד מִן
הַבָּנִים בְּתוֹךְ שְׁלוֹשִׁים יוֹם אִם לְשָׁנִי כוֹהֲנִים נִתְּנוּ,
אִינֶן יְכוּלִין לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ; וְאִם לְפוֹחֵן אֶחָד נִתְּנוּ
כּוֹתֵב אֶחָד מֵהֶן לְחֵבְרוֹ חֲרָשָׁה, וְיִלְדֶּה זֶה בְּחֲרָשָׁה
וְיִחָזֵר מִן הַפוֹחֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים.

יֵאָכֵב יִלְדוּ זָכָר וְנִקְבָּה, וְנִתְעַרְבוּ הָאִבּוֹת פְּטוּרִין,
וְהַפֶּן חֵיב לְפָדוֹת אֶת עַצְמוֹ. וְכֵן מִבְּפֶרֶת שְׁלֹא
שָׁהָת אַחַר פְּעֻלָּה שְׁלוֹשָׁה חֳדָשִׁים, וְיִלְדָה, וְאִין יָדוּעַ
אִם בֶּן תִּשְׁעָה לְרֵאשׁוֹן אוֹ בֶן שִׁבְעָה לְאַחֲרוֹן שְׁנֵיהֶן

פְּטוּרִין, וְהַפֶּן חֵיב לְפָדוֹת אֶת עַצְמוֹ. יִלְדוּ שְׁתֵּי
נִקְבוֹת וְזָכָר, אוֹ שְׁנֵי זָכָרִים וְשְׁתֵּי נִקְבוֹת אִין כָּאֵן
לְפוֹחֵן כָּלוּם.

יֵאָכֵב שְׁתֵּי נָשִׁים שְׁלֹשָׁנִי אֲנָשִׁים, אַחַת בְּכָרָה
וְאַחַת שְׁלֹא בְּכָרָה, וְיִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים זֶה שְׁלֹא
בְּכָרָה אֲשֶׁתּוֹ, נוֹתֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים לְפוֹחֵן; יִלְדוּ זָכָר
וְנִקְבָּה, אִין כָּאֵן לְפוֹחֵן כָּלוּם. יִלְדוּ שְׁנֵי זָכָרִים
וְנִקְבָּה זֶה שְׁלֹא בְּכָרָה אֲשֶׁתּוֹ, נוֹתֵן חֲמֵשׁ סְלָעִים:
שְׁאִינֵנוּ נִפְטָר אֵלָּא בְּשְׁתֵּי סְפָקוֹת אִם אֲשֶׁתּוֹ יִלְדָה
זָכָר בְּלֶבֶד חֵיב, וְאִם הִיא יִלְדָה זָכָר וְהַנִּקְבָּה חֵיב
אֵלָּא אִם כֵּן יִלְדָה נִקְבָּה תַחֲלָה. וְהוֹאִיל וְהַדָּבָר
רַחוּק, יִתֵּן פְּדִיוֹנוֹ.

הַלְבוֹת בְּכוֹרִים פֶּרֶק יב

עוֹרְפוֹ; וְאִם רָצָה לְפָדוֹתּוֹ, פּוֹדָה: וְאִין כָּאֵן אֵלָּא
עַפּוֹב מִצְוָה בְּלֶבֶד.

יב, לֹא רָצָה לְפָדוֹתּוֹ עוֹרְפוֹ בְּקוֹפִים מֵאַחֲרָיו,
שְׁנַאמָר "וְאִם-לֹא תִפְדֶּה וְעֲרַפְתּוֹ". וְאִין מְמִיתִין
אוֹתוֹ לֹא בְּמִקְלָה, וְלֹא בְּקִנְיָה, וְלֹא בְּקִרְדָּם, וְלֹא
בְּמִגְרָה אֵלָּא בְּקוֹפִים; וְלֹא יִכְנִסֵנוּ לְחֹדֶר, וְיִנְעַל
הַדֶּלֶת בְּפָנָיו עַד שְׁמִימוֹת: שְׁנַאמָר "וְעֲרַפְתּוֹ".

יב, ח אִין פּוֹדִין לֹא בְּעֵגֶל, וְלֹא בְּחִיָּה, וְלֹא בְּשֵׂה
שְׁחוֹט, וְלֹא בְּטָרְפָה, וְלֹא בְּכִלְאִים, וְלֹא בְּכוֹי
שְׁנַאמָר "תִּפְדֶּה בְּשֵׂה"; וְאִין קְרוֹי שֵׂה, אֵלָּא
בְּבָשִׂים וְעוֹזִים חַיִּים בְּלֶבֶד. אִין פּוֹדִין בְּשֵׂה הַדּוֹמָה
אַחֵר; וְאִם פְּדָה, פְּדוּי. וּפּוֹדִין בְּכֵן פְּקוּעָה; וְאִין
פּוֹדִין בְּכִסּוּלֵי חֲמֻדֵי שִׁין, שְׁחָרִי נֶאמָר בְּחֵן "כִּפְעָבִי
וְכִאִיל" מֵה אֲבִי וְאִיל אִין פּוֹדִין כּוֹ, אִם הֵן אִין
פּוֹדִין בָּהֶם.

יב, ט פּוֹדִין בְּשֵׂה בֵּין זָכָרִים בֵּין נִקְבוֹת, בֵּין
תְּמִימִים בֵּין בְּעָלֵי מוֹמִים, בֵּין קַטְנִים בֵּין גְּדוֹלִים.
שֵׂה שְׁלֻקְחוֹ מִדְּמֵי שְׁבִיעִית, אִין פּוֹדִין כּוֹ אֶת
חֲדָאִי; אֲבָל פּוֹדִין כּוֹ אֶת הַסֶּפֶק.

יב, י אִם אִין לֹא שֵׂה לְפָדוֹתּוֹ פּוֹדָהוּ בְּשׂוּיָו, וְנוֹתֵן
דְּמֵיו לְפוֹחֵן: לֹא אִמְרָה תּוֹרָה שֵׂה לְהַחֲמוֹר עָלָיו,
אֵלָּא לְחַקֵּל עָלָיו שְׂאֵם הָיָה לֹא פְטָר חֲמוֹר שְׁשׂוּרָה
עֶשֶׂר סְלָעִים, יֵשׁ לֹא לְפָדוֹתּוֹ בְּשֵׂה שׂוּרָה דִּינָר; וְלֹא
יְהִיה זֶה חֲמוֹר מִן הַחֲקוּדָשׁ, שְׁנַפְדָּה בְּכֶסֶף.

יב, יא בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁחְיוֹ דְּמֵי פְטָר

יב, א מִצְוֹת עֲשֵׂה לְפָדוֹת כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, פְּטָר
חֲמוֹר בְּשֵׂה; וְאִם לֹא רָצָה לְפָדוֹתּוֹ, מִצְוֹת עֲשֵׂה
לְעוֹרְפוֹ: שְׁנַאמָר "וּפְטָר חֲמוֹר תִּפְדֶּה בְּשֵׂה, וְאִם-
לֹא תִפְדֶּה וְעֲרַפְתּוֹ". וְשְׁתֵּי מִצְוֹת אֵלוֹ נוֹחֲגוֹת
בְּכָל מְקוֹם, וּבְכָל זְמָן; וּמִצְוֹת פְּדִיָּה קוֹדְמֹת לְמִצְוֹת
עֲרִיפָה.

יב, ב הַשֵּׂה שְׁפוֹדִין כּוֹ נִתְּנוּ לְפוֹחֵן, שְׁנַאמָר "כָּל-
פְּטָר רָחֵם... וְאֵת בְּכוֹר-הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה, תִּפְדֶּה".
בְּהֵמָה טְמֵאָה הָאֲמוּרָה כָּאֵן, הִיא חֲחֲמוֹר בְּלֶבֶד.

יב, ג פְּטָר חֲמוֹר אֲסוּר בְּהִנְיָה, עַד שִׁיפְדָּה; וְאִם
מְכָרוֹ קָדָם פְּדִיוֹן, דְּמֵיו אֲסוּרִים. וְאִם מֵת קָדָם
פְּדִיוֹן, אוֹ שְׁעוֹרְפוֹ חָרִי זֶה יִקְבֵר: מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֲסוּר
בְּהִנְיָה אִם לְאַחַר עֲרִיפָתּוֹ, הוֹאִיל וְלֹא נִפְדָּה.

יב, ד לְפִיפֶד אִם לֹא פְדָהוּ, וְנִתְּן פְּטָר חֲחֲמוֹר
בְּעַצְמוֹ לְפוֹחֵן אֲסוּר לְפוֹחֵן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ כּוֹ, עַד
שִׁיפְדָּהוּ בְּשֵׂה; וְיִפְקֵה הַשֵּׂה לְעַצְמוֹ, אוֹ יַעֲרַף אוֹתוֹ
וְיִקְבֵר. וְהַכּוֹהֲנִים חֲשׂוּדִים עַל דְּבָר זֶה; לְפִיפֶד
אֲסוּר לְיִשְׂרָאֵל לִתֵּן פְּטָר חֲחֲמוֹר לְפוֹחֵן, אֵלָּא אִם כֵּן
פְדָהוּ הַפוֹחֵן בְּפָנָיו.

יב, ה הַפְּרִישׁ פְּדִיוֹן פְּטָר חֲחֲמוֹר, וּמֵת הַשֵּׂה קָדָם
שִׁינְתְּנוּ לְפוֹחֵן אִינֵנוּ חֵיב בְּאַחֲרִיּוֹתּוֹ; וְיִתֵּן הַנְּבִלָּה
לְפוֹחֵן, לְחֲנוּת בֵּה. מֵת פְּטָר חֲחֲמוֹר אַחַר שְׁפָדָהוּ,
יִתֵּן הַטָּלָה לְפוֹחֵן; וּמִתָּר בְּהִנְיָתּוֹ, שְׁכַבֵּר נִפְדָּה.

יב, ו מֵאִימָתִי יִתְחִיב לְפָדוֹתּוֹ, מִשְׁשִׁינְלֶד וְעַד
שְׁלוֹשִׁים יוֹם. וּמֵאַחַר שְׁלוֹשִׁים יוֹם אִם רָצָה לְעוֹרְפוֹ,

חמור משלושה זווים ומעלה; אבל אם היו דמיו פחות משלושה זווים, אין פודין אותו אלא בששה או בשלושה זווים. ועין יפה, לא יפחת מפלע; ועין רעה, בחצי סלע; ובינונית, בשלושה זווים. והפודה פטר חמור של חברו הרי זה פדוי, והחמור לבעליו.

יביב פוחנים ולזיים פטורין מפטר חמור, שנאמר "בכור האדם, ואת בכור-הבהמה הטמאה, תפדה": כל שישנו בכור אדם, ישנו בכור בהמה טמאה; והפטור מבכור אדם, פטור מבכור בהמה טמאה.

יביג הלוקח עבר חמורו של נכרי, או המוכר עבר חמורו לנכרי אף על פי שאינו רשאי, הרי זה פטור מן הכבורה; ואין קונסין אותו על דבר זה. היה הנכרי שתף פאם או בפכור, אפלו לא היה לו אלא אחד מאלף בו הרי זה פטור. היה לו בו או פאמו אבר אחד, כגון ידו או רגלו אפלו אוננו כל שאלו יחתך והיה בעל מום, הרי זה פטור מן הכבורה; ואם פשיחתו חלק הנכרי לא יהיה בעל מום למזבחה, הרי זה חיב.

יביד וכן המקבל חמור מן הגוי להיות מטפל בה, והולד ביניהם, או נכרי שקבל מישראל הכל פטור מן הכבורה; שנאמר "פטור רחם, בכני ישראל באדם, ובבהמה", עד שיהיה הכל בישראל.

יביטו גר שנתגיר, ואין ידוע אם עד שלא נתגיר ילדה חמורו או אחר שנתגיר הרי זה חיב לערף או לפדות; ואם פדה בששה הששה שלגה, שהמוציא מחברו עליו הראיה.

יביטו גוי שהפריש פטר חמור, מודיעין אותו שאינו חיב; והרי הוא מתר בגזה, ועבודה.

יביז פרה שילדה כמין חמור, או חמור שילדה כמין סוס פטור: שנאמר "ופטר חמור" ו"פטור חמור", שני פעמים עד שיהיה חיולד חמור והנולד

חמור. ואם יש בו מקצת סימני חמור, חיב בכבורה.

יביח חמורו שלא בכרה, וילדה שני זכרים נותן טלה לפוחן. ילדה זכר ונקבה מפריש טלה אחד פדי להפקיע קדשה ממונו עד שיהיה מתר בהניה, שמא הזכר נלד תחלה; וטלה זה שהפריש לבעלים, ואינו לפוחן שהמוציא מחברו עליו הראיה.

יביט שתי חמוריו שלא בכרו, וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לפוחן; זכר ונקבה, או שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לפוחן.

יביב ילדו שתי נקבות וזכר, או שני זכרים ושתי נקבות אין פאן לפוחן כלום. ואינו צריך להפריש טלה לעצמו, לפי שיש פאן ספקות הרבה שמא האחת ילדה זכר והשניה שתי נקבות, או שמא זו ילדה נקבה והאחרת זכר ואחריו נקבה, או נקבה ואחריה זכר; וכן ספקות הרבה יש בשני זכרים ושתי נקבות.

יביבא אחת בכרה ואחת שלא בכרה, וילדו שני זכרים ונתערבו נותן טלה אחד לפוחן; זכר ונקבה, מפריש טלה אחד לעצמו ואינו לפוחן מפני שהוא ספק, והמוציא מחברו עליו הראיה. וכן הלוקח חמור מן הגוי, ואין ידוע אם בכרה או לא בכרה, וילדה זכר פודה אותו בששה; והוא לבעלים, מפני שהוא ספק.

יביבב מי שהיו לו עשר טלאים, כל אחד מהן הפרישו על ספק פטר חמור הרי פלן פחלין לכל דבר, ומתעשרין פשאר הבהמה; ומפריש אחד מהן מעשר, והשאר שלו פשהיו.

יביבג ישראל שהיו לו עשרה פטרי חמורים ודאיין בתוך ביתו, שנפלו לו מבית אבי אמו פוחן, ואותו אבי אמו הפוחן נפלו לו מבית אבי אמו ישראל הרי זה מפריש עליהן עשרה שיון, והן שלו; וחיבין במעשר.

דער רבי זאגט א משל (מי מותרין סימן תמ"ו) אז עס איז געווען אמאל א גרויסער עושר וואס האט ארויסגעגעבן א מעלדונג אז ווער עס וויל בארגן געלט קען קומען צו אים און בארגן וויפיל מען וויל. פארשטייט זיך אז עס זענען געווען איבערגענוג מענטשן וועלכע האבן זיך צוגעכאפט דערצו און דער עושר האט מאקע געבארנט פאר יעדן וויפיל מען האט נאר געוואלט, און האט פארשריבן אלעס אין זיין בוך.

איין טאג איז דער עושר איבערגעגאנגען זיינע ביכער און געזען אז ער האט שוין ארויסגעבארנט נאר אסאך געלט, אבער די מענטשן קומערן נישט צוריק צו קומען און באצאלן דאס געלט, און דאס האט אים זייער שטארק געשטערט. צווישן די מענטשן וואס האבן געבארנט איז אויך געווען איינער וואס האט געבארנט אביסל געלט און ער האט פארלוירן דאס גאנצע געלט, און ער האט געהאט גרויסע יסורים פון דעם אז ער קען נישט באצאלן.

דער מענטש האט באשלאסן אז אפילו ער האט מאקע נישט צו באצאלן, דארף ער כאטש אריבערגיין צום עושר און אים איבערבעטן. ווען ער האט איבערגעבעטן דעם עושר האט אים דער עושר געענטפערט: "וואס גייט מיר אן דאס ביסל געלט וואס דו האסט געבארנט? דאס איז ממש גארנישט קעגן די שווערע געלטער וואס אנדערע מענטשן זענען מיר שולדיג, אויב וועסטו זיך אונטערנעמען ארומצוגיין און מעורר זיין די אלע מענטשן אז זיי זאלן מיר באצאלן, אפילו זיי זאלן נאר באצאלן א קליין חלק פון זייער חוב, וועט עס נאכאלץ אויסקומען טויזנטער מאל מער געלט פון וויפיל דו ביזט מיר שולדיג, און דאן וועל איך דיר אינגאנצן מוחל זיין אויף דעם חוב".

מיט דעם משל האט דער רבי ארויסגעברענגט די גרויסקייט פון מעורר זיין אנדערע אידן צוריק צו קומען צום אייבערשטן. ווען א איד איז מחזק אנדערע אידן, ער שטארקט זיי אז זיי זאלן נישט זיין אזוי צעבראכן ביי זיך, אז זיי זאלן זיך נעמען אין די הענט אריין צוריק צו קומען צום אייבערשטן; דאן איז דער אייבערשטער מוחל פאר דעם מענטש אויף אלע זיינע עבירות.

<p>16</p>	<p>ראשון</p>	<p>י</p> <p>10</p>	<p>נץ החמה _____ 5:34 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:06 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:17 צה"כ _____ 8:05 שקיעה _____ 7:46 בבלי: בבא מציעא קט • ירושלמי: פסחים כט • תוספתא: קרבנות ד נ"ך: ישעיה כד-כה • רמב"ם: בכורים ו</p>
<p>17</p>	<p>שני</p>	<p>יא</p> <p>11</p>	<p>נץ החמה _____ 5:34 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:06 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:18 צה"כ _____ 8:05 שקיעה _____ 7:46 בבלי: בבא מציעא קי • ירושלמי: פסחים ל • תוספתא: קרבנות ה נ"ך: ישעיה כז-כח • רמב"ם: בכורים ז</p>
<p>18</p>	<p>שלישי</p>	<p>יב</p> <p>12</p>	<p>נץ החמה _____ 5:34 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:07 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:18 צה"כ _____ 8:05 שקיעה _____ 7:46 בבלי: בבא מציעא קיא • ירושלמי: פסחים לא • תוספתא: קרבנות ו נ"ך: ישעיה כח-כט • רמב"ם: בכורים ח</p>
<p>19</p>	<p>רביעי</p>	<p>יג</p> <p>13</p>	<p>נץ החמה _____ 5:35 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:07 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:18 צה"כ _____ 8:06 שקיעה _____ 7:47 בבלי: בבא מציעא קיב • ירושלמי: פסחים לב • תוספתא: קרבנות ז נ"ך: ישעיה ל-לא • רמב"ם: בכורים ט</p>
<p>20</p>	<p>חמישי</p>	<p>יד</p> <p>14</p>	<p>נץ החמה _____ 5:35 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:07 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:18 צה"כ _____ 8:06 שקיעה _____ 7:47 בבלי: בבא מציעא קיג • ירושלמי: פסחים לג • תוספתא: קרבנות ח נ"ך: ישעיה לב-לג • רמב"ם: בכורים י</p>
<p>21</p>	<p>ששי</p>	<p>טו</p> <p>15</p>	<p>נץ החמה _____ 5:35 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:07 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:18 צה"כ _____ 8:06 שקיעה _____ 7:47 בבלי: בבא מציעא קיד • ירושלמי: פסחים לד • תוספתא: קרבנות ט נ"ך: ישעיה לד-לה • רמב"ם: בכורים יא</p>
<p>22</p>	<p>הפטרה: רני ושמוח שב"ק</p>	<p>טז</p> <p>16</p>	<p>נץ החמה _____ 5:35 סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:07 סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:19 צה"כ _____ 8:06 שקיעה _____ 7:47 בבלי: בבא מציעא קטו • ירושלמי: פסחים לה • תוספתא: קרבנות י נ"ך: ישעיה לו-לז • רמב"ם: בכורים יב</p>

הבעלותך, פרק ב

יום שאתה מקטין את עצמך יום הזה מוסיף פח וגבורה והתרוזמות בקדשה של מעלה.

(ספר המדות אות עננה סיון ט')